5416

195
107
217
319
272

291
4

273

1106
4

23

1946

5416

భారతి ఇరువదిమూడవ సంపుటము, భా-౨

అకారాది విషయ సూచిక

భారతి

సంపుటము 23 | జనవరి, 1946 | సంచిక 1
పార్థివ పుష్యము

స్వవిషయము

భగవదనుగ్రహమువల్లను, ఆత్మీయుల ఆదరాభిమానములవల్లను భారతి జీవితయాత్రలో మరొక్కయేడు గడచినది. ఇరువది రెండేండ్లు నిండి ఇరువదిమూడవ యేడు ఆరంభమైనది. అనంతమైన కాలవాహినిలో ఇది ఒక బిందుప్రాయమైన పరిమాణమే కాని, అనుక్షణ విజృంభమాణములైన విషమపరిస్థితులనుబట్టి పరికించినయెడల ఇది కూడ ఒక మహావిశేషముగానే మాపాలికి తోచుచున్నది. అందునను, ఎదురీత ఈదవలసిన నేటి దేశకాలములలో ఇది ఒక మహాభాగ్యముగానే మేము పరిగణించుచున్నాము. అందువల్ల ఇది తప్పక మాకు ఒక మహాపండుగదినము.

భారతి యింత నిరాతంకముగా, జయప్రదముగా, జనమెప్పుగా ముందునడకతీయుటకు ప్రత్యక్షముగాను, పరోక్షముగాను కారకులైన అఖిలాంధ్రమహాశయులకును కృతజ్ఞతావందనములను సమర్పించుట ఈపండుగనాడు మాకు అవశ్యాచరణీయమైన విధి. వారి ఇతోధికాశీర్వాద బలముతో మేము మున్ముందు ఇతోధికసేవ అవశ్యము చేసితీరగలమని మా యంతరాత్మ గట్టిగా విశ్వసించుచున్నది. ఆ శుభోదర్కమునకై ఆత్మీయులకందరికిని అంజలిఘటించుచున్నాము.

ఆదిని భారతి సంకల్పించుకొన్న లక్ష్యములను, ఆదర్శములను పదేపదే ఏకరువుపెట్టి, చర్విత చర్వణము చేయవలసిన అగత్యము కాన్పరాదు. ఆనాటి లక్ష్యశుద్ధితోనే, ఆ లక్ష్యసిద్ధికొరకే నేడును భారతి పాటుపడుచున్నది. తన కర్తవ్యమును ఏమరక, తప్పు

త్రోవలబడక, పాతకొత్తల మేలుకలయికకై బహుధా శ్రమించుచున్నది. ప్రత్యక్షవిషయమునకు ప్రమాణము లవసరమని యనుకొనము.

ఈ కర్మయోగమునందు ఫలాకాంక్షకంటె సేవాభాగ్యమే మహాభాగ్యముగా మేము ఆదినుండి అనుసంధించుచున్నాము. అదియే భారతికి అంగరక్ష, ఆత్మరక్ష!

మా సేవావిధిలో మే మెంతమాత్రము కృతార్థులమయినదియు నిర్ణయింప కర్తలు సహృదయులే.

మా సంకల్పసిద్ధికి ఫలమా అన్నట్లు దేశమునందు శుభచిహ్నములు పొడగట్టుచుండుట ఆశాద్యోతకముగా నున్నది. రాజకీయ, పారిశ్రామిక, సాంఘికాదిరంగము లన్నింటితో పాటు సాహిత్యరంగమునందును నవ్యచైతన్యము, నూత్న విప్లవములు వెల్లివిరియుచున్నవి. కొత్తకొత్త ఉద్యమములు బయలుదేరుచున్నవి. భావోద్యమమును వెన్నంటి అతివాస్తవికత, అభ్యుదయ సాహిత్యము, ప్రజాసాహిత్యము మొదలైన నానా విధోద్యమములు ప్రజల నుఱ్ఱూతలూగించుచున్నవి. పరిణామముమాట ఎట్లున్నను ఈ ఉత్సాహవికాసములకు మేము మిక్కిలి హర్షించుచున్నాము.

ఈ విప్లవోద్యమముల మంచిచెడ్డలను నిర్ణయించుట మా పనికాదు. అది కాలమే నిర్ణయించగలదని మా విశ్వాసము. ఇటువంటి విప్లవములు త్రికాలములకును సర్వసామాన్యములు. ఆంధ్రసారస్వతము ఇటువంటి ఎన్ని విప్లవముల ఢాకలకు తల లొగ్గి నిలిచినదో విషయజ్ఞులకు ఎఱుక లేనిది కాదు. ఇవి పుటపాకసమానములు. నిజమైన సారస్వతము - శాశ్వతబ్రహ్మకల్పమైన సారస్వతము నిగ్గుదేరి నిలుచుటకు ఇవి ప్రకారాంతరముగా తోడ్పడగలుగునని మా విశ్వాసము. పాతకొత్తల మేలుకలయికకు ఇవి ఊతయిచ్చునని కూడ మా నమ్మకము.

ఇక, పోతే, సారస్వతప్రయోజనముల మాట. ఈ విషయమున విభిన్నవాదము లున్నవి. వాని చర్చ కిది తావుకాదు. కాని సామంజస్య అసామంజస్యముల నిర్ణయమును కూడ వ్యుత్పన్నలోకమే క్రమశః చేయగలదన్నచో ఏ వివాదము నుండదు.

ఏది యెట్లున్నను, ఇటువంటి మహాచైతన్యము పుట్టినందుకు మేము చాల హర్షించుచున్నాము. దేశమెల్లెడల ఈయేడు జరిగిన సభలు, సమావేశములే ఈ చైతన్యమునకు ప్రత్యక్షతార్కాణ. ఈ ఉత్సాహము సత్పథమునుబట్టి, ఆంధ్రతేజమునకు, ఆంధ్రప్రతిభకు చక్కని ఉదాహరణగా కల కాలము ఉండిపోవలెనని ఆశించుచున్నాము.

క్రొత్త సంవత్సరము క్రొంగ్రొత్తదీధితులతో ఆంధ్రమహాజనులకు అష్టైశ్వర్యాభివృద్ధిప్రదమై వెలయుగాక!

అభినవకవిత

= శ్రీ పిల్లలమఱ్ఱి వెంకట హనుమంతరావు =

మానవుడు లౌకికానందము పొందుటకై నిత్య నవీన మార్గముల నన్వేషించుచుండును. దీనికి తార్కాణముగ నాతని వేషభాషలలోని మార్పు కన్పించును. అట్లే సాహిత్యమందుకూడ నూత్న మార్గముల నాయా కవులు కాలానుగుణముగ సృజించుచుందురు. మతములోకూడ ననేక భేదములు ప్రతీయమానములగుచున్నవి. సంఘ సంస్కారి వచ్చి యెప్పటి కప్పుడు సంఘమును మరమ్మతు చేయుచుండును. మార్పన్నిట సహజగుణము. కాని ప్రాథమిక సూత్రములకే విఘాతమైన స్థితి యుండకుండునంతవరకే మార్పు సమ్మతమగుచుండును.

ఈనాడు నిత్య వ్యవహారములో 'రొమాంటిసిజమ్' అను పదము విరివిగా నుపయుక్తమగుచున్నది. సామాన్య మానవధర్మములకును, ప్రకృతికిని, సత్యతకును దూరముగానుండి, అప్పటికి నస్వాభావికముగా, నసభ్యముగా, విప్లవకారకముగా సంచరించు పద్ధతిని 'రొమాంటిసిజమ్' అనుచున్నాము. సంఘములోను, సాహిత్యములోనునిది యన్వయమగుచున్నది. ఇట్టి పద్ధతి కాలగతిలో సహజముగా నిమిడియుండును. ప్రతి సమాజములో—ప్రతి సాహిత్యములో నీవిధమైన భావచేతన మగుపించుచునే యుండును. కాలము జడముగాదు. అది ప్రవాహమువలె చేతనమునకు లోనైనది. కాలవాహిని నెదురీదజాలుట యవివేకము. ఎప్పటికప్పుడు నూతన వికాసముల మానవుడు గ్రహించుచుండవలెనే కాని మడికట్టుకొని కూరుచుండరాదు. నూతన భావచేతనము సాహిత్య సమాజములలో కల్గుచుండుట జాతియొక్క ప్రతిభను వెల్లడించును. ఈనాటి భావచేతన మఱునాటికి ప్రాతవడి ప్రాచీనమగును. తత్కాలమునకు భావచేతనము విప్లవభ్రాంతి చేకూర్చి కొంత ఆలజడి కల్గించినను, అది పరిపాటయిపోయి మానవమనసులలో స్థిరపడిన పిమ్మట బాధలేదు. ఎంతటి భావచేతనమైనను ప్రధాన మానవసూత్రముల నతిక్రమింపరాదు. అట్లతిక్రమించినచో నది జాతిలో నిముడిపోలేదు.

మన సాహిత్యము నవలోకించినచో నెన్నెన్నియో యుద్యమములు వచ్చినట్లు తెలియుచుండును. అది మొట్టమొదట పురాణాది సంస్కృత గ్రంథముల ననువదించుటతో ప్రారంభమైనది. దాని ననువాదోద్యమ మనవచ్చును. తరువాత స్వకపోల కల్పనముల కాలవాలమైనది. దానిని కల్పనోద్యమ మనవచ్చును. అటుపిమ్మట గీతికి ప్రాధాన్యము కలిగిన రచన వచ్చినది. అది గానోద్యమమగును. తరువాత వచ్చినది అభినవకవిత. ఇది భావోద్యమముగా ప్రసిద్ధిబడసినది. ఈవిధమైన భావోద్యమ మాంగ్లసాహిత్య సంసర్గము వలన వచ్చినట్లు తెలియును. ఆంగ్ల సాహిత్యములో కూడ నిది సంక్రమించుటకు దానిపై మరొక సాహిత్య ప్రభావము కారకము. ఇట్లు దీని మూలమును గమనించి, సూత్రములనుకూడ నరయుదము.

కవిత్వము మానవజీవితవాహినితో పరుగిడునది. అది సచేతనము. కవిత్వము జీవితమునకు భావవ్యాఖ్యాన మన్నారు విజ్ఞులు. కావుననే కవిత్వము జీవితమునకు ఛాయవంటిదను నిర్వచనము సాగినది. మానవజీవిత మనేక కవుల చేతులలో వివిధ వ్యాఖ్యానముల నంది వినూత్న పరిణామముల నందుచుండును. ఈ జీవితము క్షణికమైనను కవి తన శక్తిచే దానిని శాశ్వతముగా కావ్యభిత్తికపై చిత్రించును. నశ్వర జీవితమునకు ప్రతిమాస్థితి నొసగుటయే కళాధర్మము. ఈ విధముగా చిత్రితములైన ప్రతిమలన్నియు భిన్న ప్రకృతులు కలవిగా పరిణమించుచుండుట సత్యము; కొన్ని క్రమపరిణామమునకు దారితీయునవిగా

నుండును; కొన్ని వేనితోడను సంబంధములేక ప్రత్యేక వైలక్షణ్యము కలవిగా వర్తిలును; మఱికొన్ని వికృతరూపములను పొంది, లోక విరుద్ధములుగా నుండును. పైవానిలో క్రమ పరిణామము కల్గినవి కవితాలోకమున నెట్టి కల్లోలము కల్గింపక ప్రకాశించునవి. విశిష్టమైన వికృతమూర్తుల ప్రకటించునవి విప్లవ కారకములై పృథక్త్వము కల్గియుండును. ఏకకాలావచ్ఛేదకములుగా నీ రెండు ప్రకృతులు సాహిత్యములో భాసించుచునే యుండును. మొదటిది స్థిరము; రెండవది భావచేతనము! భావచేతనమే ముందట ప్రభవించునది. అది క్రమముగా సమగ్ర స్వరూపమును పొంది యొక స్థాయిగా సిద్ధమగును. ఇది సాహిత్య ధర్మము. కావున భావచేతన కారణమై పరిణామావస్థలో క్రమముగా స్థిరత్వము వహించును.

ప్రతిభాషా సాహిత్యములో నీ ప్రవృత్తి వెలయుచునే వచ్చినది. జర్మనీ దేశమందు 'కాంటు' అను తత్త్వజ్ఞుడు లోక తత్త్వమును విచారించి మనకు బాహిరముగా కన్పించు వస్తువులలో నొక యతివస్తువు దాగియున్నదని చెప్పినాడు. తరువాత 'ఫిక్టె' యను మఱియొక వేత్త యా యతివస్తువును 'అహం' అను పదార్థమనినాడు. ఎవరే సిద్ధాంత మొనర్చినను 'మానవత్వము' నశింపజేయరాదని 'షెల్లింగు' ప్రవచించినాడు. 'నొవాలిస్' అనువాడు 'రొమాంటిక్' కవులలో ముఖ్యుడై ప్రేమగాథల నసంఖ్యాకములుగా చిత్రించి తనివిదీరక, లోకోత్తర సౌందర్యమునకై యత్నము జేసినాడు. తుదకీ లోకమందు పాక్షికమైన సౌందర్యమే పొడగట్టునని విసువు చెందినాడు. కావుననే కాబోలు మన ప్రాచీను లాదర్శకతోద్యమమునకే ప్రాధాన్య మిచ్చియుందురు.

ఫ్రాంసు దేశములో సాంఘిక రాజకీయ వేత్త యగు రూసో మనీషి. ఇతడు స్వాతంత్ర్యోద్యమమును ప్రబోధించినాడు. ఈతని ప్రభావమే జర్మనీ స్వతంత్ర గీతములకు తగిలినది. సాహిత్యములో రూసో యలజడి కలిగించినాడు. పూర్వసాహిత్య సూత్రములమీద సంపూర్ణముగా తిరస్కార భావము రేకెత్తించినాడు; నిర్మానుష్యమైన ప్రకృతి నారాధించినాడు. మానవులపై జుగుప్స యభివృద్ధిచెందినది. ధర్మచ్యుతి సాహిత్యములో — మతములో — రూసోవలన కలిగినది. ఈ 'రొమాంటిక్' ఉద్యమమునకు బాగుగా దోహదమిచ్చినవాడు 'రూసో' యని చెప్పవలెను. ఇతడే 'భావచేతనా'కు ప్రవక్త. ఆదినములలో రూసోను విప్లవకారునిగా పరిగణించిరనిన నాశ్చర్యముగాదు.

క్రమముగా నింగ్లాండుదేశమున కీగాలి పోకినది. ఆసాహిత్యములో స్పష్టముగా నీమార్గానుయాయు లనేకు లగుపించుచున్నారు. కీట్సు, బైరన్, షెల్లీలలో నీ భావచేతనము మూర్తీభవించినది. వీరు ప్రణయకవిత్వమును వ్రాసినారు. అసభ్యశృంగారము సైతము వర్ణించినారు. బైరన్ నియమోల్లంఘన మొనర్చుటలో దిట్ట. అతని కవిత్వమే దీనికి సాక్ష్యము; విశృంఖల విహార మొనర్చి స్వతంత్ర జీవితమును గడిపి గర్వించినాడు. తరువాత వచ్చినవారిలో 'స్విన్బర్న్' పైవారి యంశలన్నియు గ్రహించి కవితా వ్యాపారము సాగించినాడు.

ఈ విధముగా భావోద్యమము ప్రతిదేశవాఙ్మయములలో నుదయించినది. ప్రాచీన ధర్మోల్లంఘనము, ఛందోనియమాతిక్రమణము, స్వేచ్ఛాకాంక్ష, ప్రణయోపాసనము, ప్రకృతి పరిశీలనము, అహం ప్రత్యయము, మనస్తత్త్వ చిత్రణము, పతితోద్ధరణము, ఆత్మభావ వ్యక్తీకరణము లనునవి యీ భావోద్యమము యొక్క ప్రధాన సూత్రములని తెలియును. ఈ యుద్యమము సాహిత్యము నొక విలక్షణమైన నూత్న మార్గమును పట్టించినది.

ఆంధ్ర సాహిత్యములో సైత నీవిధమైన కవిత యీ యిరువదవ శతాబ్దపు ప్రథమ సంవత్సరములలో సంచరించినది. ఆంగ్లకవుల రచనలు విద్యాప్రణాళికలలో స్థానముగొన్నవి. తప్పనిసరిగా నాంధ్ర విద్యార్థులు వానిని పఠించినారు. తత్ఫలితముగా వీరికి నాంగ్లభావకవు లభిమానులైనారు. మన సాహిత్యములో నట్టి ఆత్మపరమైన కవిత లేదని గుర్తించినారు. ఆంగ్ల విద్యా ప్రభావమువలన పాశ్చాత్య వేషముపై-వారి యాచార వ్యవహారములమీద ప్రతిజనించినది.

సంఘములోకూడ మార్పువచ్చినది. స్త్రీ విద్య కారణముగ సహవిద్య వచ్చినది. అతఃపూర్వములేని నూతన సన్నివేశములు సంఘ వ్యవహారములో తారసిల్లినవి. వీనికితోడు విద్యార్థుల వయసు తోడైనది. యువకవులు స్వానుభవ భావ్యముల చెప్పదొడగినారు. ఆంగ్లవిద్యాభ్యాసకుల కేవల హృదయచ్ఛాయలకు స్వరూప వైచిత్రి నిర్మింపక విడువరాదనుకొనినారు. అంతకు పూర్వము మన సాహిత్యములో కవి ఉత్తమపురుషలో కవిత చెప్పలేదు. ఈ నూతన భావోద్యమము కారణముగా కవి ప్రత్యక్షుడైనాడు. ఆత్మప్రణయమే కథావస్తువైనది; ఇందు విప్రలంభమేకాని సంయోగమున కవకాశమే కానరాదు. ప్రణయోద్దీపన భావములలో చేరునట్టి కోకిల, సముద్రతీరము, ఉద్యానము, శరద్రాత్రులు మున్నగునవి వారి వర్ణనమున కాస్పదమైనవి. పురాణములవలె కథను చెప్పుట క్రమముగా సన్నగిలిపోయి, ప్రబంధములలోవలె శబ్దాడంబరము, సన్నివేశకల్పనము, పాత్ర చిత్రణము మొదలైనవానికి ప్రాధాన్యము తగ్గిపోయి, కేవలమొక్క క్షణములో కలిగిన యాత్మానుభవమును చక్కని భావముతో మేళవించి యుద్వేగముతో చెప్పుట నవ్యకవితా లక్షణమైనది. సంఘములోని స్వేచ్ఛా ప్రవృత్తితోపాటు కవితలోకూడ స్వేచ్ఛప్రాపమైనది; గాన యోగ్యమైన మాత్రా ఛందమునకు గౌరవము హెచ్చినది. అడుగడుగునకు ప్రకృతిప్రబోధలను గ్రహించుచు వచ్చిరి.

ఏవంవిధ కవితా ప్రభాతకాంతు లాంధ్ర దేశమున మొట్టమొదట తిరుపతి వేంకటకవులపై బడినవి. కాని వాని ప్రభావము వారిని సంపూర్ణముగాలో గొనలేదు. 'ప్రాచీనమార్గమునకు భరతవాక్యము, నవ్యమార్గమునకు నాందీవాక్యము' వీరిలో శ్రుతిగొన్నవని తెలియుచును. తరువాత నూతన భావచేతనము సమగ్రముగా వారిశిష్యులలో కల్గినదని చెప్పవచ్చును. ముఖ్యముగా శ్రీ రాయప్రోలు సుబ్బారావు, శ్రీ గురజాడ అప్పారావు లీ మార్గమునకు తెలుగు దేశములో ప్రవక్త లనజెల్లును. ఈ విధమైన కవితను 'అభినవ కవిత' అనినారు. వీరిరువురి కవితలో పై పేర్కొనిన లక్షణములన్నియు ద్యోతిలును. రాయప్రోలు వారి లలిత (1909), తృణకంకణములు (1914), గురజాడ వారి 'ముత్యాలసరములు' (1910) అభినవకవితకు సంపూర్ణోదాహరణములు; భావవస్తురచనలలో మార్పు గాన్పించినది. అదేకాలములో శ్రీ కట్టమంచి రామలింగారెడ్డి, శ్రీ రాళ్లపల్లి అనంతకృష్ణశర్మలుకూడ నా ధోరణిలో రచనసల్పినారు. అటు పిమ్మట శ్రీయుతులు పింగళి లక్ష్మీకాంతము, కాటూరి వేంకటేశ్వరరావు, దువ్వూరి రామిరెడ్డి, సాహితీసమితి సభ్యులు, అబ్బూరి రామకృష్ణరావు, అడివి బాపిరాజు, విశ్వనాథ సత్యనారాయణ, బసవరాజు అప్పారావు, నండూరి సుబ్బారావు మొదలైనవారు నూత్న భావచేతనకు లోనై రచనలు సాగించినారు.

ఆంధ్రభామలో భావోద్యమము కారణముగా బయలుదేరిన సాహిత్యప్రవాహమును పరిశీలించినచో నది వివిధమార్గములలో ప్రవహించినట్లు తెలిసికొందుము. ఆయా మార్గములకు ద్రష్టలులేకపోలేదు. ఒక్కొక్కమార్గమున కనుచరు లెప్పుడు బయలుదేరుదురో అప్పటి కవి నిలకడ జెందినట్లు గ్రహింపవలెను. నవ్యాంధ్రకవిత్వములో పొడసూపుచున్న భిన్నమార్గములనీ క్రింది విధముగా నెన్నవచ్చును:

1. ఇంగ్లీషు కవిత్వమున కనువాదములు.

2. ఆంధ్రుల ప్రాచీనప్రాభవమును తలచి ప్రబోధించు రచనములు.

3. ఆత్మపరమగు ప్రణయమును చిత్రించుకవిత; స్త్రీ వ్యక్తిని గౌరవించు రచనలు.

4. ఆంధ్రులకు సన్నిహితములగు ఆచారవ్యవహారములను వర్ణించు కవిత.

5. ఆత్మీయభావములకు ప్రకృతియందలి రహస్యములను లగించిన రచనము; అర్థధర్మప్రతిపాదనము సూత్రముగా నున్న కవిత.

6. భారతదేశ స్వాతంత్ర్య రక్తితోకూడిన రచనములు.

7. సంఘసంస్కారము నిమిత్తముగా వచ్చిన రచనము.

8. పతితోద్ధరణమే మాత్రముగా నున్న కవిత.

9. ఉత్తమమానవత్వసిద్ధికి సత్యాహింసలు మాత్రములుగా నున్న కవిత్వము.

10. లౌకికసౌఖ్యమే ప్రధాన ధర్మమని ప్రబోధించు రచనలు.

ఇక నీ విధమైన దశవిధమార్గములకు ప్రవక్తలన దగువారిని గూర్చి విచారింతము.

మొదటి మూడు మార్గములకును రాయప్రోలు వారు ప్రవక్తలని చెప్పుకొనవలెను. ఆంగ్లములోని 'హెర్మిట్' అను కావ్యమును నవ్యకవితాసరణిలో 'లలిత' అను పేరుతో ననువదించి రాయప్రోలువారు ప్రథమమార్గమునకు శ్రీకారము చుట్టినారు. ఇదిగాక యాంధ్రదిగ్జయ స్తంభమును జ్ఞప్తికి దెచ్చి తిరిగి ప్రతిష్ఠింపజాలిన ప్రథమాంధ్రనవ్యకవికూడ నాయనే. అటు పిమ్మటనే హంపిక్షేత్రము ఆంధ్రప్రశస్తి, రాష్ట్రగానము, ఆంధ్రతేజము మొదలైన రచనములు వచ్చినవి. ప్రణయపరమైన భావముల నూహించి యందు వినూత్నమార్గమును సృజించిన నవ్యుడుకూడ రాయప్రోలువారే. నవ్యకవితలో నియమోల్లంఘన మొక సూత్రముగా నెన్నితిమి. రాయప్రోలు సుబ్బారాయకవి శృంగారరసమును గూర్చి ప్రత్యేక సిద్ధాంతమును కల్పింపజాలినాడు; శృంగారరసికరణమునకు నాయికానాయకుల మధ్యనున్న మోహమే స్థాయిభావముగా నుండనక్కరలేదనియు, సోదరీసోదరుల మధ్య నున్నట్టి వాత్సల్యము, స్వామిసేవకుల మధ్యనున్నట్టి భక్తియు స్థాయిభావములగుట కేల యభ్యంతరమనియు భావించినాడు. ఆయనకావ్యములే సూత్రమున కుదాహరణములగును. తమోగుణముతోడను, రజోగుణముతోడ, నున్న మోహము లేక కామము క్షాళితమైనగాని పవిత్రమైన ప్రేమ గా పరిణమింపదు. అదియే ఉత్తమమైన శుద్ధసత్వప్రేమయగును. ఆంగ్లములోని 'Love is divine' అనునదియు, భగవంతుడు ప్రేమస్వరూపు డను సూక్తియు నట్టి శుద్ధప్రేమకే వర్తించునవి. అందువలననే మాలిన్యరహితమైన ప్రణయభావము ప్రణవస్థితికి తీసికొనిపోవు నను విశ్వాసము రాయప్రోలు వారి కున్నట్లు కనుగొందుము. ఈ విధముగా మొదటి మూడుమార్గములకు సుబ్బారాయకవి ప్రవక్తయైనాడు.

ఆంధ్రులకు సన్నిహితములైన యాచార వ్యవహారములకు చక్కని రూపు కట్టుటకు బసవరాజు అప్పారాయకవి మొదట ప్రయత్నించినాడు. అప్పారాయకవి భావోన్మాది. జాతీయముగా భావింపగల సమర్థుడు. ఆయన వ్రాసిన నాగులచవితి-వటపత్రశాయి-మొదలైన రచన లిందుల కుదాహరణములు. ఈ భావమును పెంపొందింపజేసినవారు లేకపోలేదు. శ్రీకొడాలి ఆంజనేయులు వ్రాసిన 'పెండ్లికూతురు', విశ్వనాథవారి 'మూగనోము', రాయప్రోలువారి 'సంక్రాంతి', బాపిరాజుగారి 'గంగిరెద్దు' కవికొండలవారి 'కోతలపాట' మొదలైనవియా శ్రేణికి చెందినవే. ఈ విధమైన హృదయంగమమైన భావమునకు (నే డెవరు నంగీకరింపకపోయినను) బసవరాజువారి ప్రభావము లేకపోలేదని మనవి.

నవ్యకవులు ముఖ్యముగా ప్రకృత్యుపాసకులు. ఆత్మభావమునకు ప్రకృతిలోనున్న గుప్తభావములను శోధింపగల ప్రతిభ నవ్యకవులలో చాలవఱకున్నట్లు ద్యోతిలును. ప్రకృతిలోని వస్తువుల రెంటిని గైకొని వానిని నాయికానాయకులుగా రూపకకల్పనముచేసి చిత్రించుటలో ప్రధానుడు రామరాజభూషణుడు. అతని వసుచరిత్రమే యిందులకు తార్కాణము. నవ్యపథములో నట్టి భావమునే గేయమర్యాదలలో నడిపించిన విశ్వనాథవారు గణనీయులు. ప్రకృత్యుపాసనకత్యంతస్థానము కల్పింపజాలిన నవ్యకవులలో విశ్వనాథవా రగ్రగణ్యులని చెప్పవలెను. ఆయన వ్రాసిన 'కిన్నెరసానిపాటలు', 'కోకిలమ్మపెండ్లి', అనునవి పై సిద్ధాంతమును ధ్రువపఱుపగలవు. ఇంతియగాక నూతనముగా వెలువడిన సాహిత్యములో నార్షధర్మనిష్ఠకలిగిన రచనలల్పసంఖ్యాకములే. ఇట్టి యార్షధర్మప్రతిపాదనాదీక్షతో వ్రాసినవి యెచటనైన గన్పించినచో నవి విశ్వనాథవారి రచనాప్రభావజనకములే యని చెప్పిన సత్యదూరముకాదు. కాబట్టి నవ్యకవిత్వములో విశ్వనాథవారిది విలక్షణమైన మార్గమునకు చెందినదిగా నెన్నవచ్చును.

కవిత్వములో కాలానుగతముగా మార్పులు వచ్చుచున్నవో సంఘములో సైతము అటులనే క్రమ పరిణామము కన్పించుచున్నది. ముఖ్యముగా నవ్యులలో సంఘ సంస్కారమును మాత్రముగా పెట్టుకొని కృషిచేసినవారు¹ శ్రీవీరేశలింగము పంతులు. వీరు ప్రహసనములతోడను, వచనరచనలతోడను తత్ప్రచారమునకు పూనుకొనిరిగాని కవిత్వమును వాహికగా గ్రహింపరైరి. దీనిని శ్రీగురజాడకవి పూరించినాడు. నవ్యకవితా పద్ధతులలో సంఘసంస్కరణాభిప్రాయమును స్వీకరింప ప్రయత్నించిన ప్రథమనవ్యకవి గురజాడ కవియే. ఆయన వ్రాసిన ముత్యాల సరములు చదివిన వారీ భావమును గుర్తింపకపోరు. ఇదిగాక గురజాడ కవి మఱియొక మార్గమునకును గురువని చెప్పవలెను. భారతదేశము పారతంత్ర్యమునకు గురియైనదిగదా! దీనికి చకితుడు కాని కవి ద్రష్ట కాజాలడు. హిందీ భాషా కవులలోను, వంగభాషా కవులలోను పైభావమునకు చకితులై స్వాతంత్ర్యగీతముల నాలపించి ప్రజల ప్రబోధింపజూచినవా రనేకులున్నారు. మన నవ్యులలో నంతగా దీక్షబూనినవా రరుదుగా నున్నారని చెప్పకతీరదు. ఇట్టివారిలో శ్రీగురజాడకవి ప్రథముడే యగును. మఱి దైన్యముల దొలగించి స్వాతంత్ర్యకాంక్ష పాడుటకై యీతడు ప్రయత్నించినాడు. శ్రీయుతులు బలిజేపల్లి లక్ష్మీకాంతము, మంగిపూడి వేంకటశర్మ, గరిమెళ్ల సత్యనారాయణ, వేదుల సత్యనారాయణ మొదలైన వారిలో నీ స్వాతంత్ర్యేచ్ఛ పొడమినట్లు కనుగొందుము. వారి రచనలే యిందు కుదాహరణములు.

ఈ నవ్య కవితోద్యమమునకు పూర్వము కావ్య రచనలో నాయికానాయకులనుగా ఉదాత్తులైన వారిని—అంబరచుంబిత శిఖరములుగల భవనములలో హంసతూలికా తల్పములమీద కాలముబుచ్చు భోగులను—ఏరుకొనుట యాచారమైనది. దీని కపవాదముగా కొన్ని రచనలు వచ్చినవి. పల్లీయులను నాయికానాయకులుగా నేల గ్రహింపరాదను భావము కలిగి శ్రీ నండూరి సుబ్బారావు ఎంకి - నాయుడు బావలను సృజించినారు. ఈ విధముగా పల్లీయుల హృదయ సాగరములలో దాగియున్న భావరత్నములను వెలికి దీసికొనివచ్చిన నవ్యుడు శ్రీ నండూరికవి. పవిత్ర ప్రణయ ధర్మమును పామరులకు సైతము బోధించుటకై యీతడు ప్రయత్నించినాడు. ఉదాత్తులకు, మధ్యములకు, పామరులకు నుత్తమ ధర్మములను ప్రబోధించుటకును, ఆదర్శమార్గములలో వారి మనోభావములు వర్తిలునట్లు చేయుటకును ప్రయత్నించువారుగదా కవులు! పామరుల కభ్యున్నతి కలిగించుటకై పూనుకొనువా రరుదుగా నున్నారు. అట్టి కొలది నవ్యకవులకు మార్గదర్శి శ్రీ నండూరి సుబ్బరాయ కవి యని చెప్పవలెను. ఈ మార్గానుయాయులలో శ్రీయుతులు అడివి బాపిరాజు, భాగీనారాయణమూర్తి, గోఖలే, ప్రయాగ నరసింహ శాస్త్రి, కందుకూరి రామభద్రరావు, కొనకళ్ల వెంకటరత్నము మొదలైనవారు కొందరు. వీరి రచనలలోని సిద్ధాంతము పతితోద్ధరణ మనవచ్చును. ఇట్లు శ్రీ నండూరి కవి యొక మార్గమున కుపదేష్టయైనాడు.

మానవజన్మ మనితరోత్తమమైనది. ఈజగత్తులో నావరించిన మాయాతమస్సును మానవుడు తానార్జించు జ్ఞానముచే పటాపంచలుచేసి పరబ్రహ్మము నెఱుగుటలో నుత్తమ సాధకుడు గావలెను. అరిషడ్వర్గములచే పీడింపబడుచు మానవుడు తమోరాశినుండి తప్పించుకొనలేక పోవుచున్నాడు. ఇంద్రియ నిగ్రహ మొక్కుమ్మడిగా నలవడునదికాదు. మనసు రాగము నుండి విరాగమునకు మార్పుచెందుటకు క్రమసాధనము కావలయును. ఈ క్రమ పరిణామము కల్గుటకే చతుర్విధాశ్రమములు నియమితములైనవి. ముముక్షువు ఆయాశ్రమములలో నియమముగానుండి తత్తద్ధర్మములను యథాక్రమముగా నిర్వర్తింపవలెను. మాయావృతమైన యీజగత్తునకావల నిల్వగలశక్తి యూరక లభించునా? అనాదిగా మనదేశమున నీసిద్ధాంతములు ప్రచారములో నున్నను వీనిపై నాదరము క్రమముగా నానాటికి క్షీణించుచువచ్చినది. నవ్యులకు సత్యాహింసలను

1. చెట్టపట్టాల్ పట్టుకొని
దేశస్థులంతా నడవవలెనోయి
అన్నదమ్ముల వలెను జాతులు
మతములన్నీ మెలగవలెనోయి!—ముత్యాల సరములు.

సూత్రముగా పెట్టుకొనిన బౌద్ధమతముపై దృష్టిపోసాగినది. బుద్ధదేవుని జీవితమునుండి కొన్ని కొన్ని సన్నివేశములను చిత్రించుటకు నవ్యకవులు గడగినారు. శ్రీ తిరుపతి వేంకట కవులు బుద్ధచరిత్ర వ్రాసినప్పటికిని విధమైన భావమునకు ప్రచారము తెచ్చినవారు శ్రీ పింగళి కాటూర్లు. వీరు వ్రాసిన 'సౌందరనందమే' యిందుల కుదాహరణము. గురువుల భావములను శిష్యులు ప్రచారములోనికి తెచ్చుట సంప్రదాయమే కదా! ఈమార్గానుయాయులలో శ్రీయుతులు వేలూరి చంద్రశేఖరము, వేమూరి వేంకటరామనాథము, నెల్లూరి కేశవస్వామి, సూర్యచంద్రులు, రాజలింగము, పన్యాల రంగనాథరావు మొదలైన వారెందరో యున్నారు. శ్రీ సన్నిధానము సూర్యనారాయణ శాస్త్రులుకూడ జాతక కథాగుచ్ఛము వ్రాయుటచే నీభావము వారికిని సోకినదని చెప్పకతప్పదు. ఈ విధముగా బౌద్ధమత ప్రభావము నవ్యకవులపై నింతగా పడుటకు శ్రీ పింగళి కాటూర్ల సౌందరనందమే కారకమని చెప్పవలెను; ఈ భావమునకు ప్రచారకులై నూత్నమార్గ నిర్మాత లైనా రీ జంటకవులు!

భారతదేశము పాశ్చాత్యదేశములవలె లౌకిక చింత ముఖ్యముగా గలది కాదు. మన దేశములో నేవిషయమును గ్రహింపవలెనన్నను ముందుగా దేశసంప్రదాయము నెఱుగవలెను. ప్రధానముగా భారతదేశమాధ్యాత్మిక తత్త్వముకలది. శరీరబలముకన్న మనోబలమును, సమాజమందలి గౌరవముకన్న స్వర్లోకములో గురుత్వమును, ఇంద్రియతుష్టికన్న నింద్రియనిగ్రహమును, ప్రపంచ సౌఖ్యముకన్న పారలౌకికానందమును భారతదేశీయు లనాదిగా కాంక్షించుచు వచ్చినారు. పాపభీతియు, దైవభక్తియు మనవారిలో మిక్కుటములు. అట్లే మన భారతీయ సంప్రదాయములో 'రేపు' అను పదమునకు యోగ్యమైన స్థానమున్నది; స్వార్థముకన్న పరహితార్థము పాటుపడువారు. పాశ్చాత్యనాగరకతా సూత్రము లీ భావములన్నిటికి వ్యతిరిక్తములు. అయినను మనకు వచ్చిన నూతన విద్యాపద్ధతులవలన క్రమ క్రమముగా పాశ్చాత్య సంప్రదాయముపై మమకారము సంక్రమింప దొడగినది. లౌకికచింత ప్రబలినది; 'రేపు' అనుదానికై చింతించుట సభ్యతకు దూరమైనది.

ఇట్టి భావమును సంపూర్ణముగా చిత్రించిన కావ్యము మనకు గొప్ప మతగ్రంథమైనది. ఆ భావము పరిపాలించిన సంఘము మాదర్శమై నిలిచినది. ఈ విధముగా ఉమరు కావ్యము (పారశీక భాషలోనిది) ఆంగ్లేయ సమాజ సూత్రము లుపాదేయములైనవి. నవ్యకవులలో నీ భావమును బాగుగా ప్రచారము చేయగలిగినవారు శ్రీ దువ్వూరికవి. కావ్యరూపేణ యీ భావము నందించిన ప్రథమ నవ్యకవి యీతడు. కాని 'పానశాల' అనువాదమగుటచే శ్రీ దువ్వూరికవికే ప్రాధాన్యమీయవలె నేమో. ఏది యెట్లున్నను దువ్వూరివారి 'పానశాల' నవ్యులను చూఱగొన్నదని చెప్పవలసి యున్నది. రాయప్రోలువారు, చిలకూరివారు, మాధవపెద్దివారు, రామచంద్ర అప్పారాయకవి, యీ కావ్యమునే పునః పునః అనువదించినారు.

వీరగాథలకును, కృషీవల జీవితమునకును రూపుగట్టిన కవి శ్రీ దువ్వూరి రామిరెడ్డి యని చెప్పవలెను. కాని శ్రీ కట్టమంచివారు 'ముసలమ్మ మరణము' వ్రాసి దువ్వూరి కవికి పూర్వమే యొక మార్గమున కుపదేష్టలయినారని తెలియుదుము. బహుశః శ్రీ కట్టమంచి వారి కావ్యము దువ్వూరికవిని దిద్దియుండనోపు! వీరగాథలపై దృష్టి మరలగా పల్నాటి వీరచరిత్ర జ్ఞప్తికి వచ్చి 'నాయకురాలు' అను పేరుతో కావ్యములు బయలుదేరినవి. ఆంధ్రులకు నే డీ విధమైన ప్రబోధ మత్యావశ్యకమైనది; రాజ్యపాలకులై వర్తిలిన జాతీయులు నే డీ విధముగా గుర్తింపలేని దుస్థితిలో నుండుటచే నిట్టి వీరగాథలుగల కావ్యము లెన్నో నిష్పాదింప వలసిన కాలముగా నిది గన్పించుచున్నది. కాని జాతిపరములుగా, దేశపరములుగా నుత్తమకావ్యములను నిర్మించుటలో మన నవ్యులేలకో వెనుకబడుచున్నారు.

ఇట్లీ యభినవ కవిత్వము పాశ్చాత్యకవిత కనుకరణముగా బయలుదేరి తరువాత ప్రత్యేకత గడించుకొని భిన్నమార్గములందు పొడసూపుచు నాంధ్రమున విలసిల్లుచున్నది. భావములో - వస్తువులో - రచనలో - అలంకారములో - ఛందస్సులో - భాషలో - దృక్పథములో - నన్నిట నవ్యతనలవరచుకొని యభినవకవిత తెలుగువారికిని ప్రసిద్ధమైనట్లు నిశితపరిశీలనపై తెలిసికొందుము. ఈ నాటి కిది యాంధ్రసాహిత్యచరిత్రలో నొక యధ్యాయమునకు యోగ్యమైన స్థానమును గడించుట కర్హత కలిగి చెన్నొందుచున్నది!

నేటి తెలుగుకవిత్వపు పోకడలు*

— శ్రీ గౌరావఝ్ఝుల వెంకటసుబ్బరామయ్య —

తన సుఖదుఃఖములను ఇతరప్రాణులకు వినిపించుట లోకసహజము. కేవలము మానవులేకాదు, జంతువులు సైతము తమ మనోవ్యథను సంజ్ఞలద్వారా ఇతర ప్రాణులకు తెలుపుతవి. వాటిని ఇతరులు తెలుసుకోలేకపోతే, అది వేరుసంగతి. ఈ విధంగా పశుపక్ష్యాదులేకాక జడపదార్థములుగూడా మూకవాణిలో తమ వ్యథను, అంతరానుభూతిని వినిపిస్తుంటవి. అవి విని, వాటిలో తమ సానుభూతిని మేళవించి వ్యక్తపరచువాడే కవి; వ్యక్తపరచునదే కవిత్వము. అనగా ఆత్మప్రకాశనమే కవిత్వము. ఆ ఆత్మప్రకాశేచ్ఛయే కవితోత్పత్తికి మూలకారణము.

కవి భగవత్సృష్టిలోని అణుఅణువునందూ సౌందర్యమును చూస్తాడు. ఆ విశ్వసౌందర్యమును మానసికంగా అనుభవిస్తాడు. ఆ అనుభూతియే కవిత్వరూపంలో వ్యక్తమవుతుంది. కాని నేటి కవి బాహ్యసౌందర్యంతోపాటు అంతర్వేదననుగూడా తిలకిస్తాడు. ప్రకృతియొక్క అంతర్వేదనలో తన హృదయావేదనను మేళవించడమే నేటి కవిత్వముఖ్యలక్షణము. హృదయవేదనానుభూతియే కవితకు ఉద్గమస్థానమంటాడు నవకవి. ప్రకృతిలో ప్రకృతి, అణువులో అణువు, బ్రహ్మాండంలో బ్రహ్మాండము, వ్యక్తములో వ్యక్తి, రోదనలో రోదనమవుతాడు నవకవి. పృథ్వియొక్క అణుఅణువునందూ, కాలంయొక్క ప్రతిక్షణంలోనూ, క్రియయొక్క ప్రత్యేకస్పందనంలోనూ జీవితలక్షణములను వెదకుట, వాటిలోని అంతర్వేదనకు తాదాత్మ్యమును ప్రకటించుటయే నేటి కవిత్వ ముఖ్యలక్షణంగా తోస్తుంది.

"రుధిరం ముదిరిన బధిరఛాయలు
వ్యథాపూర్ణకృతి వృథాప్రయాసల
క్షుధాజీర్ణస్మృతి
తెరచిన హృదయపు వీథుల్లో
ప్రళయతాండవం గావించేయ్
కన్నుల ధారలు కారిన చారలు
హృదయం నమలిన ఉగ్రపుకోరలు
ఆత్మ గ్రసించిన అనలజ్వాలలు
అవిగవిగో - అలాగే
పెనుభూతాల్లా కనిపించేయ్
తెరచిన హృదయపు చరియల్లో నా
ప్రళయతాండవం గావించేయ్"

అని కవి తన అంతరాళంలోని ఆందోళనను వ్యక్తపరిచాడు. అతని హృదయంలోని 'అధరంకదలని వృథాపూర్ణకృతి' కన్నీటిధారల్లో వ్యక్తమైంది. అతనిని 'హృదయంనమలిన ఉగ్రపుకోరలు' అనలజ్వాలలవలె కాల్చుచూ పెనుభూతాల్లాగు గ్రసించినవి. ఆహా! యేమి భావతల్లీనత! కవి భావంలో లీనమై శారీరిక క్రియలను వేరుగా భావించాడు. అతని క్రియాకలాపము అతని వశంలో లేదు. దీనినే భావతల్లీనతంటారు.

కవిహృదయంలో జిజ్ఞాస బైలుదేరుతుంది. ఆ జిజ్ఞాసయే అతనికి జీవాత్మ-పరమాత్మల సాన్నిధ్యము కొరకు తహతహలాడిస్తుంది. పరమాత్మసాన్నిధ్యము

* ఇందులో కవుల పేరు లివ్వకుండుటకు కారణము కవిశబ్దమునకు విశాలత కల్పించుటకే; వ్యక్తిగత మొనరించుట కిష్టములేకపోవుటే. పేరు లివ్వకుండా కవుల రచనలు వాడుకున్నందుకు క్షమిస్తారని నమ్ముతున్నాను. ఇందులో నాది యే ఒక కవితో తప్ప మిగతవన్నీ సోదరకవులవే. కవికవితకు నాభావనారంగును దిద్ది ఒక మాలగా కూర్చుటే నా ముఖ్యోద్దేశం. ఎంతవరకు సఫలుణ్ణయినానో!

నకై జీవాత్మకు అనేక మెట్లు-అంతస్తులు-దుర్గమమార్గములు దాటవలసివస్తుంది. జీవాత్మ వాటిని గమించుటకసమర్థమని తేలుతుంది. ఇంతలో అతని వ్యథాహృదయము ప్రకృతిపర్యవేక్షణకు స్వాభావికంగా దిగుతుంది. అందులో అణుఅణువునందూ ఆ పరమాత్ముని దివ్యప్రకాశమును చూస్తాడు. ఆ దివ్యాంశములోని ఒక అణుమాత్రమైన తన జీవాత్మకు సంబంధాన్ని కల్పిస్తాడు. తరువాత విరహగీతిక లాలపిస్తాడు. ప్రకృతియొక్క అంతర్వేదనతో తన వేదనను శ్రుతిగొల్పుతాడు. హిమకణములను ప్రకృతిబాష్పములుగా తలచి తన కన్నీటిని స్వాగతంకొరకు పంపుతాడు.

"ఇంత విశ్వమ్ము నావలెనే తపించి
కరగిపోయిన దొక బాష్పకణము రాల్చి."

కవి విరహాగ్నిలో తపిస్తున్నాడు. ఆ పరమాత్ముని దివ్యప్రకాశము అతని హృదయచక్షువుల కందలేదు. అందుకై ప్రకృతినిగూడా తనవలె విలపించు విరహిణిగా చూచాడు. తనవలె బాష్పములు రాలుస్తున్నట్లుగా మంచుకణములను చూచి భావించాడు. అతనికీ, ప్రకృతికీ మధ్యన మాయయొక్క ఆవరణ తొలగలేదు. ఆ ఆవరణయే తనను భక్తిసమాధిలో నిలిపి భగవత్సాక్షాత్కారమునకు, భావోన్నతికి పురిగొల్పుతున్నది. కవియొక్క దివ్యసమాధిని దర్శించండి—

"నిత్యకుసుమార్చనల దోగి నీసమాధి
ఏడులోకాల పరిమళ మేలుకొనిన
నాయెద గలట్టి వలపులు పోయిపోయి
కాగిలించును సప్తలోకాల తావి."

తనవలెనే ప్రకృతిగూడా సమాధిస్థమై కనబడుతున్నది. అది ప్రకృతి కాదు. ఆ దివ్యపరమాత్ముని జ్యోతియే ఆ ప్రకృతి. అందులో ఏడులోకాల పరిమళము ఇమిడియున్నది. ఆ సప్తలోకాల తావిని- ఆ దివ్యప్రకాశమును - కవియొక్క వలపులు పోయి కాగిలిస్తవి. యేమి ఉత్కృష్టభక్తి! యెంత విశాల హృదయము! ఇందులో - ఈ కవిభావంలో - ఏడు లోకాల తావి ఇమిడి పాఠకలోకాన్ని ఆనందమున్నలను చేయటం లేదూ? దీన్ని యే రసహృదయం ఆస్వాదించజాలదు?

ఇంకా, కవి ప్రకృతిలో లీనమై తాదాత్మ్యతను-ఆ తాదాత్మ్యతలో సామీప్యసంబంధమును- ఆనందానుభూతిని కల్పించి జీవితపరమావధిని చేర ప్రయత్నించుచున్నాడు. ప్రకృతిలో ప్రేయసిని, ప్రేయసిలో ప్రకృతిని తిలకించి రెండిటి అభేదమునూ ప్రహాద్యంగా అనుభూతిచేసినాడు. ఆ విశ్వసౌందర్యంలో ప్రేయసిసౌందర్యమును కలిపి ఏకవస్తువుగా గ్రహించినాడు. ఆ ప్రేయసి యెవరో కాదు. కవి ఆరాధ్యదేవత - సౌందర్యఖని-కవితాప్రశాంతికి జన్మస్థానం-కవి సృష్టించిన సౌందర్యమూర్తిని. కాని ప్రకృతి ముందు తన ప్రేయసిసౌందర్యము లెక్కింపదగినది కాదని కవి స్వయంగానే గుర్తించాడు. అంతే కాదు. తన ప్రేయసియే ప్రకృతిలో లీనమైపోయింది. చూడండి—

"జాబిల్లి వెలుగుచే జాలువారెడు మోము
నీలాభ్రపటలిచే మాటుపడియేనా?
కలువరేకుల సౌరు దిలకించు కనుగవల్
రేరాజురాకచే ముకుళితంబయ్యెనా?
పసిడినే నిరసించు పరువంపు మైచాయ
సంధ్యాతపంబులో సమసిపోయేనా?
చిరువెంగ్గలను మీటు తంత్రీస్వనంబులు
మందానిలంబులో మరగిపోయేనా?
శ్రుతిపుటంబుల కెక్కు మది గరంచెడు పాట
కోకిలారవములో కూడిపోయేనా?"

కవియొక్క యీ ఉత్కృష్టఉపాసనను- యీ సౌందర్యానుభూతిని వ్రాయుటకు నావద్ద శబ్దజాలం యేదీ? ప్రేయసిలో ప్రకృతిని తిలకించినా కవిహృదయానికి తృప్తి కలుగలేదు. ప్రకృతిసౌందర్యము ప్రత్యక్షముగా చూచికూడా చూడనిదే సామాన్యులకు; చూడనిదికూడా చూచినదే కవిహృదయానికి! కవి భావాలు ఉన్నతమైనవి. కాని ఆ దివ్యజ్యోతి సాక్షాత్కారమునకు సాధన కావలె. ఆ సాధనాగ్నిలో తపించితేనేగాని మెరుగుపసిడిగా తయారుకాదు. అందుకనే కవి విరహాగ్నిని ప్రేమించాడు. అదే ఆ దివ్య

జ్యోతిసాక్షాత్కారమునకు మార్గదర్శక మని నిశ్చయించుకున్నాడు. ఇంకేమి, ఆ విరహమే కవికి ఆనందాన్నిచ్చేదిగా మారింది. అందులో ఆ దివ్య ప్రకాశంకొరకు విలపించడం వుంటుంది. ప్రకృతి రాగంలో తన రాగమును కలపటం, రోదనలో రోదించటం సంయోగావస్థలో వుండదు. సంయోగంలో ఆనందమే. రెండోదానికి తావే లేదు. సరి, కవికూడా రజనీకాంతుని విరహంలో తపిస్తున్న కాళరాత్రియే తనకుగూడా సానుభూతిని తెలుపుతున్నట్లుగా తలిచాడు. దాని నిట్టూర్పులో తన నిట్టూర్పులను ఎగయబోస్తున్నాడు. తన హృదయకుహరములోకూడా పెను చీకట్లు అలముకొన్నట్లు తాదాత్మ్యమును ప్రకటించాడు.

"ఏను ప్రేమింతు చీకటినే! మదీయ
హృదయకుహరము చీకటు లేలుకొనును
క్రమ్ముకొనియెదు కారుచీకటులలోన
నృత్య మొనరింతు నిట్టూర్పు లెగయబోసి"

ఇది విరహావస్థ. కొంతకాలం జరిగింది. కవి కొంచెం లోకాన్ని పరికించాడు. అనుభవాన్ని గడించాడు. విశ్వాన్ని నలువైపులా చూస్తూ, అందులో ఆ దివ్యప్రకాశముయొక్క కణాలు ప్రకృతిలో చూడటానికి ప్రయత్నించాడు. ఆ ప్రయత్నంలో కొంత సఫలీకృతుడైనాడుకూడా. కాని పూర్ణప్రకాశం గోచరించనందున-మాయయొక్క ఆవరణ పూర్తిగా తొలగనందున సంయోగావస్థను, లేక పూర్తిసాక్షాత్సందర్శనమును చేసుకోలేకపోయినాడు. అందువల్ల కొంత నిరాశచెంది ఆ దివ్యప్రకాశసందర్శనం నికృష్టుడైన తన కెలా లభిస్తుందని వాపోయినాడు.

"ఏదో ఘనుల్ చరించు పద
మేలు సముజ్జ్వలమూర్తివన్న స
మ్మోదమె కాని నీ కనుల
ముందు తపించెడి యస్వతంత్రతా
ఖేదభరైకజీవనని
కృష్టుల కెట్టుల మాకు మానసా
హ్లాదము కల్గ నీయమృత
మట్లగుపించెడి మంచుసోనలకా"

కవి మంచుసోనల్లో అమృతసృష్టిని చేయగలిగాడుగాని అనుభవించ నయోగ్యుడై - విరహాతురుడై, నోరుండీ మూగడై-కాళ్లుండి కట్టబడినవాడై-విలపిస్తూ తన అయోగ్యతను ఇలా వ్యక్తపరుస్తున్నాడు. ఇంకా ఆ పరమాత్మనుండు యీ ఆత్మ స్వతంత్రరహితమైనది. ఆ దివ్యజ్యోతికై పరితపించి ఖేదమొందే నికృష్టమైనదని నిందించుకుంటున్నాడు. కాని ఆశ వదలలేదు. అది అతనిని వెన్నంటి ఆడిస్తూనేవుంది. ఆశకు కీలుబొమ్మైనాడు. లోపలి భావములు రెచ్చగొడుతున్నవి. శారీరకచేష్టలకా, తావులేదు. యీ స్థితిలో ముందుకు పోలేడు, వెనుకకూ మరలలేడు. ప్రకృతిపాటను విన లేడు, వినకుండానూ వుండలేడు. ప్రకృతి యొసగిన కానుకను ధరించలేడు, పారవెయ్యనూలేడు. ఇటువంటి భావసంధిలో కవి తన కవితనుగూర్చి—

"హ్రీమతి! నీ వొసంగిన పూలమాల
గళము సంధింపలేను త్రుంచికొనలేను
ఇంత సంతాప మింత ఆహ్లాద మొసగి
ఏ ప్రణయరక్తి నేమి సాధింతు వబల!"

ఇలా ప్రశ్నించినాడు. కాని అంతటితో వూరకొనలేదు. వూరకొనలేడుకూడాను కవియైనవాడు. అప్పుడు తన ఉపాసనయొక్క వివశతను చూపిస్తూ—

"స్వార్థలోకమ్ము పూలపందిళ్లు కాల్చి
వలపుపుంతల చిచ్చు మండింపనిమ్ము
వదలుకోలేను నిన్ను దేవి! మదీయ
కవిత వీవు, గాన మీవు, ప్రాణ మీవు."

అని అన్నాడు. ఎంత వివశత! ఎంత అపార భక్తి! కవి తన ఉపాసనాదేవతను వదలుకోలేడు. వదలుకుంటే బ్రతుకలేడని వేరుగ చెప్పవలెనా? కవి తన ఇష్టదేవతదర్శనకుతూహలతతో పరుగులిడుతున్నాడు. మాయను జయించ తటపటాయిస్తున్నాడు. హృదయపూర్వకంగా ప్రార్థించాడు. లాభం లేదు. అంతటితో మన కవి వూరుకుంటాడా? విరహంలో కూడా మనోభరమును దిగజార్చుటకు ప్రయత్నించాడు. ఆ రమణీయశోభ, ఆ దివ్యకాంతి పున్నమ చంద్రునిలో కనబడ్డది. నిద్ర నశించింది. మేల్కాని

ఆ శృంగార రసైకమూర్తిశోభను గాంచుచూ మైమర చాడు.

"నీరమణీయశోభ గను
    నించుచు బున్నమరాత్రులెల్ల ని
ద్రారహితమ్ముగా మెయిలా
    దారికి కన్గవ నప్పగించి శృం
గారరసైకమూర్తి! సుధ
    కై తృషితార్భకుభోలె లేచి వే
సారి, మనోభరమ్ము దిగ
    జార్తు నిశాంతపు జాలియార్పులన్."

యీవిధంగా ప్రకృతిలో దివ్యజ్యోతిని గాంచి గాంచక, పరితపించి పరితపించక, చెప్పిచెప్పక, పొంగి పొంగక వ్యక్తపరిచాడు. అప్పటికీ తన కోరిక నెరవేర లేదు. ఎంతసేపు ప్రకృతిలో విలపిస్తే ఆరని పిపాస అంతరిస్తుంది? తుదకు అతని గుణాలను కనుగొన అసమర్థుడైనాడు. తనకు వ్యక్తముగాని ఆ అవ్యక్తము నిలా వ్యక్తీకరించినాడు—

"ఆకసమందు విచ్చి కయి
    కందని యందపు బూవువంచో, యీ
లోకము లన్నియు న్నిదుర
    లో మునిగున్నపు డేగుదెంచు ది
వ్యాకృతి వంచో, మానవచ
    యం బడియాసల వేగిపోవుగా
నీ, కనుపింప దేగుణము
    నీకడ నా కెటు లేచి చూచినన్."

ఇప్పటి కతనికి విసుగొచ్చింది. ప్రకృతిపర్య వేక్షణలో విసిగి వేసారినాడు. ఎల్లకాలం పాత పాటేనని క్రొత్తమార్గాన్ని వెతుకబూనినాడు. ఆ మార్గాన్వేషణలో కొన్నాళ్లు తిరిగాడు. తుదకు కనుగొన్నాడు. సఫలీకృతుడ నైనానని అనుకు న్నాడు. అదే ప్రతీయమానమైన దేశం-దేశభక్తి. ఆ దివ్యప్రకాశమును జడతుల్యము, ఉపయోగరహితమైన ప్రకృతిలోకంటె, ఎవ్వరూ లేని వంటరితనంలో కంటె తోటిసోదరులను దీనులలో చూడసాగాడు. ఇంకేం, అతని సానుభూతికి వాండ్లు ఆలంబనులైనారు. వారిలోని దివ్యజ్యోతిని కనుగొన్నాడు. సాధన సాగించినాడు. ప్రపంచమే అటు తిరిగింది—

"దేశమును ప్రేమించుమన్నా
మంచి అన్నది పెంచుమన్నా
వట్టిమాటలు కట్టిపెట్టోయ్
గట్టిమేల్ తలపెట్టవోయ్.
దేశమంటే మట్టిగాదోయ్
దేశమంటే మనుషులోయ్."

కవికి అప్పటికి కొంచెం తృప్తి కలిగింది. ఆ పరమాత్మను రాగాత్మకంగా గీతించేదానికంటె తోటి దీనులైన సోదరులే స్వయం ఆపరమాత్మని భావించడం ఎంత గొప్ప! కనుకనే "మానవసేవే మాధవసేవ" అని గుర్తించాడు. ఆదేవిధంగా తోటిసోదరకవులకు దివ్య సందేశా న్నిచ్చాడు. యీవిధమైనదే కవిత్వమనీ, దీనుల వర్ణనే దివ్యజ్యోతివర్ణననీ, పతితుల సేవే పావన సేవనీ నిరూపించినాడు. పేదలను-కర్షక కార్మికులను గురించి కలిలుచ్చే సమవేదనే, వారి కష్టములను, దీన దశను తెలుసుకొని ప్రకటించు సానుభూతియే కవిత్వ మనీ, అంతకంటే భిన్నమైనది వట్టి చెత్తనీ భావించి తన్ను తాను సంబోధించి ఇలా చెప్పుకున్నాడు—

"కవియన్న బిరుదు నీ కెవరిచ్చినారోయి
ఏమేమొ లిఖియించి ఏమేమొ చిత్రించి
సంతోషపడుతావు కవిరాజా
ఇంతేన నీపస కవిరాజా."

ఐతే కవిత్వం ఎలా వుండవలె? ముందు విందాం—

"నల్లరేగడితోడ మల్లయుద్ధము చేసి
వజ్రాల సృజియించి వట్టిచేతుల బోవు
కూలిబాలును చూచి కవిరాజా!
జాలిపడవేమోయి కవిరాజా!
మండువేసవిలోన మంటిపని జేయుచును
ఒక్కొక్క గడ్డ కొక్క గ్రుక్కనీటిని త్రాగు
కష్టాల నెపుడైన కవిరాజా!
కవితలో చెప్పితివ కవిరాజా!"

అన్నాడు. దేశప్రజలకూ, దేశానికీ భేదం లేదు. దేశోద్ధారమే దీనోద్ధారము. దేశప్రజలు బాగుపడా

లంటే దేశం స్వాతంత్ర్యమును పొందవలె. అందుకని దేశప్రజలు త్యాగం చెయ్యవలె. ఇతని దృష్టిలో కవితంటే యేమిటో, అది యెటుల వుండవలెనో ఇంకా వినండి—

"ఆకులందున అణగిమణగీ
కవితకోకిల పలుకవలెనోయ్
పలుకులను విని దేశమం దభి
మానములు మొలకెత్తవలెనోయ్."

అని ప్రబోధించాడు. ఇంకోచోట కవిత్వరూపం గుండెలలో ఇమడని దేశభక్తిగా పొంగి ప్రవహించింది. మహావేశంతో మాతృదేశాన్ని గానంచేస్తున్నాడు—

"ఏదేశ మేగినా ఎందు కాలిడిన
ఏపీఠ మెక్కినా యెవరెదురైన
పొగడరా నీతల్లి భూమి భారతిని
నిలుపరా నీజాతి నిండుగర్వమ్ము!
లేదురా ఇటువంటి భూదేవి యెందు
లేరురా మనవంటి ధీరులింకెందు.
ఏ పూర్వపుణ్యమో ఏయోగబలమో
జనియించినాడ వీస్వర్గలోకమున
ఏ మంచిపూవులన్ ప్రేమించినావో
నిను మోచె నీ తల్లి కనకగర్భమున"

కవి నిద్రలో జాగ్రదవస్థయందు, కష్టంలో సుఖంలో, కీడులో మేలులో, మాతృదేశాన్ని ప్రేమించమని బోధిస్తున్నాడు. ఆమెయే భారతి-రత్నగర్భ-స్వర్గసీమ! ఇందులో జన్మించడమే గొప్ప తపఃఫలం. ఆమెఉపాసనయే మన-భారతీయుల కర్తవ్యము. ఆమెయే మన సర్వస్వము. ఆమె ఉపాసనే-అర్చనయే మన జీవితానికి పరమావధి అన్నాడు. ఆధ్యాత్మికశక్తినంతా దేశభక్తిగా మార్చుమన్నాడు. మన పూర్వపుణ్యమే భారతావనిలో జన్మించగలగటం జరిగింది. ఇది స్వర్గలోకాన్ని మించిందని ఉపమించాడు. ఇంకా మన పూర్వప్రాభవమును, శక్తిని, తేజాన్ని, భావములను-రాగములను, సాహిత్యమును వర్ణించాడు. అవి మన కెలా లభ్యమయాయో కవిభచనాల్లో వినండి—

"తమ తపస్సులు ఋషుల్ ధారపోయంగ
చండవీర్యము శూరచంద్రు లర్పింప
రాగదుగ్ధము భక్తరాజు లీయంగ
భావసూత్రము కవిబాంధవు లల్ల
దిక్కుల కెగదన్ను తేజంబు వెలుగ
జగముల నూగించు మగతనం బెగయ
రాలు పూవులు సేయు రాగాలు సాగ
సౌందర్య మెగబోయు సాహిత్య మొప్ప
వెలిగిన దీదివ్యవిశ్వంబు పుత్ర!"

ఎంత సగుణవర్ణన! ఏమి ఉత్కృష్టభావము! ఎంత దేశాభిమానము! యీ దేశాన్ని, పూర్వపువౌన్నత్యమును అనేకమంది అనేకతీరులుగా వర్ణించారు. ఒకరు పూర్వపువౌన్నత్యాన్ని ఊతగాగొని శిఖరుప ప్రయత్నిస్తే, ఒకరు నేటి సమాజదుర్గంధాన్ని వాసన చూపించారు. ఒకరు పూర్వపువెలుగును కండ్లకందిస్తే మరొకరు నేటి అజ్ఞానాంధకారమును ప్రత్యక్షపరిచారు. ఒకరు పూర్వపు పౌరుషమును మేల్కొలుప ప్రయత్నిస్తే నేటి దుస్థితిని చిత్రించారొకరు. కవితాశక్తి నొకరు గీతిస్తే, నిరక్షరాస్యత భయంకరాకారాన్ని ఎదుటనిలిపారు ఒకరు. ఒకరు శక్తిని ఆరాధిస్తే మరొకరు భక్తిని, ముక్తిని. ఇంకొకరు స్త్రీ అధరామృతంలో, కేశపాశాల్లో ప్రొద్దులుపుచ్చితే మరొకరు స్త్రీని సర్వపాపాలకూ హేతువునుగా వర్ణించారు. ఎన్నిరీతులని వ్రాయగలము! అందరివీ అన్నితీరులు. అందులో కొన్నితీరులు వినండి—

"ఏ రాజు పంచెనో ఇచట శౌర్యపు పాయ
సమ్ములు నాగులచవితినాళ్ల
ఏ యొజ్జపంజెలో నెలమి పల్లవరాజ
రమణులు కాళ్ల పారాణి దిడిరో
చిత్రరథస్వామి శ్రీ రథోత్సవములో
తెలుగుపిల్లలు కత్తిత్రిప్పి రెపుడొ
ఏ రెండుజాముల ఇసుని వేడిమి వచ్చి
కలిసిపోయెనో త్రిలింగప్రభువుల
నా జగచ్ఛ్రేష్ఠయశంబులై యలరు తొంటి
వేంగిరాజుల పాదపవిత్రచిహ్న
గర్భితమ్మయిన యీ భూమిఖండమందు
నక్రమలు జారి జీవచ్ఛవాంధ్రజనులు"

అని ఒక కవి కన్నీరుకార్చాడు.

"కుక్కల్ నక్కలుం పిల్లులెల్కలను సం
    కోచింబు లే కెంతయుంక్
ప్రక్క న్నొక్కన జేర్చిముద్దులిడు మీ
    పాండిత్యమేమో సదా
దిక్కై యక్కరదీర్చు సోదరుల శ్రీ
    తిక్ ద్రోవ కస్పృశ్యులం
చిక్కుల్లన్ని డచేల చేరిమనకే
    హిందూమతోద్ధారకుల్"

అని నేటి అస్పృశ్యతాసమస్యనుగురించి నుడివినాడు.

"తెలుగుతేనంబులో వలపు
    తేటలు వెన్నెలవెల్లి జాలులై
మలసిన మాతృదేశమున
    మంజులగానరసజ్ఞ మాధురీ
చలితసుధార్ద్రవీచిక.ల
    జప్రసుఖోదయగీతులల్లు త్వ
ద్విలసితజీవకోటికి ని
    కే యభినందనమాల భారతీ"

"తెలుగుకవితకు చెలువులు తీర్చిదిద్ది
కవుల కలకంఠమధురరాగములలోన
ఈవిశాలాంధ్రవని పల్లవించినావు
విపులకొమ్మల నింక పుష్పింపు మమ్మ"

అని సరస్వతిని ప్రశంసించితే మరొకరు—

"భావము సున్న యన్వయ మ
    భాసు తెలుంగును గాదు ధారలో
జీవము లేదు పాక మతి
    చిత్రము వింతల కైత మేల్ భళీ
పావనిలో విరామపదు
    పాయము నీ కగునంచు నేమొ మై
రావణభాషలో మునిగి
    రంజిలుచుండెద వేల భారతీ."

అని వాపోతే ఇంకొకరు ప్రాచీనార్వాచీన కవితల భేదాన్నిలా వర్ణించాడు. పూర్వకవిత్వం—

"నఖశిఖవర్ణనాలంకారముల నెంలో
సొంపుతో కూర్చి నీఅందములో లీనమై
బాహ్యాకాశములో దృక్కులను పారించి
జీవతన్మయతలో తెగిన తీగల వీణ మీటేరు
నీలోన లీనమై మూగగానము చేసి
లోకాని కెల్ల నీమత్తుమంత్రము నేర్పి
నిండు మధుపాత్రను తెస్తారు"

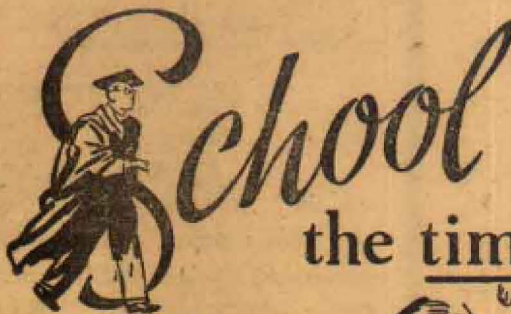
అనిన్నీ, ఆధునికకవిత్వము-కవినిగురించి—

"చదువుసంధ్యలు లేక, శాస్త్రజ్ఞానము లేక
కల్పనాశక్తి నా కిసుమంతయును లేక
చిత్రవిచిత్రముల్ చిత్రింపరాకుండ
అనధికారంబుగ అతిసాహసుండనై
నీసేవకై నేను వచ్చాను
నాశుద్ధమానసమె సర్వాభరణములు
నాశుద్ధహృదయమను గతి,యతిప్రాసలతో
భక్తిపుష్పంబులను కూర్చి మాలను గట్టి
నానిర్మలప్రేమ నర్పించా, చేతులు జోడించా"

అని బహుచక్కగా తారతమ్యమును గీతిస్తే, మరొకతను—

"చంద్రునిలో మచ్చను మందులా నాకేసిన
మహానుభావుడు ఎవరా అతను ?
చలించే చుక్కల చూపులతో
చూపులుకలిపి తారల చలవాన్నే
బంధించిన హృదయబాంధవుడు ; ఎవరా అతను ?
నాశరీరంలో నెత్తుటి బంధూకవనాన్ని
గాలై కదిపి పాటలు పాడించిన పరంజ్యోతి
నాకలల ఆసీలు మెట్టుదగ్గర కైఫీయత్ చెల్లించి
హృదయహజారానికి వజ్రవైడూర్యాల
జాలకాలు నిర్మించి వాటికి సేద్యగాని
చెమటలో ముత్యాలతోరణా లల్లి
నా నరాల తీగల వరాలపాటలు పాడ
హృదయగర్భాలయంలో
కంచుగంటల మ్రోగించిన దేవ రతను ?"

అని రూపకాలంకారమును ప్రకృతికీ, మానవుని జీవితానికీ కల్పించినాడు. ఒకానొక కవి నిరాశను గురించి ఎంతో చక్కగా రూపించినాడో గమనించండి-

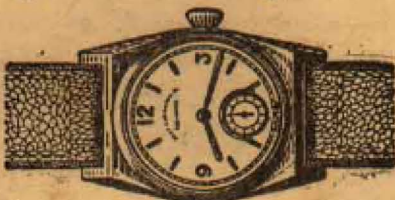
the time factor

స్కూల్ -

ముఖ్యమైనది టైము.

నిర్ణీతకాలమునకు పనిచేయడం, బిడ్డలు నేర్చుకొనవలసిన మొదటి పాఠము. ఎందువల్లనంటే యీ నియమం వారి భవిష్యజ్జీవితములో యెక్కువ వుపకారి కాగలదు గడియారముల విలువ తెలియునంత యీడు వచ్చేటప్పటికి మీ బిడ్డలకు ఒక గడియారం వుండటం మంచి ఆలోచన స్కూలు జీవితము నిర్ణీతమైన దైనందిన కృత్యము. వివిధ వ్యాసంగములు వేళలను బట్టి జరుగుచుండును. పంతుళ్లకు, బడిపిల్లలకు నమ్మకమైన ఒక గడియారం ముఖ్యావసరము. ఎన్నుకొనుటకు త్వరలోనే అనేకమైన దృఢమగు "వెస్టుఎండ్" గడియారములను సప్లయిచేయగలమని ఆశించుచున్నాము.

సెకండస్ టానూ

పేటెంటు ఎవర్ బ్రైట్ స్టీల్	....	రు. 52
రోల్డుగోల్డు 10 సం॥ గ్యారంటీ	....	రు. 62

ప్రతి "వెస్టుఎండ్" గడియారమునకు ప్రత్యేకంగా యిండియా పరిస్థితులకు తగినట్లు నాణ్యమైన గడియారములను తయారుచేయుటలో మా 75 యేండ్ల అనుభవము పేరు తోడ్పాటుగా నుండును.

వెస్టుఎండ్ వాచ్ కంపెనీ,
బొంబాయి అండ్ కలకత్తా.

WEST END WATCH Co.

BOMBAY — CALCUTTA

"శాలలో పెద్ద తుపాను రేపి నగుచుఁ
నర్తింతు వోతల్లి! నీ
లీలాలోలత పాడుగాను, తగ దీ
రీతిఁ విజృంభింపగా!
జాలై పొంగెదు గాక నీహృదయపం
సారమ్ము సంద్రమ్ముగా
కారాహంకృతి పచ్చినెత్తురులలో
కర్మమ్మె జీవింపగా"

పరాత్పరుడు, జగత్పితయొక్క మహాయజ్ఞమును ఒకకవి—

"ప్రపంచమంతట పరంపరాకం
విపంచి కింతట వసంతరాగం
ఆహవకర్త ఆహవభర్త
ఎవడో ఎవడో, మరి
ఎవడెవడో-ఎవరెవరో
కులగిరులే హోతలుగా
నుద్గాతలుగా
విధిదర్శనజేతలుగా
ఋతుఋతుభకోలాహలమే
ఋత్విక్కుల రోమంథముగా
సముద్రఘోషల సామధ్వనితో
హాహాకారస్వాహాస్వనముల
ఆత్మల హోమల ఆమంత్రణముల—
స్రుక్కుస్రువమ్ము లిడిక్కులు నాలుగు
హవ్యకవ్యములు అమితమ్ములు
సాన్నాయ్యమ్ములు, చరుపరమాన్నము
లర్కారాజన ఆత్మదేహములు
ఉపాకృతమ్ములు వమట్కృతమ్ములు
కృపాతిరస్కృతకృశానదేజాలు—
స్థండిలమండితచండానలునకు
అపవిత్రాశయధవిత్రములతో
స్వేదాంకురముల చిదిమేసేస్తూ
విషాకోపమై విషాణపూరిత
సురాదానమున పరాధీనుగా
బంధించేస్తూ బలిభుక్కునగా
పాలించేస్తూ పశుతుల్యముగా
గతేమణమ్మో సుఖీమణముగా
విమతుల్యమ్మగు విశ్వదాహమును
గగనమునంటే కరాళకాళీ
ఆకలితీరని ఆరాటముతో
అంతులేని హతయోగముతో
చేసే యీ యజ్ఞపు
చిద్విలాస మదియేమెరా!"

సాంగరూపకాలంకారమును యిలా భావయుక్తంగా వర్ణించడం ఒక ఉత్కృష్టకవికే తగు. అతనిదే యీసొత్తు. భావతరంగాల్లో విహరిస్తూ రత్నకణికలను వెలిదీయుట కతనే సమర్థుడు.

కాలగతినిగూర్చి ఒక కవి కవిత్వంలో ఎలా చక్కగా, ముద్దుగా ఇమిడ్చాడో చూడండి!

"ఎన్నిమారులు కాలవాహినికి నెదురు
తిరిగి ఇట సాగిపోవ యత్నించినాను
చిర మటులనే, జననియంకసీమయందె
శిశువునై యున్కి వలచితి చిన్నవాడు
కాలమనెడి రక్కసునకు జాలిలేదు."

ఒక కవి భగవంతునికి ప్రణయలేఖను వ్రాసినాడు. అందులో తన అవ్యాజ, అతులితమాధురీ ప్రేమ భావవ్యక్తమును లేసెలాలుకు మాటలలో ఎలా చేసినాడో గమనించండి:

"నిక్కముగ నాదేహరాజ్యము
నీకె పట్టముకట్టితిని: నీ
వధివసింపుము హృదయపీఠిక
నమలరాగములో.
ఒప్పినను నీ వొప్పకుండిన
నోప్రియా, నీకడ వసించుచు
పాదపద్మములఁ భజించెద
భక్తిభావమున.
పాలముంచిన నీటముంచిన
భారమంతయు నీదె నాథా
చరణదాసి నటంచుమాత్రము
జ్ఞప్తియుండుగదా!"

కవితలో పరిణామము: అభిరుచిలో సర్వసమ్మతి[1]

= శ్రీ బొడ్డపాటి కుటుంబరాయశర్మ =

కవితలోఁగూడఁ బరిణామవాద మన్వయింపఁదగు ననుట కొందఱ కాక్షేపగ్రస్తమైనదిగఁ దోఁచునని శంక గలుగుచున్నది. పరిణామసిద్ధాంత మనఁ గొంద ఱకు వింతవింతలగు నభిప్రాయములు గలవు. అది సార స్వతవిషయమున స్వీకరింపఁదగినదియు, నిరూపింపఁ దగినదియుఁ గాదని వారి యూహ. కనుక బహుసం క్షేపముగ దీనినిగూర్చి పొందుపఱతము. తెలిసిన సారాం శమును గవిత కన్వయించి పరిణామసిద్ధాంతము కవిత్వ విషయమున భావ్యమో, కాదో పాఠకులే నిర్ణయించు కొనవచ్చును.

దీనిని విశ్వసింపకపోవుట కిందేమియు నమ్మ రానిది లేదు. అర్వాచీనుల మతమున దీని నిర్వచనము మఱియు సూక్ష్మము, సులభమును.[2] పరిణామమనఁ బరివర్తనము, లేక మార్పు. దీనిని వివరించుట పరి ణామవాదము. [3]దైవికమైన కారణములచేఁ బ్రపం చముగాని, ప్రాణులుగాని యుత్పత్తిఁ జెందుచున్న వను విశ్వాసమున కిది యవశ్యము వ్యతిరేకముగాదు సరిగదా, కించిద్వ్యక్తావ్యక్తము గల యిట్టి యుత్పత్తుల నాధారముచేసికొనియో, లేక పరిగ్రహించియో యిది తదుపరిక్రమమును వివరింపఁ బ్రయత్నించుచుండును. కవితాభిరుచుల పరివర్తనమందు మన మిట్లే యసన్ని హితములు, నసంఖ్యాకములు, నస్పష్టములు నగు హేతువు లూహ్యము లనియు, రెండవది మొదటిదాని పరిణామ మనియు ననుకొనవలెను. [4]నీచమునుండి యుచ్చమునకుఁ బరివర్తనము చెందుటయే పరిణామ మని పల్కుట మేలుకాదు. ఇట్టి నీచోచ్చవిభేదములు లేక కవితయందలి ప్రతిపరివర్తనయుఁ బరిణామముగ నెంచుచు మన మొక యభిరుచిని నిర్ణీతముగ నీచ మనియు, వేఱొకదాని నుత్తమమనియు ననక కేవల మొక యభిరుచి వాడిపోయి పరివర్తనఁ జెంద వేఱొకటి పైకొనుచుండు ననవలెను.

[5]పరిణామ మభివృద్ధినే సూచింపనక్కఱ లేదు ; వృద్ధిక్షయములు రెండును సమ్మతింపఁదగినవి. కనుక సిద్ధముగ సదసదభిరుచు లనునవి కేవలముగ నుండుట తటస్థించినను, బూర్వాభిరుచి పరాభిరుచికిఁ బరిణామరూపము గాకతీరదు. ధర్మోపదేశము సద్భావ మైనను నసద్భావమైనను దానినుండి కళాసిద్ధి యను నభిరుచి పరిణమించిన దనకతప్పదు. ఆలంకారికరచనము నుండి యతిశయోక్తి వక్రోక్త్యాదిసమస్తాభిరుచులను బ్రత్యేకించి యిట్లే పరిణమించిన వని గ్రహింపనగును. పరిణామ మనునది కేవలము సూక్ష్మాంశముల సమ్మేళన చేతనే గలుగనక్కఱలేదు. పూర్వమందున్న యంశ

---

1. *Evolution in Poetry : Catholicity in Taste ;*

2. *Evolution is the name for a process of change and evolutionism is a name for some statements about that process of change ;*

3. *"Evolutionism is not necessarily opposed to the doctrine of a Divine origin of the world, or even to the divine origin of life, but, assuming or having been given some origins, more or less remote, evolutionism attempts to account for what has happened since."* [G. P. Conger, *"New Views of Evolution"*, Page 12];

4. *It is better not to speak of a general evolution from lower to higher order ;*

5. *It may be regrossive as well as Progressive.*

ముల పరిష్కృతిచేఁగూడ సిద్ధింపవచ్చును.6 మఱియు నది యాయాయంశముల సమ్మిశ్రీకరణముచేతనేగాక పృథక్కరణముచేఁగూడఁ గల్గుచున్నది. ఇంక నది త్వరితగతిఁ గలదిగనే యుండ నగత్యమును లేదు.

7పరిణామ మొకే సరళరేఖవలెఁ దీర్చిన ట్లుండ నావశ్యకము లేదని యంగీకరింపనియెడల నేకళయం దైనను దీనిని నిరూపించిచూపుట దుస్సాధ్యము. ఈసందర్భమున, సమప్రదేశమందుఁ బ్రశాంతముగఁ బ్రవహించుచున్న నదీగమనమువలె, మానవజీవితచరిత్ర మెదుదుడుకులు లేక యొకే గమననైఖరితో నేకముఖముగ సాగుట లేదని మనము జ్ఞప్తియం దుంచుకొనవలెను. మానవచరిత్రము తరంగసముచ్చయసంధుక్షితము, సంక్షుభితము నగు మహాసముద్రమువంటిది. ఇట్టిదానినిఁ జిత్రించు కళలుమాత్ర మేల వృద్ధిక్షయములకు లోనగు బరిణామమును దాల్పవు? కనుక సారస్వతపరిణామ మొకే సరళరేఖవలె నుండితీరవలెననుట యాదరణీయము గాదు. సంక్షిప్తముగ నిది పరిణామవిషయము.

ఇఁక నాంధ్రుల కవితలోఁ బరిణామమును గూర్చి పరిశీలింతము. మిక్కిలి సూక్ష్మాంశముల యెడకుఁ బోవక స్థూలదృష్టిఁ బరికించినచోఁ దెలుఁగుల కవిత్వమున నొకవిధమగు నభ్యుదయమును సూచించు పరిణామమే గలదనవచ్చును. పురాణయుగముల కవిత 8నన్నెచోడదేవు ననుసరించి "వస్తుకవిత" యనఁదగును. కథావస్తువుకు బ్రధానముగఁ గలది యా కవిత. అది ప్రకృతిమధురము; వేషరచనలతోఁ బనిలేనిదియు. కాని ప్రబంధయుగము భోగవిలాసలాలసమైనది. ఆ భోగమునకుఁ ద్యాగము తోడ్పడి సొబగు గూర్చెను. త్యాగమన నిచ్చట కవితావస్తుపరమైనది. ఆలంకారికరచనము రసపుష్టికిఁ దోడ్పడునన్న విశ్వాసమానాఁటి ప్రజ్ఞావహమైన పండితకవిమండలిలోఁ గుదురుకొనెను. అందుచేఁ గేవలవస్తుప్రాధాన్యము తగ్గి వస్తువర్ణనములు రెండును సమప్రాధాన్యముఁ దాల్చినవనవచ్చును. లేదా ప్రబంధములలో వస్తువు క్షీణించి యల్పమైన దనవచ్చును. రసపోషకమైన యలంకారయుతరచనము వస్తుతః పతితమై, స్థౌల్యము తగ్గుటచే సుత్సాహవంతమై యుచితక్రమసిద్ధపరిణామమునే సూచించుచున్నది. నిజమున కలంకారము వస్తుప్రకాప్తి నుద్దేశించినది; కాని వస్తుగోపనమును గాదు. మఱి ప్రబంధములలో నితివృత్తము మఱుమాయమగుట కాలంకారికరచనమే హేతువన్నచో నది మన సమస్తవేదశాస్త్రాదివిషయములందువలె నాచరణములో నిలోపముగాని యుద్దేశమునందలి లోపము గాదు. ప్రబంధయుగోద్దేశము దూషితమగుటచేతనే కవితాకాంత కలంకారభారముఁ దొలఁగించు నాశయముతోఁ బ్రతిఘాతముగ భావప్రధానకవిత వెలసెను. అనఁగా నా యభిప్రాయ మిది. రసానుభూతి నొసఁగుట కవికర్మకుఁ బ్రధానాశయము కాఁగా వస్తుప్రబంధభావరచనాప్రక్రియా వైవిధ్యములచే నది సాధింపఁబడుచున్నది. రసాత్మకముగుచోఁ బ్రబంధకవితగాని, భావకవితగాని పురాణకవిత్వ మిచ్చిన యానంద మిచ్చితీరవలెను. అట్టి యాధునికకావ్యము లేవని యడిగినచో నంత సులభముగ సమాధానము చెప్పలేము. వానిని నిర్ణయించుకొనుట రసజ్ఞులగు పాఠకుల కృత్యము. 9అవి యధికారతారతమ్యమును బట్టి యేర్పడునవి. ఇంకొక సంగతి. ఒకవిధమగు రచనాపద్ధతియందు వన్నెకెక్కిన కవి స్వల్పప్రయత్నముతో సాధారణముగ నితరములగు రెండు పద్ధతులయందును వన్నెకెక్కనవచ్చును. అందుచేతనే భవ్యకవితావేశమును గవితాశయముగ సుత్రైజేఁగిన తిక్కనలో భావకవితారీతులు గొన్నియెడలఁ గలవనియు, నంతటి కవితాసౌందర్యవైభవ ముండియుఁ గావ్యకళాసౌందర్యముపైఁ జూపేనిఁ బఱుపనీయని భావావేగము గల పోతనామాత్యుని రచనము మించిన భావకవిత్వ మేమి

---

6. Evolution may proceed either by integration or differentiation.

7. Unilinear.

8. "......జంగమమల్లయవరమునందుఁ గనిన వస్తుకవిత." [కు. సంభవము.]

9. బ్రహ్మశ్రీ పింగళిలక్ష్మీకాంతము కాటూరి వేంకటేశ్వరరావుగారల 'సౌందరనంద'కృతి యాధునికాంధ్రకావ్యజగత్సామ్రాజ్యపట్టభద్రత నొందఁగలదని నా వ్యక్తిగతాభిప్రాయము.

యుండుననియు నూహింపఁగల్గుచున్నాము. రసాత్మకమగు కవితాకాంత పురాణకాలమునాఁటి యితివృత్తవల్లరీవిజృంభణమునందుకంటెఁ బ్రబంధకాలమునాఁటి యుచితాలంకారరచనమునం దనురక్తినెరపి, నేఁటికాలమున భావదోహలమైన దేహముతో రసదోహలమైన తన యాత్మకు నీరాజనముపట్టుచు నాత్మసాక్షాత్కృతికై సాధనముచేయుట రసస్వరూపతాత్త్వికదృష్టులచేఁగూడఁ గ్రమపరిణామమే యనఁ దగును.

పిమ్మట సర్వసమ్మతత్వమునుగూర్చి చర్చింతము. సర్వసమ్మతత్వ మనఁగా సర్వగుణసమభావము. కవులుగాని, విమర్శకులుగాని యిట్టి విశాలహృదయమలవఱచికొనుట మహాప్రశస్తము. సదభిరుచియని మనమొకదానిని నిర్ణయించుట భావ్యముగాదు. ఏలయన సర్వకాలమున నొకే యభిరుచి సమ్మతముగ నుండదు. మఱియు ననేకములగు సదభిరుచులు నుండవచ్చును. మన సారస్వతములోఁ బ్రధానములగు నిట్టివానినిఁ గొన్నిటినిగుఱించి మున్ను యోజించితిమి. ఇట్టివి యనేకము లుండినప్పుడు బుద్ధిశాలియుఁ, గవిత్వతత్త్వజ్ఞుఁడును నగు విమర్శకుఁడు వ్యక్తిగతముగఁ దన కభీష్టమగు నభిరుచినిఁ గోల్పోవకయే యన్నిటిని దన విశాలదృక్ప్రసరణముచే నొకేసూత్రములోనికి గుదిగూర్చి చర్చింపవచ్చును. అప్పుడు సారస్వతమునఁ బరిణామము గోచరించుచున్నది. కావున నభిరుచిలో సర్వసమ్మతత్వ మున్నచో సారస్వతపరముగఁ బరిణామసిద్ధాంతము నన్వయించుటలో వైపరీత్యము స్ఫురింపదు. ఏయభిరుచివిశేషమైననుఁ గవితాత్మయగు రసమును భోగింపవలె ననుపరమావధిఁ గలదియే యని గుర్తించి వాని నన్నిటిని సమదృష్టితో విమర్శించువారికి సర్వసమ్మతత్వము కరతలామలకము.

ఆత్మీయ మనఁదగు నొక యభిరుచి యేదియు లేనివారిట్లువారలుగ నుందురనుకొనుట పొరపాటు.

---

10. *It is erroneous to think that catholicity is incompatible with discrimination*

స్వదేశాభిమానము యావజ్జగత్కల్యాణవాంఛతో విరోధింపదు. కవిగా, నభీష్టమగు నొక యభిరుచి యుండవచ్చునుగాని యెవరేని విమర్శకుఁడై యితరుల యనేకాభిరుచులను బరిశీలించునప్పుడు వానివానియందలి సామాన్యధర్మములను గ్రహించి బహుగుణముల నభినందింపవలసియుండును. అందఱు నావలె నేల యుండరా దనుకొనుట బుద్ధిజాడ్యముగాని వికాసముగాదు. భోక్తగ నాహ్వానించునపు డెప్పుడును మన మన్నహితవుదప్పిన యతని నొకని నాహ్వానింపము. సర్వాన్నములు, సమస్తపదార్థములు సహించువానినే యాహ్వానింతుముగదా! ఎవరైనను వచ్చుముగ మృష్టాన్నమునే సర్వదా వాంఛించుటయు నసమంజసము. కించిదూనముగ స్వాదువులైన యితరాన్నములను, భిన్నభిన్నరుచులు గల యన్నములనుగూడ రుచిచూచుచుండుట యెల్లవిధముల మంచిది. దీనినే సారస్వతపరసాహారవిషయమున విమర్శకులు పాలింపఁదగుదురు. ఏలయన, తిక్కయజ్వ మహనీయుఁడని మనము నూరనను నిరసింపలేము. పోతన మహానుభావుఁ డగును గాని శ్రీనాథుఁ డల్పుఁడు గాఁడు; కౌసల పురుషోత్తమకవి ధూర్జటియంతటి భక్తుఁడు గాకపోఁడు. పెద్దనార్యునకు సరసవచోగుంఫనము గల్గినంతమాత్రమున రామరాజభూషణుఁడు నిరసింపఁదగినవాఁడు గాఁడు.

ఇఁక విమర్శకు లభిరుచుల నలవఱచుకొను విషయము. 10 సర్వగుణసమభావమునకును, విమర్శనాశక్తివివక్షతలకును బొసఁగదనుకొనుట యొక యపోహ. సదసద్విషయముల నిర్ణయించుకొను వివేకజ్ఞానముచే సర్వమతసహన మను నుదారగుణము నశింపదు. ఉత్తమ మధ్యమము లను గ్రుకు లుండుటయు నందుచే నొకవిధముగ సమ్మతింపఁదగినదియే! ఇట్టిది లేనిచో సర్వము నొక్కటియే యై తోఁచును. కాలువలన్నిటియందలి నీరును గంగాజలమే యైనయెడల నిఁక గంగోదకమునకు గౌరవ మేమి యుండును? కాని యుత్తమగ్రంథములను బఠించుటచేతనే యుత్తమమగు నభిరుచి యలవడుననుట నొప్పుదు. వివేచన చేసి సద్గుణముల నెఱుఁగుటకుఁ బూర్వము, త్రోసిపుచ్చనగు నగుణము లన నేవియో తెలిసికొనవలయునుగదా? పవిత్రత

యనఁగా నమాయికత్వము గాదు. కాన విమర్శకు నకుఁ గేవలము సద్గ్రంథపఠనముచేతనే యచ్ఛమగు నభిరుచి వర్ధిల్లను. చెడుఁ బరిహరించి, మంచి నవగతము చేసికొనుటకు సమదృష్టితో సమస్తగ్రంథజాలమును సహృదయులు బరిశీలించుట యావశ్యకము.

సర్వసమభావ మన నెట్టి విషయమునకైన గుణాగుణవివేకము లేక యంగీకరించుటకు సంసిద్ధమగుట కాదని చెప్పుకొంటిమి. ఆత్మాభీష్టముఁ గోలుపోక యితరములగు శైలీవిశేషములందలి గుణముల నభినందింపఁగలుగు వివేచనసహితమగు నభిరుచిబహుత్వమే మనకు గమ్యము. 11 ఇట్టి విశాలదర్శనము గల బహుగుణగ్రహణశక్తి ప్రాచీనమగుదానిపైఁ బ్రీతిఁ గలిగియుండియు నర్వాచీనమగుదాని నాహ్వానింపఁగలదు. దేశీయమగుదానిని బ్రేమించుచు నన్యదేశ్యమగుదానినిఁగూడ నభినందింపఁగలదు. అంతర్జాతీయతతో స్పర్ధింపని జాతీయతవంటి దీయభిరుచి; 12 స్వదేశాభిమానముతోఁబాటు జగన్మిత్రభావమును గలది. ఇతరాభిరుచులతో సహా జగద్విశాలదృష్టి గల యిట్టిదగు నభిరుచి వరణీయము. విశాలహృదయుఁడగు విమర్శకుఁడొకే యభిరుచికి దాసుఁడగు విమర్శకునకంటె నుత్తమతరగతికిఁ జెందినవాఁడు. ఇతనికి వేదము, ఖురాను, బైబిలు మూఁడును సమములే! ఇది 13 యుదాసీనత యని కొందఱూహింతురుగాని యది పొరపాటు. 14, సులభముగ దేనినికూడ మెచ్చని సర్వవిముఖత్వముకంటె నుదారమగు సర్వసుముఖత్వము మేలైనదిగదా!

11. *A commanding and lofty Versatility*

12. *It is at once cosmopolite and Patriotic.*

13. *Indifference.*

14. *Is not catholicity better than fastidiousness ?*

15. *Widest intellectual charity with delicate perception.*

కాని 15 సూక్ష్మగ్రహణశక్తియుక్తమగు నిట్టి సర్వగుణాభినందనప్రదానబుద్ధి జనసామాన్యసాధ్యము గాదు. ఏకవిగాని, విమర్శకుఁడుగాని యుత్కృష్టమైన యీదృశసర్వసంపూర్ణసమత్వముతో జనించుటయో, లేక జన్మించినపిదప దీనినిఁ బడయుటయో బహుకష్టసాధ్యము. వారికి కాలమాహాత్మ్యము చాలవఱకుఁ దోడ్పడవలెను. తక్కువవారాదియల్పసంఖ్యాకు లకుఁదప్పఁ దక్కినవారికి నాత్మాభీష్టములను నభిరుచు లిట్టి యుదారగుణశక్తిసంపాదన కత్యంతరములఁ గల్పించుచుండును. బహుగ్రంథకర్తలం దభిరుచిపరివర్తన రూపమున సర్వగుణసమాదరము పొడసూపుట కనుచుండును. ఏకాభిరుచితో నానేకకృతిని నిర్మించిన కొందఱు కతిపరాభిరుచు లింపుఁగొల్పక స్వపక్షదురభిమాన మొకటే బాధించుచుండును. ఆధునికయుగమున బహువిధరచనల పరముగ గ్రహింపఁదగినంతలో సర్వగుణసమ్మతత్వము బ్రహ్మశ్రీ విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారియందు బాగుగ గోచరమగుచున్నది. ఏకైకాభిరుచితో సర్వసంపూర్ణుల మనుకొనుటకంటె సమస్తాభిరుచులను బ్రదర్శించుచుఁ గొన్నిరొనల సంకీర్ణులము గాకపోయినను బహుకృతుల నిర్మించుటయే మన్ననఁబడయఁగలదు. సంకులసమరమునం దొక్క గాయమును దగులని శూరుఁ డెన్నడా నిట్టిరీతిగ యుద్ధముచేసియుండును ? "నడచుచు నుండు నట్టి చరణంబులకే గద తాఁకు తొట్రుపాటుల్" అను నార్యోక్తి సార్థకమైనది. దీనినే కవులయు, సహృదయులయు పరముగ గ్రహింపఁదగును.

సర్వమును సంక్షేపించిచెప్పినచో నగిలోభము నలనే యభిరుచిపైనను నత్యభిమానమును దగదు. శైలీసౌందర్యము కొంతవఱకు చర్మగతమగు శరీరసౌందర్యమువంటిది ; ధనసంపదవంటిదియు. ఈ రెండును రెక్కలు గల పక్షులు ; ఎప్పు డెగిరిపోవునో యెవ్వరు నెఱుఁగఁబోరు. కాని మొత్తముమీఁద వర్ణనాలంకారదారిద్ర్యము, నుచితానుచితవస్తువివేకరాహిత్యము, పాత్రానమగుణశీలచిత్రణము మొదలగు ననేకదోషములు కృతులసౌందర్యమును మాపుచున్నవి. సర్వోత్కృష్టములగు రచన లెంత కష్టసాధ్యములో యంత విరళము లనవలెను.

ప్రతిమహాకవియందు నేదో యొక దోష మున్నది. ప్రతికుకవియందు నేక్వాచిత్కముగనో గుణ మున్నది. ఇందువలన నేకగుణపక్షపాతముచే దేశిమార్గవస్తుభావధరోపదేష్టృకళాసిద్ధకవితేత్యాద్యభిగాఢద్వంద్వపీడితులమై యేది యుత్తమమో నిర్ణయింపలేక వివాదములఁ బెంచికొనుటకంటె సమస్తాభిరుచులును రసానుభూతిఁ బరమావధిగఁ గలవే యని గ్రహించి యెల్లరము సదారులమగు కవులము, సహృదయులము నై యాంధ్రసరస్వత్యుపర్ణుల మగుదుము గాక యని యాశయము.

ప్రభుసన్నిధికి

— శ్రీ అల్లంసెట్టి అప్పయ్య —

ఎఱిఁగినయంతవట్టుకు నుతించి శ్రమించెనుగాని తొల్లి ని
న్నరయఁగలేదు వేదములు, నంబుజసంభవముఖ్యదేవతల్,
కర మనురక్తి నిన్గొలువఁగాదనువారలు లేరుగాన, దు
ర్భరమగు నాననూన్గొనక ప్రార్థనజేసెద నల్లె యీశ్వరా!

తప్పులు కుప్పలా వెడగుదారుల సంసృతియాత్ర సల్పుచు
న్నప్పుడు దిద్దుచుండ సుఖమాఁగద యెప్పటికప్పు, డట్లుగా
కిప్పు డుపేక్ష సేయుచు మఱెప్పుడో చర్యవహింపఁజూచె దీ
తప్పని కార్యముల్ సలుపఁదప్పదు నీకును నాకు నీశ్వరా!

ఏగతి నూర్ణనాభము సృజించిన తంతులు వింతవింతఁ దా
లాగుకొనుం గ్రమంబున నిలంగల యెల్లరు చోద్యమంద, నా
లాగున వచ్చిపోవు ననిలంబిది బొందెను జెందునంతకున్
రాఁగల చింతనల్ మరల రాఁగల వట్టివి నేర్ప కీశ్వరా!

అనఘ! మహాసముద్రమునయందొక కొండయు జాతిముక్కయున్
బనివడి మున్గిపోవుక్రియ; బాపురె! నీదు మహాప్రభావ వ
ర్ణనమున నెంతవారును వినమ్రత జంకుఁగలట్టివారలై
వెనుచనుచుండ నాది యవివేకము కాదు కదయ్య యీశ్వరా!

నీవు స్వయంప్రకాశుఁడవు నిత్యనిరామయ సచ్చిదాత్మకం
బై వెలుఁగొందు బ్రహ్మమ వనంతుఁడ వాద్యుఁడ వవ్యయుండ వీ
దేవులకెల్ల దేవుఁడవు దీనశరణ్యుఁడ వాదిదేవ! నన్
బ్రోవఁగడంగుమయ్య! నినుఁబోలు ప్రభుల్ కలరయ్య! యీశ్వరా!

అభ్యసనంబొనర్చితి నహర్నిశమున్ భవదీయ కీర్తనల్
లభ్యములైన తత్ఫలములన్ వివరించి యొసంగుచుంటి, వా
ల్లభ్యవిశేషతన్; శుభములా యిఁక నెయ్యవి నైన నేమి? త
త్సభ్యత నీపదాశ్రయవితర్దిక కేనొనఁగూర్తు నీశ్వరా!

కష్టము లంటగట్టుచు సుఖంబు లొసంగవ వెఱ్ఱివాఁడ ! నా
కష్టసుఖంబు లెన్నఁడును గైకొననట్లు, ప్రతిజ్ఞ చేసిన
ట్లిష్టములేనియట్లు నటియింతువు నేభవదీయుఁడంటి, సం
తుష్టిని గూర్చెదో విసిగి తోడ్పడకుందువొ యేమొ యీశ్వరా !
తాలిమి చిమ్ముప్రాకెడు రోదన్ వినఁజాలుదు నాదు ప్రార్థనం
బేల నిరాకరించెదు ? బలే ! యిఁక భాషలు చెల్లవయ్యెఁగాఁ
బోలును నామనంబు నినుబొందఁగ జంకుచునున్న దిప్పుడీఁ
కేల ? యుపేక్ష, వత్సలత వెుద్దివహింతువొ రెంట నీశ్వరా !

మేలుకొలుపు

(అనువృత్తము)

•

= శ్రీ హనుమచ్ఛాస్త్రి =

ఇతడు మా రైతు-తా నెండవానల మ్రగ్గి ఎవరికోసరమొ పండించిపోయు
ఇతడు మా కూలి-తా నెవరికో సౌధమ్ము నిలుప బండల నెత్తి నలిగిపోవు
ఇతడు మా కార్మికుం-డెవరినిమిత్తమో కాలాయసమ్ము పెకల్చి యూర్చు
ఇతడు మా జాతికి హితు-డేరికొఱకునో చెఱసాలలోన కాపురము వెట్టె
కంట తడితోడ గర్వరేఖల వెలార్చి-ఆ పరార్థజీవనుల మహత్త్వ గాథ
కింత నీయమృతసంస్పర్శ మిచ్చి యింక-కావ్యమల్లుము లేఖినీ! కదలి నీవు.

పంజరం

— కథానిక —

కథకుడు:

'అమరేంద్ర'

ఈ అంతులేని కన్నీటికడలికి దరిలేదా? ఆ ఒడ్డున ఈదుఃఖాన్నంతనీ క్షణంలో మరిపించేసే సుఖం లేదా? ఏనాడో ఆ దరికి చేరుతామనే ఆశ లేని జీవి ఉన్నదా? ఎంత కుమిలికుమిలి ఏడ్చే మనస్సులోనైనా సరే ఆ ఆశ మసకమసకగా దాగుడుమూతలాడుతూనేవుంటుంది కాబోలు! అటువంటి ఆశ లేకపోతే దుఃఖిస్తూ బతకటం ఎవరికైనా సాధ్యమౌతుందీ?

సంజెవెలుగులో, చేనుగట్టున, చెమ్మగిల్లిన కళ్లతో గడచిన జీవితంలోని పుటలను తిరగేస్తున్నాడు విశ్వేశ్వరావు. ఆ పన్నెండేళ్లూ అతని కన్నీటికి అడ్డులేదు. ఇంత దుఃఖంతో క్రుంగిపోతున్న అతని మనసులో కూడా ఆశ ఏదయినా మిణుకుమిణుకుమంటున్నదేమో! గడచిన ఘటనలని తలచుకొంటూ కుమిలిపోవటమే అతనికి తెలుసు. తనుకూడా ఒకనాడు కలలోగూడా అనుకోని సుఖాన్ని అనుభవిస్తావనీ, దరికానరాకుండా వున్న తన శోకానికికూడా దూరాన ఒక తీరమున్నదనీ ఎన్నడూ అనుకోలేదు. ఇప్పుడుకూడా ఆ ఆశ లేదు. ఎప్పుడూ తను చేసిన పని తలచుకొని పరితపిస్తూఉంటాడు.

అది జరిగి పన్నెండు ఏళ్లయింది. తలుచుకుంటే ఇప్పుడు జరుగుతున్నట్లే కళ్లకి కట్టుతుంది.

అతను బస్తీనుంచి చీకటిపడినాక ఇంటికివచ్చాడు. అతని కేదో పిచ్చెక్కినట్లుంది. పూనకం పూనినట్లుంది. ఇంట్లో అడుగు పెడుతూనే "రజనీ!" అని ఉరిమినట్లుగా అరిచాడు. ఉయ్యాలలో పడుకోబెట్టి ఉషను జోలపాడుతూ రజని నిద్రపోగొడుతోంది. భర్త అరుపు వినగానే బెదిరిపోతూ చప్పున లేచి నిలబడింది. విశ్వేశ్వరావుకళ్లు నిప్పులుకక్కుతున్నయ్. ఆనాడు అతనొక దావా ఓడిపోయాడు. అందువల్ల పదివేలునష్టం. ఆతీర్పు విన్నప్పటినుంచీ పిచ్చెక్కినట్లయిపోయింది. దోవంతా చికాకుతో చిందులు తొక్కుతూవచ్చాడు. ఆ చిరాకంతా రజనిమీద విరుచుకోపడుతోంది. "వచ్చారా, ఇంత ప్రొద్దుపోయిందేం?" అని రజని పలకరించింది. ఆమాట అతని చెవిని దూరలేదు. కోపంతో వణకిపోతున్న గొంతుతో "మీనాన్న బ్రతికివున్నాడా, లేదా?" అన్నాడు. రజని వెలవెలబోయింది. ఏమీ మాటపెగలలేదు. "మాట్లాడవేం? నాయింట్లోంచి బైటికి నడుస్తావా లేదా? మీనాన్న యివ్వవలసిన డబ్బు పట్టుకురా. ఫో. తెచ్చేదాకా నాగడప తొక్కవద్దు. ఊఁ, కదలవేం? పద బైటికి." రజనికి ఏమీ తోచలేదు. నోట్లోంచి మాటరాదు. మెడబట్టి గెంటేటట్లున్నాడు భర్త. భయంతో గజగజ వణకిపోతూ "ఉష......" అన్నది. "ఏమిటే? ఉషా? ఇద్దరూకలిసి ఊరేగండి.

నడవేం? బైటికి ? నీకే చెప్పేది." అని కొట్టవచ్చేటట్లు మీదికి వెళ్లాడు. రజని వణికిపోతున్న చేతులతో పదినెలల పిల్లగా ఉన్న ఉషని ఎత్తుకుని బెదురుతూ బెదురుతూ వెనుదిరిగి చూస్తూ, దీనంగా ఆ చీకటి రాత్రిలో లీనమయిపోయింది. తక్కున తలుపువేసివచ్చి విశ్వేశ్వరరావు పడకకుర్చీలో పడుకుని మామగారి మీద మనసులో మండిపడుతున్నాడు. రజనికి అత్తవారు నగలకోసం యిచ్చిన ఎనిమిదివేలూ తండ్రి వాడుకున్నాడు. ఆయనస్థితి చితికిపోయింది. అప్పటినుంచీ విశ్వేశ్వరరావు రజనిని డబ్బుతెమ్మని పీడిస్తున్నాడు. భర్త పెట్టే బాధలు పడలేక రజని పుట్టింటికి వెళ్లి తండ్రినడిగి డబ్బుపట్టుకువద్దామని బయలుదేరేది. అక్కడికి వెళ్లి తన తండ్రి పడుతున్న కష్టాలన్నీ కళ్లతో చూసి, అడగటానికి నోరు రాక తిరిగివచ్చేది. రజని పడుతున్న బాధ తండ్రికి తెలియకపోలేదు. కాని అంతడబ్బు తేల్చగల శక్తి లేక దినదినమూ క్షోభపడేవాడు. తల తాకట్టుపెట్టి అయినాసరే రజనిబాధలు గట్టెక్కించాలని నిశ్చయించుకున్నాడు. ఈసారి రజని తండ్రిగొంతుమీద కూర్చుని డబ్బు పట్టుకువస్తుందని విశ్వేశ్వరరావు లోలోపల ఆశపడుతున్నాడు. నెల గడిచింది. రెండు నెలలు తిరిగినయ్. కాని రజనిజాడ లేదు. నాడు కోపంలో ఉషని ఇంట్లోంచి వెళ్లగొట్టినప్పటికీ కోపం చల్లారటంతోటే మనసంతా ఉషమీదనే వుంటోంది. తాతగారింట్లో తప్పటడుగులు వేస్తోంది. ముద్దు మాటలు మాట్లాడతోంది. 'అమ్మా' 'నాన్నా' అంటోంది. ఉంగరాలుతిరిగిన జుట్టుతో కిలకిల నవ్వుతోంది. ఎన్నోవిధాల ఊహించుకొనేవాడు. పోనీ రజనిని రమ్మని రాద్దామా అని అనుకుంటూండగానే మామగారిమీద కోపం పడగఎత్తి ఒద్దని బుసకొట్టేది. తనయింటికి తాను రావాలని రజనికి తెలియదా? ఎన్నాళ్లు కూచుంటుంది పుట్టింట్లో? తండ్రిని తొందర చేసి, డబ్బు పుచ్చుకొని ఈపాటికే వచ్చి వేయరాదూ? ఇన్నాళ్లూ రజని ఎందుకు ఉత్తరం వ్రాయక పోవాలి?

"ఊఁ. కదలవేం? పద, బైటికి."

మూడు నెలలయినాక ఒకనాడు విశ్వేశ్వరరావు నిద్రలేవకముందే తలుపు ఎవరో కొట్టారు. తీసేసరికి మామగారు ఎదురుగా కనుపించాడు. విశ్వేశ్వరరావు మాట్లాడలేదు. లోపలికి రమ్మనలేదు. ఆయనే లోపలికివచ్చి, సంచీవొంకకి తాకించి జేబులోంచి

నోట్లకట్ట పైటికి తీస్తూ "అమ్మాయీ, రజనీ" అని పిలిచాడు. శూన్యంగా ఉన్న యిల్లంతా ఆపిలుపుతో గింగురుమన్నది. ఆపిలుపు వినగానే విశ్వేశ్వర్రావుకి జెల్లెఏత్తినట్లయింది. ఇదేమిటి, రజని పుట్టింట్లో ఉంటే తండ్రి ఇక్కడికివచ్చి కూతురుని పిలుస్తాడేమిటి? మామగారు అడిగారు: "అమ్మాయి ఎక్కడికివెళ్లింది?" విశ్వేశ్వర్రావు ముఖంలో నెత్తురుచుక్క లేదు. తత్తరపాటుతో గుండె వణికిపోతూంది. "అక్కడికి రాలేదూ?" మామగారు "లేదు. రాలేదు. ఎప్పుడు బయలుదేరింది?" విశ్వేశ్వర్రావు ఎల్లాగో పెగుల్చుకుని "మూడునెలలయింది." అనగానే మామగారు కుప్పగా కూలిపోయాడు. ఆయనచేతిలోంచి నోట్లకట్ట జారి విశ్వేశ్వర్రావుకాళ్లముందు పడింది. అతని కళ్ళని తొలుచుకొంటూ ఒక్కసారిగా నీళ్లుబికినై.

అప్పటినుంచీ విశ్వేశ్వర్రావు రజనికోసమూ, ఉమకోసమూ మూలమూలలా గాలించి నిరాశచెంది జీవితమంతా దుఃఖంతోనే గడుపుతున్నాడు. రజని ఏమయిపోయింది? ఉమ ఏమయిపోయింది? ఇక వాళ్లిద్దరినీ ఈ జన్మలో చూడగలడా? ఎన్నటికైనా తనదుఃఖానికి ఉపశాంతి ఉన్నదా? కన్నీళ్లకి తన పాపాన్ని కడిగివేసే శక్తి వున్నదా?

• చేనుగట్టున చతికిలపడి పరిపరివిధాల పరితపిస్తున్నాడు. పక్కనే వాగు చకచకా పరుగులు తీస్తోంది. అస్తమయసమయంలోని వింతవెలుగులు ఆవాగు అలలమీద గంతులు వేస్తున్నయ్. ఆకాశమంతా ప్రశాంతంగా ఉన్నది. పడమటి దిక్కున, చెదరిన మబ్బులు, నెత్తురుతో తడిసి ఓడిపోయిన సైనికులిలాగా కదలకుండా పడిఉన్నయ్. ఏకో భీకరమైన యుద్ధం జరిగిన తరువాత ఆవరించే ప్రశాంతి ఆ పడమటి కొండలో కనపడుతోంది. గడచిపోయిన కాలంనుంచి దూసుకువచ్చిన ఊహలలాగా చలిగాలి గజగజలాడిస్తోంది. మీదున్న ఉత్తరీయాన్ని ఒళ్లంతా కప్పుకుంటూ విశ్వేశ్వర్రావు గట్టుమీద కూర్చున్నాడు. ఎదురుగా చేనుగట్టున రావిచెట్టుక్రిందున్న లంబాడీ గుడిసెకేసి రెప్పవాల్చకుండా చూస్తున్నాడు.

గొర్రెలమందలు చేలో అటూ ఇటూ కదులుతూ, ఉండిఉండి జెత్తిఅరుపులు అరుస్తున్నయ్. మడిమధ్య నిలబడి నాయకుడికొడుకు వాటిని అదిలిస్తున్నాడు.

రావిచెట్టుకింద పొయ్యి రగులుతోంది. కుండ కుతకుత ఉడుకుతోంది. చలికి తాళలేక లంబాడీల కుక్క పొయ్యిరాళ్ల కానుకొని, కాళ్లు జాపి తోకాడిస్తూ పడుకుంది. వాళ్ల భాషలో మాట్లాడుకుంటూ పిల్లలు గుడిసెబైట ఆటలాడుతున్నారు. నాయకుడి భార్య పొయ్యిఊదుతోంది. నాయకుడు పొయ్యి దగ్గిరే కూర్చుని చలికాచుకొంటున్నాడు.

దగ్గరే పెద్ద చలిమంట భగభగ మంటోంది. ఆ మంటచుట్టూ, చుట్టుపక్కచేలల్లో కాపలాఉన్న లంబాడీపడుచులంతా వచ్చి, ఏదో పాటపాడుతూ గుండ్రంగా తిరగటం మొదలుపెట్టారు. పడుచులంతా చరణం అందుకొని పాడుతున్నారు. పాడుతూ అడుగువేస్తున్నారు. ఆ అడుగుల్లో వాళ్ల కాలిఅందెల ఝుణఝుణ, వాళ్ల దంతపుగాజుల ఘలఘల, వాళ్ల మెళ్లో వేసుకున్న పావలాదండల కలకల, వాళ్ల ముంగురులపై వ్రేలాడే గవ్వల ఝలఝలా ఒక్కసారిగా కలిసి వినపడుతున్నయ్. చిందులు వేసే వాళ్ల రూపాలు చిరుగాలిలో అందంగా కదిలే పూలతీగెలలా వున్నయ్. చురుకుగా వాళ్ల చేతులు అటూ యిటూ పందిటితో కదిలి, వాళ్ల ముఖాలమీదినుంచి దూసుకుంటూ పైకిపోతయ్. అక్కడ వాళ్ల చేతివేళ్లు వింతరీతులతో వికసించే పూవుల రెక్కల్లాగా విప్పారుతయ్! పాడుతూ ఆడుతూ గిరగిర తిరిగేటప్పుడు ఆ మంటవెలుగులో ఒక్కొక్కముఖం ఒక్కొక్కసారి మెరుస్తూంది. రెప్పవాల్చకుండా చూస్తూన్న విశ్వేశ్వర్రావు చకితుడైపోయాడు. చలిమంటవెలుతురులో ఆగొనుకున్న అద్దాలొక్కసారి తళుక్కుమన్నయ్. గవ్వలబరువుతో వ్రేలాడే ముంగురుల మధ్య ఆ లేతముఖమొక్కసారి ధగధగమన్నది. ఆవెలుతురులో ఆ విప్పారిన కళ్లలో ఒక్కసారి వెయ్యిమెరుపులు మెరిసిన కాంతి, ఆ లేతపెదవులమీద ఏదో చెప్పనలవికాని చిరునవ్వు.

ఎవరది? ఎవరది? తన పశ్చాత్తాపమే ఆ భగ భగమనే చలిమంటయేమో! ఆమంటలోనుంచి తొంగి చూచిన ఆముఖ మెవరిదో? రజనిదా? ఉమదా? కాదు, కాదు. భ్రాంతి. ఆపన్నెండేళ్లు ఇంకా రజని బ్రతికివుండటమేనా? ఇంకా ఉమని చూచే భాగ్యం తనవంటి నీచుని కుందా? అంతా వెఱ్ఱి. తనకు మిగిలిన దొక్క దుఃఖమే.

అయినా ఆ ముఖాన్ని చూడగానే తనలో అటువంటి సంచలన మెందుకు కలగాలి? తన పశ్చాత్తాపాన్ని చూచి విధికి జాలికలిగి తన భార్యనీ, బిడ్డనీ తనకి తిరిగి ఇస్తుందా? ఎన్నటికీ జరగదు. జరిగినదాన్ని వెనక్కి మరల్చటానికి ఎవరికీ తరంకాదు.

అయితే ఆ పాలుగారే ముఖమూ, ఆ సోగ కళ్లూ, ఆ నల్లటి ముంగురులూ, ఆ లేత పెదవులమీది చిరునవ్వూ తనమనస్సునకు పరిచితంగా ఎందుకు తోచాలి? అటువంటి ముఖం తా నిదివర కెప్పుడైనా చూశాడా? ఆముఖం తన కెప్పుడైనా కలలోకన బడిందా? ఆముఖంతో తనకి పూర్వజన్మలో బాంధవ్య మేమైనా వుందా?

ఏమో? ఎంత చూసినా తెనివితీరదు. ఆ ముఖాన్ని తన మనసులో చెరిగిపోని రంగులలో చిత్రించుకుని దాన్ని నిత్యమూ కన్నీటితో పూజించాలి. ఆ ముఖాన్ని తన ప్రాణంలో లీనంచేసి తన దుఃఖంలో ఆ స్మృతికి ఆలయం కట్టాలి.

ఇంతలో గొల్లున ఏడుపు. ఆటపాటలు చాలించి అంతా గుడిసెదగ్గిర గుమిగూడారు. చంక నో పెద్దమూటతో ఒక ముసలమ్మ వచ్చింది. వచ్చీరావ టంతోనే ఆముసలమ్మ నొక పిల్ల చేతులతో చుట్టి వేసింది. వణుకుతున్న చేతుల్తో ఆపిల్లని ముసలమ్మ గట్టిగా కౌగిలించుకున్నది. ఇద్దరూ గొల్లుమన్నారు. చుట్టూ ఉన్నవాళ్ళంతా ఒక్కసారి గొల్లుమన్నారు.

ఈధ్వని విని విశ్వేశ్వర్రావు తన ఊహల్లోంచి ఒక్కసారి మేల్కొన్నాడు. "నాయకా! ఏమి టాగోల?" అని అరిచాడు. నాయకుడు పరుగెత్తుకుంటూ వచ్చి "ఏంలేదు బాబుగారూ, మాఅక్క ముసిల్ది తావరోజులికి మాకు కనిపించిందండి." విశ్వేశ్వర్రావు విస్తుపోతూ "ఏమిటీ, తిరిగి కలుసుకొంటే ఏడవట మెందుకురా? సంతోషపడాలిగాని —" నాయకుడు "అది మా కులాచారం బాబుగారూ! ఒక్క ముఠాలో వాళ్లం విడిపోతే మళ్లీ ఈ జనమకి తిరిగి కలుసుకోలేం బాబుగారూ. దేవుడిదయవల్ల తిరిగి కలిశామో ఆసం బరం పట్టలేక మేము గొల్లున ఏడుస్తాం బాబుగారూ!" అన్నాడు. సంతోషానికీ, సంతాపానికీ ఎంత దగ్గిర సంబంధమో విశ్వేశ్వర్రావుకి అప్పుడు తెలిసింది. అక్కడినుంచి లేచి ఇంటిదోవ పట్టాడు. కాని ఆ ముఖం అతన్ని విడవదు. ఆ ముఖమే అతని ప్రాణం మూలమూలలా అల్లుకుపోతూంది. ఆ ముఖమే అతని అణువణువులోనూ నిండిపోతూంది. ఏమిటి వింత?

౨

ప్రతిసాయంకాలమూ విశ్వేశ్వర్రావు పాలానికి వెళ్లేవాడు. ఆ ముఖం కంటబడంగానే అతని దుఃఖం చల్లారినట్లయేది. ఏదో చెప్పలేని సుఖం వచ్చి అతని మనసులో చిందులేసేది.

రాత్రి ఎంతసేపటికీ నిద్రపట్టలేదు. ఎదురుగా ఉమకి ఆరోనెలన తల్లీ, కూతురూ కలిసి దిగిన ఫోటో గోడకి వ్రేలాడుతోంది. ఏమో, కాకూడదూ? ఎన్ని వింతలు ప్రపంచంలో సంభవంకావటంలేదు? "ఛీ! ఎందుకీ భ్రాంతి? ఎండమావి నెందుకు వెన్నంటుతావు? చేసిన పాపానికి జన్మాంతమూ దుఃఖంతో క్రుంగిపోవ టమే నీకు శిక్ష. నీవంటి పాపిమీద విధి ఎన్నడూ దయతలచదు" అని అతనిమనస్సే విశ్వేశ్వర్రావుని నిందించేది. తన వెఱ్ఱితనికి తానే సిగ్గిలి బరువెక్కిన గుండెలో కన్నుమూశాడు.

తెల్లవారింది. ఎన్నాళ్లీ ముసుగులో గుద్దులాట? ఒక్కసారి అడిగితే తేలిపోదా? కాని అడగటానికి ఎల్లా నోరు వస్తుందీ? తనకి పిచ్చిఎక్కిందనుకోరా వాళ్లు?

బారెడుపొద్దెక్కింది. వాకిట్లోంచి "బాబూ" అని పిలుపు వినిపించింది. అతని మనస్సులో ఆ పిలుపు వింతగా మోగింది. ఏ పూర్వజన్మలోనో విన్నట్లుంది ఆ స్వరం. ఇంకొక లోకంనుంచి రజని పిలిచినట్లున్నది

అగ్నని. వచ్చి చూశాడు. కనిచితీరేవాకా రెప్పవాల్చకుండా చూశాడు. ఆ కనుబొమలు ఒకదానితో ఒకటి కలుసుకోబోతున్నట్లు, ఒక నల్లటి నెలవంక వాటిని రెంటినీ కలుపుకున్నట్లు, నొక్కుల నొక్కుల జుట్టూ, చక్కని ముక్కూ, విశాలమైన నుదురూ, అద్దంలాగా ఉన్న ముఖమూ, గంతులేసే ముంగురులూ – ఎన్నిసార్లు చూసినా ఇంకా చూడాలనిపిస్తోంది. విశ్వేశ్వర్రావుకి నోట మాటరావడంలేదు. ఆ చూపునుంచి తప్పుకోవాలని ఆ లంబాడీపిల్ల ముసుగు తలమీదికి లాక్కున్నది. ఆ చూపువెనక దాగిన హృదయంలో ఏ భావాలు వెల్లువలై పొంగుతున్నాయో ఆ పిల్ల కేం తెలుసు? తను ఆ హృదయంలో ఎంత కలవరాన్ని మేలుకొలిపిందో ఆ చిన్నగుండె కేం తెలుసు?

"బాబుగారూ! మా మామ గింజలు కొలుచుకు రమ్మని పంపాడు." అంది ఆ పిల్ల విశ్వేశ్వర్రావు వాకిట్లో విరియబూసిన ఎఱ్ఱమందారపూలకేసి చూస్తూ. విశ్వేశ్వర్రావు ఎంతో ప్రయత్నంమీద "నీ పేరేమిటి పిల్లా?" అని అడిగాడు. ఇందాకటి సిగ్గు విడిచేసి చెప్పింది: "పోనీ." విశ్వేశ్వర్రావు పోనీని చూస్తూ మందారపూలు ఒక్కొక్కటే కోస్తున్నాడు. పువ్వులంటే వుండే మోజు పట్నాండేళ్ల పిల్లలకే తెలుసు. ఆ పూలన్నీ కోసితెచ్చి పోనీ కిచ్చేసరికి ఆ మొహం ఒక్కసారిగా విప్పారింది. ఆ సంతోషాన్ని చూసేసరికి విశ్వేశ్వర్రావు గుండెమీది బరువు ఒక్కసారిగా మాయమైపోయింది. ఆ పూలన్నీ పట్టినన్ని జడలో పెట్టుకుని, కొన్ని కొంగున మూటకట్టుకుంటూ పోనీ మురిసిపోతోంది. ఆ అమాయకమైన ఆనందాన్ని చూసి విశ్వేశ్వర్రావుగుండె కరిగిపోతూంది. ఆ పిల్ల గింజలమాట మరిచిపోలేదు. మళ్లీ అడిగింది. అతను బదులు చెప్పాడు: "నువ్వు మోయలేవమ్మా. నీ మామని పంపు."

గోనెలు పుచ్చుకుని లంబాడీ, నాయకుడూ, రాత్రివచ్చిన ముసిలిదీ వచ్చారు. అప్పటికి ఏమయినాసరే వాళ్లని అడిగితెలుసుకోవాలని విశ్వేశ్వర్రావు నిశ్చయించుకున్నాడు. కాని ఏ విధంగా ఆ ప్రస్తావన తీసికోరావాలో, ఏ విధంగా వాళ్లని ప్రశ్న వేయాలో పాలుపోవటంలేదు.

"పోనీ రాలేదేం మీతో?"

"గుడిశకాడ మందల్ని మళ్లేస్తోంది బాబూ అదీ, మాకుఱ్ఱోడూ చేలో మందల్ని కాస్తారు." అన్నాడు నాయకుడు. "ఆళ్లిద్దరూ పిలకాగోరింకల్లాగా కూలసగుంటారు. ఆకలిగూడా ఎరగకుండా మందల్ని కాస్తారు."అని ముసిల్ది అడగనిపోది వికరువు పెట్టింది.

"పోనీకి ఎన్నో యేడు ?"

"పదకొండుంటయ్ బాబూ"అన్నాడు నాయకుడు. "కాదు బాబూ, పన్నెండుంటయ్. ఊఁహూఁ, పదమూడు బాబూ. అప్పటికే నెలలపిల్ల అది."అంది ముసలమ్మ. ఇది వినేసరికి విశ్వేశ్వర్రావుమనస్సు ఒక్కగంతేసింది. గభాలున ఇంట్లోకి వెళ్లి గోడకి వున్న రజనిఫోటో తీసుకువచ్చాడు. కళ్లకి దగ్గరగా పెట్టుకుని, గవ్వలబరువుకి ముఖాన కళ్లకడ్డుపడుతున్న జుట్టు ఎగదోసుకుంటూ ముసలిది పరీక్షగాచూసి "నాయకో, పోనీలాగుందే, ఈబొమ్మ చూసి దాన్ని చూడక్కర్లే."అంది. నాయకుడుకూడా పరకాయించి చూచి, "బాబూ, పోనీబొమ్మ ఎప్పుడెత్తించారు?" అని అడిగాడు.

ఏమి చెప్పాలో తెలియలేదు. తను పన్నెండేళ్ల క్రిందట ఆనాటిరాత్రి చేసిన దురాగతమంతా వాళ్లకి చెప్పటానికి నోరాడలేదు. చివరికి అడిగాడు:

"మీపోనీ ఏఊళ్లో పుట్టింది?"

నాయకుడు మాట్లాడటానికి జంకుతున్నాడు. ముసలమ్మ అందుకుని, "మాకు గింజలు కొలిచి పంపెయ్యండి బాబుగారూ"అన్నది.

"అల్లాగేకొలుస్తాను. కాని పోనీనిగురించి కొన్ని సంగతులు అడుగుతాను. చెబుతావా ?"

"జరిగిపోయినవాటి ఊసు దేనికి బాబుగారూ ?"

"అల్లాగనకు. చెప్పితీరాలి. నిజం చెప్పు. నీకు పెద్ద బహుమతిస్తా"నని ఆశపెట్టాను.

తన గౌనుజేబులోనుంచి ఒక చిన్న చొక్కా బైటికి తీసింది. అది నల్లటి సిల్కు గౌను. మెడదగ్గర బంగారపురంగుదారంతో రెండుఅక్షరాలు కుట్టి ఉన్నయ్. అవును ఆక్షరే! ఉమ. ఉమే! అది రజని తన చేత్తో కుట్టినదే. గతమంతా విరుచుకుని ఒక్కసారి విశ్వేశ్వర్రావుమీద పడినట్లయింది. ఆబరువు కింద అణగారిపోతున్నాడు. ఆరాత్రి ఉమ ఒంటి మన్నది ఆ నల్లసిల్కు గౌనే.

అతని ఒళ్లు జలదరించిపోతూంది. పూనకొచ్చినట్లు, ఎంతో నేర్పుతో ఆ లంబాడీ ముసలిది గడచిన విషయాలన్నీ చెప్పుకుపోతూంది.

తాను రజనిని ఇంట్లోంచి తరిమివేసిన రాత్రి. ఇంతవరకూ వస్తుందని విశ్వేశ్వర్రావు కలలో కూడా అనుకోలేదు. దావాఓడిన చికాకూ, మామగారు ఈయవలసిన బాకీ రాలేదన్న కోపమూ నాటిరాత్రి రజనిమీదుగా వెళ్లిపోయింది. తనకోపానికి ఇంత దారుణమైన పర్యవసాన మంటుందని అతను లేశమైనా ఊహించలేకపోయాడు. మనిషికి తను చేసే పనులకి ఏవిధమైన ఫలితం రాబోతోందో తెలుసుకొనే శక్తి తగినంతగా సృష్టికర్త యివ్వలేదు. ఆ దూరపు చూపు గనక మనిషి చేతుల్లో వుంటే అతను ఎన్ని పనులనో ముందుగానే చేయకుండా ఉండగలిగేవాడు.

ఆనాడు మూటా ముల్లే అన్నీ సర్దివేసుకొని కోడికూయకముందే ఆఊరినుంచి జెండా ఎత్తివేద్దామనుకున్నారు లంబాడీలు. రాత్రి బాగా పొద్దుపోయింది. అందరూ నిద్రపోతున్నారు. ఎక్కడినుంచో గుక్కపట్టి ఏడుస్తున్నట్లు ఏడుపు వినపడసాగింది. ముసలమ్మ కలతనిద్రలో అటూ యిటూ కొట్టుకుంటూ ఆ ఏడుపు విని అమాంతం లేచింది. తమ ముఠాలో పిల్లలంతా గుఱ్ఱుకొట్టి నిద్రపోతున్నారు. మరి ఎక్కడిదీఏడుపు? ఇంకా దగ్గరగా వినబడుతోంది. ఏడుపు వినబడుతున్న వేపుకు ముసలమ్మ గబగబా అడుగు వేసింది. నడిచి వాగుఒడ్డుకు వచ్చింది. వరదవచ్చి వాగు గట్లని పడదోసుకుంటూ పరవడి తొక్కుతూంది. గట్టున మంచుకి తడిసిపోయి మోకాటిదాకా పెరిగిన పచ్చగడ్డి కాళ్లకితాకి కొంకర్లుపోతున్నది ఒళ్లు. తెల్లటి మబ్బుల్లోంచి గుడ్డివెన్నెల జారుతూ తడిసి మంచు ముత్యాలతో మెరుస్తున్న రెల్లుపూలతో ఆటలాడుతోంది. కాలికేదో తక్కున తాకింది. నేలమీద ఉన్న మైలురాయి! ఆ మైలురాతిమీద పడుకొని పసిపిల్ల పోరుపెట్టి ఏడుస్తోంది. పచ్చటి ముఖమూ, నల్లటి జుట్టూ, అంతకన్నా నల్లటి గౌనూ ఆ వెన్నెట్లో ముసలమ్మమనసుని అమాంతంగా గుంజివేసుకున్నయ్. వెంటనే వొణుకుతున్న చేతుల్తో ఆపిల్ల నెత్తి గుండెల కదుముకున్నది. దిక్కు తెలియని ఆ పిల్లని తేవద్దని ఎందరు వారించినా వినలేదు. పిల్లలులేని తన కోసమే ఈ పిల్లను దేవుడే ఆ రాత్రివేళ అక్కడ పడవేసివెళ్లాడనుకొంది. పిల్లని నడుముకి కట్టుకుని కోడికూయక ముందే ఆ ఊరునుంచి వెళ్లిపోయింది. అప్పటినుంచి పిల్లని డొక్కలో పెట్టుకుని పెంచింది. సోనీ అని పేరుపెట్టుకుంది. ఇది పన్నెండేళ్ల నాటి మాట. ఈ పన్నెండేళ్లూ ఆ ముఠావాళ్లు విశ్వేశ్వర్రావువున్న ఊరు రాలేదు. ఈ ఏడే రావటం.

ఇక ఆపుకోలేకపోయాడు. కట్టతెగిన కన్నీళ్లు ఒక్కసారిగా ఉబికివచ్చినయ్. లోలోపల విధిని ఎంతో పొగడుతున్నాడు. ఉమనైనా తనకు మిగిల్చినందుకు! బిడ్డదొరికిన ఆనందంతోపాటు బంగారంవంటి భార్యచావుకి కారణమైనందుకు సంతాపంకూడా మితిమీరిపోయింది. తన పాపానికి ఫలితంగా విధి రజని ప్రాణాన్ని దొంగిలించి శిక్షించింది. రజనితోపాటు ఉమనుకూడా అపహరిస్తే ఎంత దుర్భరమైనశిక్ష అయేదీ! ఏమో విధికికూడా కనికర మున్నదేమో? తన పశ్చాత్తాపాన్ని చూసి జాలిపడి ఉమని మళ్లీ తనకు దక్కించిందేమో?

3

“ఉమా! రా తల్లీ. ఇన్నాళ్లూ, ఎందుకు బతికాలో తెలియకుండా వుండేది. ఇప్పుడు తెలిసింది. ఇప్పుడు తెలిసింది, ఇన్నాళ్లూ, ఏ మిణుకుమనే ఆశతో ఏడుస్తూ కాలంగడిపానో. ఇప్పుడు తెలిసింది ఇకముందు ఎందుకోసం నే నీలోకంలో బతకాలో!”

వచ్చేసింది పోసీ విశ్వేశ్వర్రావుయింటికి. ఈ పన్నెండేళ్లూ చీకటితో భావురుమంటున్న అతని యింట్లోకి ఉషస్సే తొంగిచూచినట్లు. రాగానే విశ్వేశ్వర్రావు పోసీకి రకరకాల చీరెలు, వింతవింత అలంకరణాలు కొనితెచ్చియిచ్చాడు. ఇదంతా చూస్తుంటే పోసీకి ఉక్కిరిబిక్కిరయినట్లుంది. రంగురంగుల ముతకలంబాడీ గుడ్డలు విప్పి, చీర కట్టుకోబోతున్నప్పుడు గుండె చివుక్కుమన్నది. ఇన్నాళ్లనుంచి ఉంటున్న గూటిని అమాంతం విడిచివచ్చినట్లు మనస్సు కలవరపడుతోంది. చీరె కట్టుకుని నగలు పెట్టుకొని ముంగురులకి వేలాడే గవ్వల సూడదీసి తల దువ్వుకొని ఎదురుగా వున్న అద్దంలోకి చూసి ఏదో ఒక కొత్తలోకంలో తెలియకుండా వచ్చిపడ్డట్లు బెదిరిపోయింది. గోనెలలాగా వున్న బట్టలు మోయడానికి అలవడిన ఆ శరీరానికి నాజూకుగావున్న ఈ ఉలిపిరిబట్టలు తొడుక్కున్నా మీద గుడ్డవున్నట్లే అనిపించటంలేదు. దిసిమొలతో ఉన్నంత సిగ్గుగాఉంది. తను మునపటిమాదిరిగా లంబాడీగానే వుంటే ఎంతబాగుండేది? ఆ పొలాలలో పిట్టలాగా ఎగిరిపోతూ, గొర్రెలమందలు కాస్తూ పాటలుపాడుతూ చిందులుతొక్కుతూంటే ఎంత బాగుండేది? ఇన్నాళ్లనుంచి డొక్కలో దూరి నిద్రపోయిన ముసిలిలంబాడీని వదిలేసి ముక్కూ ముఖం ఎరగని ఈ మనిషిదగ్గరకి రావటమెందుకు? ఈ మనిషి తన తండ్రి అని చెప్పినమాత్రాన నమ్మటమెట్లా?

విశ్వేశ్వర్రావు పొంగిపోతున్నాడు. పోసీ ఉషగా వచ్చి ఇంట్లో వాలినందుకు. లంబాడీపిల్లలాగా పెరిగిన తన కూతురుని అమాంతంగా ఒక అతినాగరికమైన బాలికగా చేసివేయాలని ఎంతో ఆరాటపడుతున్నాడు. ఈ ఆరాటంతో అతనికి పోసీమనసులోకి తొంగిచూసే తీరిక దొరకలేదు. ఆ లేతగుండె ఏయే ఊహలతో, ఏయే ఆలోచనలతో కలతపడుతోందో? ఇన్నాళ్లూ ఆరుబైట, పచ్చటిపొలాలనడుమ పెరిగి పెద్దదయిన ఆ పిల్ల తన ఇంటి నాలుగుగోడలమధ్యా ఎంత గిజగిజ తన్నుకుంటోందో?

దినాలు గడిచిపోతున్నయ్. ఆ పల్లెటూరునుంచి దూరంగా వెళ్లిపోయి, తన కూతురిని పూర్వవృత్తాంతం తెలియని చోటికి చేర్చి, అక్కడ చక్కని పాటలూ చదువూ నేర్పించి మంచిసంబంధం వెదికి ఒక ఇంటిదాన్ని చేసి, అల్లుణ్ణీ కూతుర్నీ చూసుకుంటూ ముచ్చటగా, సుఖంగా కాలం గడుపుతాను. ఇన్ని కష్టాలలోనూ, ఇంత దుఃఖంతోనూ, ఏ సుఖంకోసం బతికివున్నానో దాన్ని సంపూర్ణంగా అనుభవిస్తాను. ...ఇటువంటి ఊహాలతని మనస్సులో గూడుకట్టుకోసాగినయ్. కాని ఎంత ప్రయత్నించినా ఉష తనతో చనువుగా మెలగదు. ఆమెచుట్టూ అతని మనసు పాకిపోతోంది. అయినా ఆమెమాత్రం దూరంగానే నిలబడుతుంది. ఇంకా "బాబూ" అంటుంది. ఎంత చెప్పినా "నాన్నా" అని నోరారా పిలవదు. "పోసీ" అంటే ఒక్కసారికే పలుకుతుంది. "ఉషా" అని పది సార్లు పిలిచినా మారుపలకదు. లంబాడీగుడిసెలో వున్నప్పుడు ఆమెముఖాన చిందులాడిన ఆనందం ఇప్పుడు మాయమైపోయింది. ఆమెమనసులో ఏదో బాధ వున్నదన్న సంగతి అద్దంలాగున్న ఆమెముఖంలో కనపడుతోంది.

ఏమిటి ఆ బాధ? తన అడుగు కిందమోపితే అరిగిపోతుందేమోననుకునే తండ్రిదివాణమంత ఇల్లు, కావలసినంత ఆస్తి, మోయలేనన్ని నగలు—ఇన్ని వున్నప్పటికీ బాధ ఎందుకో! పొలాలలో పలిటేలుకొట్టిన రామచిలుకను పంజరంలో పెట్టి పాలుపోసినా, పళ్లు పెట్టినా, ఏం చేసినా సరే చాలాదినాలవరకూ రెక్కలతోనూ, ముక్కుతోనూ, గోళ్లతోనూ పంజరం చువ్వలని తపతప కొడుతూనేవుంటుంది. సందుదొరికితే చివ్వున పారిపోదామని తహతహపడుతుంది. పంజరంలో సుఖం లేదా? నీలిమబ్బులలోనూ చిగిరించిన తోటలలోనూ, పొంగే వాగులలోనూ మెలిగిన ఆ చిలకకిమాత్రమే పోసీబాధ అర్థమౌతుంది. పోసీకి ఆ చిలకబాధలో తన బాధకూడా కనబడుతుంది.

తను తప్పటడుగులు వేస్తూ వచ్చీరాని మాటలతో "మా" అంటూ లంబాడీముసలిచుట్టూ తిరిగింది. అది కంటికి రెప్పలాగా కాపాడింది. చిన్నప్పటి నుంచీ, తన ఈడూ జోడూ అయిన నాయకుడి పెద్ద కొడుకుతో పొలాలగట్లమీద గంతులేసింది. ఒకళ్ల

నాకళ్లు క్షణం విడిచిపెట్టకుండా వుండేవాళ్లు. ఇద్దరూ గొఱ్ఱెమందల వదిలిస్తూ దినమంతా కలిసి తిరిగేవాళ్లు. పచ్చటిపొలాలమధ్య, నీలిమబ్బులనీడల్లో, ఇద్దరూ, రెక్కలకొద్దీ గిరికీలు కొట్టే పిట్టలజంటలాగా ఎగిరి పోయేవాళ్లు. నాయకుడి కొడుకు అన్నం తింటేకాని సోనీకి ముద్ద గొంతుకుదిగేదికాదు. ఎండలో, వానలో ఎడబాయకుండా ఊరూరూ తిరిగిన వాళ్లిద్దరికీ చిన్న తనంనుంచీ గాఢమైన స్నేహం. చిన్న నాయకుడు చేలో పెంట జిమ్ముతుంటే సోనీ వెంటవుండి గొఱ్ఱెలని తోలేది. నాయకుడు మందల్ని మళ్లేసేప్పుడు సోనీ గొఱ్ఱెల్ని బెదరగొట్టి చెల్లాచెదరుచేసి వాటిని వాడు ఒకచోటికి తేలేక తిప్పటపడటం చూస్తూ కిలకిల నవ్వేది. గొఱ్ఱెల బొచ్చు కత్తెరతో చెట్టునీడన సోనీ కత్తిరిస్తుంటే నాయకుడి కొడుకు మోటారుహారను కూత కూసేవాడు. గొఱ్ఱె సోనీచేతి కందకుండా బెదరి పారిపోవటం, సోనీ దాన్ని పట్టుకోబోవటం చూసి కేరింతలుకొడుతూ సంబరపడేవాడు. ఇల్లా వాళ్లిద్దరి మనసులూ పెనవేసుకుపోయినయ్.

సోనీ వెళ్లిపోయిననాడే ముసిలిలంబాడీ ముద్ద నోటపెట్టక మంచమెక్కింది. చిన్న నాయకుడు పిచ్చి వాడిలాగా అయిపోయాడు. చేసే పనిమీద ధ్యాస పోయింది. కదిలిస్తే ఎందుకో కళ్లనీళ్లు వస్తున్నయ్. రెక్కలు విరిగిపోయినట్లయింది.

సాయంకాలం ఉషనికూడా వెంటబెట్టుకొని విశ్వేశ్వర్రావు షికారుగా లంబాడీలగుడిశెలవైపు వెళ్లాడు. కొత్తవేషంతో వున్న సోనీకేసి అంతా కళ్లప్పగించి చూస్తున్నారు. ముసిలిలంబాడీ మెల్లిగా లేచివచ్చి సోనీ నొక్కసారి గట్టిగా కౌగిలించుకుంది. అమాంతం యిద్దరూ వెక్కివెక్కి యేడవటం మొదలు పెట్టారు. విశ్వేశ్వర్రావుగుండె గజగజ కొట్టుకుం టోంది సోనీ ఏడుపు విని. "ఉషా, పద ఇంటికి పోదాం." అని పిలిచాడు. ఆపిలుపు విని బైటపడ్డ బోనులోకే తిరిగి వెళ్లవలసివచ్చిన జంతువులాగా బెదిరి పోయింది. ఆమెకళ్లు ఇంతసేపూ ఎంతో ఆత్రంగా చిన్న నాయకుడికోసం వెతుక్కుంటున్నయ్. వాడొక చెట్టుచాటున నక్కి, సోనీకేసి చూస్తూ కళ్లు తుడుచు కుంటున్నాడు. దిగాలుపడివున్న ఆ ముఖం చూడ గానే ఉషకి పట్టరాని ఏడుపు వచ్చింది. అమాంతం ఆ వేషం విసిరిగిరాటేసి, ఒక్కపరుగున లంబాడీ పడుచులాగా చిన్న నాయకుణ్ణి వెనకాలగా వెళ్లి కళ్లు మూయాలనిపించింది.

ఇంతలో విశ్వేశ్వర్రావుపిలుపు వెనకనుంచి "ఉషా, రా తల్లీ, చీకటిపడుతోంది. ఇంటికి పోదాం రా." పిలిచాడేకాని విశ్వేశ్వర్రావుమనసు పీకుతూ వుంది. ఈ గుడిశెలో అందరికీ ఎంత దుఃఖం కలిగిస్తు న్నాడు? ఇంతవరకూ పెంచి పెద్దదాన్ని చేసిన ఆ ముసలికి ఎంతకష్టం కలుగుతోంది? ఈ గుడిశె విడిచి రావటానికి ఉషకే ఎంతదుఃఖం కలుగుతోంది? ఇదంతా తన ఒక్కడి సంతృప్తికోసమేకదా?

కొన్నాళ్లు పంజరంచువ్వలని కొరికిన చిలకే చివరికి ఆ పంజరమే తన గూడు అనుకుని తృప్తిపడు తుంది. పారిపోవాలనే ప్రయత్నం మానివేస్తుంది. ఇంతవరకూ తన నిక్కడికి పట్టితెచ్చి బంధించినందుకు శత్రువుగా ఎంచిన మనిషితోనే చెలిమిచేసుకుంటుంది. అతని మాటలు తాను పలకటం మొదలుపెడుతుంది. కాని ఉషలోమాత్రం యిటువంటి మార్పు ఏమీ గోచ రించటంలేదు.

గదిలో ఉష అద్దంచూసుకొని తల దువ్వుకుం టూంది. విశ్వేశ్వర్రావు వెనకాలగా వచ్చి నిల బడ్డాడు. ఉష అతనిని చూడలేదు. అద్దంలో ఆమె ముఖం కనబడింది. ఆమె రెండుకళ్లూ నీళ్లతో నిండి తొణుకుతున్నయ్. ఏదో దుఃఖం ఆమెరూపాన్ని కప్పివేసింది. ఇది చూసేసరికి విశ్వేశ్వర్రావుగుండెలో కత్తిపోటు పొడిచినట్లైంది. "ఉషదుఃఖానికి కారణం నేనే కాదూ!" అన్న భావం శరవేగంతో అతని లోంచి వెలువడింది. దోషిలాగా వెనక్కితిరిగి బైటికి నడిచాడు.

ఆలోచనలతో విశ్వేశ్వర్రావు తలక్రిందులైపో తున్నాడు. తనబిడ్డదుఃఖానికి కారణం తానేనని తెలుసు కుని ఏ తండ్రిగుండె సహించగలుగుతుంది? బ్రతుకంతా

దుఃఖించిన తనకి ఆనందం లేకపోయినా కష్టంలేదు కాని రెక్కలువిప్పి, సీతాకోకచిలుకలాగా ఎగిరిన సోనీకి దుఃఖం కలిగించటం ఎంతదారుణం ? తన బిడ్డను సుఖమివ్వటం కోసమేకదా తాను యింత పరితపిస్తున్నది? తన ప్రయత్నమంతా చివరికి ఆమెదుఃఖానికి కారణంగా పరిణమించినప్పుడు తానేం చెయ్యాలి ? చిరునవ్వు చిందులేసిన నీ ముఖాన కన్నీళ్లు చిందేట్లు చేసిన గుండె ఎంతరాతిగుండె? నీ సుఖమేకదూ నేను అనుక్షణమూ కోరుకుంటున్నది ? నీ సుఖానికి నే నెన్నడూ అడ్డురాను. ఎవరినీ అడ్డురానీయను. తండ్రినయినందుకు నీ సుఖమే తల్లీ, నా కీలోకంలో కావలసింది.

ఎంతసేపయిందో యిల్లా ఊహాల్లో గిరగిర తిరుగుతూ. లేచి ఉషగదిలోకి వెళ్లాడు. గదిలో ఒకమూల లంబాడీలంగా, గౌనూ, దంతపుగాజులూ, పావలాదండలూ పోగుపెట్టిఉన్నయ్. వాటిని ఆప్యాయంగా చేతులతో నిమురుతూ, వాటివైపే పదేపదే చూస్తూ ఉష వెక్కివెక్కి ఏడుస్తోంది. జడివానలాగా కన్నీరు రాలుస్తోంది. విశ్వేశ్వరరావు గబగబా పరుగెత్తుకొచ్చి, చేతులతో కూతుర్ని లేవదీసి, కౌగిలించుకొని, తన ఉత్తరీయంతో కన్నీళ్లు తుడిచాడు. దుఃఖంలోకూడా ఒక వింత అందంతో మెరుస్తున్న ఉషముఖాన్ని చేతులతో నిమిరి, ముఖంమీద పడి తడిసిన ముంగురులను వేళ్లతో పైకి సరిదిద్ది, "ఏడుస్తున్నావా తల్లీ" అని ఒక్కముద్దు పెట్టుకున్నాడు. ఆ ముద్దులో పరితాపంతో మండిపోయే తండ్రిగుండె దాగిఉన్నదని ఉషకు తెలిసిందో లేదో! తన తండ్రి ప్రేమ పంజరమై సోనీని బంధించదు. ఆమెకి రెక్కలిచ్చి రివ్వున ఎగిరి పోనిస్తుంది.

ఉపసంహారం —

పంజరం ముక్కలు ముక్కలైపోయింది. గిజగిజ తన్నుకున్న చిలక తుఱ్ఱున ఎగిరిపోయింది. కేరింతలుకొడుతూ జంటతో కలిసి, కిలకిల కూస్తూ ఎగిరి పోయింది.

ఉష మళ్లీ సోనీ అయిపోయింది. సోనీకీ, చిన్నా నాయకుడికీ పెళ్లి జరిగింది. పెళ్లినాడు ముసలిలంబాడీది సంతోషాన్ని పట్టలేక వాళ్లిద్దర్నీ దీవిస్తూ ఆవలించి స్వర్గానికి వెళ్లిపోయింది.

విశ్వేశ్వరరావు తన ఆస్తినంతా కూతురికి విల్లు వ్రాసియిచ్చాడు. అతనికికూడా ఈ కృత్రిమ నాగరికతతో నిండిన ప్రపంచమంతా ఒక పెద్ద పంజరంగా గోచరించింది. "అమ్మా, నన్నుకూడా నీతో రానీవూ? నే నింకా ఈ పంజరంలో పడిఉండలేను." అంటూ విశ్వేశ్వరరావు లంబాడీలలో కలిసిపోయాడు. ఏపచ్చటి పొలంగట్టున, చల్లటి చెట్లనీడలలో కూతురుకేసి చూస్తూ హాయిగా ప్రాణంవిడుస్తాడో! తనకూతురి సుఖాన్ని కళ్లారా చూసి ఎంత ఉప్పొంగిపోతాడో! కూతురు తనకోసం రాల్చిన కన్నీటి చుక్కలన్నీ భద్రంగా దాచుకొని, ఆ లోకంలో రజని నెప్పుడైనా కలుసుకొంటే "చూశావా రజనీ, మన పాప, నన్ను క్షమించి నా కీకన్నీరు కానుకగా నిచ్చింది. ఇవిగో మన పాపకళ్లలోంచి రాలిన ముత్యాలు! చూడు, మరి నువ్వు నన్నెప్పటికైనా క్షమిస్తావా? క్షమించగలవా? చెప్పవూ?" అని దీనంగా వేడుకుంటాడు!

మహాకవుల మితభాషిత్వము

= శ్రీ మధునాపంతుల సత్యనారాయణ శాస్త్రి =

గుణములలో 'వాఙ్నియమము' మహాగుణము. ఈ నియమనశక్తి గల మహానుభావులే మునులు. ఆ శక్తి యున్నచో నసాధ్యమైనది యుండదు. మౌనము చేతిలో నణిమాద్యష్టసిద్ధులున్నవి. నేఁడు మన మహాత్ముని మౌనము పరదేశములను గడగడలాడించుచున్నది. శంకరులు, రామకృష్ణపరమహంస మున్నగువారు మౌనులు. మునులు సర్వదా మునులుగారు. సర్వదా మౌనిత్వ మొక మేధాదక్షిణామూర్త్యవతారములో నున్నది. "చిత్రం వటతరో ర్మూలే వృద్ధా శ్శిష్యా గురుర్యువా, గురోస్తు మౌనం వ్యాఖ్యానం శిష్యాస్తు ఛిన్నసంశయాః"—దక్షిణామూర్తి యిది యిట్టులని శిష్యులకు వాచా వ్యాఖ్యానముచేసి చెప్పలేదు. ఆ మహాదేశికుని మౌనవ్యాఖ్యానమే పరబ్రహ్మతత్త్వస్వరూపమును జిజ్ఞాసువులకుఁ జేతఁబెట్టినది. మౌనశక్తి యట్టిది. యోగి వాయుపంచకము సంస్తంభింపఁజేసినటులు, మౌని త్రికరణములను నిలుపుచేయును. ఆ యవస్థలో మనస్సు కట్టుఱాయివలె స్తంభించును. ఆ నిలిచిన మనస్సునందు వాక్కున్నది. కాయమున్నది. సమస్తవ్యవహారములు నున్నవి. అవి లేవన్నచో, మౌనములో ఆచార్యకము చేయు శక్తి యుండనేయుండదు. పరతత్త్వ విషయము 'ఇదమిత్థ'మని చెప్పుటకు శాస్త్రమునకు శక్యముకాలేదు. 'యతో వాచో నివర్తన్తే'యని యక్కడినుండి యుపనిషత్తు వెనుకమొగము పట్టినది. మఱి, దురధిగమమైన యాతత్త్వమును భగవదవతారము మౌనముతో నరఁటిపండొలిచి చేతికిచ్చినట్లు బోధించెను. ఆ యవతారము వరుణుని వంటిది కాదు. ఆ శిష్యులు వరుణపుత్త్రుఁడైన భృగునివంటివారును గారు......"తద్విజ్ఞాయ, పునరేవ వరుణం పితర ముపససార" (తైత్తిరీయము-భృగువల్లి) అన్నటులు, ఒక విషయము గురుముఖమున నెఱిఁగి రెండవదానికి జిజ్ఞాసతో 'నిది యేమి?'యని యడుగవలసిన యవసరమే దక్షిణామూర్తిశిష్యులకు లేకపోయినది. శిష్యులు శిష్యులుగారు. వారు బ్రహ్మర్షులు, మహర్షులు. అట్టి సర్వజ్ఞులకుఁ బరమేశ్వరుఁడుమాత్రము తన తత్త్వ మిట్లని యేమి చెప్పను? అవతరించి వటవృక్షమూలమున ధ్యానమగ్నుఁడై యుండెను. అతని ముఖము చూచునప్పటికి సమస్తము శిష్యులకుఁ దెలిసిపోయెను. అదంతయు మౌనశక్తి.

భోజుని ముఖము చూచినచోఁ గవిత్వము పుట్టుకొనివచ్చెడిదని చెప్పుదురు. భోజుఁ డంతర్ముఖుఁడు. అతనిలో ననిర్వాచ్యమగు మౌనశక్తి యుండెడిదని నే నందును. చీటికిమాటికిఁ జీఁదఱఁపడి చిఱ్ఱుబుస్సుమని పడెఁదిట్టు తండ్రి కొడుకుదృష్టిలోఁ దాటి

యూకుమంట. తప్పు తగినంత చేసినపుడు 'హు'మ్మని కన్నులెఱ్ఱజేసిన తండ్రి కుమారునకు యమధర్మరాజు. అదియే మౌనము లోని సత్త. మా తాతగారు నిండుకుండ. ఆయనతో సంభాషణము చేయుటకు వేయి ముహూర్తములు చూచుకొందును. వాఙ్మయ విషయకముగ నాయనమాటలు వినుటకై చెవులుకోసికొందును. తగినంత ప్రసక్తి వచ్చినప్పుడుగాని యాయనబోసినోరు విడదు. ఎప్పుడో, మావంటి కుఱ్ఱకారుదగ్గఱ, ఆయనమాటలు మందహాసము చేయుచుండును. ఆ చిఱునవ్వులో నంగీకారమున్నదో అనంగీకారమున్నదో యర్థము చేసికొనుటకుఁ జేగులు తెగిపోవును. పైకి మాట వచ్చెనా, అది పాణినిసూత్రముకట్టినట్టు లుండును. వారితోఁ బ్రసంగించుట నాకుఁగాదు, శృంగములు మొలిచినవారికిని బెదురుపుట్టించును. ఆర్చిచచ్చినను, ఆయన యభిప్రాయము తేలదు.

మౌనులు మాటాడుట తటస్థించినపుడు బహుమితముగా మాటాడుదురు. వారి భావములు, పలుకులు సమానముగఁ దూఁగును. వారి తూ, చాలకుఁగూడ సార్థక్యముండును. "విభూషణం మౌన మపండితానాం" అనుకొందురు. పాండితి లేనిచో బడాయికిఁ బోక నోరుమూసికొనియుండుట యుత్తమమఁట. సాధారణుల కటు లూరకుండుట చచ్చినచావు. ఊరకుండినవాఁడు గొప్ప వాఙ్నియమనశక్తి కలవాఁడే. అట్టిది మహాత్ములకుఁగాని యలవడదు. ఏతావతా, మన మనుకొనవలసిన విషయము లివి:— మౌనశక్తికిఁ జాలినది లేదు—మునిపలుకులు మునిపలుకులు—అవి మితముగనుండును గాని, అతిగ నుండవు. ఆ మితభాషితములే జగత్తునడపు సూత్రములు. భవభూతి మహాకవియీశ్లోక మీవిషయమునకు మంచి యుదాహరణము:

లౌకికానాంహి సాధూనా మర్థం వా గనువర్తతే,
ఋషీణాం పున రాద్యానాం వాచ మర్థోఽనువర్తతే.

ఎంతోవిషయము కడుపులోఁబెట్టుకొని వ్రాసిన శ్లోకమిది. ఋషులతరువాత మితభాషిత మహాకవుల కుండును. 'నానృషిః కురుతే కావ్యమ్'—ఋషికానివాఁడు కవి కాఁడు అనిరి. ఋషిత్వము=మునిత్వమున్నఁగాని కవిత్వము కవిత్వముగాదని దాని యంతరార్థము. వ్యాసవాల్మీకులు మహామునులు కనుకనే మహాకవులు. వారి లోకోత్తరకవిత్వములలో మెఱయుచున్న మితభాషితాగణ్యమైన మౌనశక్తి జగమెఱిఁగినది.

మన తెనుఁగువారిలో మున్మొదటి మితభాషి నన్నయమహాకవి. అతని పలుకుబడిలోఁ బట్టిచూచినను పొల్లు కనఁబడదు. ఎట్టి రసపరవశఘట్టములోనైన నతఁడొడలు మఱచి యతిభాషణము చేయలేదు. పది మాటలు చెప్పవలసిన చోట నిరాకాంక్షముగ రెండుమాటలతో సరిపెట్టెను. ఉదంకుఁడు నాగపతులను నాలుగు పద్యములలో స్తుతించినపుడు దివ్యపురుషుఁడు ప్రసన్నుఁడై యా యుదంకునితో నిట్లనుచున్నాఁడు:

మితవచన! నీయభీష్ట
స్తుతుల కతిప్రీతమానసుఁడ నైతి ననిం
జితచరిత! నీకు నభివాం
ఛిత మెయ్యది దానిఁ జెపుము చేయుదు ననినన్.
క. (ఆదిపర్వము ౧)

ఇచట నన్నయమహాకవి 'మితవచన!' యను సంబుద్ధి యుపయోగించినాఁడు.

ఇందులోఁ బెద్దభావ మిమిడియున్నది. కావ్యమునందు వచ్చు నేదోపాత్రచేఁ గవి తన శక్తియుక్తులను వ్యంగ్యభరితముగఁ జెప్పించుకొనునలవాటు పూర్వులకును, నేఁటివారికిని గలదు. ప్రభావతీప్రద్యుమ్నములో శుచిముఖిముఖమున సూరనార్యుఁడు "శబ్దసంస్కార మెచ్చటను జాఱఁగనీక, పదమైత్రి యర్థసంపదలఁ బొదల" ఇత్యాదిగఁ దన కవితాప్రశస్తి చాటుకొనినాఁడు. ఇంచుక సూక్ష్మముగఁ జూచినచోఁ బ్రతికవియు నిటులు చేసినవాఁడే యనవచ్చును. మన నన్నయగారు మితవచనుఁడు. ఆయన వైదికుఁడైనను, లోకజ్ఞుఁడగుటచేఁ దన మితవచనత్వము ఉదంకునిదిగా నుట్టంకించుకొన్నాఁడు. ఈ ప్రకరణమున నన్నయగారి మితవచనత కొంచెము ప్రకటింతును. ఉదంకుఁడు ౧. బహువనపాదపాబ్ధి... ౨. అతిదితపోవిభూతి...3. దేవమనుష్యలోకముల... ౪. గోత్రమహామహీధర......ఇత్యాదులైన నాలుగుపద్యములుగల నాగస్తుతి చేసెను. నలువదిపద్యములతో స్తుతించినను బ్రత్యక్షముగాని నాగపతులను నన్నయమహాకవి నాలుగుపద్యములతోఁ బ్రత్యక్షము చేసినాఁడు కావుననే మితవచనుఁడు. ఇచట 'ఋతవచన'యని పాఠభేదముచూపించిరి. 'యథార్థస్తుతులు' అను పదము ప్రక్కనుండుటచే నది నసిపడదు. ఇంక, ఈ మహాకవి మితభాషిత్వమున కొండు రెండు మచ్చులిచ్చెదను.

వ...కచుండు రాకున్న దేవయాని తన మనంబున మలమల మఱుంగుచుం బోయి తండ్రి కిట్లనియె:

వాఁడిమయూఖముల్ కలుగు
వాఁ డపరాంబుధిఁ గ్రుంకె ధేనువుల్
నేఁ డిట వచ్చె నేకతమ
నిన్నమెఱుఁగ్ ధవదగ్నిహోత్రముల్
పోఁడిగ వేల్వఁగాఁ బడిరొఁ
బ్రొద్దును బోయెఁ గచుండు నేనియున్
రాఁడు వనంబులోన మృగ
రాక్షసపన్నగబాధ నొందెనో?

వ. అనిన విని శుక్రుండు దన దివ్యదృష్టి నసురవ్యాపాదితుండైన కచుం గని వానిం దోడ్కొని తేర మృతసంజీవినిం బంచిన నదియును బ్రసాదింబని యతిత్వరితగతిం జని విగతజీవుండయిన కచు నప్పుడ సంజీవితుం జేసి తోడ్కొని వచ్చినం జూచి శుక్రుండును దేవయానియు సంతసిల్లియున్నంతఁ గొన్ని దినంబులకు వెండియు నొక్కనాఁడు—

ఈ పంక్తులయందలి మితభాషిత యిదియని నేను వ్రాయలేను. రసికపఠితలకే యది వేద్యము. ఈ సందర్భమున నన్నయగాక మఱొకకవియైనచో నాలుగుమూఁడుపద్యములు, నాలుగైదు వచనములు పెట్టి నలిపి చంపును. దేవయాని యభిప్రాయ గర్భితముగఁ గచునిగూర్చి తండ్రితో నన్నట్లు వ్రాసిన యాయుత్పలములోని పొందిక యందము మఱొకకవిసామాన్యుఁడు వ్రాయలేఁడు. ఆ క్రిందివచనములో నెంతగాథ చఱచఱ పోనిచ్చెనో చూచితిరా? అదియే మితవచనత. ఎంతో యవసరము వచ్చినపుడు గాని యెక్కువసంభాషణము చేయఁడు నన్నయ. దౌష్యంతుని చంకఁబెట్టుకొని శకుంతల దుష్యంతమహారాజుకడకు వచ్చినది. రాజు "నీ వెవర"వని యడిగినాఁడు. అప్పుడు శకుంతల తనకుఁదాన యుపశమించుకొని యారాజుతో—

ఏల యెఱుకలేని యితరులయట్ల నీ
వెఱుఁగ ననుచుఁ బలికె దెఱిఁగియెఱిఁగి
యేనకాని దీని వెఱుఁగ రిందఱు లని
తప్పఁబలుక నగునె ధార్మికులకు?

ఇత్యాదిగ నించుమించు యిరువదిగద్యపద్యములతోఁ జెప్పిచెప్పి—

క్షత్త్రియుఁడైన విశ్వా
మిత్త్రునకుఁ బవిత్త్రమైన మేనకకును స
త్పుత్త్రినయి బొంకఁ బలుకఁగ
ధాత్రీతలనాథ! యంత ధర్మేతరనే?

అన్నది. ఆ సమయమున దుష్యంతుని జాతిహృదయమును గరఁగించుటకై యిరువదిగాదు, అఱువది పద్యగద్యములు చెప్పినను జెప్పవలసినదే! అది యతిభాషణసమయములోని మితభాషిత. ఔచితి కెక్కడను గొఱంత రాకుండ నిట్టి మితభాషణము చేయు మహాకవులలో నన్నయ యగ్రతస్సరుఁడు. అతని తరువాతఁ దిక్కన్నయు నట్టివాఁడే.

కృష్ణుఁడు కౌరవులకడకు రాయబారము తీసికొనివెళ్లెను. వెళ్లి దుర్యోధనాదులతో మధురభాషణములు చేయుచుండెను. అప్పుడు—

సముచితంబుగఁ గూశల చంద మర్థి
డించి కడుపుతెఱంగు పుట్టించి పలుకు
వాసుయోధనుతోఁ గృష్ణుఁ డచటఁ దాను
గుడువనొల్లక యునికి యేర్పడఁగఁ జెప్పి.

ఈ పద్యములోని 'కుడువనొల్లక యునికి' ఏర్పడఁగఁ జెప్పె నన్నదానిలో నున్నది ప్రాణము. మితభాషిత యిందు కరడుగట్టినది. 'తాను దినను' అన్న విషయము వాచ్యముగ నచటఁ గృష్ణుఁడు దుర్యోధనునితోఁ జెప్పలేదు. ఏదో మాటల సందర్భము తీసికొనివచ్చి భోజనముచేయనని వ్యంగ్యముగఁ దెల్పివైచినాఁడు. ఆ విషయము ఏర్పడఁగఁజెప్పెనని తిక్కన వ్రాసినాఁడు. పరికించినకొలఁది నిందులో మితభాషితయొక్క యౌచితి పరిపోషితమగుచున్నది. శ్రీకృష్ణుఁడు ద్రౌపది నూరార్చినటులు చెప్పిన యీ పద్యములు చూడుఁడు:

మ్రుచ్చిరకేల యేఁ గలుగ
    నుద్దియ నాకు వృకోదరుండు వి
వ్వచ్చుఁడు తోడుగాఁగ జన
    వంద్యుఁడు ధర్మసుతుండు పంప నీ
మెచ్చుగ శత్రుసంక్షయము
    మేకొని చేసెదఁగాక వేల్పోకం
డచ్చుపడంగ నేర్పునె దు
    రాత్ములు కౌరవు లుర్వి యిత్తురే?

లలనా! యుకుకును నీయే
డ్పులకొలఁదియె కురునృపాలపుత్రకళత్రం
బుల యేడ్పు లింక వానిం
గలకల నవ్వుచు వినంగఁ గాలంబయ్యెన్.

యమమహిమఘంటికానా
దము వినఁ గౌతూహలంబు దలకొత్తెడు చి
త్తములు గల కౌరవుల కి
ష్టములగునే సంధికార్యశాంతవచనముల్?

తెలియఁజదివిన నీ మూఁడిటిలోను కృష్ణుని హృదయమున్నది. కాఁబోవు సర్వకౌరవనాశన మున్నది. దానిలో ద్రౌపది ముఖము వికసించినది. తిక్కనపలుకు పొందిక తెన్ను వర్ణనీయము.

నన్నయ తరువాత, తిక్కన తరువాత నలుగురైదుగురుకంటె మితభాషులైన మహాకవులు మన తెనుఁగువారిలో లేరు. మితభాషితయందే ధ్వని యుండును. ధ్వనిభరితమైన వాక్కు బహుపరిమితము. ధ్వనిభరిత మితభాషులైన మహాకవులు మన తెనుఁగులోనే యేల? సంస్కృతములోకూడ విరళముగ నున్నారు. ఆనందవర్ధనుల యాభాణక మిది పరికింపుఁడు:

యేనాస్మి న్నతివిచిత్రకవిపరంపరా వాహిని సంసారే కాళిదాసప్రభృతయో ద్విత్రాః పంచషా వా మహాకవయః ఇతి గణ్యన్తే.

మన సారస్వతములోఁగూడ నన్నయ తిక్కనలతో నలుగురైదుగురు మహాకవులు పూర్వులలో నుందురు. తక్కిన కవులకు మహాకవిత్వము లేదా యని గట్టిగ నడిగిన లేదని చెప్పుటకు మహావిమర్శకుఁడు జంకఁడు.

ఈ ప్రబంధకవులందఱిలోను సార్వత్రికమైన మితభాషిత లేదనవచ్చును. ఎచ్చటనో యట్టిది విరళముగా నున్నను మొత్తముపై బహుభాషణము (చాదస్తము) హెచ్చు. ప్రబంధలక్షణములు యథావిధిగఁ బట్టించుటకు సందర్భము వచ్చినచోట, లేనిచోట వర్ణనములు గావించినంతమాత్రన మహాకవి యనిపించుకొనఁడు. వర్ణనము లుండవలయును. అవి మితముమీఱియుండరాదు. నగరార్ణవాద్యష్టాదశవర్ణనములు చేయవలయును. అవి సందర్భముననుసరించి చేయవలయును. ఒకదరినుండి లక్షణగ్రంథమువలె వర్ణించుకొనిపోవుట మహాకావ్యమునకు మంచిలక్షణముగాదు. ఆ గొప్పతనము, ఆ నేర్పు తీరు దేవవాఙ్మయములో వ్యాసవాల్మీకులపిమ్మట నొక్క కాళిదాసున కున్నది. అతని కావ్యము లందులకే మహాకావ్యములు.

మన మనుచరిత్రము, వసుచరిత్రము, ఆముక్తమాల్యద, పింగళిసూరన కృతులు- ఇవన్నియుఁ జాలవఱకు మితభాషణములతోఁ గూడినవే. కాని, ప్రబంధములగుట చంద్రోదయ, చంద్రాస్తమయ, సూర్యోదయ, సూర్యాస్తమయ, విరహాదివర్ణనములలోఁ గొంత బహుభాషణభరితములై యున్నవి. ఇట్టిదికూడ పురాణకవులలో నుండదు. ఒకటిరెండు పద్యములకంటె నెట్టివర్ణనమందును నెక్కుడు భారతములో నుండదు. అది వ్యాసునిలో నున్న గుణమో? పురాణములో నున్న గుణమో? ఏదోయొకటి. తెనుఁగుభారతమునమాత్ర మీ మితభాషిత వెల్లివిరిసినది. అట్టిగ్రంథము కవిత్రయమునకు దొరకినది. అందులో నన్నయ తిక్కనల కది మహాసుందరముగఁ బట్టుపడినది. సంస్కృత వాఙ్మయములో వ్యాసవాల్మీకులు- తెలుఁగులో నన్నయ తిక్కనలు - వీరే మహామునులు. వారే మహాకవులు.

బిళ్లల మొలత్రాడు

[కథ]

= శ్రీ 'కరుణకుమార' =

[గతసంచిక తరువాయి]

రామిరెడ్డి పట్నం వెళ్లి నెల్లాళ్లు దాటింది. సుబ్బులు పెళ్లి వారం రోజు లుండనంగా వెళ్లిన వెళ్లడం. ఇదిగో పదిహేను రోజులకు వస్తానని వ్రాసిన రెడ్డి కోతలయి కుప్పలుపడ్డా తిరిగి రాలేదు. కొబ్బరి తోటలో తన కొత్తకాపరం ఆ రెడ్డి చూచి ఆనందించాలని ఎంత మనస్సుపడుతున్నాడో సుబ్బులు-అంతకంతా రామిరెడ్డిరాక ఎడమే అయిపోతోంది. ఎడమయిన కొద్దీ సుబ్బులు కాఎడబాటు దుస్సహమై పోతోంది. ఇంటిదగ్గర భార్యాపిల్లలూ రెడ్డికోసరం కలవరించి పోతున్నారు. ఏమిటో ఆరోజు రెడ్డిమీద ఆతగాడికి మరులుంపోయి, మనస్సు ఉండబట్టలేక లక్ష్మమ్మకాడికి పరుగెత్తి-

"అమ్మా! అయ్య యిన్నాళ్ళుగా రాలేదు. పట్నంలో ఏమిచేస్తున్నట్టు?" అని అడిగాడు.

"ఈ వూరు రామలింగేశ్వరస్వామికి ఆ కమ్మవారిపాలెంలో ఏభయ్యెకరాల మాగాణీమాన్యం ఉన్నది. దానిని ఆవూరుకమ్మవారు పండించి, ఆవూరు దేవుడికి ఖర్చుపెట్టుతాంగాని నీ కివ్వడానికి లేదని పేచీ పెట్టారట. మీదు మన వూరు దేవుడికి ధర్మకర్త కాబట్టి ఆ భూములు స్వాధీనానికి వ్యాజ్యెం వేసి కోర్టు కెక్కి ప్లీడర్లతో మాట్లాడివస్తానని వెళ్లాడు-"

"మన వూరు దేవళానికి కమ్మవారిపాలెంలో భూము లెట్లా వచ్చినవి?"

"ఆ వూళ్లో కమ్మచలమానాయుడు, పిల్లకాయలు లేక చనిపోతూ, తాను శివభక్తుడయినందువల్ల, తన ఆస్తిలో యాభై ఎకరాలు ఈ దేవుడికి వ్రాసి యిచ్చి చచ్చిపోయాడట."

"అట్లనా?"

"అది లగాయతూ దేవుడు మన వూళ్లో ఉండినా, ధర్మకర్తలు ఆ కమ్మనాయుళ్లే ఉండి, ఈదేవుడికి పూజలూ, పునస్కారాలూ, ఉత్సవాలూ వాళ్లే చేసుకొంటూ వచ్చారు. నీటిముడవల లేకరారుపడి ఏటిలో తలకాయలు పగలకొట్టుకొన్నప్పటినుండీ ఆ కమ్మవారు పేచీ పెట్టుకొని భూముల మీద వచ్చే ఆదాయం వాళ్లవూరు రామస్వామి దేవళం క్రిందా, మాలమాదిగల చదువులక్రిందా, ధూపాది సంఘాలకిందా ఖర్చుపెట్టుతున్నారట."

"నే నెరగను సుమా."

"మనవాడు ఈమధ్య పట్నంలో గొప్పవాళ్లనీ, అధికార్లనీ, కలెక్టర్లనీ పట్టుకొని తాను ధర్మకర్తగా ఉండేటట్టు ఉత్తరువులు తెచ్చుకొని భూమిస్వాధీనానికి కోర్టులో దావాపడేశాడు. కాని ఆకమ్మవారు స్వాధీనం పడనిస్తారా! ఏదో ఆన్సరు పెట్టి హైకోర్టుదాకా తీసుకొని పోయారట వ్యవహారం."

"అట్లా!"

"అసలు చలమానాయుడు వ్రాసియిచ్చిన వీలునామా చెల్లదని వాళ్ళ వాదనట."

"బాగానే ఉంది!"

"వద్దురా నాయనా! ఆ దేవుడుమాన్యాలూ, బ్రాహ్మణ మాన్యాలూ మనకు వద్దు. మన కున్నది తింటే చాలు. మీ నాయన పరాయిసొమ్ము పాపిష్టి సొమ్ముగా చూచి పరువుగా బ్రతికి భళా అనిపించుకొన్నాడు. ఈసొమ్ము నీవు నెత్తికి తెచ్చిపెట్టుకో వద్దని శతవిధాల చెప్పాను. విన్నాడు కాదు." అని అంటూ లక్ష్మమ్మ లోపలికి వెళ్లిపోయింది.

సుబ్బులుకు తన పేదరికమేమో తనేమో అంతే గాని ఈ దేవరహస్యాలు తెలియవు. కాకుంటే ఈ వూరు రెడ్డిగార్లకీ, ఆ వూరు కమ్మవారికీ జాతిగా పరి పడదనిమాత్రం ఎరిగున్నాడు. ఎరిగున్నా, ఏ విషయంలో పట్టినా కమ్మవారికంటె తన రెడ్డిచెయ్యే పై చెయ్యిలా కనిపించేది సుబ్బులుకు. తన రెడ్డి ఆ వూరికి మునసబు. తహశీల్దార్లు, కలక్టర్లు, పోలీసు అధికార్లు-గొప్పగొప్పవాండ్లు గుర్రబ్బండ్లూ, మోటారుకార్లూ వేసుకొని రెడ్డిగారింటికి రావడం, ఈయనతో చెయ్యీ చెయ్యీ కలుపుకొని మాట్లాడడం, ఏవో నల్లనివీ, ఎర్రవీ నీళ్లు గ్లాసుల్లో పోసుకొని తాగడం—తన రెడ్డి జిల్లాఅధికారి ఉన్నట్టుంటాడు. ఈ మధ్య నాలుగునెలల క్రిందట తన రెడ్డి కేదో "సాహెబు" అని సర్కారువారు కొత్తగా పేరు కూడా పెట్టారని రెడ్డిగారిపల్లెలో ఎంతోమంది గొప్పవాళ్లు వచ్చి, రెడ్డిగారిని ఎత్తయిన కుర్చీలో కూర్చొబెట్టి, మెడలో పూలదండలు వేసి పూజించి వెళ్లారు కూడాను. సర్కారువారుకూడా తనరెడ్డికి లొంగసానయినట్టే కనిపించేది సుబ్బులుకు. చెన్నపట్నం దావాలో రెడ్డిగారే గెలిచితీరుతా రనుకొని, ఏమేమిటో ఆలోచించుకొంటూ ఇంటికి వచ్చాడు సుబ్బులు.

ఆ రాత్రికే పట్నంనుండి గ్రామానికి తిరిగి వచ్చాడు రామిరెడ్డి. గ్రామానికి వచ్చిన తర్వాతకూడా ఏవో తొందరపనులలో రెడ్డి వారం పదిరోజులుదాకా ఇంటికాడ స్థిమితంగా ఉండడమే లేదు. ఒకరోజు మధ్యాహ్నం నాలుగుగంటలప్పుడు కాఫీ తీసుకొంటామని రెడ్డి దక్షిణపువాకిట్లోకి వచ్చేసరికి వసారాలో కూర్చుని ఒక పడుచుపిల్ల తన భార్యకు తలదువ్వి జడ అల్లుతోంది. పిల్లని చూచి, "ఎవరే ఈ మనిషి?" అని భార్య నడిగాడు.

కూర్చున్న మనిషి సిగ్గుపడి లేచి పక్క ధాన్యపు పురిచాటుకు తప్పుకుంది.

తన భార్య సమాధానం చెప్పేలోపలనే, "నువ్వు చూడనేలేదుటరా అబ్బాయీ! సుబ్బులు పెళ్లాం" అని కాఫీ కొడుకుచేతి కిచ్చి, "రమణీ! ఇట్లా రా అమ్మా" అని ఆమెచెయ్యి పట్టుకొని తీసుకొనివచ్చి, "రమణి అంటే రమణే కాదురా. మణిపూస. యానాదివాళ్లలో తప్పపుట్టింది. సుబ్బులు అదృష్టం కొద్దీ దొరికిం"దని రామిరెడ్డి ఎదురుగా నిలబెట్టింది లక్ష్మమ్మ.

కాఫీ గుటకలు మింగుతూనే ఆపిల్ల నట్లా పది సార్లు క్రిందినుండి పైదాకా ముఖమంతా కళ్లుచేసుకొని చూచాడు రామిరెడ్డి.

ఎడంగా నిలబడే, "నమస్కారమండీ బాబుగారూ." అన్నది రమణి.

రామిరెడ్డి పలకలేదు.

"ఆవూళ్లో యానాది సంఘాలవాళ్లు పెట్టించిన బడిలో చదువుకొన్నదట. చదువు రానివాడయినా, మేనత్త కొడుకని—సుబ్బుల్ని చేసుకొన్నది. ఈ కాలంలో చదువుకొన్న ఏఆడది చదువురానివాణ్ణి చేసుకొంటుంది చెప్పూ? దాని బుద్ధి బంగారుబుద్ధి" అన్నది లక్ష్మమ్మ.

రామిరెడ్డి ఇంకా గుటకలు మింగుతూనే నిలబడ్డాడు.

"అబ్బాయీ! వాడిపెళ్లికి నీవు లేవని సుబ్బులు ఎంత ఇదయిపోయా డనుకొన్నావూ! రెడ్డిగారు రెడ్డిగారు అని కలవరించిపోయాడంటే నమ్ము." అన్నది లక్ష్మమ్మ.

"అట్లాగే!" అన్నాడు రామిరెడ్డి.

"కొత్తబట్టలు కట్టబెట్టి పసుపు రాచి, నేనే పెళ్లికొడుకుని చేశాను. బంగారు నవ రొక టిచ్చి

పంపాను. ఎన్ని యిస్తేమట్టుకు సుబ్బులురుణం మనం తీర్చుకోగలమా నాయనా!" అని ఏమిటో పాఠం చదువుతోంది లక్ష్మమ్మ.

రామిరెడ్డి రమణిముఖంలోనికీ, ఆమెతొడుక్కున్న పొట్టిచేతుల జాకెట్టులోనికీ ఏవో వెర్రిచూపులు చూస్తూనే ఉన్నాడు. కప్పులో మరింత కాఫీ పోయించుకొని "సుబ్బులుకు మన కొబ్బరితోటలోనే గదూ నీవు యిల్లు కట్టించియిచ్చింది? మంచిపని చేశావు." అని తల్లిని మెచ్చుకొంటూ, వాకిట్లోకిపోయి చుట్ట నోట్లో పెట్టి అగ్గిపుల్ల ముట్టించాడు రెడ్డి.

"అత్తయ్యగారూ! ఆయన్ని చూస్తే నాకు కాళ్లల్లో దడపుట్టిందండి." అని లక్ష్మమ్మతో అని, రామిరెడ్డిభార్యవెనక్కి పోయి కొరవబడ్డ జడ అల్లుకొంటూకూర్చుంది రమణి.

పొద్దుగ్రుంకినవెంటనే సుబ్బులుని ఒకసారి పిలిపించి, రమణిని పెళ్లిచేసుకొని తీసుకొనివచ్చినందుకు వాడికి అభివందనాలు చెప్పి సాగనంపాడురెడ్డి.

రమణి తన దృష్టిలో పడిన వేళావిశేషం! రమణిశరీరంమీద అలంకారాలేమీ లేనేలేవు. బిళ్లారిగాజులు ఈ చెయ్యి కోజతా, ఆ చెయ్యి కోజతాను. ఎడమచేతి అనామికానికిమాత్రం ఒక వెండి ఉంగరం ఉన్నది. మెడలో పసుపురాచిన తాడూ, తాడుకు మంగళసూత్రమూను. కంఠానికి కొంచెం సుత్తంగా ఒక నల్లపూసల దండా, దండలో ఒక బంగారు మిరియంపూసా. ముక్కూ, చెవులూ బోసివే. కాళ్లకి మాత్రం వెండిగొలుసుల జత ఒకటి ఉన్నది. ఖద్దరు చీర కట్టుకొని, నీలిఅంచుఖద్దరురవిక తొడుక్కున్నది. ఎటు వచ్చీ ఆమెసిరిఅంతా కళ్లల్లోనూ, చుట్టుకొంటే తలనితన్నే నల్లని జెడచుట్టలోనూ నిలిచిపోయింది. ఇంతకుతప్ప ఆమెలో అలంకారాలేమీ లేవు. గాని, అన్నిటికీ మించిన నవయౌవనంమాత్రం మిసమిసలాడే తాచుపాముచురుకుదనంతో ఆమె నావరించి తేజస్సు వెదజల్లుతోంది.

ఆమెరూపాన్నీ, సౌందర్యాన్నీ, నేత్రాలనీ మరచిపోలేకపోతున్నాడు రామిరెడ్డి. వీధివాకిట్లో చుట్టకాలుస్తూ ఏకాంతంలో అట్లనే నిలబడిపోయాడు. మనస్సులో ఏదో చెప్పరాని బాధ, ఉద్రేకం, ఆవేదనాను. చెయ్యిపెట్టి కలచినట్లున్నది మనస్సులో. చుట్ట చేతికి తీసుకొని, తెల్లటిబొడి దులుపుతూ-పరధ్యానమో ఏమో-కాడిరాలిపోయినపిదపకూడా చిటికనవేలు నిప్పుమీద అట్లనే ఆడిస్తున్నాడు. ఘాటయిన చుట్టేమో, కింద పాదాలూ, చేతులూ, పైన తలా వేడెక్కి రక్తం బిరుగా ప్రసరిస్తోంది. చిటికనవేలికి నిప్పు చుర్రుమనేవరకు అతని శరీరం జ్వరంతగిలినట్టయిపోయింది. దీర్ఘనిశ్వాసాలతో ముక్కుపుటాలు పెరిగి నోటిలోకి పీల్చిన పొగ ముక్కురంధ్రాలగుండా తెరలుతెరలుగా బయటికి కమ్ముకుంటోంది. దొడ్లోకి వెళ్లి ఇంకోసారి రమణిని చూడాలనిపించింది. చుట్ట పారేసి, "మంచినీళ్లు కాసినియ్యి అమ్మా." అంటూ మళ్లా దొడ్లోకి వెళ్లాడు. గాని అక్కడ రమణీ లేదు, తన భార్యా లేదు.

రమణి ఇంటికిపోయిందికాబో లనుకొన్నాడు రెడ్డి.

౨

ఫాల్గుణంవెళ్లి ఉగాది అందుకొన్నది. ఈ ఏడు కుప్పలన్నీ తొందరగా నూర్పించి ధాన్యంకొట్లో చేర్పించాలని రెడ్డికి తొందరపుట్టింది. ఏమో-కాలం చూడవస్తే బాగుండడం లేదు. యుద్ధం వచ్చి బర్మా నుండి బియ్యం సరఫరాకాక సర్కారువారు లేనిపోని కంట్రోళ్లుపెట్టి రైతులకంఠానికి గండకత్తెర తీసుకొని వచ్చారు. బెంగాలుదేశంలో బ్రహ్మాండమైన కరువు వచ్చి జనం తండాలుతండాలుగా చచ్చిపోతున్నారట. ఈ సంవత్సరం పైర్లన్నీ అసలు పొలంమీద ఉండడంగనే దేశరక్షణచట్టంక్రింద జప్తీచేసి సర్కారువారు స్వాధీనపరుచుకొంటారని ఆ మధ్య అనేకమయిన పుకార్లు బయలుదేరినవి. కోత లెట్లనో అయిపోయి కుప్పలుపడ్డవి. సర్కారువారు కుప్పలమీద స్వాధీనం పెట్టుకొన్నా పెట్టుకోవచ్చు. తన కంటె పలుకుబడి గల అధికారాలున్నా, చట్టం బయల్దేరి బిగుసుకొన్న తర్వాత తాను రావుసాహెబును అంటె విడిచిపెట్టు

తారా? అయినా, చెయ్యి కాలేదాకా పట్టుకొని కూర్చోడం దేనికి? ఎందుకయినా మంచిది—పొలం మీద ఉన్న పడికుప్పలూ తొందరగా నూర్పించి గింజలు కొట్లో చేర్చుకొంటే పడవలమీద దొంగతనంగా దాటేసే ఏకోస్తావర్తకులకయినా బ్లాకుమార్కెట్టులో బేరం తెగ్గొట్టుకొంటే కొన్ని కాకపోతే కొన్ని పుట్లయినా సర్కారుకు దక్కకుండా దాటించుకోవచ్చు. సుబ్బుల్ని పిలిపించి "మంచిరోజు చూచి ముందు బాడవచేలో పెద్దకుప్ప పడదొక్కించరా" అని చెప్పాడు రామిరెడ్డి.

రామిరెడ్డిఆజ్ఞ సుగ్రీవాజ్ఞ సుబ్బులుకి. ఆ మరునాడే-తెల్లవారితే బేస్తవారమనగా, బుధవారం రాత్రికే కుప్ప పడగొట్టించాడు సుబ్బులు. అది సామాన్యపు కుప్పగాదు—అరవై డెబ్బయి పుట్లు అయ్యే అలివిమాలిన కుప్ప. తాటిచెట్టు ప్రమాణాన్న ఉన్నది. ఒకటోరకమైన జెట్టీవంటి మనుష్యులను నలభయిమంది మాలవాళ్లని కూలికి ఏర్పాటుచేసి ఇరవై ఇరవయిమంది చొప్పున వాళ్లను రెండు ఉద్దీలుగా మడిదల పెట్టించి తూర్పు తట్టు ఒక ఉద్దీ, పడమటితట్టు ఒక ఉద్దీ కుప్ప ఎక్కించి వినాయకుడుకట్ట తాను దగ్గరనే ఉండి పడకోయించాడు సుబ్బులు. వంకోలు చేతిలో తీసుకొని ఆ రెండు ఉద్దీవాండ్లూ కిలారించుకొంటూ కుప్ప ఎక్కేసరికీ అంతలావు కుప్పా జనజనలాడి సన్నగిలి పోయింది. కుప్పపైకెక్కి తెల్లు రేవాండ్లు మారుతుంటే, క్రింద పాలిబద్దలు చేతబట్టుకొని నూరు పెద్దపసరాలనూ కుప్పచుట్టూతిప్పి తొక్కించేవాళ్లు తొక్కించి, తొక్కిన గడ్డిని కలిమెట్టు కట్టేవాండ్లు కట్టుతున్నారు. అయిపారమె—రాత్రి రెండుజాములకు పడవేసిన కుప్ప తెల్లంగా తూర్పురేఖ లాకేసరికే పూర్తిగా లోబడి పోయి గింజ దులిపి తొండిచెంటిమీద కడివికట్టడం కూడా పూర్తిఅయిపోయింది. ఇంక గడ్డి విదిలించి వామి వేయడమే తరవాయి. పొద్దు పడమటికివాలే సరికి వామి పూర్తిగా వేసేసి, కళ్లంజారడం, చేసుదు వేయడంకూడా అయిపోయింది. ఆనాడు వడ్లు పోగు చేసి అడ్డబోతులు వేసేసరికి చీకటిపడినందున ఆ రాత్రికే ఇంకోజట్టు కూలీలను పిలిపించి వెంటనే తూర్పార బట్టాలని అనుకొన్నారుగాని చీకటిపడేవరకు పడమట కొద్దిగా మబ్బులేచి పైరుగాలి మట్టగించేసరికి ఆ పని నిలుపుదలచేసుకొని అడ్డబోతులుమీదనే ముద్రపెండి పెట్టి పలక అద్ది గుర్తులు పెట్టించి, చినుకుపడినా నీరుదిగకుండా గడ్డికప్పించాడు సుబ్బులు.

ఆ రోజంతా సుబ్బులు పొలంపనిమీదనే నిలిచి పోయాడని రామిరెడ్డికి తెలుసు. అంతలావు కుప్ప పడదోసి తొక్కిస్తున్నప్పుడైనా తానొకసారి పొలం దాయ పోయి చూచిరావాలన్న ఆలోచన ఆతగాడికి తట్టనేలేదు. కనిచీకటి పడ్డతర్వాత ఒకసారి సుబ్బులింటికి పోయి ఏకాంతంలో రమణితో ముచ్చటించి రావాలనిమాత్రం ఆలోచన పుట్టింది. పోవాలనుకొంటే తన కభ్యంతరమేమున్నది? ఆయిల్లు దూరమా భారమా? తన మండువాలోగిలికి ఉత్తరం ధాన్యపుకొట్లూ, దాని వెనక పశువులసాలా, దాన్నానుకొని కొబ్బరితోటా, తోటలో ఈశాన్యంమూలన సుబ్బులు యిల్లూను. ధాన్యపుకొట్లూ, పశువులకొష్ఠం, కొబ్బరితోటా తనిఖీచేసికొంటూ వెళ్లినట్టు ఒక్కడూ చేత కర్ర పట్టుకొని సుబ్బులింటికి వెళ్లాడు. ఇంటిముందు పందిరిలో నులకమంచం వేసి యింటితలుపు గొళ్లెంబిగించి, యిల్లంతా నిశ్శబ్దంగా ఉన్నది. రమణి ఎక్కడకు పోయినదా అని ఆలోచనలో పడుతుండగనే ఇంటి వెనక తడికలచాటున నీళ్లశబ్దం వినవచ్చి రెడ్డి పడమటి తట్టు తడికచాటుకు పోయి నిలబడి సందులోకి తొంగి చూచాడు. రమణి కున్నిపింజె తీసి కళ్లుమూసుకొని ముఖం రుద్దుకొంటోంది. రెడ్డి ఆ దృశ్యం చూడనూ లేకపోయాడు; ఆ స్థలం విడిచి బయటపడనూ లేక పోయాడు. పొలంనుండి సుబ్బులు ఇంటికివచ్చే వేళేమో అనిపించి, ఇది సమయం కాదని వెనక్కు తిరిగి వెళ్లాడు.

రెడ్డి వైతొలగిన పావుగంటకే సుబ్బులు ఆసురుసురయి-యింటికి ఘటం చేర వేసి నెత్తిమీది గుడ్డ తల క్రింద పెట్టుకొని నులకమంచంమీద వెల్లికిలా పండుకున్నాడు. పున్నమి ముందు దశమో ఏమో అప్పటికే చిక్కని వెన్నెల నల్లని కొబ్బరాకుల మీదుగా జర్రున

జారిపోతోంది. గాలికి కదిలే కొబ్బరాకులు వెన్నెట్లో వెండిబెత్తాలవలె తళతళ మంటున్నవి. ఆ చంద్రుని ధాటీకి తాళలేక సన్నటి చుక్కలు దూరంగా లేచిపోయి కొబ్బరాకుల సందుల్లో రెప్పలార్చుకొంటున్నవి. కొబ్బరిమట్టల సంగున గూడుకట్టుకొన్న రెండు తెల్లకొంగలు వెన్నముద్దలవలె కూర్చొని సుబ్బులుదృష్టికి విందు గొల్పుతున్నవి. రెడ్డిగారి పసువులసాలలోని ఆవుదూడ అంబా అని పాలకోసరం ఆలవటించిపోతుంటే, చూడలేని గోమాత పాదుగులో పాలుచేపి మెడపలుపు లాక్కొంటూ మేత మేయడం మరచిపోతోంది. ఒక సన్నని పిల్లగాలితెర సుబ్బులు చెవులో ఏవో రహస్యాలు చెప్పి పైకి లేచిపోయింది.

మంచందగ్గరగా వచ్చి, తన ప్రియుణ్ణి చూచుకొని, జాలిపడి, ప్రక్కన కూర్చొని, అతని చెక్కిలిమీద చెయ్యివేసి, నెన్నుదురు నిమిరి—

"ఉడుకునీళ్లున్నాయి. లేచి స్నానం చెయ్యి. బడలిక తీరుతుంది." అన్నది రమణి.

కన్నులు విప్పి చూచాడు సుబ్బులు.

"వయస్సులో నీకు తెలియడం లేదుగాని ఈ విధంగా వొళ్లు విరుచుకొని పనిచేస్తే, ఎంతకాలం తట్టుకొంటుం దీశరీరం? వేళ కిన్ని మెతుకులు తినడానికూడా నోచుకోలేదే? లే: లేచి స్నానం చెయ్యి" అంటూ సుబ్బులుమొఖంమీద చెక్కిలిపెట్టి, ఒక కన్నీటిబొట్టు అతగాడి కపోలంమీద విడిచింది రమణి.

"అన్నం తిని పెందలాడే పొలం పోవాలి మళ్లా. కళ్లంకాడ కాద్దాని ఎవ్వరూ లేరు. తొందరగా నీళ్లు పెట్టు; స్నానం చేస్తా"నంటూ సుబ్బులు కూర్చున్న రమణిభుజాలమీద చేతులానించి ఆమెను దగ్గరగా తీసుకొన్నాడు.

లేచి స్నానంచేసి అన్నం తిని చెప్పులు తొడుక్కొని కర్ర చేతపట్టుకొని కళ్లందగ్గరకు వెళ్లిపోయాడు సుబ్బులు.

కొబ్బరిచెట్టుమీది కొంగలు గూటిలో చేరి కూర్కుపెట్టినవి. ఆవుదూడ పాలుతాగి పడక వేసింది. దశమిచంద్రుడు కొబ్బరిచెట్లచాటుకు తప్పుకున్నాడు.

బోర్లించిన గంపమీద ప్రమిదదీపం పెట్టుకొని ఈతాకుచాపమీద కూర్చుని రాఘవయ్యగారు బహుమతిచేసిన "మాలపల్లి" తీసి కళ్లకద్దుకొని, నిన్నటి తరవాయి చదువుకొంటోంది రమణి.

"అగ్గిపెట్టె ఉంటే ఇయ్యి." అని అడుగుతూ వాకిట్లో ఒక మనిషి నిలబడి, చుట్టమొన కొరికి, పళ్లసందున పెట్టి, నాలుకతో తడుపుతూ చేత్తో తిప్పుతున్నాడు.

పిడుగుపడ్డట్టనిపించి అదిరిపడి లేచింది రమణి.

"అగ్గిపెట్టె యిమ్మా, చుట్ట కాల్చుకోవాలి." అని అగ్గిభిక్షం అడిగాడు ఆ మనిషి.

"ఎవరండీ మీరూ?" అని అడిగింది రమణి.

"మరచిపోయావ్రా అప్పుడే? నేను రామిరెడ్డి" నన్నాడు ఆ మనిషి.

రమణిగుండెలు టపటప కొట్టుకొన్నవి. రెక్కలు టపటప కొట్టుకొంటూ గూటిలోనుండి బయటికి వచ్చి కొబ్బరిమట్టమీద వ్రాలినవి కొంగలు.

ఆ రామిరెడ్డిని మంచంమీద కూర్చోండని గౌరవించాలో, చుట్టముట్టించుకోను అగ్గిపెట్టె యివ్వాలో-ఇవ్వకూడదో-ఆమె కర్థంకాలేదు. కలగవొక్కుకొంటోంది రమణి.

"ఇంట్లో అగ్గిపెట్టె లేకా ఏమిటి పిల్లా? కొత్త కాపురం కాబోలులే." అన్నాడు రెడ్డి.

"పొయ్యిలో నిప్పు ఉన్నదేమో తీసుకొనివస్తానుండండి" అని వంటింటిపొయ్యికాడికి పోయి చూచింది. కాని పొయ్యి శూన్యంగా ఉండిపోయింది. అగ్గిపెట్టె కనిపించలేదు.

వాకిట్లోకి వచ్చిన పెద్దమనిషికి చుట్టకాల్చుకోను నిప్పయినా లేదని చెప్పడానికి నోరురాక, ఆమె అగ్గిచూపితేనేగాని వాకిట్లోనుండి కదలనని శపథం పట్టినట్టు కనిపించే రెడ్డిని కాదనలేక—గంపమీద పెట్టిన వేపచమురు ప్రమిద్దదీపం తెచ్చి గడపలో నిలబడ్డ రెడ్డి కందిచ్చింది రమణి. రెండడుగులు ముందుకువేసి, ప్రమిద తాను తీసుకోకుండగనే, చుట్టముట్టించడానికి మూతి దగ్గరగా పెట్టినట్టే పెట్టి, ఉఫ్

అని ఆమెచేతిలో దీపం ఆరిపేశాడు రెడ్డి. ప్రపంచం అంధకారమైపోయి కళ్లు చీకట్లుకమ్మి గడగడ వణుకుతూ చేతిలో ప్రమిద జారవిడిచి వెనక్కు తగ్గింది రమణి. గడపలోపల ఎడమకాలు పెట్టి,

“ఇంత భయ మెందుకు యానాదిపిల్లా?” అని అంటూ ఆమె చెయ్యి పట్టుకొన్నాడు రెడ్డి.

అన్నిటికంటెనూ బలవత్తరమైనది అవసరం. ఆమె కాఘడియలో ఏయేమి భావములు మనస్సులో పొడగట్టినవో, వాటి పరిణామమేమో ఆమెకే తెలియని స్థితిలో,

“మీవంటివారి కిది తగదు.” అంటూ ఆయన గుండెలమీద తన కుడిచెయ్యి అదిమి, బలముతో వెనక్కు ఒక్కతోపు తోసింది. అంతలావురెడ్డీ చెండు ముక్క అయిపోయి గడపఅవతల ఆరడుగుల దూరంలో వెల్లకిలా పడిపోయాడు. తలుపుమూసి లోపల యినప గడియ బిగించింది రమణి.

ఏనుగువంటి రెడ్డి పీనుగయిపోయాడు. క్రింద మట్టిలో పడ్డ మనిషి లేచి గుడ్డలు దులుపుకొన్నాడు. రెక్కలు టపటపమని కొట్టి చప్పట్లు చరిచి అతన్ని వెక్కిరిస్తూ ఆ చెట్టుమీది కొంగలు ఈ చెట్టుమీదికి ఎగిరినవి. తన స్థితి చూచి చంద్రుడు చేసిన అపహాస్యం కొబ్బరిచెట్లసందుగా • అతనిమీద పడి పీక్కుని తింటోంది. బిగించిన తలుపు తీయలేదు రమణి. ఇక తీస్తుందన్న ఆశకూడా కనిపించదు. ఆక్షణంలో రమణిని మసిచేయాలన్న .క్రోధాగ్ని అతని గుడ్లలో విషం కక్కుతోంది. ఆ యానాదిదాన్ని లోపలనే పెట్టి కొంపకు బయట నిప్పంటించాలని అతని కావేదన కలిగింది.

చొక్కా చేతులపైకి లాక్కొని తువ్వాలుతో వీపు దులుపుకొని ఒక విచిత్రమైన స్థితిలో ఇంటికి వెళ్లిపోయాడు రామిరెడ్డి.

౬

ఆరాత్రి రమణికి కాళరాత్రి అయిపోయింది. తలుపు తెరవడానికి భయపడి చీకటింటిలోనే ఉండిపోయింది. దీపం ముట్టించడానికి అగ్గిపెట్టె కనిపించలేదు. సుబ్బు లెత్తుకొనిపోయాడో ఏమో. చెయ్యి జారి ప్రమిద వాకిట్లోనే బ్రద్దలైపోయింది. కిరసనాయిలు రేషనింగులో సుబ్బులుసంసారం కరణంగారి జాబితాలో చేరనందున గ్రామంలోని ఇతర యానాది గుడిశలతోబాటు సుబ్బులింటికికూడా రేషనింగుకార్డు లేక బుడ్డిదీపం కూడా కరువే అయిపోయింది రమణికి. కమ్మవారిపాలెంలో తన తల్లి అవెన్యూ రోడ్లమీద ఏరితెచ్చిన వేపవిత్తనాలు ఎండబెట్టి ఆడించుకొన్న చమురు తాను వస్తూ ఒక దుత్తెడు తెచ్చుకొని దానిలో ఏకుల్లో దూదివత్తి చేసిపెట్టుకొని కాలక్షేపం చేస్తోంది. లోపల దీపం వచ్చేవిధం ఆమెకు కనిపించలేదు. ఎన్నడూ పిరికితనమంటూ ఎరగని ఆమనిషి తన యింట్లో పేరుకొనిపోయిన గాఢాంధకారము భరించలేకపోతున్నది. లోపలనుండి ఎవరినన్నా పిలుద్దామన్నా తన ఇంటికి చుట్టుప్రక్కల దగ్గరలో ఇండ్లు లేవు. తన సుబ్బులు ఖామందు రామిరెడ్డి దగ్గిర ఇటువంటి చపలత్వం వున్నదని ఆమె ఎరగదు. తన నాగుడు ఇంటలేని సమయంలో ఆరెడ్డి ఇంతపనికి పూనుకోవడానికి కారణం తన బీదస్థితేగదూ? యానాదికులంలో పుట్టడమేగదూ తాను చేసుకొన్న మహాపరాధం ? అదే తనతో సమానస్థాయీ గల మరొక రెడ్డిస్త్రీ అయినట్లయితే ఆరెడ్డికీదెబ్బ లుంటాయా? భోరున పొంగివచ్చే దుఃఖాన్నాపుకోలేకపోయింది. ఈతాకు చాపమీద పడిపోయి వెక్కి వెక్కి ఏడిచింది.

తనకు జరిగిన పరాభవం సుబ్బులుచెవిని పడితే ఏమవుతుందో? ఆమెకీవేదన మరణవేద నయిపోయింది. తానీసంగతి సుబ్బులుతో చెప్పడమా, చెప్పకపోవడమా??? “మామా!” అని మరిగిపోయే మనస్సులో వెర్రిగా మొరిగింది. ఒక్క గూటిలో నివసించే పక్షులకు ఎడబాటు ఉండదని నమ్మింది. ఆ సమయాన మామ తన కెంతదూరమైపోయినాడు! సప్తద్వీపములు దాటి పారిపోయినట్లు ఉన్నాడు ఆమామ. బాడవచేలో రెడ్డిగారి సొత్తు తన మామ కాపాడుతుంటే, తన మామసొత్తు దోచుకోడానికి వచ్చాడు రెడ్డి. అబ్బా! అని విలపించింది.

ఆమెరోదన అరణ్యరోదనమేనా ?

పడమటికెట్టు కిటికీనుండి లోపల కొక్కసారి తొంగిచూచాడు దశమిచంద్రుడు. రాత్రి ఎంత పొద్దుపోయిందో, లోపల ప్రవేశించిన చంద్రకాంతి ఇంటిలోని అంధకారంతో పాటు రమణి మనోవేదననికూడా కొంత ఉపశమింపజేసింది. చంద్రబింబం పడమటికి ఏటవాలుగా దిగజారినకొద్దీ కిటికీలోని వెన్నెల ఇంటిలో గోడమీది కెక్కి గాంధిమహాత్మునిమీది కెగప్రాకింది. ఆయనముఖంలో దివ్యతేజస్సు వెలిగిపోతోంది. చీరచెరగుతో కళ్లు తుడుచుకొని లేచివెళ్లి మహాత్మునిఎదుట మోకరిల్లింది. ఆ మహాత్ముడు ఆమె వీపు నిమిరి, "అమ్మా! నీవు నా కన్నతల్లివి." అని తలనెత్తి దగ్గరగా తీసుకొన్నాడు. "భారతజాతికి పట్టుకొన్న పిశాచం దారిద్ర్యం ఒక్కటే కాదమ్మా! దారిద్ర్యంకంటె భయంకరమైనది పిరికితనం అని తెలుసుకో. కమ్మవారిపల్లెలో చదువుకొనేరోజులలో రాఘవయ్యగారి దగ్గర నీవు నేర్చుకొన్న ధైర్యం ఈనా డేమయింది తల్లీ! ఆ ధైర్యం ఏటిఅవతలనే అప్పచెప్పి ఈ గడ్డన పిరికిమందు తిన్నావా ? నిర్భయం, నిర్భీతి— దీనిని మననంచేయి. సత్యాన్ని మరచిపోకు. అహింసని విడిచిపెట్టకు. నీవంటివాళ్లు పిరికితనంతో కంటనీరు పెట్టుకొని ఏడుస్తుంటే నీ యానాదిజాతికే కాదు, అసలు భారతజాతికే బ్రదుకేదీ ? ఏడుపు వీరుల లక్షణం గాదు. చూడు : ఒకానొక రాక్షసుడు వచ్చి నీ నఖశిఖపర్యంతం కసాయివాడి కత్తితో చెండాడుతున్నా, నీవు కంపించకూడదు తల్లీ! అప్పుడే నీకు స్వాతంత్ర్యం, స్వేచ్ఛా, గౌరవమూను...లే: లేచి నీవు ధైర్యం అవలంబించి నీ మామకు ధైర్యం చెప్పు." అని ఆయనేమో తనకి చెప్తూనే ఉన్నాడు. చంద్రకళకు పడమటికొండ అడ్డుతగిలి తిరిగి తన ఇంట్లో అంధకారమే అలుముకొన్నది. నవనాళ్లూ పట్టువదలి ఆమె క్రింద పడిపోయింది.

ఆ పడినపడడం ఎంతసేపు పడిపోయిందో - తూర్పుతెలారి వాకిట సుబ్బులు వచ్చి, 'రమణీ' అని తలుపుతట్టేవరకూ ఆమెకు మెలకువరానేలేదు. అమృతోపమానమైన ఆ ప్రియుని వాక్యం చెవినిబడంగనే లేచి, దూకి తలుపు తీసింది. "ఇంకా నిద్రేనా" అని సుబ్బు లేమో చెప్పబోతుండగనే, "మామా! వచ్చావా! ఇట్లా రా! అబ్బా!" అని తలుపుమూసి, అతని ఆపాదమస్తకమూ, ప్రతిరోమకూపమూ, అతని ప్రతి పరమాణువూ ఆరాధించి, తన ఆత్మ-తన సర్వస్వం అతనిలో ప్రతిష్ఠించింది. అతనిని కదలనివ్వదు. తాను కదలదు. అర్ధగంటకాలం ప్రియుని ఉపాసించినమీదట ఇరువురికీ శరీరాలు తేలిక అయిన వెంటనే లేచి బయటకు వచ్చారు.

చద్దినీళ్లు త్రాగి పొలంవెళ్లిపోయాడు సుబ్బులు. రోజూ ఒకసారి రెడ్డిగారి భార్యదగ్గరకు వెళ్లివచ్చే అలవాటు. ఆ నాడు ఇల్లు కదలలేకపోయింది రమణి. ఆ రెడ్డిగారింట్లో అడుగుపెట్టడానికి రోతనిపించింది. పెందలకడనే వంటచేసి, పెనిమిటికి పైటన్నం కళ్లం దగ్గరకే పంపించి, తా నింత తిని తలుపు బిగించి దీర్ఘాలోచనలో పడింది రమణి.

ఇంతటితో తనని రెడ్డి విడిపిస్తాడా. జరిగిన పరాభవం అతనిలోని పౌరుషాన్నినుమడింపజేస్తుంది గాని, పుట్టిన తాపాన్ని శమింపజేస్తుందా ? తనతోపాటు సుబ్బులుకూడా ఆ రెడ్డి ఆగ్రహాగ్నికి ఆహుతి అయిపోతాడేమో ? రమణి కంపించింది.

ఆ రాత్రి జరిగిన విషయం తన మామకు తెలియదు. ఆయనచెవిని వేయకుండా దాచడం ఎట్లా ? అమామసందునా తేనసందునా దాపరికా లుండవచ్చునా! ఆమె కాదినమంతా కలవరపాటే మనస్సులో.

మహాత్ముని ఆత్మచరిత్ర తీసి చదువుకొన్నది. దక్షిణాఫ్రికాలో మోటారులోనుండి దిగిపొమ్మని ఒక తెల్లదొర మహాత్ముని చావగొట్టుతున్నాడు. ఆయన లక్ష్యపెట్టడంలేదు. "మాలపల్లి" తీసి చదువుకొన్నది. తన కూతురుశీలం కాపాడడానికి శిరస్సు తీసి నేలమీద పెట్టుతానని రామదాసు జ్యోతికి అభయప్రదానం చేస్తున్నాడు.

రమణి లేచింది. రాటం త్రిప్పింది. ఏదో పాట పాడింది. వాకిలి చిమ్మింది. తల దువ్వుకొని స్నానం చేసింది. మంచిగుడ్డలు కట్టింది. ముఖాన్న కుంకుమ

పెట్టింది. మహాలక్ష్మికి దీపారాధన చేసి, పూజచేసింది. అదివరకు వాయకుల మెడలో కట్టిన వాడిలిపోయిన పాతపూలదండలు తీసేసింది. తాను వొడికిన నూలు చిలపలు నలుగురికీ నాలుగు మెడలో కట్టింది. వారందరికీ మెంఖాన్న కుంకుమపెట్టి, లేచినిలబడి కన్నులు మూసి దణ్ణంపెట్టింది.

ప్రొద్దుగ్రుంకి ఇంటికి రాగానే సుబ్బులుకు ఉడుకునీళ్లు పోసి కుంకుడుకాయతో వళ్లూ వీపూ రుద్ది స్నానం చేయించింది. అతని తలకి కొబ్బెర చమురు రాచి, తల దువ్వి ముడికట్టింది. అన్నం విస్తట్లో వడ్డించి—

"ఈ పొద్దుకూడా తిరిగీ పొలం పోవలెనా" అని అడిగింది.

"ఆహా!" అన్నాడు సుబ్బులు.

"ఎప్పటికయ్యేను ఈ కుప్పనూర్పిళ్లు?"

"కళ్లం పూర్తిగా జారి ధాన్యం యింటికి చేరేసరికి ఇంకా రెండురోజులు పట్టుతుంది."

"మామా! నీవు ఈ వరసన పగలూ రాత్రీ పొలంలోనే కాపరం చేయి. నేను ఇంటికాడ ఒక్కత్తినీ అల్లాడిపోతుంటా" నన్నది రమణి.

"పనిపడ్డప్పుడు వొళ్లు దాచుకొంటే ఎట్లా? పెళ్లాన్ని కరుచుకొని ఇంటికాడ కూర్చుంటే కడుపులోకి బువ్వ!" అని ఎగతాళిగా మాట్లాడేడు సుబ్బులు.

"ఇంటికాడ రాత్రిళ్లు నేను ఒక్కదాన్ని ఉండలేక ఇదవుతున్నాను. రాత్రిపూటకూడా నీకు పొలంలో పని ఉంటే నేనూ వస్తాను పద. ఇద్దరం అడనే ముడుచుకొందాం" అన్నది రమణి.

"నే వద్దన్నానా? కళ్లంకాడనే గడ్డి కప్పి గుడిశె పెట్టించా. వరిచెత్తమీద చాపేసి పండుకుంటే, ఆ చల్ల గాలికి వొళ్లు తెలియదు." అన్నాడు సుబ్బులు.

ఇద్దరూ అన్నం తిని లేచి చెయ్యి కడుక్కొన్నారు. వక్కా, ఆకూ పెనిమిటి కిచ్చి, తానుకూడా ఇంత నోట్లో వేసుకొన్నది. పొద్దుపోయింది. ఊరు మాటుమణిగింది. తొందరగా వెళ్లి కళ్లంకాడ మనిషి నింటికి పంపితేనేగాని వాడికి భోజనానికి పొద్దుపోతున్నదని సుబ్బులనేవరకు, రమణి తలుపు బిగించి, పెనిమిటితో కళ్లంకాడికి పయనమైవెళ్లింది.

౧౦

గతరాత్రి తలుపు వేసుకొని చీకటింట్లో రమణి ఎంత వేదన పడిందో దానికి రెండింతలు మరణబాధ పడుతున్నాడు ఇంటిదగ్గర రామిరెడ్డి. ఆ రాత్రంతా అతనికి కంటిమీద కునుకుపట్టితే వొట్టు!

రమణివంటి మనిషి తనకు చిక్కకగాదు. తాను తలుచుకొంటే ఆ గడ్డన కాదనడాని కెవరికి దొమ్ములున్నాయి? తనవిషయం రమణి కింకా తెలియదేమోగాని, గ్రామంలో ఆబాలగోపాలమూ ఎరిగిన సంగతే. ఇంటికాడ చేసుకొన్న భార్యగాక అతను పాలిమనిషి పడుచుపిల్ల పెనిమిటిని ప్రోత్సహించి మిలిటరీలోనికి పంపి, ఆ పిల్లను తను దగ్గరచేరదీసి, దానికి పిల్లకాలవ గట్టున పెంకుటిల్లు కట్టించి, దానిపేర రెండెకరాల కయ్య సెటిల్‌మెంటు వ్రాసియిచ్చి పోషిస్తున్నాడు కూడాను. మొగవాడి జీవితంలో అప్పుడప్పుడు కొత్త రుచులు చవిచూస్తుంటేనేగాని అందంలేదు. అంత కాళ్లూ, చేతులూ కట్టివేసుకొని పడిఉండడానికి తన కేమికర్మం కాలింది? చేతిలో డబ్బులేకనా, పలుకుబడి లేకనా, వంట్లో రక్తమాంసాలు లేకనా? నిజానికి చెప్పొస్తే తనవంటి రెడ్డికి ఆ మాత్రపు పటాటోపం లేకుంటే ఈ కాలపు సంఘంలో చిల్లిగవ్వకు పనికి వస్తాడా తను? అసలు ఆ వూళ్లో రెడ్డిగారి ప్రాపకం దొరికితేచే చాలునని అల్లాడుతూ ఉంటారు అలగాజనం.

అలగాజనం లెఖ్ఖేమిటి? రెడ్డిగారిపల్లెకు ట్రాన్స్ఫరయివచ్చిన బోర్డుస్కూలు అయ్యవారమ్మలు ఎంతమంది తన మనస్సు మెప్పించి వెళ్లిపోలేదు? ఈసారి వచ్చే ఎన్నికలలో తాను జిల్లాబోర్డు ప్రెసిడెంటు పదవికి ఎన్నివేలయినా ఖర్చుపెట్టి పోటీచేస్తున్నాడు కూడాను.

అటువంటి రెడ్డిని కాదని కాలతన్నిందే ఈ యానాదిది ? దీని ధృష్టవెంత, ఇది ఎంత ? అది పెట్టిన పెట్టడానికి-అబ్బా !—గుండెలమీద నొప్పిపెట్టడమే గాక, విసురుమీద వెల్లకిలా పడడమేమో, నడుం విరిగినట్టుకూడా ఉన్నది. రవంత వల్లతప్పితే ప్రక్కనే ఉన్న పచ్చడిబండమీద పడవలసింది తల. దేవుడి దయవల్ల తప్పిపోయింది.

యానాదిదాని కింత తలపొగరేమో! అని రెడ్డి కాక్రోశం. దేనిని చూచుకొని దీని కింత మిడిసిపాటు తనం ? తన కిట్టి పను లిష్టంలేకపోతే, పెద్దమనిషితో ఆ సంగతి నెమ్మదిగా చెప్పుకోరాదూ ? మెడబట్టి నెట్టవలసిన ప్రమేయ మేమివచ్చిందీ ?

అయినా ఈ వ్యవహారంలో తనదే లోప మేమో ! అది యానాదిది, కేవలం మూఢురాలు, దరిద్ర కొట్టుది. ముందుగా ఇంత డబ్బాశపెట్టి, నైతరంగా బుజ్జగించియుంటే లొంగుబాటులోకి వచ్చియుండేది. తొందరపడి, పెద్దపులిపడ్డట్లు ఒక్కసారిగా మీదపడే వరకు, పాపం ! పసిపిల్ల బెదురుకొన్నది. పశ్చాత్తాప పడ్డాడు రెడ్డి. ఈ వ్యవహారంలో మరి రెండోవాడి జోక్యంలేకుండా తనే అతిరహస్యంగా పారశ్యం చేసుకొని ఆ రమణిని సాధించుకోవాలని దృఢనిశ్చయం చేసుకొన్నాడు.

చుట్ట తీసి ముట్టించాడు. ఒక వందరూపాయల నోటు తనది కాదనుకొంటే కొండమీద కోతికూడా దిగివస్తుంది; రమణి ఒకలెఖ్ఖా అనుకొన్నాడు. మర్నాడు రాత్రి పదిగంటలకు తిరిగీ రమణిఇంటికి పోయి, "భయపడకు. ఇదిగో వందరూపాయలు. నీ ప్రాణానికి నా ప్రాణం అడ్డువేస్తా. సుబ్బ లేమను కొంటాడో అని సందేహించకు. నా విషయంలో వాడు సంతోషిస్తాడుగాని, విచారించడు. నిన్నూ వాణ్ణీకూడా బంగారుపిచ్చుకల్ని చేస్తాను." అని తను స్వయంగావెళ్లి బుజ్జగిస్తే ఆమె తన చేతిలో వెన్న ముద్దలా కరిగిపోదూ !

రెడ్డిమనస్సు ఉరకలువేస్తోంది. కళ్లంలో కుప్పసంగతి మరచిపోయి, ఆ రోజంతా చీకటి కోసరం తపస్సుచేశాడు.

సూర్యు డస్తమించి అతని తపస్సు ఫలించింది. శుక్ల దశలో చంద్రోదయమైనా అతనికి దోహదమిచ్చి ఆప్యాయంగానే ఉన్నది. బాగా చీకటిపడి, సుబ్బులు అన్నం తిని కళ్లంకాడికి పోయేసరికి రాత్రి పదిగంట లవుతుంది. కాళ్లకి చెప్పులు తొడుక్కొని, చేత కర్ర బుచ్చుకొని, జేబులో నోటుకాగితం పెట్టుకొని, సుబ్బులింటికి వెళ్లి చూచుకొన్నాడు. తలుపు తాళం వేసి ఇల్లంతా నిశ్శబ్దంగా ఉన్నది. అతనికి కాళ్లు చల్లబడినవి. పెనిమిటితోకూడా కళ్లంలోనికి పోయింది కాబో లనుకొన్నాడు. అతనికి భయంకూడా వేసింది. స్తిమితం చెడి, సాలిమనిషింటికి పయనమైవెళ్లిపోయినాడు.

౧౧

పున్నమిగడియ లెదురయినకొద్దీ చందమామ కళలు ముదురవుతూ ఉన్నవి. చైత్రమాసపు గాడు పేమో, పగలు కాచిన ఎండతీక్ష్ణం రాత్రి కాచే వెన్నెలకు వెయ్యిరుచులు కలిగిస్తోంది.

ఇంటికాడ బయల్దేరిన రమణీసుబ్బులు పిల్ల కాలవగట్టెక్కంగనే చెట్టాపట్టాలేసుకొని ఆ వెన్నెట్లో విర్రవీగిపోతున్నారు. ఊరినుండి ఒకమైలు నడిస్తే రెడ్డిగారి బాడవచేను. చేనుప్రక్కనే రెడ్డిగారి చిన్న చెరువూను. పిల్లకాలవలోకి నీళ్లు వచ్చినవెంటనే చెరువుకు నీళ్లునింపుతారు. సుబ్బులు వెళ్లి కళ్లంకాడ కాపలామనిషి నింటికి పంపివేశాడు.

సుబ్బులుకూ, రమణికీ ఆ రాత్రి నిద్రవచ్చేటట్టు లేదు. బ్రహ్మాండమైన పెద్దకళ్లం. కళ్లంచుట్టూ కోట గోడలా వలయాకారపు గడ్డికడిమె. వలయంలో నట్ట నడుమున పోశారు అడ్డపోతులూ వడ్లరాసిని. తూర్పార పట్టిన రాశిలో కీడిశలూ, తరకలూ ఇంకా తొలగించనే లేదు సేద్యగాళ్లు. కళ్లంలో నిలిచిన గోరిగింజల కోసరం మాలెతలు చిమ్మివెళ్లిన కళ్లంగాబోలు, వెన్నెట్లో అద్దంలా మెరిసిపోతోంది. తరకలు తొలగించివేస్తే, కూలురాసి వాగళ్లంకాడ పోయించి గంపలతో కొలగలు కొలిపించి బస్తాలు బళ్లకెక్కించడమే తరవాయి.

కడింకట్టిన వాగళ్లంచుట్టూ రమణీ సుబ్బులు తిరుగుతున్నారు. ఒకసారి చెరువుగట్టెక్కారు. కలక తేరిన నీటిపై తేలిపోయే కలవపూలు గడకొంకితో గట్టుకు లాగి, రేకు తేర్చి, రమణిజడలో తురిమి ముక్కుదగ్గర పెట్టుకొన్నాడు సుబ్బులు. గట్టుమీద కలకత్తా జామిచెట్టున రమణిలా దోరముగ్గిన పండొకటి కోసి తన ప్రియురాలి కిస్తే ఆమె సగం కొరికి ప్రియుని నోటి కందిచ్చింది. ప్రక్కనున్న మామిడిగున్నలు విరియబూసి కమ్మని సువాసనలు కళ్లంపైకి సాగనంపుతున్నవి. రెండు పావురాయిలజంట కళ్లంలో ముక్కు లీడ్చుకొంటూ పాటపాడుతున్నవి. పిల్లకాలవగట్టున టెలిఫోన్ తీగెలమీద రెండుకోయిలలు వాలి ఉయ్యాల ఊగుతూ పావురాయిల పాటకు శ్రుతికల్పుతున్నవి. రాత్రిపూట దారితప్పిన రెండు పండుకోతులు కళ్లంలో జొరబడి అల్లరి చేయసాగినవి. గుడిశలో చాప బయటికి లాగి, గడ్డి పరచి ప్రక్క వేశాడు సుబ్బులు. తాటాకుతో అల్లిన గడ్డిదిండొకటి తలక్రింద పెట్టింది రమణి.

సుబ్బులు నడుము వాల్చాడు. రమణికి నిద్ర రాదు: మనస్సు కలగుండుపడిపోతోంది. ఆమె నిల దొక్కుకుంటోంది. ఆమెమనస్సులో చెలరేగిన తుఫాను అతనికి తెలియదు.

పెనిమిటిప్రక్కలో కూర్చున్నది. ప్రియుని వక్షస్థలంపై చెయ్యివేసి నిమిరి—

"మామా !" అని పలకరించింది.

"ఊఁ" అన్నాడు సుబ్బులు.

"నీవంటి మామ దొరకడం నా అదృష్టం." అన్నది రమణి.

రమణిని దగ్గరగా తీసుకొన్నాడు సుబ్బులు.

"ఇంటికాడ ముసలివాళ్లు - మా పూరు కమ్మవారు - రాఘవయ్యగారూ నిన్ను తలుచుకొని ఎంత మెచ్చుకొంటారో నే చెప్పలేను."అన్నది రమణి.

తానొక మహాసామ్రాజ్యానికి చక్రవర్తి అయి నట్టు పొంగిపోయాడు సుబ్బులు.

"ఎన్నిజన్మ లెత్తినా-నువ్వూ నేనూ ఇట్లనే పుట్టాలని నా కోరిక."

ఆమెచెక్కిలిపై తన పెదవులు మెదిపాడు సుబ్బులు.

"మామా ! నా కేసి చూడు."

"..................."

"నీతో ఒక్కసంగతి చెప్తాతా: ఎవ్వరితో చెప్పనని నాచేతిలో చెయ్యివేయి." అన్నది రమణి.

సుబ్బులుగుండె దడదడమన్నది. చేతిలో చెయ్యి వేశాడు.

"నీవు ఈరెడ్డిని వదిలించుకోవాలి మామా."

సుబ్బులు నడుముజారిపోయి—

"ఎందువల్ల ?" అని అడిగాడు.

"ఆయనసంగతి నీవు ఎరగవూ ?"

"ఎరుగుదును."

"ఆయింటిలో మనం ఉన్నట్టయితే ఆరెడ్డి నన్ను నీకు దక్కనీయడు."

"అంటే ?" అన్నాడు సుబ్బులు.

ఆమెనోరు పెగలలేదు. గొంతుక బిగుసుకొని పోయినట్టయి, అతని కంఠం చుట్టవేసింది.

అతని హృదయం, ఆమెహృదయం తీర వేగంతో కొట్టుకొనిపోతున్నవి.

"ఎందు కీఏడుపు? "అని ఆమెకన్నీరు తుడిచాడు సుబ్బులు.

"నిన్నరాత్రి నీవు యింటికాడ లేకుండా చూచి, రెడ్డి మనింటికి వచ్చి దీపమార్పి నన్ను చెయ్యి పట్టుకొన్నాడు."

సుబ్బులుచెవులలో హోరు బయల్దేరింది. రెండు చెవులూ మూసుకొని, చాపమీద వొరిగాడు.

"నాకు వొళ్లుమండి మెడబట్టి నెట్టాను. ఆయన క్రిందపడ్డాడు. నేను తలుపు బిగించాను."

"ఆ !" అన్నాడు సుబ్బులు.

సుబ్బులుకు మున్నెమటలు పోసినవి. వరికళ్లం గిర్రున కుమ్మరిసారె తిరిగినట్టు తిరిగిపోతోంది. కళ్లు మూసుకొన్నాడు. తెరిచాడు: చంద్రబింబంలోని కళంకం నల్లగా మసికప్పి అసహ్యమనిపిస్తోంది. చేతులు నడుముకానించి నిలబడ్డాడు.

"ఈసంగతి నువ్వు ఎవరితోనన్నా చెప్పినట్టయితే, నన్ను చంపుకొన్నట్టే"అని ముదలకించింది రమణి.

సుబ్బులుకళ్లల్లో రామిరెడ్డీ, లక్ష్మమ్మా కదిలారు. కళ్లు మూసుకొని భోరున ఏడిచాడు. చీరచెరగుతో అతన్ని విసురుతో—

"మామా! ఎందు కాయాసపడుతావు? ఈ రెడ్డిని వదిలించుకోలేకనే ఈభయమంతా?"

సుబ్బులు పలకలేదు.

"నీకు ఇంతటి ఘోరం తలపెట్టిన మనిషిదగ్గర నీ వింకా ఉండవచ్చునా?"

సుబ్బులు మాట్లాడలేకపోతున్నాడు.

"నీవూ నేనూ కుక్కలం, పశువులం అనుకొన్నాడు రెడ్డి. కూటికిగతిలేని దరిద్రులం, నీకూ నాకూ విషంపోయాలని తలచాడు రెడ్డి."

సుబ్బులు కళ్లువిప్పి ఆమెముఖంలోకి చూచాడు.

"ఆనాడు మనకు రాఘవయ్యగారు చేసిన ఉపదేశం మరచిపోయావా? కూటికి బీదలమైనా, గుణానికి మనం బీదలం కామని ఈరెడ్డికి తెలియజెప్పాలి. భయపడి, దేహీ అంటే, నెత్తి అణగతొక్కుతారు బలవంతులు. నిలదొక్కుకొని ఎదురుతిరిగితే కాలు కదపలేరు. పిరికిపందలం."

పకిలించాడు సుబ్బులు.

"ఈ కమతం విడిచిపెట్టితే బ్రదకలేనని నీకు భయం వద్దు. నీకు నేనున్నాను; నాకు నీవున్నావు. మనిద్దరికీ రాఘవయ్యగారున్నారు. లే! వెళ్లి రేపే రెడ్డితో చెప్పి చక్కా రా: వెళ్లిపోదాం."

"లక్ష్మమ్మని విడిచిరావడం ఎట్లా రమణీ?" అని అడిగాడు సుబ్బులు.

"ఆమె ఈకొడుకుని విడిచిపెట్టి వేరే కాపరం పెట్టితే అప్పుడు నువ్వూ నేనూ ఆమెపాదాలు వొత్తుదాం."

"ఆమె అడిగితే ఏం చెప్పేది రమణీ?"

"నేను రమ్మని లాక్కొనిపోతున్నానని నా మీద చెప్పు."

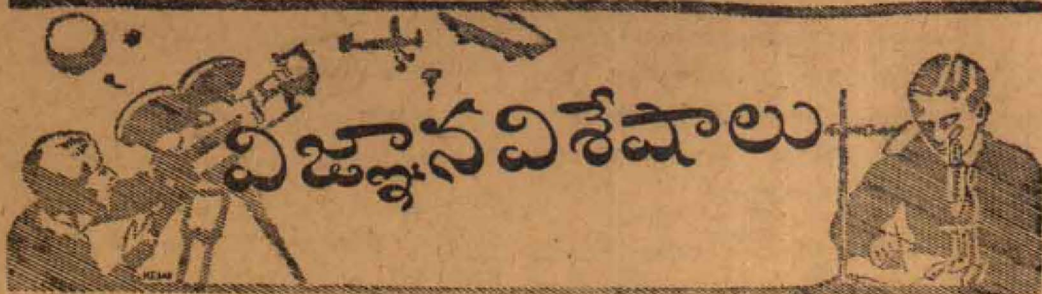
"అయితే కమ్మవారిపాలెం వెళ్లుదామంటావా?"

"కమ్మవారిపాలెం నీ కిష్టంలేకుంటే, మరొక పాలేనికి పోదాం."అన్నది రమణి.

చంద్రుడ స్తమించి, చీకటిపడి తూర్పురేఖలారకుండానే రమణి నింటికి తీసుకొనిపోయినాడు సుబ్బులు.

రామిరెడ్డికమతం విడిచిపోవడానికి నిశ్చయం చేసుకొని, బావచేలో కుప్ప నూర్పించడం అయిన మర్నాడు రమణిని ముందుగా కమ్మవారిపాలెం పంపించి, తాను వెనకనే నిలబడిపోయాడు.

[తరువాయికథ తరువాతి సంచికలో]

ఆవిరియంత్ర చరిత్ర

= శ్రీ డి. ఎ. ఎ. యస్. నారాయణరావు =

ఈనాడు పరమాణుయంత్రాలు రాబోతున్నాయి. అవి వచ్చేయంటే ఆవిరియంత్రాలను వెనుకవ తోసేస్తాయి. కాని ఆవిరియంత్రాలు వచ్చి, మానవనాగరికతను ఎంతో వృద్ధిచేసేయి. అవే విద్యుచ్ఛక్తినీ, పరమాణుపరిశోధనలనూ సాధ్యంచేసేయి. ఈ కాలాన్ని ఆవిరియుగం (Steam Age) అంటున్నాము. కాని పరమాణుయంత్రాల రాకతో మానవ చరిత్రలో కొత్త అధ్యాయం ప్రారంభమవుతుంది. పరమాణుయుగం అనే మాట 'ఆవిరియుగం' స్థానాన్నాక్రమిస్తుంది.

అనేకవిధాల మానవాభ్యుదయానికి దారితీసిన ఆవిరియంత్రాల చరిత్ర అవలోకిద్దాం. ఈ చరిత్ర ౧౭-వ శతాబ్దంలో ప్రారంభమైనదని చెప్పవచ్చును. ౧౬౬౩ లో ఇంగ్లండులో లార్డు సోమర్ సెట్ అను నతడు కాస్పర్ కాల్ తోఫ్ అనే యంత్రప్పనివానిసహాయంతో ఒక ఆవిరియంత్రాన్ని నిర్మించేడు. అది చాలా ఆశ్చర్యాన్ని కలుగజేసింది. దాని ఆకర్షణ శక్తిని చూసి తను సాధించిన విజయంతో గర్వం పొంది విజ్ఞప్తిగకుండా జాగ్రత్తగా ఉండాలనుకొంటూ తన్ను తానే ఉద్దేశించుకుంటూ ఒక పద్యం వ్రాసుకొన్నాడు సోమర్ సెట్.

తరువాత మూడుదశాబ్దాలపాటు నిర్లక్ష్యం చేయబడిందీ ఆవిరియంత్రం. కాని ౧౬౯౮ లో ఇంగ్లండులోనే సేవరీ అనువతడు పూర్వపు యంత్రంకంటె మంచిదానిని ఊహించి, ప్లానులు వేసేడు. ౧౬౯౯ లో తన ఉద్దేశాలప్రకారం ఒక మోడలు నిర్మించి లండనులోని రాయలుసొసైటీకి చూపెట్టేడు. తరువాత చక్రవర్తికికూడా చూపెట్టేడు.

ఆదేకాలంలో ఫ్రాన్సుదేశానికి చెందిన పాపిన్ అను శాస్త్రజ్ఞుడు ఆవిరియంత్రనిర్మాణంలో నిమగ్నుడై ఉన్నాడు. పాపిన్ అసలు వైద్యశాస్త్ర విద్యార్థి. అతడు పేరిస్‌లో హైజిన్సు అనే సుప్రసిద్ధ శాస్త్రకారునివద్ద చేరి ఒక ఉష్ణయంత్రనిర్మాణంలో ముందు కొంత కృషిచేసేడు. ఆ తరువాత ఇంగ్లండు వెళ్లి అక్కడ కొన్ని యంత్రనిర్మాణాలు చేస్తూ రక్షణకవాటము (Safety valve) అన్నదానిని కనిపెట్టేడు. ఆవిరియంత్రాలన్నిటిలోనూ నీటిని మరగించే పాత్రకు ఈ రక్షణకవాటాన్ని ఉంచుతారు. ఆవిరి తొందరగా తయారై ఒత్తిడి విపరీతమైనప్పుడు ఆపాత్ర బ్రద్దలై పోవచ్చును. కాని ఈ రక్షణకవాట మున్నట్లయితే ఒత్తిడి మరీ ఎక్కువయినప్పుడు ఆవిరి దీనిని తెరచుకొని దీనిగుండా బయటికిపోతుంది. పాత్ర బద్ద

లయే ప్రమాదం తప్పుతుంది. ఇలాగ పాపిన్ కనిపెట్టిన గతుణకవాటము ఆ తరువాత అత్యుపయోగమైన దైనది.

ఫ్రాన్సునుంచి ౧౬౮౫ లో ప్రొటెస్టెంట్లను తరిమివేసేరు. ఆ సందర్భంలో పాపిన్ తన దేశంలో నివసించే భాగ్యం కోల్పోయేడు. జర్మనీలోని హెస్సెనుకు చెందిన లేండ్ గ్రేవ్ కార్ల్ అతనిని ఆహ్వానించేడు. అక్కడ అతడు విశ్వవిద్యాలయంలో ఫిజిక్సు, గణితములమీద ఉపన్యాసములిస్తూ, యంత్రనిర్మాణం మీద కృషిచేసేడు. ఆవిరియంత్రాన్ని నిర్మించాలనే ఉద్దేశం కలిగిం దతనికి. లేండ్ గ్రేవ్ కూడా అందుకు ప్రోత్సాహమిచ్చేడు. కాని ఆకాలంలో లూయీ XIV జర్మనీతో పోరాటం సల్పుతూండడంనుంచి లేండ్ గ్రేవ్ పాపిన్ పరిశోధనలమీద శ్రద్ధచూపెట్టలేకపోయేడు. పాపిన్‌కు ఆర్థికంగా ఇబ్బందులు వచ్చేవి. అలాగ కొంత నిరుత్సాహం వచ్చింది. ౧౬౯౦ లో అతడు ఆవిరియంత్రనిర్మాణానికి తాను వేసిన ప్లానును ప్రచురించివేసేడు. ఆ ప్లానులో ఎక్కువ ఒత్తిడిమీద పని చేసే యంత్రాలనుగురించీ, స్టీమర్లను నడపగల యంత్రాలనుగురించీకూడా ఉంది.

మళ్లీ ౧౬౯౭ లో ఆవిరియంత్రంగురించి పని చెయ్యడానికి పాపిన్‌కు అవకాశం వచ్చింది. లేండ్ గ్రేవ్‌కి ఫుల్డానది ప్రక్కన ఒక భవనం ఉంది. ఆనదిలోనుండి తన భవనంగోపురంమీదకు నీళ్లను పంపేనిమిత్తం ఒక యంత్రాన్ని నిర్మించమని పాపిన్‌ను అడిగేడు లేండ్ గ్రేవ్. పాపిన్ తను ప్రచురించిన ప్లానుప్రకారం కాకపోయినా, ఇంకొకవిధంగా ఒక యంత్రాన్ని నిర్మించి అది నదిలోని నీళ్లను భవనగోపురంమీదకు తరిమేటట్లు చేసేడు. కాని కొద్దికాలంలోనే నదిలో గడ్డకట్టిన మంచు ఆ యంత్రాన్ని నాశనంచేసింది. లేండ్ గ్రేవ్‌కి దానిమీద ఉత్సాహం పోయింది.

ఇదే సమయంలో ఇంగ్లండులో సేవరీ నిర్మించిన ఆవిరియంత్రంప్రఖ్యాతి వ్యాపిస్తూంది. అది విని లేండ్ గ్రేవ్ పాపినును ఇంకొక ఆవిరియంత్రం నిర్మించమని నియోగించేడు. ౧౭౦౬ లో పాపిన్ ఒక యంత్రాన్ని నిర్మించి అది ౭౦ అడుగుల ఎత్తుకు నీటిని పంపేటట్లు చేసేడు. కాని ఆ నీటిగొట్టాలు సరిగా లేక నీరుకారేది. లేండ్ గ్రేవ్ ఒక రాగిగొట్టాన్ని చేయించేడుకాని ఇతర పనులవలన దీనిమీద మళ్లా ఉత్సాహం చూపెట్టలేకపోయేడు. ఆ రాగిగొట్టాన్నికూడా ఏదో అవసరం వచ్చి పాపిన్‌వద్దనుండి తీసుకొన్నారు. దానితో పాపిన్‌కు అక్కడ ఉండడానికి నిరుత్సాహం ఎక్కువయింది. ఎలాగైనా ఇంగ్లండు పోయి, అక్కడ ఆవిరియంత్రనిర్మాణం చెయ్యాలని బుద్ధిపుట్టింది. ఇదివరకటిదికి ఇంగ్లండులో పనులు సాఫీగా జరిగేయి. అందువలననే మళ్లా ఇంగ్లండు వెళ్లాలని బుద్ధిపుట్టింది. అతడు హెస్సెనులో నిర్మించిన యంత్రంవివులాలను ప్రచురించి, ఆ విశేషాలను లైబ్నిట్జ్ అన్న శాస్త్రజ్ఞునికి పంపేడు. పాపిను నిర్మించిన యంత్రం పని చెయ్యడానికి ఒక మనిషి కూర్చుని దానిలో కవాటాలను (Valves) తెరుస్తూ, మూస్తూఉండాలి. అలా మనిషి అక్కరలేకుండా, వాటంతట అవే జరిగేటట్లుగా లైబ్నిట్జ్ ఒక సూచన చేసేడు.

పాపిన్ ఇంగ్లండు వెళ్లడానికి సన్నాహాలు చేసుకొన్నాడు. హెస్సెన్‌నుండి బ్రెమెన్‌దాకా స్వంతపడవమీద వెళ్లి, అక్కడనుండి తన పడవను స్టీమరుమీద పెట్టుకువెళ్లవచ్చు ననుకున్నాడు. అందుకని ఒక చిన్న పడవను నిర్మించుకొన్నాడు. దానిని ఇంగ్లండులో తా నిదివరకు చూసినమాదిరిలో చేసి, తనతోపాటు ఇంగ్లండు తీసుకొనివెళ్లదా మనుకున్నాడు. అక్కడ దానికి చిన్న ఆవిరియంత్రాన్ని అమర్చి, యంత్రసహాయాన్ని నడపాలని ఊహించేడు.

ఆస్తి, కుటుంబంతోపాటు తను నిర్మించిన పడవమీద బయలుదేరేడు. దాని ఆకారం ఆ ప్రాంతాలవారికి వింతగా ఉంది. ముండెన్ ప్రాంతాలలో నావికులు పాపిన్ పడవయొక్క వింత ఆకారాన్ని చూసి, దానిని నాశనంచేసేరు. ఆస్తిని పోగొట్టుకొని పాపిన్ ఇంగ్లండులో నిస్సహాయుడయ్యేడు. అతని శ్రేయోభిలాషులయిన బాయిల్, హుక్ మొదలైనవారు అప్పటికి మరణించేరు. అతడు తన ఆవిరియంత్రనిర్మాణంప్లానులనుగురించి రాయల్‌సొసైటీకి చెప్పినా, ఆ దేమంత ఉత్సాహం చూపలేదు. ౧౭౧౨ ప్రాం

తాల్లో సుర్ఘరచారిత్ర్యానికి పాలయి అన్యదేశంలో మరణించేసు ఆవిరియంత్ర నిర్మాణంలో ప్రవాగులు చేసిన పాపిన్.

నీరు మరిగే పాత్రనుంచి ఆవిరిప్రస్తరు అమగ్చ బడియున్న వేరే గొట్టంలోనికి పోయి అక్కడ వ్యాకోచిస్తే మంచిదని పాపిన్ మొదట ఊహించేడు. ఇతడు ౧౬౭౫ లో ప్రచురించిన ప్లానును హుక్ అను శాస్త్రజ్ఞుడు ఇనపవర్తకుడు, కేర్టైన కంసాలి అయిన న్యూకోమెన్ అనువానికి ఇచ్చేడు. ౧౭౦౫ నుంచి న్యూకోమెన్, సేవరీలు కలిసి పనిచేశారు. ౧౭౧౧ లో ఒక ఆవిరి యంత్రం నిర్మాణమయి వచ్చింది. మొట్ట మొదటిసారిగా అందులో నీరుమరిగే పాత్ర, ఆవిరి వ్యాకోచించే గొట్టము, పిస్టను ఉన్నాయి. దానిలో కవాటములను తెరుస్తూ మూస్తూ ఉండడానికి ఒక కుర్రవాడు నియోగింపబడ్డాడనీ, వాడు పిస్టనుకీ, కవాటానికీ తాడుతో ఒక బంధం ఏర్పరచి అవసరమైనప్పుడు కవాటం దానంతట అదే తెరచుకొనేటట్లూ, మూసుకొనేటట్లూ చేసి, ఆటపరదామీద వెళ్ళిపోయే వాడని అంటారు. ఏమయితేనేం, త్వరలోనే మనిషి అవసరం లేకుండా కవాటాలు వాటంతట అవే పని చేసే ఏర్పాటు ప్రవేశపెట్టబడింది. అలాగ ప్రస్తుత రూపానికి దగ్గరలో ఉన్న ఒక ఆవిరియంత్రం వచ్చింది. దీని సాయంతో బొగ్గుగనులలోని నీటిని తోడివేయడానికి వీలయింది. ఇటువంటివి ఇంగ్లండులో బొగ్గుగనులలో ఉపయోగపడ్డాయి ౧౮-వ శతాబ్ద మధ్యలో.

౬౦ సంవత్సరాల తరువాత ఆవిరియంత్రంలో జేమ్సు వాట్ తెచ్చిన అభివృద్ధిని తెలిసికొనేముందు, ఇది ఏ సూత్రాలపై పనిచేస్తూందో గమనించాలి. ఒక గొట్టం (Cylinder) లో బిగువుగా పట్టే ఒక పిస్టను ఉంటుంది. ఇంకొక పాత్ర (Boiler)లో తయారయిన ఆవిరిని ఆ గొట్టంలోనికి క్రిందనుండి ఒక కవాటంగుండా పంపినట్లయితే అది పిస్టనును మీదకు తోస్తుంది. కాని ఇంతలో ఆ కవాటాన్ని మూసివేసి, గొట్టంలోని నీటిఆవిరిని చల్లార్చినట్లయితే, అది నీరుగా మారిపోతుంది. పిస్టనుక్రింద శూన్యం ఏర్పడుతుంది. అందువలన పైగాలిఒత్తిడి పిస్టనును క్రిందకు నొక్కుతుంది. పిస్టను క్రిందకు వస్తుంది. మళ్ళా కవాటాన్ని తెరచి, గొట్టంలోనికి ఆవిరిపంపితే పిస్టను మీదకు పోతుంది. ఇలాగ పిస్టను కిందకూ, మీదకూ ఆడేటట్లు చేయవచ్చును. ఈ చలనాన్ని ఒక లివరుమూలంగా ఇంకొక కమ్మీకికూడా కలిగేటట్లు ఏర్పాటు చేయవచ్చును. ఆ క్రిందకూ, మీదకూ ఆడే కమ్మీ నూతి నుండిగాని, గనులనుండిగాని నీరు తోడేటట్లు చేయవచ్చును.

న్యూకోమెన్ చేతులలో ఆవిరి యంత్రానికి కొద్దిగా రూపం వచ్చింది. అక్కడక్కడ ఉపయోగపడిందికాని దాని ఉపయోగంలో అనేకమైన నష్టాలుండేవి. వాటినన్నిటినీ పోగొట్టి ఆవిరియంత్రానికి సరియైన రూపాన్నిచ్చినవాడు జేమ్సు వాట్.

ఈ జేమ్సువాట్ స్కాట్లండులో జన్మించేడు. చిన్నప్పుడు చాలా నీరసంగా ఉన్నా, ఉత్సాహానికి లోపం లేదు. యంత్రసంబంధమయిన పనులమీద అభిరుచి కలిగిఉండేవాడు. బీదతనమువలన యూనివర్సిటీ చదువుకు అవకాశం లేకుండా, పద్దెనిమిదవ ఏటనే ఇతడు కర్మాగారంలో ఎప్రెంటిస్‌గా చేరవలసి వచ్చింది. కొన్నాళ్లు అనుభవం సంపాదించిన తరువాత గ్లాస్గో యూనివర్సిటీలో మెకానిక్‌గా నియోగింపబడ్డాడు. ఇతడప్పటికే అనేక విషయాలు నేర్చుకొని, పరికరణముల తయారులో అతినేర్పు చూపేవాడు. యూనివర్సిటీ ఆచార్యులకు ఇతడి నేర్పు, మంచితనముల మూలంగా ఇతడంటే ఎక్కువ ఇష్టంగా ఉండేది. ముఖ్యంగా అక్కడ రసాయనికశాస్త్రవంతుడు బ్లాక్ ఇతనికి ప్రాణస్నేహితుడైనాడు.

ఆవిరియంత్రంగురించి వాట్‌కు మొదటిసారి ౧౭౬౪ లో తెలిసింది. అప్పటి కతడికి ౨౮ సంవత్సరాల వయస్సు. ఆ తరువాత కొంతకాలానికి గ్లాస్గో యూనివర్సిటీకి చెందినది అటువంటి యంత్రం ఒకటి ఉందనీ, అది లండనులో మరమ్మత్తుకోసం పోయి ఉందనీ అతడికి తెలిసింది. తాను మరమ్మత్తుచేయడానికైనా ఆ యంత్రాన్ని తెప్పించవలసినదని యూనివర్సిటీని కోరి దానిని ౧౭౬౩ లో తెప్పించు

కొన్నాడు. ఈ మధ్యలో అతడు పుస్తకాలద్వారా అప్పటి ఆవిరియంత్రాలనుగురించి చదివి తెలిసికొని, ఆవిరియంత్రనమూనాలమీద కొన్ని ప్రయోగాలు చేసేడు. తర్వాత యూనివర్సిటీ తాలూకు యంత్రాన్ని బాగుచేసేడు. ఇలాగ ఆవిరియంత్రంతో సంబంధము పెట్టుకొన్న వాట్ ఆ న్యూకోమెనుయంత్రాన్ని బాగుచేయడంతో ఊరుకోలేదు. అప్పటివరకు ఆ యంత్రాలు ఎందుకు ఎక్కువ ఉపయోగంలోనికి రాలేకపోయేయి, వానిలో ఉండే లోపా లేమిటి అని తీవ్రంగా ఆలోచించేడు. వాటిని అభివృద్ధిచెయ్యడానికి పూనుకొన్నాడు.

౧౭౬౩ నుండి వాట్ దీనిని గురించి ఆలోచిస్తూనే ఉన్నాడు. ౧౭౬౫ లో ఒక ఆదివారం సాయంత్రం షికారుగా వస్తూంటే అతడికి ఒక ఊహ తట్టింది. నీటి ఆవిరిని సిలిండరులోనే చల్లార్చకుండా, వేరే ఇంకొకచోటికి లాగివేసి, అక్కడ చల్లార్చినట్లయితే, చాలా ఉష్ణశక్తినష్టాన్ని తప్పించవచ్చును; అలాగ ఒక పెద్ద లోపాన్ని తప్పించవచ్చును. ఈ అభిప్రాయాన్ని ఆచరణలో పెట్టేడు. అదివరకు ఆవిరియంత్రంమూలంగా ముందువెనుకకు ఒకే గీతలో చలనముండేది. వాట్ మొదటిసారిగా ఆ చలనాన్ని చక్రాలు తిప్పడానికి వీలుగా ఉండేటట్లు చేసేడు. అంతేకాకుండా ఆవిరియంత్రంవలన చక్రాలు తిరుగుతున్నప్పుడు అవి ఎప్పుడూ ఒకే వేగంతో తిరిగేటట్లు ఒక కంట్రోలును ప్రవేశపెట్టేడు. దానిని వాట్ గవర్నరు అంటారు. ఇలాగ అతడు క్రమేపి ఎన్నో మార్పులు తెచ్చేడు ఆవిరియంత్రంలో ప్రస్తుతం ఉపయోగంలో ఉన్న ఆవిరియంత్రాలన్నిటిలో నూ ఇతడు తెచ్చిన మార్పులు ఉంటాయి.

వాట్ మొదటిలో తన అభిప్రాయాలప్రకారం చిన్న మోడలు నిర్మించిచూస్తే అది బాగా పనిచేసింది. ఇక పెద్ద ఆవిరియంత్రాన్ని నిర్మించడం సమస్య అయింది. అతడు యూనివర్సిటీని వదిలిపెట్టేడు. ఒక పెద్దయంత్రాగారం స్థాపించి, అందులో తన ఉద్దేశాలప్రకారం ఆవిరియంత్రాన్ని నిర్మిద్దామని ప్రారంభించేడు. కాని ఆర్థికపరిస్థితులు దానిని కొనసాగనియ్యలేదు. మార్గమేమని ఆలోచిస్తూ ఉండగా ఇతని స్నేహితుడైన బ్లాక్ ఇతనిని రోబక్ అనే ఒక ధనవంతునికి పరిచయంచేసేడు. ఆ రోబక్ అప్పుడు గనులనుండి బొగ్గును తీసే యత్నంలో ఉన్నాడు. కాని గనులలో నీరు చేరుతూంది. దానిని బయటికి తోడివేసేందుకు ఆవిరియంత్రం అవసరం. వాట్‌ను ఆ పనికై ఒక మంచి ఆవిరియంత్రం నిర్మించవలసినదిగా కోరి, ఖర్చులు భరించడానికి సిద్ధపడ్డాడు. అతడికి కర్మాగారంకూడా ఉంది. వాట్ దానిని గురించి తొమ్మిదిసంవత్సరాలు పాటుపడ్డాడుకాని ఫలించలేదు. ఆ కర్మాగారము వాట్ ఆవిరియంత్రనిర్మాణానికి అవసరమైనంత పెద్దది కాకపోవడమే దానికి ముఖ్యకారణం. ఆ కాలంలో రోబక్ బొగ్గుగనులు నీటిలో పూర్తిగా మునిగిపోయి, అతనిని దివాలా తీయించేయి.

వాట్ కొంత నిరుత్సాహపడ్డాడు. అతడి యంత్రనిర్మాణానికి పెద్ద కర్మాగారము కావాలి, ఎలాగ అని కించపడుతున్నాడు. కాని అదృష్టవశాత్తూ బర్మింగ్‌హాము ప్రాంతంలో సోహో అనచోట ఒక పెద్ద కర్మాగారానికి అధికారి అయిన బోల్టను అనునతడు వాట్‌ను తన కర్మాగారానికి ఆహ్వానించేడు. ౧౭౭౪ లో వాట్ అక్కడ చేరేడు. రెండేండ్లలో ఒక మంచి ఆవిరియంత్రం తయారయింది. అది చాలా విజయవంతమైనది. ఆ రోజు వాట్ ఆనందం పట్టరానిదైనది. సంవత్సరాల శ్రమ ఫలించింది. ఆ ఆవిరియంత్రం సాఫీగా పనిచెయ్యడం, దానిలో బొగ్గు ఖర్చు తక్కువవడం మొదలైన విషయాలు నాల్గుమూలలా వ్యాపించేయి. దానితో వాట్ డిజైను ప్రకారం ఎక్కువగా ఆవిరియంత్రాలు నిర్మింపబడ్డాయి. వాటిని స్థాపించడంలో చాలాచోట్ల వాట్ ముందుగా సహాయపడేవాడు. వాట్ యంత్రాలు వచ్చిన తరువాతనే చాలా బొగ్గుగనులు త్రవ్వడానికి వీలయింది. వాట్ యంత్రం గనులనుండి బొగ్గు ఎక్కువగా తీయడానికి వీలుకలుగజేయడంవలన బొగ్గు ఉత్పత్తి ఎక్కువయింది. బొగ్గు ఎక్కువ లభించడంమూలంగా అనేక విధాలుగా అనేక ఆవిరియంత్రాలు ఉపయోగం

లోనికి రావడానికి వీలయింది. అలాగ ఆవిరియంత్రాలు వివిధపరిశ్రమలలోనికీ ప్రవేశించి, పారిశ్రామికవిప్లవం కొని తెచ్చేయి.

ప్రస్తుతం ఉపయోగంలో ఉన్న ఆవిరియంత్రానికి నిర్మాత వాట్ అనే చెప్పవచ్చును. అతడు మొదట్లో అనేక కష్టాలు పడ్డాడు. అతడు చేసిన పరిశోధనలు లాభదాయకమయినప్పుడు అంతా ఉపయోగించుకొనేవారే కాని ముందులో అతడు బాధపడుతూంటే సహాయము చేసేవారు కాని, యంత్రనిర్మాణం గురించి ఇబ్బందులుపడుతూంటే అవకాశా లిచ్చేవారు కాని అరుదు. మీదు మిక్కిలి అతని పనికి స్వలాభాపేక్షతో అడ్డుపెట్టినవా రున్నారు. అతడు ఒకమారు క్లేశంతో "మానవుని కుటిలత్వము నమ్మదగనంత ఎక్కువగా ఉంది" అన్నాడు. ఎన్ని అడ్డు వచ్చినా ఆవిరి యంత్ర నిర్మాణాన్ని సాధించేడు.

జేమ్సువాట్ స్మృతిచిహ్నంగా కట్టబడిన గోరీపై అతడు మానవశక్తులను వృద్ధిచేసినవాడనీ, మానవజాతికి మహోపకారాన్ని గావించినవాడనీ వ్రాయబడింది. నిజమే. అతడు మానవజాతికి ఎంతో శ్రేయస్సును కలుగజేసేడు. ఉష్ణశక్తిని యాంత్రికశక్తిగా మార్చి, ఉపయోగించుకొని, వస్తూత్పత్తిని ఎక్కువచేసికోడానికీ, అసాధ్యములైన పనుల నెన్నో చేయగలగడానికీ అవకాశాలు కల్పించేడు. మానవ చరిత్రలో అతని పేరు చిరస్థాయిగా ఉండవలసినదే.

ఇలాగ సోమర్‌సెట్, సేవరీ, పాపిన్, న్యూకోమెన్, వాట్సుచేతులలో రూపం దాల్చిన ఆవిరి యంత్రం ఈరోజు మన సంఘజీవితంలో ప్రముఖపాత్ర నిర్వహిస్తూంది. కాని అనతికాలంలోనే దీని ప్రాముఖ్యానికి భంగం కలిగే సూచనలు అగపడుతున్నాయి.

వరూధిని

[నాటిక]

= శ్రీ మల్లవరపు విశ్వేశ్వరరావు =

ప్రథమ దృశ్యం

(గాలిపాట)

వరూధినీ! వరూధినీ! వరూధినీ!
సుప్తి మేలుకొనుమా,
స్వప్న సుషుప్తి మేలుకొనుమా!
వరూధినీ! వరూధినీ! వరూధినీ!
హిమగిరినిస్రుతధునీ
కలకలధ్వనీ
పులకితాప్సరః ప్రణయినీ!
వరూధినీ! వరూధినీ! వరూధినీ!
సుస్మితమందహాసినీ
తపస్విని కిసలయాంగుళీ
స్ప్రష్టితతనూవిలాసినీ!
వరూధినీ! వరూధినీ! వరూధినీ!

... ...

... ...

(చెలికత్తెల బృందగానం)

మలయపర్వతసాను
వులనుండి దిగివచ్చి
కమ్మతెమ్మెరకూన
కన్నురెప్పల పొంచె;
కలకలస్వర మెల్కొ
కలకంఠి నిను పిల్చె,
సెలయేటి బాలము
గ్ధుల డోలికల పూన్చె!
గిరిబాల! నీ నెచ్చె
లుల పాట వినవేల,
వరవరూధిని, వికః
స్వరశుభోదయవేళ!
గిరిబాల! నీ నెచ్చె
లుల పాట వినవేల?

మొదటి చెలి—గిరిమల్లికల పాన్పుపైని కదంబ కందుకములు తలదిండుగా పవ్వళించి నిర్మలసుప్తి కాంతిలో మునిగితేలే మన వరూధిని అధరోష్ఠము ఈ నిశాంత వేళ అర్ధచైతన్యముతో, అదేలనో, అలస నిశ్వాస మొలసినట్లు కంపనమొందుచున్నదేమే?

రెండవ చెలి—దినకరుని కవోష్ణకరస్పర్శకు మానససరోవరకల్హారముకుళములవలె తరళాక్షి వరూధిని కనురెప్పలు, అవిగవిగో, వికసనోన్ముఖము లగు చున్నవి!

మొదటి చెలి—ప్రసవశయ్యపై ఒత్తిగిలిన వగ్న సుందరి వరూధిని స్నిగ్ధకోమలగాత్రము హర్ష పులకిత మైనదో, లేక ఆశ్చర్యచకితమైనదో గాని, ఆపాదమస్తకము ఆరీతిని గగుర్పాటు పొందినదేమే?

రెండవ చెలి — అదిగో అమరనర్తకి, మన నెచ్చెలి, కోమలబాహువల్లరీవిన్యాసముతో ప్రక్కకు ఒరిగి, కలతనిద్దుర తెరలను తొలగించుకుంటూ ఏమో కలవరిస్తున్నదే!

వరూధిని—(సగము మేల్కొని, ఆవలించి) "......తెరు వెవ్వరి వేడెదు, భూసురేంద్ర!" (అని కూనరాగం తీస్తుంది)

మొదటి చెలి—వరూ! వరూ! అదేమే, అర్ధ నిద్రలోనే కూనరాగ మాలపిస్తున్నావు?

వరూధిని—అబ్బా!!! ఆకల అంతర్థానమైన దశే?...ఆతారుణ్యమూర్తి 'వసంతజయంతికంతులన్ చక్కదనంబునన్ గెలువజాలిన' పరమతేజో శాలి సుమా!

మొదటి చెలి—ఆ గంధర్వకుమారుని ఆలోచన మేనచే రాత్రిందివాలు, వరూ?

వరూధిని—ఆ గంధర్వుని మాట వాతో అన వద్దంటినిగా?...ఈఅందగా డెవరో భూసురపుత్రుడే! కైతవకుసుమశరాసనుడే!... అమలాలోకముగా స్వప్నజగత్తున అవతరించి, నా ప్రియుడు అమల జ్వాలగా ప్రొద్దుపొడుపున అంతర్హితుడైనాడే!

రెండవ చెలి—అది నీవు కలతనిద్రలో గాంచిన కలగాబోలునే, వరూ!......సరేకాని, ఈ ప్రభాతము ప్రొద్దుపొడిచిన మాటరే మరచితివా యేమే?

వరూధిని—ఔనే, సఖీ!...ఈ పొద్దు పొడుపు వేటకత్తె నా నిద్దురపొగమంచుపావురాయిని హరించి నదే! ఎంత కటికిగుండెల కాణాచి!

మొదటి చెలి—ప్రభాతకాంతిలో ప్రస్ఫుటమైన యథార్థసౌందర్యానుభూతిని స్వీకరింపక, ఈ రీతిగా కలతనిద్దురకలవరింతలతో కాలముపుచ్చుట అచ్చరసానుల ఆచారము కాదే, వరూ!

వరూధిని — అంధరాత్రీతమస్సున విరిసిన ఆ స్వప్నసంయోగము నందనవనవిలసితమైన స్వర్గభోగము కన్న మిన్నగా తోచినదే, సఖీ! సురసౌందర్యము నా కీప్రొద్దున వెగటై, నా కలలోని భూసురగాంభీర్యమే ఆకర్షణీయముగా నున్నదే. మన స్వర్గసీమయే ఒక స్వప్నమై, ఆ భూతలస్వర్గమే యథార్థము కానున్నదేమో! కానిచో, తానై వలచివచ్చిన ఆ గంధర్వకుమారు నేల త్రోసిపుచ్చును?...చెప్పవే చెలీ!

మొదటి చెలి — హిమగిరిసానువులనున్న యీ అప్సరల ప్రమదావనసీమ సురలకు స్వర్గసీమ; భూసురులకు స్వప్నసీమ. నేడు నీ వీలానున సౌందర్యార్చన విడనాడి ఛాందసచర్చపాలైతివేమే, వరూ!

వరూధిని—సఖీ! నా మాటలు ఛాందసచర్చ కాదే. శృంగారాంబరమున నొక మాతనశృంగము నా స్వప్నతూలికతో చిత్రించుచున్నానే!

మొదటి చెలి—ఇదేమి విచిత్రమమ్మ, వరూధినీ!—జాగ్రత్తసుమా! నీ వంతగా కోరినచో నీ వింతకలరే నిజమై, నీ విపరీతశృంగారము పొంగిపొరలి, తుదకు శృంగభంగముపాలు కాగలవు!

వరూధిని—అచ్చరలకు పుట్టుకతో పుట్టిన స్వైరప్రణయమే అనాచారమని ఈ నాటికి నీ నోట విన్నానే, సఖీ!

మొదటి చెలి—సరేకాని, వరూ!, ఆ వీణియ నీ కొరకెంత పరితపిస్తున్నదో చూడు. నీపల్లవాంగుళీస్పర్శ నాపించి, రేయికేరొల్ల కృశించి, కంపించి పాటపాడే ఆ విపంచికాతంత్రుల నీ వించుక శ్రుతి చేయవమ్మ, — నీ హృదయవిపంచితంత్రులు కూడ సమేళమొందగలవు!

"వాలారుం గొనగోళ్ల నీ వలపతిన్
వాయింపుచో నాటకన్
మేళంబైన విపంచి విన్నమొదలున్
నీ వంటమింకేసి యా
యాలాపంబె యవేళ బల్కెడి, ప్రభా
తా యూతివాతాహతా
లోలత్తంత్రుల మేళవింపగదవే,
లోలాక్షి, దేశాక్షికిన్!"

వరూధిని—ఓ నా విపంచికాసఖీ! నీవైనను నా స్వప్నగాథను, నా విరహబాధను నీ సుకుమార తంత్రులపై ప్రపంచించవమ్మ! ఈ చెలికత్తెలు తలకు మించినవారై పోయినారు!

వీణా!
విరహ వేదనా గాధ పల్కుమా!
వీణా!
కరుణసాంత్వనాసుధ చిల్కుమా!
హిమశిఖరీముఖరిత స్వర్ణదీ
లహరీగభీరరుతి గతిగా
వీణా!
విరహ వేదనాగాధ పల్కుమా!

అదిగో! అదిగో! మేఘమందరస్వరము! చేరువ చేరువగా నా స్వప్నసుందరుని ఆగమనము!...సఖులారా! విన్నారా!

ద్వితీయ దృశ్యం

(ప్రవరుని గానం : చేరువ చేరువగా)

హిమగిరీ! హిమగిరీ! హిమగిరీ!
ధౌతధౌతకలధౌతశబలశిఖరీ!
హిమగిరీ! హిమగిరీ! హిమగిరీ!
మేలుకొన్న మానసకాసారము,
లేచుకొన్న మారకైలాసము,
పేరుకొన్న తుహినాద్రినివాసము
చేరుకొన్న నాకు మనికి ధన్యముగా—
హిమగిరీ! హిమగిరీ! హిమగిరీ!
ధౌతధౌతకలధౌతశబలశిఖరీ!
హిమగిరీ! హిమగిరీ! హిమగిరీ!

ప్రవరుడు—ఆహా! సిద్ధుడొసగిన ప్రసిద్ధాంజన ప్రభావమువల్ల జీవితసాధనపరమార్థ మెక్కడ చిటికలో కరతలామలక మైనట్లు కనిపిస్తున్నది! అరుణాస్పదపురాగ్రహారసీమ యెక్కడ, మహిమాస్పదమైన తుహినాచలసానుదేశ మెక్కడ?... ఈ శ్రావ్య నేత్రానుభూతి స్వప్నసదృశమో, యథార్థదృశ్యమో గోచరింపకున్నది!...అదేమి?...ఆ కరుణగభీర గానారవము?...అదృశ్యులైన ప్రమథగణ మాలపించే ప్రబోధమేమో?

(ప్రమథగానం)

హిమపర్యుటికా
భ్రమాకలిత మీ
హిమాలయోత్తుంగ
శృంగమోయి,-
సహేతుకప్ర
స్ఫురత్ హేతిధార
దారిజేసుక రావోయీ!
రావోయీ! ఇటు రావోయీ!
ప్రవరా! విప్రవరా!

ప్రవరుడు—నేత్రేంద్రియానికి అబోధమై, శ్రవణేంద్రియానికి ప్రబోధమై, మనోమయజగత్తెచ్చాటనపాటవము నెరపే అదృశ్యగాయకులారా! నాకీ అధిమానసిక అభ్యుత్ప్రపంచపరిసరంలో మీరే మార్గదర్శకులై దారిజూపుదురు గాక!

(ప్రమథగానం)

ఇది హరిద్వార, మిది హృషీకేశ
మిది బదరికావనమోయి!
రావోయీ! ఇటు రావోయీ!
ప్రవరా! విప్రవరా!
ఇది రతీమన్మథధృతీనిర్మథన
తృతీయనేత్రాద్భుతానలద్యుతి
హృతానంగభస్మతల్పమోయీ!
రావోయీ! ఇటు రావోయీ!
ప్రవరా! విప్రవరా!

ప్రవరుడు—అవిగో, అవిగో, ఆ కెల్లకుబ్బులు! అటుపైన అనతిదూరమునసే అమలినాంభశ్శృంగడోలికల కోలలాడే ధవళధవళవిహంగమశ్రేణి. ఆహా! ఏమి యీ హిమవన్నగసానుదేశసుందర దృశ్యగతి! ఏమి యీ గిరిఝురీప్రపాతసామగానసంస్కృతి!!

(ప్రమథగానం)

ఉమాశివుల సుకుమారసంభవ
సుమాలయమ్మైన కెల్లంటి ల్లిది గనుమా!—
హిమాద్రినెల్ల సుకుమారదృశ్యము
సుమా ఈ స్థలమ్మె, భూసురోత్తమ!
రావోయీ! ఇటు రావోయీ!
ప్రవరా! విప్రవరా!

....

కాంచనగంగా గళితహిమానీ
కలనిస్రుతివి స్ఫురితధామ మిద్దె!—
కైలాసామరగంగావాహిని
ధరావతరణ విరామసీమ యిదె,—
మానససరోవరమ్మ!
అమ్లానరమ్యకమలాకరమ్మ,
కైవల్యోల్లసిత హృదయామృత మిద్దే
మానససరోవరమ్మ!
రావోయీ! ఇటు రావోయీ!
ప్రవరా! విప్రవరా!

ప్రవరుడు—అదృశ్య ప్రమథులారా! హిమాలయపథ ప్రదర్శకులారా!

జ్ఞానపరమావధిగ
ధ్యానయోగసమాధి
మానససరోవీథి
లోన ప్రతిఫలితమౌ
దూరకైలాసశిఖ
రీరమ్యమాధమ్మొ
చేరుకోగా నాకు
చేయూతనిం డహో,
ప్రమథులారా!

(ప్రమథ గానం)

ప్రమథులు నడిచే
పరిమిత పర్వత
పరిసీమను చేరితివోయీ!—
కైలాసాలయ
కందరఘోషమె
గతి నీ కిక వినుమోయీ!
ఇక రాకోయి! ఇక రాకోయి!
ప్రవరా! విప్రవరా!

(కైలాసకందరమునుండి అశరీరవాణి)

మేఘస్పృ మంచుగడ్డయి పేరి,
జ్ఞానమ్మొ కఠినపాషాణమ్మై,
ధ్యాననిష్ఠ నిశ్చేష్టితమై, నర
మానసమ్మొ విరసీకృతమై, హృత్
కోరకమ్మొ నిరసీకృతమై తే
చేరరాని దీకైలాసం!
దూరదూర మా కైవల్యం!
సిద్ధాంజన మిక వ్యర్థమై, స్వత
స్సిద్ధహృదయశోభన గాంతువులే,
అర్ద్రివేదనానుభూతి నీ కగులే,
అమృతగాన మాలకింతు వికలే,—
అంతరాంతరమె ధన్యకైలాసమోయీ!
అంతరార్థ మంతరాత్మ దెలియగదోయీ!
ఓ ప్రవరా! విప్రవరా!

ప్రవరుడు—(గానం)
కైలాసకందరోద్గళితనిర్ఘోషమ్మొ
కొలువ కరుపగనీదు, కేలు మెదపగనీదు!
అద్వైతసిద్ధాంజనా లేపనము కరగ,
అర్థమెరుగని ద్వైతబుద్ధి లోలో పెరిగె,—
ప్రమథ గానము దూరప్రతినాదమై సురిగె,
ప్రమపరీతవినూత్న పథనిమంత్రణ బరగ!
కనరాని కాంతికై, తనివోని భ్రాంతికై
హిమవన్నగారణ్యతమసావృతపథాన
పరితపించుటయె నా పరమకైవల్యమా?
త్రాహి! త్రాహి! మహేశివా!
నిత్యనిర్మలా!
పాహి! పాహి! హరోంహరా!
సత్యసుందరా!!

తృతీయ దృశ్యం

(వరూధినికోననుండి అచ్చరల బృంద గానం)

సుందరసత్యాన్వేషీ! ప్రవరా!
నందనసుమాభిలాషీ! ప్రవరా!
అందునందు బోవనేల, మా చెలి
మందిరమ్మె స్వాగత మెమ్మసగదో!
సుందరసత్యాన్వేషీ! ప్రవరా!
కఠినశిలాకర్కశాధ్వగామివై,
ఎటుల బోదువోయీ, వ్యర్థముగా—
ఇటు రావోయి, సుందరాంగ!
ఇటు రావోయి సుందరా!
సత్యాన్వేషీ! ప్రవరా! నందనసుమాభిలాషీ!

ప్రవరుడు — ఏదియో వినూతనకోమలగానారవము నన్నాహ్వానిస్తున్నది! నిర్మలమానససరోవరాంతరంలో హృదయకల్హారకోరకవికాససాధన కిదే మార్గదర్శక మగునా? ఈ కలకాకలీస్వరకల్పనాసమ్మోహనము నన్నాకృషించి ఆకృషించి లాగికొనిపోవుచున్నది. ఈ గిరికందరము లెల్లదిశల నా నమ్రమైన నామధేయమే ఈ నాడు మారుమ్రోగుచున్న దేమిటో?

(అచ్చరల బృందగానం)

తెలతెలవారేశ్వేతరశ్మికాంతి లే
తెరల దొలగద్రోసి విరిసె నుదయిని!

కలతనిద్ర కలవరింత మేల్కొని
తెలిసి వేచె ప్రియునికై వరూథిని!
సుందర సత్యాన్వేషీ! ప్రవరా!
నందనసుమాభిలాషీ! ప్రవరా!
రావోయీ! ఇటు రావోయీ!

ప్రవరుడు—ఏమి లతానికుంజములు, ఏమి సెలయేటికలగానవిరావము, ఏమి మకరందనిస్యందప్రవాహములు, ఏమి పుష్పాసిదుమారము, ఏమి అతిలోకసుందరసమ్మోహనము!! కనులు మిరుమిట్లుగొల్పే ఇంద్రధనుస్సౌందర్యంలో ధవళకాంతికళిక దాగియున్న రహస్యస్థల మేది?... ఈ సత్యము తెలిసిగాని కైవల్యము కరగతము కాదని కైలాసనాథుని గభీరప్రబోధము గదా!... మలుగులై దిగు మరందకుల్యలు దారిజూపు ఈ కోనదారి నన్వేషింతునుగాక!

(ఇంతలో వరూథిని గానం చేరువగా)
వీణా!
విరహవేదనా గాథ పల్కుమా!
దూరదూరగిరిసానుపారముల నేదో
మారుమ్రోగి చేరునైన మధురశ్రుతి!
వీణా!
కరుణసాంత్వనాసుధ చిల్కుమా!

ప్రవరుడు—అదిగో, ఆ రత్నవేదికపై ఆమ్రకుంజచ్ఛాయ నాసీనయైన ఆ తారుణ్యోజ్జ్వలదీపకళిక స్వప్నసుందరియో, అప్సరవందనియో ఏమోకాని,—ఏ యగాధాంతశ్చైతన్యలోకంలోనో ఆమెను నే నెరిగియుంటిని. అనాదిసంస్కృతి ఏదియో నా అపూర్వసంస్కృతిని భంగించి, విజయశంఖం పూరించుటకు ఉద్యుక్తమాతున్నది!

విరహోత్కంఠితా! సుందరీ!
నా తెరు వెరిగింతువో లో, సుందరీ?
నీ వెవ్వరో తెల్పుదువో, సుందరీ!
వరూథిని—
పేరు వరూథిని, విప్రకుమార! ఘృతాచీతిలోత్తమాహారిణీ హేమారంభాశశిరేఖలు
దారగుణాఢ్యలు మదీయలగు ప్రాణసఖుల్!

ప్రవరుడు—ఈ ఒంటరికైవల్యపాంథుని నీవెట్లెరుగుదువు, అప్సరీ!

వరూథిని — అప్సరలకు స్వప్నసంస్కృతియే జ్ఞానసంస్కృతిగదా, యౌవనసుభాంగా!

ప్రవరుడు—సుందరీ! నా కైవల్యము నీ కేలనున్నదా?

వరూథిని—కైవల్యము కైలాసశిఖరమున నుండును. స్వామీ! నా హృదయాకేయనుమాత్రము నీకేల నున్నమాట సత్యము!

ప్రవరుడు—నాకేల నున్న దీరుద్రాక్షమాలికయే, బాలా!

వరూథిని—ఆరుద్రాక్షమాలికయే అప్సరప్రియులప్రతీక్షాసాఫల్యపతాకమోయీ, తారుణ్యమూర్తీ!

ప్రవరుడు—అది మదనభస్మకారకముసుమా!

వరూథిని—అట్లే అగును. రతీప్రియుని ఆకారము భస్మమొనర్చి మన్మథుని మరుక్షణమున అనంగునిగా, మనసిజునిగా నొనర్చి అనర్గళసాత్వతంత్ర్యమొసగి, విచ్చలవిడి రమొనర్చిన దారుద్రాక్షానలమే నోయీ. అదియే కైలాసనాథుడు, ఒక్క రతీపతివ్రతకే కాక, సతీలోకమంతకు నొనర్చిన అక్రమమని అప్సరలోకమున చిరప్రవాదమోయీ!

ప్రవరుడు—మన్మథదేవుని మనసిజునిగా జేసి, పాంచభౌతికప్రకృతిని భంగించి, ఆధ్యాత్మికపరిణతిని ప్రబోధించిన పరమశివుని వరప్రసాదము సురలోకనిరత మెట్లగును, సుందరీ?

వరూథిని—పాంచభౌతికత భూప్రపంచవాసు లెరిగిన పదార్థము కాబోలునోయీ! ఇక, ఆధ్యాత్మికత యన్నను అప్సరలోకానికి ఏదో మిథ్యావాదమై నిరవగాహమైన విషయమే. నిత్యకామనయే మాకు సత్యభావన, సుందరా!

ప్రవరుడు—ప్రత్యేకేత సాధించిన నిత్యకామనను మర్త్యలోకవాసులు భవబంధముగా భావింతురే గాని, సత్యసుందరముగా సంభావింపరు, అప్సరీ!

వరూధిని—శక్తిహీనమైన మానవలోకము రక్తి రహితమైన ముక్తిపథమునకు ప్రాధేయపడిన పడనిమ్ము!—సురసుందరుల పరమాశయము ప్రణయబంధనమేనోయీ, ప్రవరకుమారా! ప్రత్యపేక్ష నాసించుట ముక్తిమార్గము నన్వేషించుట కాదా?... ప్రణయనిరీక్షణమున్నృష్ట్యమోక్షమువంటిదికాదోయీ! నిరవధికసంజీవనరసోల్బణమోయీ! అచ్చరల కోనసీముల ఈ సత్యమే అమృతనిష్యందమై ప్రవహిల్లినోయీ, సుశరీరా!

ప్రవరుడు — జ్ఞానతపోనియతి గృశించిన నా మ్లానదేహమున నీ శీసుగుణము గోచరించి, 'సుశరీరా' అంటివి, అప్సరీ?

వరూధిని—

మ్లానకుసుమ పేశలహృది
లో నశించు ప్రణయాంబుధి,
మానవోత్తమా! అప్సర
కామిని కామితఫలమ్ము!
జ్ఞానబిసకాసారము
లోని సుందరానందప్ర
సూనము నాకాంక్షితమ్ము,
మానవోత్తమా! ప్రవరా!

ప్రవరుడు—(స్వగతం) అమలిన మానవిక సత్య పరిణామానికీ, అమృతకైవల్యధామానికీ మధ్యమార్గంలో అప్సరసౌందర్యసంకర్షణ నిత్యకైవల్యప్రాప్తి విధానమా, లేక అసత్యసౌందర్యభ్రాంతినిధానమా?... అప్సరకామన మర్త్యభావన కతీతముసుమా?... కైవల్యధామా! పరమశివా! తమసో మా జ్యోతిర్గమయ!

వరూధిని—నీ డోలాందోళితమానస తరంగాగ్రాన్ని ఈ అప్సరసౌందర్యసుకోమలముకుళ ముద్రాతలూగి వికసితాంభోజమగుట కైలాసకందరప్రబోధమని ఎరుంగుమోయీ, సుందరాకారా!

"ఎందే డెందము కందళించు రహిచే
సేకాగ్రతన్ నిర్వృతిం
జెందున్, సుంధగతప్రదీపకళికా
శ్రీ దోప నెందెందు చో
కెందే నింద్రియముల్ సుఖంబు గను నా
యింపే పరబ్రహ్మమా
నందో బ్రహ్మ'యటన్న ప్రాజదువు నం
తశ్శుద్ధినూహింపుమా!"

ప్రవరుడు—ఆహా!... ఆమాధుర్యము సౌందర్యమైన, ఆ గాంభీర్యము సత్యస్వరూపమే యగును! శివసుందరమైన నీ ప్రణయప్రతీక్షలోని సత్యమునకు నా జ్ఞాననిష్ఠ నీక్షణము ధారవోయుచున్నాను!—

సురసుందరాంగి కంజలి హృత్ప్రసూనమ్ము,—
కైలాసవాసి కర్పణ మాత్మసూత్రమ్ము!
ప్రణయశిక్షణ మప్సరసరసాకృతినైన
ప్రణవమోక్షము మానవుని కగ్ని సంస్కృతిన!
వరవరూధిని, అచ్చరల రాణి, కలవాణి
పరమకైలాస వాక్ప్రీతినిస్వనమ్మని
సురసుందరాంగి కంజలిహృత్ప్రసూనమ్ము,
కైలాసవాసి కర్పణ మాత్మసూత్రమ్ము,
అమలాగ్ని హోత్రజిహ్వల కీతరుణగాత్ర,
మరుణాస్పదమున కంకిత మస్తికచయమ్ము!!

(అచ్చరల బృందగానం)

ధన్యకైలాసయాత్రికా! పుణ్యకైవల్యపథికా!
వరూధిని కళామరుస్నారి నీ
వరప్రసాదిని, ప్రవరా!
గిరీశు మాయావిలాససుస్మిత
శరీవ పేశల ప్రవరా!
అమలిన్యమానవాళిమానస
సరోజవాసిని, ప్రవరా!
హిమాద్రికందర ముముక్షుపాంథుల
కు శ్లాఘదాయిని, ప్రవరా!

'పృథ్వీ' పాతము : గ్రహచేష్టలు

= శ్రీ రాళ్లపల్లి గోపాలకృష్ణమాచార్యులు =

గత (డిశంబరు) మాసారంభమున మదరాసు నగరములో నొక ఘోరమగు ఆకస్మిక ప్రమాదము జరిగి. తీరని ధనప్రాణనష్టము సంభవించిన దని వార్తాపత్రికల మూలముగా పాఠకలోక మెఱిఁగియుండును. పృథ్వీఇన్స్యూరెన్సు కంపెనీవారికి చెందిన ఒక మహోన్నత భవనముయొక్క కొంతభాగము తలవని తలంపుగా నేలఁగూలి అందు పని చేయుచుండిన కంపెనీఉద్యోగులలో కొందఱిని, కూలిపనివారిలో కొందఱిని మృత్యుముఖమున పడఁద్రోసినది. ఆభవనమును ఈ కంపెనీవారు కడచిన అక్టోబరునెల 1-వ తేదీ నాఁడు విక్రయించుకొని, దానిలో అదేనెల 16-వ తేదీ నాఁడు ప్రవేశించిరఁట. తరువాత ఏఁబదిదినములకే ఈ భవనభాగము కూలుట!

ఈ భవనము రమ్యమైన మూఁడంతస్తుల మేడ. మొదటి అంతస్తులో పై కంపెనీవారి ప్రధాన కార్యస్థానము నెలకొల్పఁబడి యుండినది. ఆ అంతస్తులోనే కొంతభాగమును తిరువాన్కూరు బ్యాంకువారి కార్యాలయమునకు బాడుగ కిచ్చియుండిరి. రెండవ అంతస్తులో శ్రీ శంకరన్ అను నతఁడు బాడుగకు కాపురముండెనఁట! నేలఅంతస్తు ఖాళీగా నుండినది. బీమాకంపెనీవారు దీనిలో ప్రవేశించిన తరువాత, తమ సౌకర్యమునకు వలసిన విధముగా ఆభవనమును కొంత మార్చుటకు, కొన్ని చిల్లర మరమ్మతులు జరుపుటకు నిశ్చయించినారు. గృహనిర్మాణశాస్త్ర నిష్ణాతులచే మరమ్మతు ప్లానులు తయారు చేయించఁబడినవి. గత నవంబరు మాసారంభమందే ఆ ప్లానులు మదరాసు నగర పరిపాలనా సంస్థ (కార్పొరేషన్)కు సమ్మతికొరకు పంపఁబడియెనఁట! ఉత్తరు విచ్చుటకు కార్పొరేషన్‌వారి కింకను లగ్నము కుదిరియుండ లేదు. కార్పొరేషన్ ఇంజనీయర్లు ఇంకను మీనము, మేషము అని ఎంచుచుండిరేమో! వారి యుత్తరువు రాకమునుపే, వచ్చితీరునను నమ్మకముతో కాఁబోలు, మరమ్మతు కార్యము లారంభింపఁబడినవి. మరమ్మతు పనులకు గత నవంబరు 17-వ తేదీ నాఁడు గణపతిపూజ జరిగినది.

లోపలి కమానులు (Arches) క్రొత్తరకముగా నిర్మించుటకై నేల అంతస్తులోను, మొదటి అంతస్తులోను దూలములకు క్యాజుయారీనాగద లానించి పోటీయిచ్చి, స్తంభముల పైభాగములో సగము తొలిచి రాతిపలకల నునిచి క్రొత్త ఇనుపదూలములను (గర్డర్లను) దూర్చి, గచ్చుపని చేయించుచు అర్ధచంద్రాకారముతో నున్న కమానులను పగులఁగొట్టి చౌకపు కమానులుగా నూతన పద్ధతితో పనివారు నిర్మించుచుండినారు. 5-12-1945 నాఁటికి 11 కమానుల పునర్నిర్మాణ మీలాగు పూర్తియైయుండినది. 12-వ ప్రాతకమాను గోడను పనివా రానాఁడు చెక్కివేయుట నారంభించినారు. మొదటి అంతస్తులో కంపెనీ కార్యములు తూగించు నుద్యోగులు, సేవకులు తమతమ పనులు తాము నిర్వహించుచుండినారు. పై అంతస్తులలో సయితము యథాపూర్వముగా జనులు కాపురముండిరి. నేల అంతస్తులో మాత్రము కంట్రాక్టరుచేతిక్రింది పనివారు కొందరు పని చేయుచున్నారు. ఈ మరమ్మతులు జరుగు కాలములో పై అంతస్తులను ఖాళీచేయవలెనని కంట్రాక్టరు సూచించలేదఁట! ఆ ప్రకారము సూచించవలయు నని అతని ప్లానులో ఆర్కిటెక్టు వ్రాసియుండలేదు కాఁబోలును. అతఁడు మాత్రము, పాపము, ఈయంశమును ప్లానులో ఎట్లు వ్రాయును? మరమ్మతులకు ప్లాను తయారుచేసి యిమ్మని అతని నడిగి యుందురు కాని, జనుల నివాసమునకు కాలనిర్ణయము చేసి ప్లానులో వ్రాయమని కోరియుందరు గదా?

అది యట్లుండె. ఆ వెనుక టిదినము, 4-12-1945 నాఁడు రాత్రి 11-36 p. m. (I. S. T.) లో నిండు అమావాస్య! తరువాత రమారమి 16 గంటల కాలములో, అనఁగా, 5-12-1945 నాఁడు సాయంకాలము 3-45 p.m. (I. S. T.) ప్రాంతములో, ఆభవనపు మొదటి అంతస్తులో ప్రధాన భాగము ఆకస్మికముగా, భూకంపమునందువలె, ఉన్నది యున్నట్లే, టపాలున విచ్చుకొని కొన్ని సెకండ్లలోనే గభీలుమని క్రిందకూలినది, ఆ అంతస్తులోని యొక గొప్ప

శాలలో భీమాకంపెనీ ఉద్యోగులు 12 మంది పనిచేయుచుం డెడివారు.

"సహేంద్రాయ తక్షకాయ స్వాహా" అనురీతి, శాలలోనున్న బల్లలు, మేజాలు, అరలు, పెట్టెలు, బెంచీలు, కుర్చీలు మున్నగువానితో కూడ అపు డందుండిన మను ష్యులు సయితము పాతాళము చేరినారు. ఏ అదృష్టశేషము వలననో, ఆక్షణములో కార్యవశమున బైటనుండఁగలిగిన భాగ్యవంతులు కొందరు తప్ప, ఇతరులందఱు భూగర్భములో దాఁగుకొన్నారు. నేల అంతస్తులో అపుడు పనిచేయుచుండిన వారిలో ముగ్గురు కూలీలు సయితము వారికి తోడుకావలసి వచ్చినది. ఘోరము! మొత్తముమీఁద, ఏనమండుగురు అకాలమృత్యువుపాలయిరనియు, 10 గురికి గాయములు తగిలినవనియు విషాదవార్తలు వచ్చినవి.

ఆకస్మికముగా నిట్లు ప్రాణములు కోలుపోయిన వారిలో పలువురు యువకులు; ఏకర్మము నెఱుఁగనివారు; జీవితరంగమును గంపెఁడాసతో నూతనముగ ప్రవేశించిన వారు. ఇతరులలో, కూలీలు కడుపుకక్కుఱితికై చెమట లూర్చి కాయకష్టము చేసి ఆలుబిడ్డలను పోషించవలసినవారు. ఇంతమంది యీవిధముగ— ఒక్క క్షణములో—అకాల మృత్యువువాతఁ బడుటకు హేతువేమి?

ఆర్కిటెక్టు తయారుచేసియిచ్చిన మరమ్మతుప్లానులో లోపమున్నదా, కంట్రాక్టరు చేయించుచున్న పనుల పద్ధతిలో తప్పున్నదా, లేక మరమ్మతులకై ఉపయోగించఁబడిన పోటీ స్తంభములలో, దూలములలో దోషమున్నదా - ఈ మొదలగు సమస్యలను విమర్శించుటకు కార్పొరేషను ఇంజనీర్లు, పోలీసు ఉద్యోగులు ఆత్రముతో పూనుకొనియే యుందురు. ఏ క్యాజుయారీనాగడలలోనో, ఏ పనివాని కొఱముట్టునందో ప్రమాదమున కాదికారణ మున్నదను తీర్మానమునకు సయితము వారు త్వరలో రావచ్చును; ప్రాణముల కోలుపోయినవారి కుటుంబములకు— అల్పమో, స్వల్పమో—విరాళములు లభించవచ్చును; గృహనిర్మాణ విషయకమగు నిబంధనల చట్టమును కార్పొరేషనువారు మఱింత కఠినముగా జారీలో పెట్టవచ్చును; ఆ భీమాకంపెనీ వారు తమ భవనమును తగిన మరమ్మతు చేసియో, పునర్ని ర్మాణము గావించియో, తమ కార్యస్థానమును త్వరలో సిద్ధముచేసుకోవచ్చును; అకాలమరణముపాలయినవారి స్థానములలో క్రొత్త యుద్యోగులను నియమించి కంపెనీ వారు తమ కార్యకలాపమును యథాపూర్వముగా నడపుకొన నువచ్చును. ఇవన్నియు యథాసావకాశముగా జరుగుననుట కు సందియముండదు.

కాని, ఇట్టి శోచనీయఘోరపరిణామమును తెచ్చిపెట్టిన విషమకాల మెట్టిదో, మన మిచట చర్చించుట ప్రయోజన కారి. "వారి కర్మ చాలక వారు కాలధర్మముచెందినారు. ఎవ రేమి చేయఁగలరు?" అనువారు లేకపోలేదు. సత్యమేఁ వారివారి ప్రారబ్ధకర్మకు వారే బాధ్యులు. కాని, దానికి ఎవరైనా ఇతరులు తాత్కాలిక కర్మబాధ్యత వహించవలసి యున్నదా అను ప్రశ్నకు మాత్రమే మనము సమాధాన మాలోచించవలసినది. ఇది అనవసరమనువారు ప్రకృతపు శిక్షాస్మృతిని (penal code) సంస్కరించు పుణ్యము నకైనా పూనుకోవలెను. కర్మ చాలనివాఁడెవఁడో, వాఁడేకదా హత్యగావింపఁబడును? ఆహత్యకై ఇతరుల బాధ్యతను గూర్చి విచారించు నుద్దేశము గల శిక్షాస్మృతి ఈధర్మనిర్ణేతల దృష్టిలో అన్యాయ్యము, అనవసరము అగునుగదా?

ప్రకృత మనుసరింతము. 5-12-1945 నాఁటి గ్రహ స్థితు లెట్లుండెనో చూతము. ఇదే అప్పటికి గ్రహభావ కుండలి:—

		I 11-37	శ 15-31
X 3-15	పతన కాలము [సాయనము]		రా 1-6 శ 24-8
కే 1-6			కు 3-14 (వక్రారంభము)
చ 20-36 బు 17-40 ర 12-55	శు 29-2	ఇ 8-16 గు 20-58	

తాత్కాలిక కుజుఁడు చతుర్థకేంద్రబిందువునం దుండఁ గల్గుట నాఁడు 3-36 p. m. (I. S. T.) సంభవించును. వ్యత్యాసము అత్యల్పమగుటచే, ఆకాలమునకే వైకుండలి గుణింపఁబడినది. ఇదికాక, ప్రమాదకాలమున సహజముగా నుండు అవ్యవస్థలో, ఆ భయానక విపత్కాలములో, ముంజేతి గడియారమును చూచి గంటలు, నిమిషములు గమనించు నెమ్మది ఎవని కుండఁగలదు? కాన, ప్రకటిత మైన కాలము అందాజుగా అంచనావేయఁబడినదే యని యూహించుట తప్పుగాదు.

ఈచక్రములో ముఖ్యముగా మనము గమనింపఁదగిన యోగము లివి— (i) అనాఁడే వక్రచార మారంభించిన

కుజుఁడు చతుర్థభావమందే యుండుట: (ii) లగ్నాధిపతి యగు శుక్రుఁడు అష్టమ (మృత్యు) భావములో గండాంతము లో నుండుట: (iii) అష్టమభావములో నున్న రవి, బుధ, చంద్రులకు వరుణగ్రహమునుండి సమసప్తక ప్రబలవేధ యుండుట.

సామాన్యదృష్టితో చూచినచో, ఈ యోగములలో ప్రమాద సూచకమగు గొప్ప వైషమ్య మున్నదా అనిపించు చున్నది కదా? ఈగ్రహసామగ్రి సర్వప్రపంచమునకును సామాన్యమగుటచే, ఈభీమాకంపెనీకిమాత్రమే నాఁడు ప్రత్యేకముగా అది దుష్ఫలప్రదమగుట యెట్లు? అని యడుగవచ్చును. ఈకంపెనీ స్థాపించిన కాలమునకు జాతకము గుణించినచో, మన కీవిషయమున తృప్తికరమగు సమాధానము లభించఁగలదు. కాని, నా కాసామగ్రి ప్రకృతము దొరకనందున, ఆ యంశమును చర్చించుట సాధ్యముకాలేదు. ప్రశంసావిషయమున కది యంతగా అనవసరము కూడ.

ఈభవనము చాలకాలముగా మంచిస్థితిలో నుండినది. ఇది యీకంపెనీవారి యాజమాన్యమునకు వచ్చుట 1-10-45 నాఁడు. తరువాత, వా రీభవనములో 16-10-45 నాఁడు నూతన ప్రవేశముచేయుట. అటుమీఁద 17-11-45 లో వారు దీనిని మరమ్మతుచేయించ నారంభించుట. ఈ భవనము ఆ కంపెనీవారి యాజమాన్యమునకు వచ్చిన తరువాత దాని జీవితములో వచ్చిన ముఖ్యదినము లివి. వీనితో ఈ విపత్తు సంభవించిన దినమున కేమి గ్రహసంబంధ మున్నదో, ఆయంశమును మాత్రము చర్చించుట మన ప్రకృత సందర్భమునకు చాలును.

వ్యయాధిపతియగు కుజుఁడు ఆ దినమందే వక్రియై నికరముగా చతుర్థస్థాన బిందువందే నిలుచుట ప్రమాదమునకు తగినట్లే యున్నది. కాని ఇచ్చట నొక విశేషము! తాత్కాలిక దశమకేంద్రమునకు నాఁటిరవి 50 భాగల దూరములో నున్నాఁడు. ఈ కంపెనీవా రీభవనముఁ బ్రవేశించిన నాఁటి నుండి ఈ ప్రమాదము 50 వ దినమందే నడచినదని మనకు తెలియును. దశమ కేంద్రము యొక్కయు, రవియొక్కయు దైనికగతి రమారమి దినమున కొకభాగ యని మనకు స్ఫురించెనేని ఈ సంఖ్యాసామ్యములో నొక వైశిష్ట్యము చూపట్టుచుండలేదా? ఇది కాకతాళీయన్యాయమందురేమో? దినాంతమున రాత్రి యుదయించుట ఎంత కాకతాళీయమో దీనిలో నయిత మంతే కాకతాళన్యాయ మున్నదని నామనవి. ఓపికపట్టి మరి కొంతదూరము పరిశీలింతము.

భవనమును కొన్న దినమందును, ప్రవేశించిన దినమందును గ్రహస్థితులతో పోల్చిచూచినచో పై సంఖ్యాసామ్యమునకు వాస్తవముగా వెలయున్నదని సుబోధము కాఁగలదు. భవన సంపాదనమునాఁటి గ్రహస్థితి యీ క్రింది చక్రము చూపుచున్నది:—

			వ 17-25
	భవన సంపాదన కాలము [సాయనము]		రా 4-19 శు 13-2 శ 23-43
కే 4-19			చ 14-10
I 12½		ఇ 6-15 బు 6-43 ర 7-40 కు 7-51	కు 7-58 X 15½

నూతనభవనసంపాదనమునకు కంపెనీ వా రెంత శుభదినము నేర్పరచుకొన్నారో! భాద్రపదమాసములో కృష్ణపక్షము! దీనికి 'పితృపక్ష' మని సామాన్య వ్యవహారము. దీనిలో శుభకార్యము లెవ్వియు చేయరాదని సనాతన సంప్రదాయ మున్నది. సోమవారము కలిసిన ఏకాదశీతిథి ఆది. దీనిని దగ్ధయోగ మందురు. అనాఁటి నక్షత్ర మాశ్లేష. ఇది నిషిద్ధ నక్షత్రమని అంద రెఱుఁగుదురు. ఈ శుభదినమందు భవన సంపాదనము జరుగుట: తాత్కాలిక రవినుండి 65 వ భాగ ధనుస్సులో 12½ భాగ అగును. ఈభాగలో అమావాస్య వచ్చిన వెంటనే ఈ ప్రమాదము జరుగుటంజేసి భవన విక్రయ దినమున ఆ ప్రత్యేక భాగకు ప్రాధాన్య ముండుట అవసరమగుటచే ఆభాగయే లగ్నముగా నుండుట సమంజసమని ఊహించుట కవకాశమున్నది. ధనుస్సులో 12½ భాగ ఆనాఁడు 11-36 a. m. (I. S. T. War time) లో లగ్నములో నుండఁగలదు. ఆక్షణములో ఈభవన విక్రయ పరిష్కారమో, పత్రలేఖనమో, మఱి యే ముఖ్య కార్యమో జరిగియుండి తీరవలెను. ఈ ఊహతో ఆకాలమునకే వైకుంఠలి గుణింపఁబడినది.

లగ్న కేంద్రములో శుభగ్రహబలము కానరాదు. దశమ కేంద్రమునందు మాత్రము శుక్రుఁ డున్నాఁడనుట వాస్తవమే. కాని, యీ యోగము రమ్యమైనది కాదు. ఏలందురా,

శుక్రుఁడు నీచగ్రహము. కాక, వీనికి రోగ (షష్ఠ) స్థానాధిపత్య మున్నది. చాలదని, శనినుండి అర్ధకోణవిషమ దృష్టి యీ శుక్రునిపైఁ గలదు. సంపాదించిన భవనము మూర్ఖ్యకి బాగున్ననేమి, ప్రాఁతపడి రోగగ్రస్తమైనదని సూచన. అనఁగా, మరమ్మతు కోరుచున్నదని యర్థము. శుక్రుఁడు బుధుని అధీనములో (కన్యలో) నున్నాఁడు. మరమ్మతులను లోక కంట్రాక్టరున కప్పగింపఁబడినవి. బుధుఁడు ఇంద్రరవుల మధ్యమున తులారాశిలో నున్నాఁడు. ఆ కంట్రాక్టరొక కంపెనీయొక్క వ్యవహర్త యనియు, మంచి వాకచక్యము, తెలివితేటలు కల విద్యా వంతుఁడనియు ఈ యోగము తెలుపఁజాలును.

లగ్నాధిపతియగు గురువు లాభస్థానమం దున్నాఁడు. భీమాకంపెనీ ధనవంతమైనది: గొప్ప పలుకుబడి గల విద్యాధికులయొక్కయు, విత్తాధికులయొక్కయు ఆదరాశ్ర యములతో అభివృద్ధిగాంచు పరిస్థితులలో నున్నది. పుణ్య సహమబిందువు సయితము (తులారాశిలో 16° వ భాగ) లాభభావమందే యుండుట కంపెనీ గౌరవమునకు తగియే యున్నది.

కాని, వ్యయాధిపతియగు కుజుఁడు, ధనాధిపతియగు శని పుణ్య సహమమునకు గుప్తవైరదృష్టితో, అష్టమ (మృత్యు) స్థానమం దుండుట మాత్రము చింతాకరము. దశమకేంద్ర మందున్న రోగాధిపతియగు శుక్రునికి శనితో అర్ధకేంద్ర వేధకదా: అనవసరములగు మరణములవలన అధికధనవ్యయ ముండఁగలదని యీయోగము చాటఁగలదు. కాక, శుక్రుని షష్ఠాధిపత్యమువలన, కంపెనీసేవకుల కిది క్షేమకారి కాదు.

లగ్నమునకు సమసప్తకములో విప్లవకారియగు వరుణుఁ డున్నాఁడు. ఆకస్మిక ప్రమాదము నిది సూచింపఁ గలదు. అదృష్టబిందువు (part of luck) సింహ రాశిలో 11°-21' లో నున్నది.* అష్టమాధిపతియగు చంద్రుఁ డీ బిందుసంయోగమునందే నిలిచియుండుట దురదృష్ట సూచకమగుటలో వింత లేదు.

వ్యయాధిపతియగు కుజునకును, దశమకేంద్రమున కును గల రాశ్యంతరము రవిసంచారమునకు నికరముగా 65 దినముల ప్రయాణమున్నది. నాఁటి రవి స్థానమునుండి లగ్నమునకుఁ గల రాశ్యంతరముకూడ 65 భాగలే. కావనే, ఆ లగ్నస్థానమునకు చారవశమున రవి వచ్చి అచటనే అమావాస్య పడుటచే, తరువాత కొన్ని గంటలకే,—అనఁగా 65-వ దినమున—ప్రమాదము సంభవించినది.

ఊహించిన లగ్నకాలము నాధారముగాఁ గొని దైనిక కేంద్రములను సాధించితిమేని, ప్రమాదదినమున దైనిక లగ్నము కుంభరాశిలో 11½° భాగకు రాఁగలదు. భవనసం పాదనదినమున మృత్యుస్థానాధిపతియైన చంద్రునికి ప్రత్యక్ష శత్రుస్థానములో ఈదైనికలగ్నము వచ్చినదనుట: ఇంతకన్న వేరు తార్కాణ కావలయునా?

మఱియొక విశేషము: అమావాస్యాస్పష్ట కాలమునకు లగ్నమును సాధించినచో, అది కన్యారాశిలో 8° భాగలో వచ్చును. భవనసంపాదనకాలపు శుక్రస్థానమందే ఈ లగ్నము పడినది: ఈ శుక్రుఁడు భవనపు మరమ్మతు పరి స్థితుల కధికారిగదా? అగుటచే, మరమ్మతు పనుల సం బంధమువలన భవనమునకు ప్రమాదము సూచితమగు చున్నది. ఈ శుక్రస్థానమందు పడిన అమావాస్యా లగ్నము, వృషభరాశిలో 11½° భాగకు జరిగివచ్చి అష్టమాధిపతి యగు చంద్రునితో కేంద్రమునకు వచ్చినపుడే దాని దశమ కేంద్రము తాత్కాలికకుజునితో సమసప్తకవేధకు వచ్చుటం జేసి ప్రళయము సంభవించినది. మరమ్మతు కార్యములలో కుజుని కైవాట మున్నదికదా? ఏ ఇనుపగడారు బోటునకు గోడ కదలుటవలననో, ఏ ఇనుప దూలము బోర్లుటమూలముననో, బోటీలపై నిలిచియుండిన మొదటి అంతస్తు నేల పట్టుతప్పి క్రిందకూలియుండుట అసంభవముకాదు.

"కన్యారాశిలో 8° భాగనుండి వృషభరాశిలో 11½° భాగకు లగ్నము సంచరించువరకు అమావాస్యా దోషము కాచుకొని యుండనేల?" అనువా రుందురు. కేంద్రచలన పద్ధతిని గమనించినచో, లగ్నదశమ కేంద్రములు రెండును అష్టమస్థాన సంబంధము గల చంద్రకుజుల క్రూర దృష్టికి ఏకక్షణమందే రాఁగలకాలము నాఁడు వేరొకటి సంభ వించదని స్పష్టము కాఁగలదు.

ఇది యిట్లుంచి, భవన ప్రవేశసమయపు గ్రహవైలక్ష ణ్యమునుకూడ కొంత పరికింతము. గడచిన ఆశ్వయుజ శుద్ధ దశమి—అనఁగా, విజయదశమి—నాఁడు కంపెనీవారు

* భూకంపము, అగ్నిపర్వత ప్రళయము మున్నగు ఉత్పాతములపై నధికారము కలదని ఇటీవల పాశ్చాత్య శాస్త్రజ్ఞులచే కనుగొనఁబడిన యమగ్రహము (ప్లూటో) ఈ దినమున సింహరాశిలో 11°-21' లోనే యుండుట విశేష విషయము. మఱియొక నూతనగ్రహము వచ్చినదా అని భయపడువారు దీనిని ప్రకృతము వదలవచ్చును. దీని సమగ్రఫలవిశేషము లింకను గ్రంథములలో బాగుగా ప్రచార మునకు రాలేదు కాన.

నూతన ప్రవేశము కావించిరఁట: ఆనాఁడు శ్రవణ నక్షత్రము: అంగారక వారము: నాఁటి కుండలి యిది:—

			శ 17-3
చ 13-47	భవనప్రవేశము		రా 8-31 కు 20-16 శ 24-30
కే 8-31	(సాయనము)		
I 11	బు 1-55	ఇ 6-48 గు 11-3 ర 22-25	X 13-30 శు 26-43

సమస్త శుభకార్యములకును విజయదశమి ఉత్తమమని సామాన్యముగా ప్రతీతి కలదు. అందులో శ్రవణ నక్షత్రముతో విజయదశమి చేరినచో అత్యుత్తమమని పెద్ద లనిరి.

"ఇషమాసి సితా దశమీ విజయా
శుభకర్మసు సిద్ధికరీ కథితా,
శ్రవణర్క్షయుతా నితరాం శుభదా
నృపతేస్తు గమే జయసంధికరీ"

(ముహూర్త చింతామణి)

ఇట్టి శుభదినమునే కంపెనీవారు గృహప్రవేశమున కెన్నుకొన్నారు. తమ కనుకూలమైన శుభదిన మప్రయత్నముగా లభించినపుడు, మరల దైవజ్ఞులను విచారించు తొందర ఎందుకు? మంచిదే. కాని, దీనిలో నొకవిశేష మున్నది. విజయదశమి యుద్ధయాత్రకు, అనఁగా ప్రవాసమునకో, ప్రయాణమునకో ఉత్తమమేకాని ప్రవేశమునకు కాదు. ఆదినమున యాత్ర సాగించినచో పరాజయము కలుగదని నారదమహర్షి వచించెను.

"వశత్రపక్షదశమీ ఆశ్వినే విజయాభిధా,
జయప్రదా సా యాత్రాణాం సంధిర్వా, న పరాజయః"

విజయదశమియొక్క ఔత్కృష్ట్యము యుద్ధ యాత్రా ప్రకరణములోనే వర్ణింపఁబడినదని గమనించితిమేని. పొరఁబాటున కవకాశ ముండదు. ఫలిత మేమనఁగా ఇల్లు వెడలి పోవుటకు నిర్ధరింపఁబడిన దినమున ఇంట ప్రవేశించిన ట్లయినది: ఫలము ప్రత్యక్షమే:

ఆదినమున శ్రవణనక్షత్రము. ఇది చరతార; ప్రవేశమున కర్హము కాదు.

"శస్తా స్థిరాశ్చ మృదవశ్చ గృహప్రవేశే,
క్షిప్రా శ్చరాశ్చ విదధ త్యుడవః ప్రవాసం."

అని విద్యామాధవ సూత్రము. ఇవన్నియు నుండఁగా మంగళవారమునాఁడా గృహప్రవేశము? అంగారకవారమునకు నేలతీరకాయవంటి ఈనామధేయము నేమహానుభావుఁ డనుగ్రహించెనో?

అది యట్లుండె. ఆదినమున కంపెనీవారి కార్యస్థానమిచట ప్రవేశించుట 10–28 a. m. I. S. T. (War time) ప్రాంతములో జరిగియుండునని నాయూహ. అప్పటికే కన్యారాశిలో 13° వ భాగ దశమకేంద్రమునకు వచ్చుటయు, ప్రమాదదినమునాఁటి అమావాస్య దానికి కేంద్రవేధ నిచ్చుటయు సంభవించును. భవనప్రవేశ విషయమున కార్యారంభమో, పూజాపునస్కారాదులో, మఱి ఏ ముఖ్యకార్యమో అప్పుడే జరిగియుండుట అసంభవము కాదు. ఈదృష్టితో ఆవేళకే పైకుండలి గుణింపఁబడినది.

ఆదినము సౌరమానమున కన్యామాసములో 30వ తేదీ, అనఁగా నిరయనతులాసంక్రమణారంభ మానాఁడే జరుగునని సర్వవిదితము. నాఁటిరాత్రి 1-20 a. m. (I. S. T.) ప్రాంతములో నిరయనరవి తులాప్రవేశమగును.* అగుటంబట్టి భవనప్రవేశకాలము (10-28 a. m.) నుండి రాశి సంక్రమణ కాలము 15 గంటలు 52 నిమిషము లగును. ప్రమాదదినమున అమావాస్యా స్పష్టకాలము (11-38 p. m. L. M. T.) నుండి ఘోరవిపత్తు సంభవించిన కాలము నికరముగా 15 గంటలు 52 నిమిషములే అగుచుండుట కాలస్వరూపుఁడగు భగవంతుని లీలావిభావము: ఏమన: ప్రవేశముహూర్తమునకు తరువాత ఎంతకాలమునకు రవి రాశిసంక్రమణము వచ్చినదో, ప్రమాదదినమున అమావాస్యకు తరువాత అంతే కాలమునకే భవనము కూలినదని యర్థము.

పోనిండు. ఈ చక్రమందు సయితము లగ్నములో శుభగ్రహము కానరాదు. లగ్నాధిపతి గురువుమాత్రము లాభస్థానమును వదలలేదు. సప్తమభావమునుండి వరుణగ్రహ

* శ్రీకేతక జ్యోతిర్గణితము ననుసరించి 23°-5' అయనాంశల నుపయోగించినచో, ఈకాలములో నిరయన రవి తులాప్రవేశ మగును.

వేధ లగ్నమునకు యథాపూర్వముగా నున్నది. రోగాధిపతియగు శుక్రుఁడు తన పరమనీచభాగప్రాంతమునకే వచ్చి మరమ్మతు అత్యవసరమని తెలుపుచున్నాఁడు. మరమ్మతుల కంట్రాక్టరు బుధుఁడు వృశ్చికరాశిలో కుజుని యాజమాన్యమునకు లోనయి, ఇంజనీయరు తయారుచేసియిచ్చు ప్లాను ననుసరించి మరమ్మతుపనులు జరుపుట కాయత్తపడినాఁడు. కాని, ఈకుజుఁ డష్టమస్థానములో నున్న పాపగ్రహము. ప్రవేశకాలమున అష్టమస్థానములో గ్రహము లుండరాదని శాస్త్రము చాటుచున్నది:

"అష్టమస్థాః గ్రహాః స్సర్వే మృతిం దద్యుః ప్రవేశనే."
(జ్యోతిషార్ణవము)

అందులో కుజుని మాట చెప్పనవసరమేలేదు.

"కుజాష్టమో మహా౯ దోషో
లగ్నా దష్టమగే కుజే.
శుభత్రయయుతం లగ్నం
త్యజే త్త త్తుంగగే యది." (నారదుఁడు)

ఇట్టి పరిస్థితులలో జరుపఁబోవు మరమ్మతు పనులవలన ఘోరప్రమాదము సంభవించుటలో విశేషము కానరాదు. ఈ దినము కుజ, బుధుల మధ్యబిందువు కన్యారాశిలో 11°-6' లోనే, లగ్నమునకు కేంద్రసంబంధమందే ఉన్నది కదా? ఆ బిందువు కుజునినుండియు, బుధునినుండియు 50$\frac{1}{2}$° భాగల దూరమందే నిలుచుట వింతలలో గొప్పవింత! నాఁటినుండి 50 దినములు గడచునప్పటికి ఈ కుజబుధుల సంబంధము వలని ఫలము భవనమునకు ప్రత్యక్షమైనది కదా?

ఇట్లనుటచే ఇంజనీయరుయొక్క కాని, కంట్రాక్టరుయొక్కగాని కార్యములలో లోపమున్నదని సూచించుట నా ఉద్దేశ మనుకొనరాదు. లోపము వారిలో నుండనవసరము లేదు. వారు విద్యావంతులు, సమర్థులు, కార్యనిపుణులు కావచ్చును. తగు జాగరూకతతో వారు ప్రవర్తించియే యుండనువచ్చును. మరమ్మతుల మూలముగా 50 దినములకు ప్రమాదము వచ్చు సంభవము దుర్ముహూర్తములో జరిగిన భవనప్రవేశమువలని దోషముకాని, వ్యక్తిదోషము కాదు. వేరు కంట్రాక్టరు, ఇంజనీయరు వచ్చియుండినా ఫలమింతే.

ఈ కుజబుధస్థితి కింత యర్థమున్నదా యని కొందరు సందేహించవచ్చును. వేరు సాక్ష్యము చూడుఁడు. మరమ్మతుల నారంభించిన నాఁటి గ్రహముల స్థితి యిది:—

<table>
<tr><td></td><td>చ 24-27</td><td></td><td>వ 16-15</td></tr>
<tr><td></td><td colspan="2" rowspan="2">[సాయనము]
మరమ్మతుల
నారంభించిన
దినము</td><td>రా 1-56
శు 24-47</td></tr>
<tr><td>కే 1-56</td><td>గు 1-20</td></tr>
<tr><td>బు 17-3</td><td>కు 6-31
ర 24-47</td><td>ఇం 7-50
నె 17-42</td><td></td></tr>
</table>

చంద్రుని కీదినమున ప్రవేశకాలపు కుజశనులనుండియు, రవినుండియు ఘోర ప్రాతికూల్యదృష్టి! ప్రవేశ దినమునకు దైనికదశమమును సాధించినచో, ఆనాఁ డది బృహస్పతిమీఁదనే యుండఁగలదు. గృహ యజమానుఁ డీ బృహస్పతియే కదా! భవనసంపాదనము నాఁటికి దైనిక లగ్నము నికరముగా శనికి సమసప్తక వేధాస్థానమును చేరుకొనుచున్నది.

మఱియు, ప్రవేశకాలపు క్రూరవరుణునికి సమసప్తక వేధకు బుధుఁడు వచ్చిననాఁడే మరమ్మతు లారంభమైనవి కదా? కుజుఁ డానాఁడు ప్రవేశకాలపు బుధునికి కేంద్రమందే నిలిచినాఁడు. ఈ కుజుఁడు తాత్కాలిక వరుణునితో అర్ధకేంద్రమందే, తాత్కాలిక బుధునితో సార్ధకేంద్రమందే ఉండుట గొప్ప విశేషము. మరమ్మతుపను లారంభమైన పదిదినములదాఁక, బుధుఁడు సక్రమముగా ముందుకు నడచినాఁడు. అట్లే ప్రయాణము సాగించియుండెనా, పనులు తృప్తికరముగా కొనసాగి యుండెడివి. కాని 27-11-1945 నాఁడు బుధుఁడు ధనుస్సులో 23-9లో నిలిచి వక్రించినాఁడు. నాఁటినుండి ఏదో కథ అడ్డముగా తిరిగి యుండును. పద్ధతులలోనో, పనులలోనో, పనిముట్లలోనో, ఏవో మార్పులు వచ్చియుండును. ఆ బుధుఁడు వెనుకకు తిరిగి 4-12-1945 నాఁటివరకు నడచునప్పటికి (4-54 p. m. L. M. T.) స్తంభించి వక్రియగుచున్న కుజునితో సరిగా సార్ధకేంద్ర విషమ దృష్టికి రాఁగలుగుట వాని దురదృష్టము. ఏ కీలు తప్పెనో, ఏ మర స్సడలెనో? తరువాత రమారమి 23 గంటలకే బుధుఁడు భవన సంపాదన కుండలియందలి వరుణుని కెదురురాఁగల్గుట ; పిడుగుపడినట్లుగా ప్రమాదము సంభవించి హల్లకల్లోల మయినది.

భవన సంపాదనకాలపు పుణ్యసహమ బిందువునకు దశమకేంద్రములో శని కుజులు కూర్చున్నారు కదా? మరమ్మతుల నారంభించిననాఁటి కీబిందువు చలించి ధనుస్సులో 1¾ భాగకు వచ్చి స్వస్థానముతో అర్ధకేంద్రవైరదృష్టి నార్జించినది. ఆదినమున నారంభించిన మరమ్మతువనులు భవనమునకు క్షేమకరముగా నుండఁగలవా? బుధుఁడు వక్రించిననాఁటి కీ సహమబిందువు గతి యేమయినదో చిత్తగింతురు కాక: అనాఁ డది నికరముగా శనికి సార్ధకేంద్ర శత్రుస్థానములో నిలిచి యుండె నని మనము కనుగొన్నచో, ఆకాశరంగమున సూత్రము లెట్లాడుచున్నవో ఊహించుకోఁగలము. ప్రమాదదినమున కీబిందువు చలించి ధనుస్సులో 10¾ భాగను చేరుకొని వరుణుని కెదురునిలిచినది. అనఁగా వక్రించిన బుధునితో కలుసుకొని వరుణునితో ముష్టాముష్టి యుద్ధము చేసినదనుట: ఇవి అన్నియు గమనించినచో బుధకుజుల వక్రస్థితినుండి మన మూహించిన అర్థమునకు వెల యున్నదని గోచరించుట కష్టముకాదు.

ఇది యంతయు ప్లానులోపమా, పనివారి లోపమా? కాలదోషముకాక: "కాలోహి దురతిక్రమః" అనిరి పెద్దలు.

ఇంకొక విశేషము: భవనసంపాదన దినపు కుండలిని జూడుఁడు. లగ్నచతుర్థాధిపతి బృహస్పతికదా? ఇతఁడే భవనాధికారి. ఈబృహస్పతి అతిశీఘ్రముగా రవిసంయోగమును బొందనున్నాఁడని సులభముగా మన మూహింపఁగలము; అనఁగా, రవిసంయోగదగ్ధుఁడై నిస్తేజస్కుఁడగు ననుట: లగ్నగృహాధిపతి కీగ్రహచారము పట్టినప్పుడు సంపాదించిన భవనమునకు క్షేమ మెచటినుండి రాఁగలదు? గురుమౌఢ్యమునకు ప్రాచీన శాస్త్రవేత్త లీఫలము నిర్వచించిరి:

"వివాహో వ్రతబంధో వా
యాత్రా వా గృహకర్మ చ,
గురావస్తమితే శుక్రే
ధ్రువం మృత్యుం వినిర్దిశేత్."

(కార్షీయ వివాహపటలము)

ఆదినమున 10-1 a. m. (G. M. T.) లో, అనఁగా 3-22 p. m. (L. M. T.) కాలమునకు, బృహస్పతి రవిసంయోగము నందునని ఖగోళశాస్త్ర వేత్తలు నిర్ణయించినారు. అగుటచే, మన మనుకొన్న భవనసంపాదనకాలమునకు (10-27 a. m. L. M. T.) 4 గంటలు 55 నిమిషములలో ఆకాశరంగమున ఈసంయోగము జరుగునని అర్థము. రమారమి 4 నిమిషముల కొక్కభాగవంతున లెక్కించినచో, ఈకాలమునకు 75 దినములగును. సంపాదించిన 65 దినములకే విపత్తు సంభవించినది. తరువాత 10 దినములయినా పట్టదా కట్టడములోని శిథిలభాగములను కూలద్రోయుటకు? గురుమౌఢ్యదోష మప్పటికి కదా పూర్తి యగును?

ఇంకొకచిత్ర మున్నది. భవనసంపాదన దినమున షష్ఠస్థానాధిపతియగు శుక్రుఁడుండుట కన్యారాశిలో 8 వ భాగ కదా? లగ్నగృహాధిపతియగు గురుపు రవిసంయోగదగ్ధుఁడగుట ఆశుక్రరాశి (తుల) లో 8 వ భాగలోనే; మరమ్మతుల నారంభించిననాఁడు దైనికపుణ్యసహమము ధనుస్సులో 8 వ భాగకే వచ్చియుండిన దని కనుగొంటిమి. ప్రశంసలో నున్న అమావాస్యాస్పష్టకాలపు లగ్నము కన్యారాశిలో 8 వ భాగయందే పడెనని చూచితిమి. ప్రమాదకాలమున అష్టమ (మృత్యు) స్థానబిందువు ధనుస్సు 8 వ భాగలోనే యుండెనని పాఠకమహాశయులు గమనింపఁగలరు.

"భట్టి ర్నష్టో భారవీయోపి నష్టః
భిక్షుర్నష్టో భీమసేనోపి నష్టః
భుక్కుండోహం భూపతి స్త్వం హి రాజన్,
భబ్బావళ్యా మంతక స్సన్నివిష్టః"

అనురీతిగా, ప్రస్తుత సందర్భమున 8 వ భాగనే మృత్యుదేవత ఆవరించియున్నట్లు చూపట్టుచుండలేదా? ప్రమాదపు ఫలముగా అకాలమృత్యువునోఁబడినవారు 8 మంది కదా? ఇది నయిత మాకస్మిక సంఖ్యాసామ్య మన వచ్చునా?

భవన సంపాదన కాలములో ప్రమాదసూచకుఁడగు వరుణుఁ డుండుట మిథునరాశిలో 18 వ భాగ; మరమ్మతు లారంభించిననాఁడు గురువుండినది తులారాశిలో 18 వ భాగ; ఆదినము బుధుఁడు ధనుస్సులో 18 వ భాగయందుండెను. ప్రమాదకాలములో బుధుఁడు వక్రియై మరల చేరుకొన్నది నయితము ధనుస్సులో 18 వ భాగయే; మొత్తముమీఁద ఈప్రమాదములో దెబ్బతిన్నవారు 18 మంది యేనఁట. మరమ్మతు లారంభించిన తరువాత 18 వ దినమందే యీ ప్రమాదము:

మఱియొకమాట. భవనసంపాదన కాలమున మృత్యుస్థానాధిపతియగు చంద్రుఁడు సింహరాశిలో 12 వ భాగలో నుండెను; నాఁటి అదృష్టబిందు వుండుటనయితము ఆ 12 వ భాగయందే; (ఆదినమున యమగ్రహస్థానము కూడ ఆ 12 వ భాగయే.) గృహప్రవేశకాలపు లగ్నము

ధనుస్సులో 12 వ భాగలోనే వచ్చుట; ఆనాఁడు కుజ బుధుల మధ్యబిందువు కన్యారాశిలో 12 వ భాగయందే వచ్చినదని కనుగొంటిమి; ప్రశంసలో నున్న అమావాస్య ధనుస్సులో 12 వ భాగయందే రవిచంద్ర సంయోగము నిచ్చినది; ప్రమాదము సంభవించిన కాలపు లగ్నము వృషభరాశిలో 12 వ భాగయందే ఉదయమగుట; భవనములో 11 కమానుల మరమ్మతు జయప్రదముగా జరిగి 12 వ కమానుగోడ మూఁడీయు సందర్భములోనే ప్రళయము వచ్చిన దఁట; కంపెనీ కార్యస్థానములోని శాలలలో ఏశాలలో 12 మంది ఉద్యోగులు కూర్చుండి పనిచేయు వాడుక యుండెనో, ఆ శాలయొక్క అడుగుభాగమే విచ్చుకొని నేలఁగూలినది : ఏమి కాలప్రభావ మిది?

"ఇదంతా జ్యోతిషశాస్త్రపు ఇంద్రజాలము (Astrological Jugglary)" అను వివేకవంతు లుందురు. ఇంద్రజాలమైనా కానిందు. మహేంద్రజాలమైనా కానిందు. ఇది అంతయు కాలాత్మక పరబ్రహ్మ యొక్క లీలావిలాసము కాని, జ్యోతిష్కుల మాయ కాదు. ప్రపంచమంతయు మాయయే అను తత్త్వశాస్త్ర వేత్తల దృష్టిలో మాత్ర మిదనయితము మాయకావచ్చును. మనకు తెలియనిది, అర్థముకానిది అంతా మాయయే; కాని, ప్రపంచమే మాయ యని ఏమి వదలినాము? ఏమి వదలఁగలము? ఇది పోనిందు. ప్రమాదము నడచిన తరువాత చేయునట్టి యీచర్చ అంతయు "శవపరీక్ష" వంటిదని హేళనముచేయు విజ్ఞానసంపన్నులుందురు. మోమోటము మాని మాటలాడితిమేని, ఈ ప్రమాదమునకు కారణమును నిర్ణయించుటకై కార్పొరేషనువారు, పోలీసు ఉద్యోగులు, ఇంజనీయర్లు మున్నగువారు ఇప్పుడు చేయుచుండు విమర్శన లన్నియు ఇట్టి "శవపరీక్ష"లే కదా? అట్లని వారు చేయఁబూనిన కార్యము తప్పనఁగలమా? లోప మెందున్నదో, ఎవరిదో కనుగొని, ప్రజాక్షేమము పరమోద్దేశముగా, అట్టి లోపములు మరల జరుగకుండుటకై కట్టుదిట్టములు చేయుకొరకేకదా వారు పూనుకొనుట? మన విమర్శనయిత మట్టిదే అననిందు. తప్పుకాదు. ఇట్టి వస్తుసామగ్రిని, ఈ విధముగా ఈ మరమ్మతు కార్యములో, ఉపయోగించియుండుట అజాగరూకత యని గృహనిర్మాణ శాస్త్రము ననుసరించి, శిల్పస్మృతి యాధారమున వారు తీర్మానించిరేని, ఇట్టి విషమకాలమున, ఇట్టి దుర్ముహూర్తమున, ఇట్టి అభివృద్ధి కార్యము నారంభించుట అవిచారకృత మని, ఖగోళశాస్త్రము ననుసరించి జ్యోతిషస్మృతి యాధారమున మనము సూచించుచున్నాము. అంతే.

పోనిందు. మొదటి అంతస్తులోని వేఱుభాగములో లిరువాన్ కూరు బ్యాంకు కార్యస్థాన మున్నది. రెండవ అంతస్తులో శ్రీ శంకరన్ అనునతఁడు కాపురముండినాఁడు. ప్రమాద కాలమున ఈ భవనభాగముల కేమియు నుపద్రవము వచ్చినట్లు వినము. ఏల? వా రీ భవనమును భీమా కంపెనీవారు ప్రవేశించిన ముహూర్తములో ప్రవేశించి యుండరు కాన, కంపెనీవా రుపయోగించుకొన్న దుర్ముహూర్తపు ఫలము వారి కంటలేదు. కంపెనీ కార్యస్థానమును కూలద్రోసి, తత్సేవకులలో, మరమ్మతు కూలీలలో, గ్రహచారము చాలని కొందఱిని మాత్రము కబళించుకొని పోయినది. కంపెనీ ఉద్యోగులు 34 గురు, మరమ్మతు కూలీలు 37 గురు ఆదుర్దినమున నచట పనిచేయుచుండిరఁట; ఇందరిలో 8 మంది మాత్రమే మరణించి 10 మంది గాయముల పాలై రనుటలో నొక వైశిష్ట్య మున్నది కదా? తమ జాతకములలో క్రూర గ్రహవేధ యుండి, ఈ దుర్ముహూర్తపు సందర్భమున వేధ పాలయిన ఖగోళభాగలతో తమ జాతకములందలి ప్రధాన స్థానములకు ప్రబల విషమ సంబంధమును సంపాదించుకొన్న దురదృష్టవంతులు మాత్రము ఈ ప్రమాదమున శాహుతియైరనియు, అట్టి సంబంధము లేనివారును, తక్కువగా కలవారును కొంచెముగనో, గొప్పగనో ఆర్థిక, కాయిక, మానసికక్లేశములను యథాశక్తిగా ననుభవించి గండము గడచుకొనిరనియు మన మూహింపవలసి యున్నది. పాఠక మహాశయులలో శాస్త్రగౌరవము కల వారెవరైన, ఈ ప్రమాదమువలన అకాలమరణము నొందిన వారి యొక్కయు, ఆశ్చర్యకరముగా గండము గడచుకొన్న వారి యొక్కయు జాతకములను సంపాదించఁగలిగిరేని, పయి యర్థమును స్పష్టముగా చూపుట సాధ్యమని నా నమ్మకము. శాస్త్రదృష్టితో ఇట్టి చర్చలు, విమర్శలు, పరిశోధనలు సలుపుట లోకకళ్యాణమున కత్యంతావసరముకూడ.

హోరాశాస్త్రమున మహనీయులగు ప్రాచీనమహర్షులు శాసించిన విధులను గమనించ మేని, లోపము మనదే యని తెలుపుట కింత చాలు ననుకొందును. ఎన్ని వేల శతాబ్దముల అనుభవమునో క్రోడీకరించి వారు నిర్ణయించిన సూత్రము లపారమయిన విలువగలవి; మన కీ ప్రపంచమున,

"ఆపద కడ్డవం బెట్టఁగ,
నోపి శుభం బైనదాని నొడఁగూర్పను"

చాలినట్టివి. ఇట్టి సూత్రములపై అకారణ ద్వేషమో, లేక నిరాదరమో చూపునట్టి స్థితికి పలువురు విద్యాధికు

లగు నాగరకనత్తములు చేరి నశుష సంస్థలే పాల్పడి నచో, ఇఁక పామరులగు జానపదుల మాటయేమి?

ఈ వ్యాసము నిట్లు ముగించి సంపాదకులకు పంపు సన్నాహములో నుండఁగా, 12-12-1945 వ తేదీన నా మిత్రుఁడు శ్రీ కే. పార్థనాథశర్మ మదరాసు నుండి వచ్చి ప్రశంసాభవనపు మరమ్మతుపనులను కంట్రాక్టు తీసు కొన్న కంపెనీవారి మానేజరు శ్రీ పి. గోపాలకృష్ణన్‌గారి జాతకసామగ్రిని నా కొసఁగెను. మఱియు, గృహప్రవేశ దినమున (16-10-1945) సుమారు 3-0 P. M. వేళలో పూజలు సలిపి ప్రసాదస్వీకారము చేసి భీమాకంపెనీ ఉద్యో గులు తమ పనుల నారంభించిరని నా మిత్రునివలన తెలియ వచ్చినది.

ఈ నూతన సామగ్రి మన యూహలతో నెట్లు సమన్వయపడఁగలదో పాఠకమహాశయుల కిచ్చుట నివే దించుట అప్రస్తుతము కాదు. శ్రీ గోపాలకృష్ణన్ సాయన మిథున లగ్నములో, బుధుని ఆధిపత్యములో, శుక్రుని నవాం శలో జనించిన వ్యక్తి యని చదువరు లెఱిఁగినచో, "ఆహా" యని ఆశ్చర్యపడక మానరు. శుక్రునితో పరివర్తన యోగ ములో నున్న బుధుఁడు కదా మరమ్మతుల కంట్రాక్టరను కొంటిమి? ఇంకేమి సాక్ష్యము కావలయును? ఇతని దశమ కేంద్రము మీనరాశిలో 17¼ భాగలో నున్నది. భవన సం పాదనము నాఁటి యొక్కయు, భవనప్రవేశము నాఁటి యొక్కయు వరుణగ్రహ స్థానమునకు మరమ్మతు లారంభిం చిన నాఁటి యొక్కయు, ప్రమాదకాలము యొక్కయు బుధగ్రహస్థానము నించు సమసప్తక వేరలో నుండఁగా, ఈ రెండింటి పరిసరము కేంద్ర సంబంధముతో ఇతని దశమ స్థానముండుట మన ఊహంతో నెంత బాగుగా అతుకుచున్నదో చూడుఁడు! విశేష మేమనఁగా, ఇతని జాతకములో కుజుఁడుండుట ధనుస్సులో 12⅓ భాగ యందే! ప్రశంసాదినమున వచ్చిన అమావాస్య కంట్రాక్టరు జాతకపు కుజునిపైననే పడినదనియు, అది ప్రమాదకాల మున అష్టమస్థాన మధ్య బిందువే అయి యుండెననియు, భవన ప్రవేశకాలపు లగ్నము, పూజాకాలపు దశమకేం ద్రము నయిత మా ప్రదేశమే అనియు చదువరులు పోల్చుకొన్నచో గగుర్పాటు ననుభవించకపోరనుకొందును.

1945 - వ సంవత్సరమునకు ఇతని జాతకమున లగ్నాధిపతి యగు బుధుఁడు చలించి ధనుస్సులో 8 వ భాగయందే నిలిచియున్నాఁడు. భవన సంపాదన కాలపు శుక్రుని కిది గుప్తశత్రుస్థానము; ఇతని జన్మచంద్రుఁడు మేష రాశిలో 7 వ భాగలో నుండి భవన సంపాదన కాలపు ఇంద్ర, బుధ, రవి, గురువులకు సమసప్తక శత్రు స్థానములో నుండుట, ఇట్లుండ, 1945-వ సంవత్సరమునకు ఇతని చలితరవి వృశ్చికరాశిలో 21 వ భాగకు వచ్చి సయి ఇంద్ర బుధులకు అర్ధ కేంద్ర విషమ దృష్టికే వచ్చి నాఁడు. ఇట్టి పరిస్థితులలో ఇతని యాజమాన్యమున జరుగు మరమ్మతు పనులవలన భవనము దెబ్బతిను టేమి వింత? మరచితిని. ఇతని దశమాధిపతియగు బృహస్పతి యుండుట భవనసంపాదన కాలపు కుండలిలో అష్టమ స్థానమునందే!

భవనప్రవేశ దినమున 3-5 p. m. (L. M. T.) లో ధనుస్సులో 12⅓ భాగ దశమ కేంద్రమందుండి మీన రాశిలో 8 వ భాగ లగ్నముగా నుండును. మన మనుకొన్న ప్రవేశలగ్నస్థానము పూజానంతరము కార్యారంభకాలమునకు దశమకేంద్రమునకు వచ్చుటయు, తాత్కాలిక లగ్నము భవనసంపాదనకాలపు నీచశుక్రుని కెదురుగావచ్చుటయు జరిగిన సంభవమునకు తగియేయుండి మన మునుపటి ఊహ లను నిశ్చయముగా బలపరచుచున్నవి. ఆకస్మిక సంఖ్యా సామ్య మని ఇన్నింటిని త్రోసివుచ్చఁ గలమా?

అతివిషాదకరమగు నీ ప్రమాదగాథను చర్చించు సందర్భమున ఈ సంస్థయొక్క వ్యవస్థాపకులనుగాని, కంట్రాక్టరులనుగాని, ఇతరులనుగాని తప్పుపట్టుట త్రిక రణశుద్ధిగా నా ఉద్దేశము కాదు. అన్నివిద్యలయందును ముందంజవేసి పరిశోధనలు సలుపుట ప్రధానకార్యమని పలువురు విద్యాధికులు పలుతెరగుల పాటుపడుచున్న యీ కాలములో అతిప్రాచీనతా గౌరవమున కర్హమై, లోకకల్యా ణమే పరమోద్దేశముగాఁగల ఈ హోరాశాస్త్రము సయితము వారి-దృక్పథము నంటు భాగ్యము రావలయు నను కోరిక తోనే నే నీవిమర్శకుఁ బూనుకొనుట. పాఠకమహాశయులలో నెవరైన నా యభిప్రాయముల నంగీకరించఁజాలని పట్ల, నా ఉద్దేశము నయినా వారు సంపూర్ణ సహృదయత్వముతో నాదరింతు రని నా విశ్వాసము.

"ఉత్పత్స్యతే హి మమ కోపి సమానధర్మా,
కాలో హ్యయం నిరవధిః, విపులా చ పృథ్వీ"

ఉఱుములు, మెఱుములు

●

= శ్రీ పొట్లపల్లి రామారావు =

ఎవరయా ! ఈ కారుమబ్బుల
యిరులమాటున తొడలు చరచి
తేజాకత్తుల దిక్కులంటగ
　　తిప్పుచున్నారు ?
　　సమరము చేయుచున్నారు ?

ఏమిటా ! నులివెట్టు ద్వేషము ?
ఎందుకా ! మినుముట్టు రోషము ?
ఎవరు లేరా ! మీకు తీర్పరు ;
　　ఇంటివారలు
　　హృదయము నంటువారలు ?

వాడికత్తుల రాపిడులచే
వజ్రసమపదఘట్టనలచే
దిశల గుండెలు కదిలిపోవె
　　తీరదా మనసు ?
　　యింతకు, ఎందు కానలుసు?

ఎంత నీవెంతంచు మీరలు
యిటుల తెగి కయ్యంబు సేసిన
ప్రళయకాలమునాటికైనా
　　బాపగాలేరు
　　ఏరు మిమ్మాపగాలేరు.

అదిగో ! చూడుడీ ! మబ్బుముత్తవ
ఎదను చించుక ఏడ్వసాగెను
ఎవరు మడిసిరో ! ప్రాణచుట్టము
　　లింటివారలు
　　యింతకు కానివారలు ?

మన్ను, మిన్నూ ఏకమయ్యెను
మబ్బుగుంపుల బొబ్బలహరిచె
దిక్కులన్నీ మూగిపోయెను
　　చిక్కచీకటిచే
　　అక్కట త్రోవ గానమిచే?

యింతకైనా తీరిపోదా ?
యీమహాప్రళయాట్టహాసము
ఏమిపడునో నెత్తిపైనని
　　యిల వడంకెడిని
　　ప్రాణములే కలంచెడిని !

సంకురాత్రి

[సూరీ, సీతీ, వెంకీ]

= శ్రీ చింతా దీక్షితులు =

"ఓ తాయిల్లాగారి నెత్తిమీద గోరింక
చెప్పవు చెప్పవు చెడుపాప
చెపితే నీ కళ్లోతాయి"

అని నవ్వుతూ, చప్పట్లు కొడుతూ సూరినిచూచి సీతి అంది.

సూరి తలమీద ఉన్న గడ్డిపరక చేత్తో తీసేసుకొంది.

"మొగుణ్ణి వెతుక్కుందోయి, మొగుణ్ణి వెతుక్కుందోయి" అని సీతి మరీ నవ్వుతూ చప్పట్లు కొడుతూ గంతులేసింది.

"అమ్మతో చెపుతా నుండు. అస్తమానూ ఏమిటది? అసయ్యం." అంది సూరి.

వెంకి వాళ్లమ్మ పచ్చడి రుబ్బుతూంటే చేతిలో పచ్చడి వేయించుకొని నాకుతూ వాళ్ల దగ్గిరికి వచ్చి "ఆయి బెల్లం ఆయి, ఆయి, నాకోయి ఆయి" అని ఊరించింది. సీతి "నేనుమాత్రం తెచ్చుకోలేనా ఏమిటమ్మా" అంటూ ఇంట్లోకి పరుగెత్తుకువెళ్లి పచ్చడి చేతులో వేయించుకువచ్చి "ఆయి బెల్లం, ఆయి బెల్లం, ఆయి, ఆయి" అంటూ సూరిని ఉడికించింది. సూరి "నేలంకూడా తెచ్చుకోలేనా" అంటూంటే "రావే నీకూ పెడతాను" అని పిలిచి, "ఆయి ఆయి" అని మళ్లీ ఊరించి తరవాత సగం సూరికి పెట్టిందది. ముగ్గురూ పచ్చడి నాకేసి చేతులు కడుక్కున్నారు.

"సంకురాత్రినెల పట్టారుటగాదుటే సూరీ" అంది సీతి.

"అమ్మ చెప్పిందికాదూ రేపటినుంచని" అంది సూరి.

"మరోసే! రేపటినుంచే కాదుటే ముగ్గులెట్టడం" అంది సీతి.

"అవునే, గొబ్బిళ్లుకూడా రేపటినుంచేనే" అంది సూరి.

సూరికి ముగ్గులెట్టడం వచ్చును. తెల్లారకుండానే వాళ్లమ్మతో కూడా లేచేవారు సూరీ, సీతీ, వెంకీని. వాళ్ళమ్మా, సూరీ కలసి ఇంటిముందు వత్తుగా పేన్నీళ్లు చల్లి ముగ్గులు పెట్టేవారు. సీతీ, వెంకీ కలసి చిన్న చిన్న పేడముద్దలుచేసి, వాటికిపసుపుచుక్కలూ, కుంకుం చుక్కలూ పెట్టి గుమ్మడిపువ్వులు గుచ్చి వాటిని ఆ ముగ్గులమీద పెట్టి పసుపూ, కుంకుం చల్లేవారు.

వాళ్లమ్మ పెద్దపెద్ద ముగ్గులు పెట్టేది. గుంటలకోనేర్లూ, గంటల రథాలూ వాళ్లమ్మ పెడుతూ ఉంటే సూరి చిన్నముగ్గులు వాటిచుట్టూ పెట్టేది. తాంబేళ్ళు, పాములూ, మిఠాయి పొట్లాలూ, తులసికోటలూ మొదలైనవి.

గొబ్బిళ్లు పెట్టింతరవాత ముగ్గురూకలసి గొబ్బిళ్ల పాట పాడేవారు. సీతి వెంకితనానికి సూరిమీద గొబ్బిపాట కట్టి పాడేది.

"సూరికి గొబ్బెమ్మ
మొగలీ పువ్వంటే

మొగుడే నియ్యాలే."

అంటే మూరికూడా ఉడుకుమోత్తనంతో —

"సీతికి గొబ్బెమ్మ
మొగలీ పువ్వంటి
మొగుడే నియ్యాలే."

అని పాడేది.

వెంకి-

"మూరికీ, సీతికీ గొబ్బెమ్మ
మొగలీ పువ్వంటి
మొగుడే నియ్యాలే"

అని పాడుతూంటే సీతి "ఊరుకో వెంకీ" అని కోప్పడేది.

గొబ్బిపాటలు పాడింతరవాత బెల్లంముక్క నైవేద్యంపెట్టి అది ముగ్గురూ తినేవారు.

ప్రతిరోజూ ఈరీతిగా గొబ్బిళ్లుపెట్టి కొంత సేపున్న తరువాత వాటిని తీసి చిన్నచిన్న చిల్లిపిడకలు చేసి ఎండించి దండలుగుచ్చి వాళ్లు ఆదండలన్నీ కపారాలో వేర్లాడవేసుకొనేవారు.

ప్రతిదినమూ వాళ్ల ఇంటివాకిలి కలకలలాడుతూవుండేది. సాయంత్రం అయ్యేటప్పటికి గొబ్బిళ్ల పాట పాడుతూ కొంతమంది ఆడపిల్లలు వచ్చేవారు. వాళ్లు గంప కింద పెట్టుకొని వంగుని చప్పట్లుకొడుతూ ఆగంప చుట్టూ తిరుగుతూ గొబ్బిళ్ల పాట పాడితే మూరీ, సీతీ, వెంకీ విని సంతోషించేవారు. వాళ్లు తలో పిడకా ఆ పిల్లలకి ఇచ్చేవారు.

ఆడపిల్లలు వెళ్లిపోయిన తరవాత మగపిల్లలు భోగికర్రలకోసం పాడుకుంటూ వచ్చేవారు.

"కాముడోయి భీముడోయి
కందిపప్పు దేముడోయి
చెన్నపట్నం చెరుకుముక్క
నీకోముక్క, నాకోముక్క"

అని వాళ్లు అరుస్తూంటే సీతి ఒక చిన్న కర్రముక్కో, లేకపోతే ఒక పిడకముక్కో ఇచ్చేది. వాళ్లు పాడుతూ ఇంకో ఇంటికి పోయేవారు.

సుద్దముక్క పుచ్చుకొని వెంకి ఇల్లంతా ముగ్గులు పెట్టడం నేర్చుకుంటోంది. మూరి నేర్పుతోంది సీతికీ, వెంకికీని. సీతికి కొంచెం ముగ్గులు పెట్టడం, అనగా బొట్లు పెట్టి కలపడం, మిఠాయిపొట్లం ముగ్గు పెట్టడం వచ్చింది. వెంకికి సుద్దముక్కతో గీతలు గియ్యడం తప్ప అసలు ముగ్గులేమీ రావు.

౨

ఇక సంక్రాంతి వారంరోజులుందనగా మూరీ, సీతీ, వెంకీ అరుగుమీద కూర్చుని గచ్చకాయ లాడుతున్నారు. ఆసమయంలోనే వాళ్లింట్లో వాళ్లమ్మకీ, నాన్నకీ చిన్న యుద్ధం జరుగుతోంది.

"నాదగ్గర డబ్బులేదు. నేను కొన్ను" అంటున్నాడు వాళ్లనాన్న.

"అయ్యో! కొనకపోతే ఎలాగ! పండుగని ఎంతో ముచ్చట పడుతున్నారు వాళ్లు పాపం" అంది వాళ్లమ్మ.

"ఇంకో పండుక్కి చూసుకోవచ్చులే. ఇప్పుడప్పుచేసి కుట్టించను, వాళ్లకి కొత్తబట్టలు."

"అయ్యో! అలా అనకండి. వాళ్ల కెంత గావాలి? ఏడాదికొక్కసారి వచ్చే పండుగాయెను."

"అన్ని పండుగలూ ఏడాదికొకసారే వస్తాయి. నెలనెలకీ ఏదో ఒక పండుగ వస్తూనే ఉంటుంది. చేతులో డబ్బు ఉన్నప్పుడు కుట్టిస్తాలే."

"ఇది పెద్దపండుగ. అలా అనకండి. పిల్లలు చిన్నపుచ్చుకుంటారు. పొరుగు పిల్లలందరూ కొత్త పరికిణీలూ, కొత్త చొక్కాలూ వేసుకుతిరుగుతూవుంటే మన పిల్లలు మాసిన బట్టలు కట్టుకు తిరగడానికి రేమంత ఖర్మం వచ్చింది! ఊరుకోండి, ఎవరేనా వింటే నవ్విపోతారు."

"మరేం నవ్వరు లెద్దూ"

"ఇదేమిటమ్మా ఈ మొండిపట్టు? ఎంత చెప్పినా వినరు. పిల్లలకి కొత్తబట్టలే లేకపోతే ఈ పండుగలు చేసుకోడా లెందుకు? ఈ పిండివంటలు వండుకోడా లెందుకు?" అని బుగ్గలు వేళ్లతో నొక్కుకుంది.

వాళ్ల నాన్నకి కోపంవచ్చి కేకలేశాడు.

వీథిలో ఆడుతూన్న ముగ్గురు పిల్లలూ కేకలు విన్నారు.

అప్పుడు సీత వెంకితో అందిగదా: "వెంకీ, వెంకీ, నాన్నేం, మనకేం, కొత్త పరికిణీలు కుట్టించ నంటున్నారు. నీవిప్పుడేం చేస్తావా అంటే నాన్న దగ్గరకు వెళ్లి నాన్న కాళ్లు రెండూ గట్టిగా పిటకరాయిలాగ పట్టుకో. పట్టుకొని అంటావు గదా 'నాన్నా, నాన్నా, నాకూ, అక్కయ్యలకీ కొత్త పరికిణీలు కుట్టించవూ' అని."

అపుడు సూరి అందిగదా: "ఒసే సీతీ, అలా చేస్తే నాన్నకి కోపం వస్తుందేమోనే. అమ్మ చెపుతుందిలే, నాన్నతో, కుట్టించమని"

"ఉండవోసే నీకు తెలీదు. ఊరుకో సూరీ! వెళ్ల వే వెంకీ, వెళ్లు."

వెంకి గబగబ పరుగెత్తుకెళ్లి వాళ్ల నాన్న కాళ్లు రెండూ గట్టిగా పట్టుకుంది. పట్టుకొని "నాన్నా, నాన్నా, కొత్త పరికినీలూ ఊ ఊ ఊ........"అని మూలగడం మొదలెట్టింది.

కొంత సేపయాక సూరీ, సీతీ వచ్చారు. సూరి అందిగదా: "నాన్నా, నాన్నా, వాళ్లమ్మాయే ఉల్లి పువ్వుల పరికిణీ కుట్టించుకొంది. నాన్నా, రొంచక్కుంది! మాక్కూడా కుట్టించిపెట్టవూ?"

సీత అందిగదా: "పోనీలే నాన్నా, నీ వెప్పుడూ యింతే! కుట్టించిపెట్టమంటే కుట్టించవు. ఇప్పుడు వెళదాం రా నాన్నా బజారుకి"

వెంకి నాన్న పంచ లాగుతూ "రా నాన్నా బజారూ, రా నాన్నా బజారూ" అని అనడం మొదలెట్టింది. వాళ్లు ముగ్గురూ కలిసి నాన్నని బజారుకు లాక్కుపోయారు. వాళ్లమ్మ వంటింట్లోంచి చూచి నవ్వుకుంటోంది.

3

"ధర్మసంవర్ధనీ మాయమ్మా
నమ్మితీనమ్మా
దాసునీ దయజూడవలె నమ్మా
ఎన్ని జన్మము లెత్తితిని తల్లీ! కల్పకవల్లీ!
ఎన్ని జన్మము లున్నవో మల్లీ."

అంటూ సాతాని కాషాయవస్త్రాలు కట్టుకొని గుమ్మడిపండు చెంబు నెత్తిమీద పెట్టుకొని తంబురా, చిరతలూ చేతులతో పట్టుకొని వాయిస్తూ భోగినాడు వాళ్లింటికి వచ్చాడు. తలంటునీళ్లోసుకొని, కొత్తపరికిణీలు కట్టుకొని, కొత్తజాకెట్లు తొడుక్కొని, కాటుకా బొట్టూ పెట్టుకొని, బుట్టెడు బియ్యం అరుగు మీద పెట్టుకొని సూరీ, సీతీ, వెంకీ ఇంటికి వచ్చిన బిచ్చగాళ్లందరికీ గుప్పెడు గుప్పెడు బియ్యం వేస్తున్నారు.

ఆరోజున వాళ్లందరూ తెల్లారకుండానే లేచారు. తలనీళ్లు పోసుకున్నారు. వసారాలో వేల్లాడదీసిన చిల్లిపిడకలన్నీ పెరట్లోనే పోగేసి భోగిమంట వేసుకొన్నారు. సీత వాళ్లనాన్న ఊళ్లకర్ర తెచ్చి భోగిమంటలో పడేసింది. వాళ్లమ్మ అప్పడాలకర్ర వెంకి పడేసింది. వాళ్లన్నయ్య ప్రక్కవాళ్లదల్లో వెదురుకర్ర తీసి భోగిమంటలో పడేశాడు. భోగిమంట దగ్గర వాళ్లంతో సేపు చలికాచుకొన్నారు.

"అబ్బీ, అబ్బీ, నీ కింకా పాటలొచ్చునా?" అంది సూరి.

"వచ్చునమ్మా" అని—

"ఘుమ్మఘుమ్మన పెరుగు తరచగ
కోరి విని ప్రార్థించి కృష్ణుడు
అమ్మ వెన్నా అనుచు కవ్వము
అణచిపెట్టగను
నమ్మరా కృష్ణమ్మ! పెరుగులో
నడుమ గుమ్మడు తిరుగు లాడును
నమ్మకున్నను ఘుమ్మ ఘుమ్మను
నాద మిటు వినుమీ
కృష్ణా! గుమ్మ డిదుగో!"

పాడాడు. సూరీ, సీతీ, వెంకీ గుమ్మడిపండు చెంబులో తలోగుప్పెడు బియ్యం పోశారు. సాతాని పాడుకొంటూ ఇంకో ఇంటికి పోయాడు.

ఇలా ఎంతోమంది పాటలు పాడుకుంటూ వచ్చారు. వారిచేత రకరకాల పాటలు పాడించుకొని వారికి సూరీ, సీతీ, వెంకీ తలోగుప్పెడు బియ్యం పెడుతూనే ఉన్నారు. కాకులూ పిచికలూ అప్పుడప్పుడు వాళ్ళదగ్గరకు వచ్చేవి. వాళ్లు కాసిని బియ్యం చల్లితే అవి తినేసిపోయేవి. ఇలా మధ్యాహ్నందాకా వాళ్లు బిచ్చగాళ్లకీ, కాకులకీ, పిచికలకీ బియ్యం వేస్తూనే ఉన్నారు.

ఇంతట్లోకే వాళ్లమ్మ "నాన్నగారు మడి కట్టుకున్నారు. లెండర్రా బువ్వ తిందురుగాని" అని కేకేసింది.

"వస్తున్నామే" అని వాళ్లు అరుగుమీదనుంచి లేచారు. అదుకున్నే ముసలమ్మ అలా పోతోంటే దాన్ని పిల్చి, బుట్టలో బియ్యం దాని వళ్లో పోసింది సీత.

ముగ్గురూ ఇంట్లోకి వెళ్లిపోయారు.

ఇంట్లోకి వెళ్లి ముగ్గురూ కాళ్లుకడుక్కుని భోజనానికి కూర్చున్నారు. వాళ్లమ్మ వడ్డిస్తోంది.

"అమ్మా, నా కేం వండిపెట్టావు" అంది సీత.

"నీకు పులిహోర చేసిపెట్టానులే" అందివాళ్లమ్మ.

"నాకో అమ్మా" అంది వెంకి.

"నీకు బొబ్బట్లు ఇష్టమేగా?"

"మరి నాకో! పరమాన్నం చేసిపెట్టావా అమ్మా" అంది సూరి.

"ఇన్నుంటే ఇంకా పరమాన్నం ఎందుకే" అన్నాడు వాళ్ల నాన్న.

"రేపు చేస్తానులే" అంది వాళ్లమ్మ.

సూరి ధుమధుమలాడుతూంటే "నీ కానక ఓతాయిలం పెడతానులే" అంది వాళ్లమ్మ.

"నాకూ పెట్టాలి తాయిలం. నాకూను" అన్నారు సీతీ, వెంకీని.

తరువాత ముగ్గురూ కబుర్లు చెపుతూ ఒకళ్లమీద ఒకళ్లు సొడ్డు వేసుకుంటూ భోజనాలు చేశారు.

౪

పెద్దపండుగనాడు సూర్యుడు ఉత్తరదిశాభిముఖుడై ఉదయాన్నే ప్రకృతికంతకూ బంగారునీరు పూశాడు. దేశంలోనివాళ్లంతా కొత్తబట్టలు కట్టుకున్నారు. చెట్లుకూడా కొత్తబట్టలు కట్టుకున్నట్టే ఉన్నాయి. బీదవాళ్లుకూడా కొత్తబట్టలు కట్టుకున్న భావంతోనే ఉన్నారు. ఆ ఉదయాన్ని లోకము పెదవులలోనుంచి వెలువడిన మందహాసము సాయంకాలానికి పెద్దనవ్వుగా మారబోతోంది.

ఉదయాన్నే వినిపించాయి శంగంటలు. భాస్కరుని బంగారుకాంతికి మెరుగుపెడుతున్నాయి. దేవుడు పల్లకీలో ఎక్కి భక్తుల దర్శనం కోసం, భక్తుల కానుక లందుకోడం కోసం పీఠిపీఠులా ఊరేగడానికి బయలుదేరాడు. పూలదండలతో, మంగళవాద్యాలతో, స్వస్తివాక్యాలతో, వాత్సల్యసౌరభాలతో.

ఆపెద్దపండుగనాడు దుఃఖచ్ఛాయల్ని వేటాడి తరుమగొట్టడానికి దేవుడు బయలుదేరాడు.

సూరీ, సీతీ, వెంకీ కొత్తబట్టలు కట్టుకున్నారు. వాళ్లమ్మ వాళ్ల నలంకరించింది. దేవుడి బాజాలు వినిపిస్తున్నాయి. దేవుడికి హారతివ్వడానికి ముగ్గురూ ఉబలాటపడుతున్నారు. పెద్దపళ్లెంనిండా బియ్యం పోశారు. తాంబూలం పెట్టారు. హారతికర్పూరం పెట్టారు. అరటిపళ్ల అత్తం ఒకటి పెట్టారు. అన్నయ్య నాలుగు అగరొత్తులు పడేశాడు.

కాగడాలతోటీ, బాజాలతోటీ దేవుడు వాళ్లింటిముందరికి వచ్చాడు.

సూరీ, సీతీ, వెంకీ ముగ్గురూ పళ్లెం పట్టుకువచ్చి పూజారి కిచ్చారు. పూజారి బియ్యం, పళ్లూ అన్నీ దేవుడిముందు పోసి, కర్పూరం వెలిగించి దేవుడికి హారతిచ్చాడు. హారతిస్తూంటే వాళ్లమ్మ లెంపలు వాయించుకొని దేవుడికి దణ్ణంపెట్టింది. వాళ్లమ్మను చూచి సూరీ, సీతీ, వెంకీ కూడా దేవుడికిదణ్ణంపెట్టారు. పూజారి హారతిపళ్లెం సూరిచేతి కిచ్చాడు. అందరికీ శఠగోపం పెట్టి పువ్వుల ప్రసాదం ఇచ్చాడు. అందరూ దీపం కళ్లకద్దుకున్నారు. అద్దుకుంటూ వాళ్లమ్మ అంది

కదా-"దేవుడి పుణ్యాన్ని మా సూరికి మంచిసంబంధం వచ్చి చప్పున పెళ్లి అయితే బావుండేది." అంటే సూరి సిగ్గుపడింది. సీతీ, వెంకీ సూరికేసి నవ్వారు. సూరికి ఉడుకుమోత్తనం వచ్చి ఇంట్లోకి పారిపోయింది.

ఆరోజల్లా వాళ్లు ముగ్గురూ బిచ్చగాళ్లకి బియ్యం వేస్తూ ఆడుకుంటూ, పాడుకుంటూ ఖులాసాగా కాలం గడిపారు.

కనుమునాడు తెల్లారకుండానే లేచి వాళ్లమ్మ, సూరీ, సీతీ కలిసి పెద్దపెద్ద ముగ్గులు పెట్టారు. వాళ్లమ్మ పెద్దరథం పెట్టింది. వాళ్లు దానిచుట్టూ చిన్న చిన్న ముగ్గులు పెట్టారు. ఆ రథాన్ని పక్క ఇంటి రథంతో కలిపారు. ఈవిధంగా ఊళ్లో ఉన్న ముగ్గులన్నీ కలిసి ఒక ముగ్గు అయాయి. సౌందర్యదేవత కౌగిలిలో ఆ ఊరంతా ఆనాడు ఒదిగింది.

వాళ్ల నాన్న ఓగడ్డిమోపు కొని వాళ్లింటిముందర పడేశాడు. పశువులకుగూడా ఆనాడు పండుగే. యథేచ్ఛగా ఎవరింటికేనా వెళ్లి అవి కావలసినంత గడ్డి తినవచ్చు.

తాళాలు వాయిస్తూ, ఆంబోతులకు అచ్చువేసి కాపులు వీథుల్లో ఊరేగిస్తున్నారు. వ్యవసాయదారులు తమ పశువుల కొమ్ములకు రంగులువేసి వాటిని అలంకరిస్తున్నారు.

కనుమునాడు కాకికూడా మునుగుతుందని చెప్పి వాళ్లమ్మ అన్నయ్యకీ, సూరికీ, సీతకీ, వెంకికీ తలనీళ్లు పోసింది.

"అమ్మా! ఇవ్వాళ ఏం వండుతావే" అంది సీత.

"కనుమునాడు మినుము తినాలికాదుటే" అంది సూరి.

"అయితే అమ్మా! ఈవాళ ఆవడలు చేసిపెట్టు" అంది సీత.

"మీ నాన్నగారి నడిగి చెప్తానులే" అంది వాళ్లమ్మ.

"నాన్నా, నాన్నా, నీకు ఆవడలు కావాలి కాదూ" అంది సీత.

"సరే మీ ఇష్టం" అన్నాడు వాళ్ల నాన్న.

సూరీ, సీతీ, వెంకీ అరుగుమీదకూర్చున్నారు. ఆదారిని పోయే పశువులు వాళ్లింటిముందరి గడ్డి తింటున్నాయి. అన్ని రకాల బిచ్చగాళ్లకీ బియ్యం పెడుతున్నారు వాళ్లు. బియ్యం పుచ్చుకొనే ఆనందం బిచ్చగాళ్లదీ, బియ్యంపెట్టే ఆనందం పిల్లలదీ, పిల్లలు పెడుతున్నారనే ఆనందం తల్లిదండ్రులదీ!

ఆ పెద్దపండుగ మూడు రోజులూ ఎవరు ఏపని చేసినా ఆపనులలో ఆనందాన్నే వారివారి మనస్సులు చూస్తున్నాయి.

ప్రభాతవల్లకి

— శ్రీ బెళ్లూరి శ్రీనివాసమూర్తి —

కడచిపోయెను పూర్వజీవిత
గాథ లేవో విస్మృతింబడి,
కడలనెల్లఁ నవీనరోచులు
కరుడుగట్టినవి.

శ్రావ్యమైన శకుంతగానము
స్వాంతముల రగులించుచున్నది
మాతృసేవామధురిమంబుల
మలయు సౌఖ్యములు.

తరుణమున నీహృదయ వీణా
తంత్రులను కదలింపుమోయీ
తరుణతరుణహృదంతరంబులు
తాండవింపగను.

ఎన్ని మూర్ఛన లుద్భవంబై
ఎంత బ్రహ్మానంద మొదవునో
భావభరితప్రభాతవల్లకి
పాటలో నింకఁ.

కాలవాహిని కలిసిపోయిన
గాథలోనే లీనమగునో
ఘనవినూతన వార్షికోదయ
గర్భమే గదలించునో!

సర్వజ్ఞాత్మముని

= శ్రీ నిర్వికల్పానందస్వామి =

సర్వజ్ఞాత్మముని అని ప్రసిద్ధిగాంచిన నిత్యబోధాచార్యులు శృంగేరీపీఠము నధివసించిన ఆచార్య పరంపరలో నొకడు. ఈయనగురుని పేరు దేవేశ్వరుడు. క్రీ. శ. ౮, లేక ౯-వ శతాబ్దము ఈయన జీవితకాల మైయుండవచ్చును. ఈయనజీవితమునందలి విశేషము లేమియును తెలియవచ్చుట లేదు.

సంక్షేప శారీరకము

కాని, అద్వైత వేదాంతవాఙ్మయమున ఏతత్కృతమగు సంక్షేపశారీరక మను గ్రంథము సమధిక ప్రసిద్ధిని గాంచియున్నది. ఈ గ్రంథము 'ప్రకరణ-వార్తిక' జాతీయ మని గ్రంథకర్తయే నుడివియున్నాడు. శాంకరభాష్యమునకు వార్తికస్థానీయమగు ప్రకరణ గ్రంథ మిది. ఇందు వేదాంతసూత్రములందువలెనే సమన్వయావిరోధసాధనఫలము లను నాల్గు ప్రకరణము లున్నవి. ప్రథమాధ్యాయమున ౫౬౩ శ్లోకములును, ద్వితీయాధ్యాయమున ౨౪౮ శ్లోకములును, తృతీయాధ్యాయమున ౩౫౬ శ్లోకములును, చతుర్థాధ్యాయమున ౫౩ శ్లోకములును కలవు.

వ్యాఖ్యలు

ఈ గ్రంథమునకు మధుసూదనసరస్వతి రచించిన సారసంగ్రహ మను టీకయును, రామతీర్థస్వామి రచించిన 'అన్వయార్థప్రకాశిక' యను టీకయును ఉన్నవి. మూలగ్రంథమును, టీకలునుగూడ ముద్రితము లైనవి.

ఈ 'సంక్షేప' శారీరకము శాంకరసూత్రభాష్యమును వివరించుటకు వ్రాయబడిన బృహద్గ్రంథము. ఇక, సర్వజ్ఞాత్మముని అనుసరించిన క్రమమును ఒకింత పర్యాలోకింతము.

చతుస్సూత్రీ వ్యాఖ్య

బ్రహ్మవిద్యాధికారికిని, జిజ్ఞాస్యమగు బ్రహ్మమునకును అభిన్నత్వమే సమీచీనము. ఏలయన, 'త్వం' పదార్థవాచ్యుడగు ఈ ముముక్షువునకు స్వనిష్ఠమగు కర్తృత్వాదుల అధ్యాస యున్నది. దీనిని తొలగించుకొనుటకే బ్రహ్మజిజ్ఞాస. తానే బ్రహ్మము కానియెడల ఈ ఎరుకవలన సిద్ధించున దేమియును లేదు. ఒకరికి సంబంధించిన జ్ఞానము మరియొకరి బంధమును ఎట్లు త్రుంపగలదు? కనుకనే జీవబ్రహ్మముల కభిన్నత్వము నంగీకరింపవలెనని వేదాంతసూత్రములలోని ప్రథమసూత్రము నిర్ణయించుచున్నదని సంక్షేపశారీరకకారు డనుచున్నాడు.

ద్వితీయసూత్రము జగత్కారణప్రదర్శనవ్యపదేశమున తత్పదార్థమును నిరూపించుచున్నది. తత్-పదార్థమగు బ్రహ్మమును, దాని స్వరూపతటస్థలక్షణములను నిర్వచించి, జీవబ్రహ్మముల యైక్యమును ప్రదర్శించుటయే ద్వితీయసూత్రతాత్పర్యము. చతుర్థసూత్రమీ యైక్యమును సమధికముగ ప్రతిపాదించుచున్నది. తృతీయసూత్రము బ్రహ్మముయొక్క శాస్త్రప్రమాణకత్వమును వాకొనుచున్నది.

అనుబంధములు

ప్రత్యగాత్మయొక్కయు, బ్రహ్మముయొక్కయు ఏకత్వబోధయే ప్రయోజనము. ఇదియే ఉపేయము. త్వంపదార్థమును, తత్పదార్థమును విషయములు. వీనిలో తత్పదార్థము అజ్ఞాతము; త్వంపదార్థము మిథ్యాజ్ఞాతము. కనుక నివి విచారవిషయము లగుచున్నవి. ఆత్మ అప్రమేయము—అనగా ప్రమాణమునకు విషయీభూతము కాజాలదు. ప్రమాణమునకు విషయీభూతమగుటతో ఆత్మ దృశ్యమగును. దృశ్య

మగుచో జడమగును. జడమైన అనిత్య మగును. జడమునకు వికారము అవశ్యంభావ్యము. జీవబ్రహ్మములకు భేదము లేదు. భేదము భ్రాంతిఫలము. భ్రాంతియే వివర్తమునకు మూలము. జ్ఞానమున అజ్ఞాన ముండజాలదు. జ్ఞానస్వరూపమగు బ్రహ్మమున ప్రపంచ ముండినప్పుడుకూడ ప్రపంచముయొక్క అభావమునే గుర్తింపవలెను. సదసద్విలక్షణమగునది మిథ్య. సత్యజ్ఞానమున మిథ్యాత్వబోధముండజాలదు.

జగత్తుయొక్క ఉనికి

అగుచో, జగత్తు ఎందులకు కనబడుచున్నది? జ్ఞానస్వరూపమగు బ్రహ్మమున జగత్తును, తత్కారణమగు అజ్ఞానమును నుండజాలవు. కనుకనే అజ్ఞానవశమున జగత్తు ప్రతీతము కాజాలదు - అని ప్రశ్నించినచో: బ్రహ్మాకారమగు వృత్తిజ్ఞానము అజ్ఞానమునకు విరోధి; బ్రహ్మము విరోధి కాదు. ఇట్టి వృత్తిజ్ఞానము వలన అజ్ఞానము నష్టమైన బంధనము ఘటిల్లదు. అప్పుడు అజ్ఞానరహితమగు బ్రహ్మము మాత్రమే యుండును. అజ్ఞానము జగద్భ్రమకు కారణము కాకపోయిన జ్ఞానమువలన నిర్విశేషముక్తి కలుగదు. ఈశ్వరేచ్ఛాదికములను కారణములుగ స్వీకరించినయెడల, చాల దోషములు ఘటిల్లును. అద్వైతవాదికి విరుద్ధమగు చరమ పూర్వపక్షమును, సమాధానమును గూడ నిదియే.

అధికారి: సాధన

బ్రహ్మజ్ఞానమునకు విధితో నిమిత్తము లేదు. అధికారి నిర్ణయ ప్రసంగమున యమనియమములను గురించి సర్వజ్ఞాత్మముని యొనర్చిన వ్యాఖ్య మధురమగు నున్నది.

యమస్వరూపా సకలా నివృత్తి
స్తథా ప్రవృత్తిః నియమస్వరూపా,
నివర్తకా దత్ర యమప్రసిద్ధిః
ప్రవర్తకాత్ స్యాన్నియమ ప్రసిద్ధిః.
(సం. శా. ౧-౮౪)

సర్వవిధములగు ప్రాణిపీడ నుండియు, అనృత వాక్య ప్రయోగము నుండియు నివృత్తమగుట యమము. శౌచాదిరూపమగు ప్రవృత్తి నియమము. హింసాది నివర్తకమగు శాస్త్రము యమము. శౌచాది ప్రవర్తకమగు శాస్త్రము నియమము. హింసాదులను పరివర్జించి శౌచాదులను గ్రహించుటవలన బ్రహ్మజ్ఞానమున కధికారి యగును. నివృత్తి ద్వివిధము. ప్రథమము బహిఃస్థితమగు శరీరేంద్రియముల సంయమము. ద్వితీయము అంతరస్థమగు కూటస్థచిత్స్వరూపావస్థానము. కేవలము బహిరింద్రియములయొక్కయు, మనస్సుయొక్కయు సంయమమును సంపాదించిన చాలదు. ఒకానొక బహిర్విషయమును గ్రహించి మనస్సు ఏకాగ్రతను బొందినను బొందవచ్చును. దాన లాభము లేదు. ఆత్మస్వరూపావస్థితియందే మనస్సంయమము సార్థకత్వమును సంపాదించుకొనుచున్నది.

నిష్కామ కర్మమును జ్ఞాననిష్ఠకు సహకారి రూపమున బరిగ్రహించి, పరిశుద్ధాంతఃకరణుడైన ముముక్షువే వేదాంత విద్యాశ్రవణమునకు అధికారి.

శాస్త్రద్వయేన పరిదర్శిత సాధనేన
సాధ్యస్పృహోపరవశః పురుషో ముముక్షుః,
శుశ్రూషతే గురుముపేత్య దితః సచాత్ర
వేదాంతవాక్య విషయశ్రవణాధికారీ.
(సం. శా. ౧-౯౦)

యజ్ఞాదికములగు కర్మములు ఫలాకాంక్షా వర్జితములై అనుష్ఠింపబడినయెడల వివిదిష, అనగా బ్రహ్మజ్ఞానేచ్ఛ కలుగును. ఈ ఇచ్ఛను గలిగింపజేయుటయే కర్మతాత్పర్యము.

తరువాయి గ్రంథమున గురుశిష్య సంవాద రూపమున ప్రత్యగాత్మయే బ్రహ్మమని నిరూపింపబడుచున్నది.

వాక్యార్థము : లక్షణ

శబ్దముయొక్క ప్రవృత్తి వస్తునిష్ఠము. బ్రహ్మాత్మైక్య వస్తు నిరూపణము నిమిత్తము; అన్యప్రమాణముతో నిమిత్తము లేదు. వేదాంతవాక్యములు అనర్థనివృత్తి నొనర్చుచు నిషేధముఖమున వస్తునిరూపణ మొనర్చుచున్నవి. కనుక, నీ విషయమున వేదాంత వాక్యములును, అనుభూతియును ప్రమాణము లగుచున్నవి.

బ్రహ్మాత్మబోధము అప్రమేయము. బ్రహ్మము ప్రత్యగాత్మస్వరూపముగుటవలన నెట్టి ప్రమాణమునకును విషయము కాజాలదు. ప్రభాకరమతస్థు లంగీకరించు నియోగవిధి కవకాశము లేదు. తత్త్వమస్యాది వాక్యవిచారమున లక్షణాబలమున నర్థము సిద్ధించుచున్నది. ఈ లక్షణయే జహదజహల్లక్షణ. త్వంపదార్థము యొక్కయు, తత్పదార్థముయొక్కయు ఉపాధులు పోయినయెడల శుద్ధమగు నిర్విశేష బ్రహ్మమే సిద్ధించుచున్నది.

నిత్యః శుద్ధో బుద్ధముక్తస్వభావః
సత్యః సూక్ష్మః సన్ విభు శ్చాద్వితీయః
ఆనందాబ్ధిః యః పరః సోఽహమస్మి
ప్రత్యగ్ధాతు ర్నాత్ర సంశీతిరస్తి.
(సం. శా. ౧-౧౬౩)

విధి : నియోగము

ఆకాశాదులు వ్యావహారిక (ఆపేక్షిక) నిత్యములు. కాని, ప్రత్యగాత్మ పారమార్థిక నిత్యము. అట్లే ఆకాశాదుల శుద్ధత్వ నిత్యత్వాదులు వ్యావహారికములు. కాని ప్రత్యగాత్మయొక్క శుద్ధత్వనిత్యత్వములు పారమార్థికములు. సత్యమునకును, జ్ఞానమునకును భిన్నత్వము లేదు. ఈ జ్ఞానమే ఆనందము. ఇది ఆత్మబోధమువలననే సిద్ధించుచున్నది.

కేవలము ప్రభాకరమతమునేగాక భాట్టమతము ననుసరించి చూచినను, శబ్దభావనతో నిమిత్తము లేదు.

అతో న వేదాంతవచస్సు విద్యతే
విధి ర్నియోగో పిచ శబ్దభావనా,
న కర్మకాండేపి నియోగతోఽస్త్యసౌ
యతో నిషేధేషు న విద్యతే విధిః.
(సం. శా. ౧-౪౪౮)

శంకరుడు భాట్టమతమును నిరసింపలేదు. సురేశ్వరుడు 'విధివివేకము'న దానిని నిరసించినాడు. సర్వజ్ఞాత్మముని దానిని ఖండించుట ఉచితమే! నిష్క్రియబ్రహ్మ ప్రతిపాదనమే వాక్యతాత్పర్యము. అఖండబోధ వాక్యబలముననే సిద్ధించుచున్నది. వేదాంతవాక్యముల ననుసరించిన ముక్తి లభింపగలదు.

శక్నోతి సిద్ధ మవబోధయితుంచ వాక్యం
శక్నోతి కార్యరహితం వదితుంచ వాక్యమ్,
శక్నో త్యఖండ మవబోధయితుంచ వాక్యం
శక్నోతి ముక్తిఫల మర్పయితుంచ వాక్యమ్.
(సం. శా. ౧-౫౬౨)

వేదాంతవాక్యము లన్నియును నిష్క్రియమును, నిర్విశేషమును నగు బ్రహ్మమునే ప్రతిపాదించుచున్నవి. ఇదియే సరసీకమగు సిద్ధాంతము.

ప్రమాణాగోచరత

స్వప్రకాశమగు వస్తువును ప్రమాణితమొనర్ప ఇతర ప్రమాణముల ఆవశ్యకత లేదు. ప్రమాణప్రమేయ వ్యవహారము అవిద్యాకల్పితము. సమస్తప్రమాణములును జడవస్తునిష్ఠములు. అజ్ఞాతవస్తుజ్ఞాపనము ప్రమాణాధీనము కాదు. అజ్ఞానియే వ్యవహారకాలమున ప్రమాణాదుల సాయము నంగీకరించి, లోకవ్యవహారమును నడుపుకొనుచున్నాడు.

అజ్ఞాత మర్థ మవబోధయితుం సశక్త
మేవం ప్రమాణ మఖిలం జడవస్తునిష్ఠమ్,
కిం త్వప్రబుద్ధపురుషం వ్యవహారకాలే
సంశ్రిత్య సంజనయతి వ్యవహారమాత్రమ్.
(సం. శా. ౨-౨౧)

బౌద్ధమతము

బౌద్ధమతమునకును, శంకరమతమునకును ఎట్టి సాదృశ్యమును లేదు. బౌద్ధమతమున సకలమును క్షణికము; అగుటచే ప్రమాణప్రమేయవ్యవహారము అసంభవమగుచున్నది. శంకరమతము ఈ వ్యవహారమునకు సత్త నంగీకరించుచున్నది. బౌద్ధమతమున జ్ఞానము నదియే అనిత్యమును, అస్థిరమును. కాని, శంకరమతమున జ్ఞానస్వరూపము నిత్యమును, స్థిరమును. వివర్తమునకు విభ్రమమునకు ఆశ్రయము అఖండజ్ఞానము. కనుక, ఈ రెండు మతములకును ఎట్టి సాదృశ్యమును లేదు. బౌద్ధమతఖండనావసరమున సర్వజ్ఞాత్ముని శాక్యభిక్షు, బుద్ధముని, భదంతముని మున్నగు పదములను బుద్ధుని సూచింప ప్రయోగించినాడు.

ఆరంభపరిణామవాదములు

కూటస్థనిర్వికారమగు బ్రహ్మమునకు పరిణామమసంభవము. చైతన్యస్వరూపమగు బ్రహ్మము ఘటాదులవలె పరిణామము నందజాలదు. కార్యకారణభావము ప్రతిభాసమాత్రమే. కనుక వివర్తవాదమే స్వీకార్యము. కణాదుడు ఆరంభవాది. బౌద్ధుడు సంఘాతవాది. కపిలుడు పరిణామవాది. ఈ వాదములన్నియు అయౌక్తికములును, శ్రుతిసిద్ధాంత విరుద్ధములును. సంఘాతవాదము నంగీకరించు బౌద్ధులకు నిత్యుడగు సంఘాత లేడు. ఆరంభవాది ఆది ఎన్నడో చెప్పలేడు. సాంఖ్యులు చెప్పినట్లు జడప్రకృతియే సృష్టికర్తగ నంగీకరించిన, విచిత్రజగద్రచన కది సమర్థమని నిర్ధారణచేయజాలము. కనుక వాచారంభణశ్రుతి ననుసరించి వివర్తవాదమే అంగీకార్యమగుచున్నది.

ఏకజీవవాదము

అవిద్యా-ప్రతిబింబమే ఈశ్వరుడు; అంతఃకరణప్రతిబింబమే జీవుడు. ఈ జీవుడొక్కడే అనుచో [illegible] మనకు పెక్కులుగ తోచు జీవులలో నొకని అజ్ఞానము తొలగినయెడల అందరి అజ్ఞానము తొలగవలసియుండును కదా? అనిన: వ్యక్తియొక్క అజ్ఞానము పోయినను, అది జాతిరూపమున నిలచును. వ్యక్తికంటె జాతి ఆపేక్షికముగ నిత్యము. కనుక వ్యావహారికముగ ఈ అజ్ఞానము నిలిచియే యుండును.

అజ్ఞానం సకలభ్రమోద్భవకృత్
పిండేషు సామాన్యవత్
జీవానాం ప్రతిబింబకల్పనపుషాం
బింబోపమే బ్రహ్మణి,
విద్వాంసం పురుషం జహాతి
విద్యావిహీనం నరం
నష్టానష్టను వాత్మపింసముఖునా
జాతిస్త స్త్రైకే జనుః. (సం. శా. ౨-౧౬౨)

జీవబహుత్వ నిరసన

అద్వైతులలో కొందరు అజ్ఞాన బహుత్వమును, జీవబహుత్వమును అంగీకరించుచున్నారు. సర్వజ్ఞాత్మముని ఈ అభిప్రాయములను సమర్థింపలేదు. మరి కొందరు ఆకాశమున నొక తావున పక్షి యుండినను, అన్యత్ర లేకుండునట్లు శుద్ధ బ్రహ్మమున భావాభావములు స్వీకార్యము లనుచున్నారు. అవిద్యాయుక్తుని బద్ధునిగను, రహితుని ముక్తునిగను గ్రహింపవలెను. అవిద్యావిలాసమున కాశ్రయమగు శుద్ధబ్రహ్మమే జగత్కారణమని అన్యులు. ఈ పక్షము ననుసరింప బూనినను, నిరంశబ్రహ్మమున యుగపత్తుగ అజ్ఞానముయొక్క భావాభావములను సమర్థింపజాలము. వీరు తమోవృత్తియే చైతన్యనియామక మందురు. ఈ సిద్ధాంతము నంగీకరించి బద్ధముక్తవ్యవస్థ నేర్పరిచినను, ఈ వ్యవస్థ యుక్తియుక్తమని తోచదు.

ఇక అజ్ఞాన మొక్కటియే యైనను తత్కార్య బహుత్వమును స్వీకరించు పక్షమువారు, అజ్ఞానమునందు ఒక అంశము నాశమైనను మరియొక అంశము మిగిలియుండు నందురు. ఇదియును బద్ధముక్తవ్యవస్థను నిల్పుటకే. అన్యపక్షీయులు అజ్ఞానావయవ బహుత్వము నంగీకరించుచు, ప్రత్యేకావయవ ప్రతిబింబభూతమగు జీవనానాత్వమును స్వీకరించుచున్నారు. ఇతరులు ఈశ్వరుడు బద్ధుని ప్రతిమాయాజాలమును ప్రసృతమొనర్చుచు, ముక్తునినుండి వినిసృతమొనర్చుచున్నాడందురు.

భేదమును అంగీకరించు ఈమతము లన్నియును అసంగతములు. జీవనానాత్వముకూడ అనంగీకార్యము. ఏలయన ఆత్మ విభువై ప్రతిశరీరమున భిన్నమగుచున్నదనిన, ఒకే శరీరమున పెక్కు ఆత్మల సంస్థితి నొప్పుకొనవలసియుండును. కాని, ఆత్మ సర్వదా ముక్తము. జీవుడు భ్రాంతివలన బద్ధుడనని తలచినప్పుడు కూడ అది ముక్తమే. బద్ధముక్తవ్యవస్థ అజ్ఞానకల్పితము. పారమార్థికదృష్టికి మాయ లేదు. జ్ఞానమున దేశకాలవ్యవస్థితముగ అజ్ఞానముయొక్క ఉనికి సంఘటితముకాజాలదు. కనుకనే, బ్రహ్మస్వరూపమున మాయకు త్రికాలాభావము.

స్పష్టం తమః స్ఫురణమాత్రం న తత్ర తద్వత్
సర్వేశ్వర తదితి తత్ర నిషిధ్యతే తత్,

బింబే తమో నిపతితే ప్రతిబింబకేవా
దేహద్వయావరణ వర్జిత చిత్స్వరూపే.
(సం. శా. ౨-౧౭౬)

సాధన

తత్త్వమస్యాదివాక్యముల విచారణయే అంతరంగ సాధనము. యజ్ఞాదికర్మములు చిత్తశుద్ధి కారణములు. కర్మము జ్ఞానమునకు సహకారి కారణము.

యజ్ఞాది క్షపిత సమస్త కల్మషాణాం
పుత్రాదిత్రయగతసంగ వర్జితానామ్,
సంశుద్ధే పదయుగలార్థ తత్త్వమార్గే
ప్రాయేణోద్భవతిహి జన్మ నీహ విద్యా.
(సం. శా. ౩-౩౪౪)

శ్రవణ మనన నిదిధ్యాసనములే సాధనములు. గురువునుండి శ్రుతివాక్యములను వినుటయే శ్రవణము. ఆ వాక్యములను మనసున విచారించుటయే మననము. తత్ప్రతిపాద్య వస్తుధ్యానమే నిదిధ్యాసనము. మహావాక్య విచారబలమువలనే ఆత్మసాక్షాత్కారము సిద్ధించుచున్న సన్న్యాసికి బహిరంగ సాధనమగు కర్మానుష్ఠానము త్యాజ్యము. అంతరంగ సాధనములగు శ్రవణాదులనే అతడభ్యసింపవలెను.

అంతరంగ మపవర్గ కాంక్షిభిః
కార్యమేవ యతిభిః ప్రయత్నతః,
త్యాజ్యమేవ బహిరంగసాధనం
యత్నతః పతనభీరుభిర్ధ్రువేత్.
(సం. శా. ౩-౩౨౪)

ఫలము

సగుణవిద్యాఫలముగ బ్రహ్మలోకము సిద్ధించును. ఈ విద్య క్రమముక్తికి సోపానము. అద్వైతాత్మజ్ఞానికి ఉత్క్రమణము లేదు. నిర్గుణబ్రహ్మవిద్యావిచారఫలము జీవన్ముక్తి. జ్ఞానోత్పత్తితో సంచిత క్రియమాణములు నశించును. ప్రారబ్ధభోగమునకుగాను శరీరము మిగిలియుండును. విదేహకైవల్యము నందిన జ్ఞాని బ్రహ్మస్వరూపమునందే అవస్థితుడగును. అతనికి గమనాగమనములు లేవు.

అభిప్రాయ భేదములు

౧. శ్రవణమును గురించి: — ద్వైతాచార్యులలో వివిధాభిప్రాయము లున్నవి. 'ప్రకటార్థకారుడు' శ్రవణాదులకు సంబంధించిన విధిని అపూర్వవిధి యనుచున్నాడు. 'వివరణకారుడు' నియమవిధి యనుచున్నాడు. వివరణమతానుసారులగు మరికొందరు శబ్దజాతమగు నిర్విచికిత్స పరోక్షజ్ఞానమే శ్రవణఫలమందురు. తరువాత మనననిదిధ్యాసఫలముగ అపరోక్షజ్ఞానము కలుగుచున్నది. మరి కొందరు వేదాంతశ్రవణమునగాక మనస్సువలననే బ్రహ్మసాక్షాత్కారము సిద్ధించుచున్న దనుచున్నారు. సర్వజ్ఞాత్మముని అద్వితీయ బ్రహ్మ తాత్పర్యకములగు వేదాంత వాక్యముల శ్రవణఫలము బ్రహ్మతాత్పర్యానుకూలమును, న్యాయవిచార రూపమును నగు చిత్తవృత్తి విశేషమని చెప్పుచున్నాడు. శ్రవణాదుల గోచరించు విధిస్వరూపము పురుషాపరాధమును నిరాసమొనర్చి రుచిని గలిగించుటకేర్పడిన స్తుతిమాత్రమే.

౨. జగదుపాదానమును గురించి: 'వివరణకారుడు' సర్వజ్ఞత్వాదివిశిష్టుడును, మాయాశబలితుడును నగు ఈశ్వరుడే జగత్కారణ మనుచున్నాడు. 'పదార్థతత్త్వనిర్ణయకారుడు' బ్రహ్మము వివర్తరూపమునను, మాయ పరిణామరూపమునను ఉపాదాన మనుచున్నాడు. మరికొందరు జీవుడు స్వప్నమున స్వరూపవిచ్యుతి నందకుండ స్వప్రపంచమున కుపాదానమగునట్లు, బ్రహ్మముకూడ ఆకాశాదుల సృష్టికని చెప్పుచున్నారు. సర్వజ్ఞాత్మముని శుద్ధబ్రహ్మమునే ఉపాదానముగ నంగీకరించినాడు.

౩. ప్రతిబింబవాదమును గురించి: 'ప్రకటార్థవివరణకారుడు' మాయయందలి చిత్ప్రతిబింబమే ఈశ్వరుడనుచున్నాడు. పరిచ్ఛిన్నమొనర్చు మాయయే అవిద్య. ఈ అవిద్యాచిత్ప్రతిబింబమే జీవుడు. 'తత్త్వవివేకకారుడు' శుద్ధసత్త్వప్రధానమగు మాయయందలి ప్రతిబింబమే ఈశ్వరుడనియు, మలినసత్త్వప్రధానమగు అవిద్యాప్రతిబింబమే జీవుడనియు వ్యాఖ్యయొనర్చుచున్నాడు. కొందరు మూలప్రకృతియే విక్షేప

ప్రాధాన్యమున మాయయగుచున్న దనియు, ఇదియే ఈశ్వరోపాధి యనియు చెప్పుచున్నారు; ఆవరణ ప్రాధాన్యమున అవిద్యయై జీవోపాధి యగుచున్నది. సర్వజ్ఞాత్ముని అవిద్యాచిత్ప్రతిబింబమును ఈశ్వరు డనియు, అంతఃకరణచిత్ప్రతిబింబమును జీవుడనియు నిరూపించుచున్నాడు. 'వివరణకారుడు' ఈశ్వరుని బింబస్థానీయునిగను, జీవుని ప్రతిబింబస్థానీయుని గను గ్రహించుచున్నాడు.

సమన్వయము

"అద్వైతాత్మనిరూపణమే ఈ ఆచార్యుల అభిప్రాయము. మాయానిర్మితమగు జగత్స్వరూపమును వ్యాఖ్యానించుటలోనే ఈ అభిప్రాయభేదము లేర్పడినవి. జగత్తును గురించి యెట్టి వ్యాఖ్యానోనర్చినను 'ఫరవా' లేదు. అద్వైతాత్మ నిరూపణమైన చాలును. కనుక, ఈ ఆచార్యులలో ఇట్టి భేదము లెందులకు పొడచూపినవని విస్మయము నందనక్కరలేదు. ఆత్మస్వరూప మవగతమైన చాలును" అని సిద్ధాంతలేశకారుడగు అప్పయ్యదీక్షితులవారు చెప్పుచున్నారు.

అమెరికా - బ్రిటన్ ఆర్థిక ఒడంబడిక

— శ్రీ పండితారాధ్యుల నాగేశ్వరరావు —

దాదాపు మూడుమాసముల సమాలోచనల అనంతరం అమెరికా, బ్రిటన్ ప్రభుత్వప్రతినిధులు ఆర్థిక ఒడంబడికవిషయమై ఒక సమాధానమునకు రాగలిగారు. ఒక స్థితిలో సమాలోచనలు భగ్నమయ్యే సూచనలుకూడా కనిపించినవి. అమెరికానుండి అప్పు తీసుకోవడమును బ్రిటిష్‌కన్సర్వేటివ్ ప్రముఖులు కొందరు విమర్శించిరి. అమెరీప్రతినిధులు తమ అయిష్టతను బహిరంగముగనే ప్రకటించుచువచ్చిరి. ఇక అమెరికనువర్తకప్రముఖులు బ్రిటిష్‌కార్మికప్రభుత్వము తన దేశమున సోషలిస్టు ఆర్థికవ్యవస్థను ఏర్పాటుచేయదలచినచో అందుకు అవసరమగు అప్పుకొరకు మాస్కో పోవలెనుగాని వాషింగ్‌టన్ వచ్చి ప్రయోజనముండదని సలహాఇచ్చిరి. కాని బ్రిటనుకు అమెరికానుండి డాలరురుణము పొందుట ఎంత అవసరమో అమెరికాకు బ్రిటనుకు అప్పుపెట్టుటకూడా అంతే అవసరమైనది. ౧౯౩౧-౩౯ సంవత్సరముల మధ్యకాలమున బ్రిటన్ అనుసరించిన వ్యాపారరక్షణవిధానము, ద్రవ్యచలామణీవిధానము అమెరికావ్యాపారవిస్తరణకు తీవ్ర అవరోధములను కలిగించినవి. ఉత్పత్తిఅయిన సరుకు విక్రయమునకు తగనైన మార్కెట్లు లభ్యముకానందున వస్తువుల ధరలు పడిపోవుట, తత్ఫలితముగ పరిశ్రమలలో ప్రతిష్టంభన ఏర్పడి నిరుద్యోగుల సంఖ్య పెరిగిపోవుట తటస్థించినది. ఈ దుస్థితిని నివారించుటకు ౧౯౩౩ లో అమెరికాఅధ్యక్షులు రూజ్‌వెల్ట్ ప్రయత్నించెను. కాని ఫలించలేదు. శత్రుసంహారకార్యమునందున్న ఐక్యత శాంతిస్థాపనాకార్యమున లేకుండెను. సైనికసంగ్రామము ముగిసి ఆర్థికసంగ్రామము ప్రారంభమయ్యెను. తుదకు ద్వితీయసంగ్రామమునకు దారితీసెను. కనుకనే ఈదఫా అమెరికా ముందునుంచి తగు జాగ్రత్తతో ఉండి రాజకీయ, సైనికవ్యవహారములందు సామరస్య సహకారములు ఎంత అవసరమో ఆర్థికవ్యవహారములందును అట్టి సామరస్య, సహకారధోరణి అంత అవసరమేనని ప్రచారముచేయుటేగాక అందుకు ౧౯౪౧ నుండియే చర్యతీసుకొనసాగెను. ౧౯౪౫ డిసెంబరు ౬వ బ్రిటన్, అమెరికాలకు జరిగిన ఒడంబడికకు బీజములు ౧౯౪౧ ఆగస్టులోనే నాటబడినవి. అమెరికాఅధ్యక్షులు రూజ్‌వెల్టూ, బ్రిటిష్‌ప్రధాని చర్చిలూ కలిసి ప్రకటించిన అట్లాంటిక్ ప్రణాళికయందలి ౪,౫ సూచనల ననుసరించియే ఈఒడంబడిక జరిగినది. స్వేచ్ఛావ్యాపారసిద్ధాంతమును బ్రిటన్ ఆరోజునే అంగీకరించింది. సామ్రాజ్యాభిమానమును సవరించుకొనుటకు సంసిద్ధతను వెల్లడించింది.

ఒడంబడికవివరములు వెలువడిన తరువాత బ్రిటన్, అమెరికా దేశములలో తీవ్రవిమర్శలు బయలుదేరినవి. అమెరికాస్నేహముకొరకు బ్రిటన్ ఎక్కువ త్యాగము చేసినదని ఆంగ్లవ్యాపారప్రముఖులు విమర్శించిరి. పాతబాకీలు వసూలుకాకనే, అరువుకవులు అప్పు తీరకనే అమెరికా బ్రిటనుకు నామమాత్రపు వడ్డీమీద ౩,౭౫౦,౦౦౦,౦౦౦ డాలరులు అప్పు ఇచ్చినదని అమెరికనుప్రముఖుల ఆక్రందన. కాని ఉభయదేశముల ఆర్థికస్థితిగతులనూ గమనించినచో ఎవరి అవసరమునకు తగినట్టు వారు ప్రవర్తించిరేగాని ఇందు ఒకరి త్యాగము, మరొకరి స్వార్థమూ లేదని స్పష్టముకాగలదు.

అమెరికాప్రభుత్వపు మాజీకార్యదర్శి కార్డెల్ హల్ అన్నట్లు ప్రపంచపారిశ్రామికశక్తిలో సగము అమెరికాఅధీనము. అదేవిధముగ ప్రపంచవిక్రయశాలలో సగము బ్రిటన్ అధీనము. ఉభయులూ గృహకల్లోలమును నివారించుకొనవలె ననిన అధికముగా

ఎగుమతులు చేయవలసియున్నది. అమెరికాలో ౧౯౫౦ నాటికి ౬౦ లక్షలమంది ఉద్యోగములేనివారగుదురని వాణిజ్యశాఖాకార్యదర్శి హెన్రీ వాలెస్ అంచనా వేశాడు. పరిశ్రమల ఉత్పత్తి తగ్గినది. పనిచేయు కాలమూ తగ్గినది. కనుక యుద్ధకాలమున ఏదో ఒక వ్యాపారమున చిక్కుకొన్నవారు దాదాపు సగము మంది యుద్ధవిరమణముతో నిర్వ్యాపారులైనారు. వీరందరికిని తిరిగి ఉద్యోగములు దొరకవలెనన్న, ప్రస్తుతము పనిచేయుచున్నవారికి కనీసభృతి ముట్టవలెనన్న అమెరికనుపరిశ్రమలు దాదాపు యుద్ధకాలములోవలెనే పనిచేయవలసియుండును. అంత ఉత్పత్తికి తగిన అమ్మకము జరుగుటకు అవకాశము లేదు. బ్రిటనే దాదాపు అమెరికాఎగుమతులలో పదోవంతు వినియోగించుకొంటున్నది. ఇక బ్రిటిష్ అధీనదేశములమాట వేరుగ చెప్పనవసరము లేదు. అది యావత్తూ బ్రిటన్ దయాదాక్షిణ్యములపై ఆధారపడియున్నది. కనుక బ్రిటన్ కోరికలను మన్నించి తిరిగి బ్రిటన్ పారిశ్రామిక దేశముగ నిలబడుటకు అవకాశములు కల్పించకపోయినచో అమెరికా ఆర్థిక వ్యవస్థ పూర్తిగా దెబ్బతినిపోగలదు. అమెరికా ఎగుమతివ్యాపారము విస్తరింపవలెనన్న, బ్రిటన్ తన సామ్రాజ్యాభిమానమును, వ్యాపారరక్షణపద్ధతులను సడలింపవలెను. ఇది పొందుటకు అమెరికా ఎంతటి త్యాగమునైనను చేయగలదు. చేయకతప్పదు. అయితే ఏ దేశమునకూ తగినంత డాలరునిధి లేదు. బంగారమునంతా యుద్ధకాలములో అమెరికా భద్రం చేసుకున్నది. కనుక అమెరికా తన ఎగుమతివ్యాపారము సంతృప్తికరముగ సాగవలెనన్న క్రయమునకవసరమగు డాలరులనుకూడా అమెరికా ఇచ్చుకోవలసిన స్థితి ఏర్పడినది. అమెరికన ప్రభుత్వ సహాయకార్యదర్శి విలియం క్లేటన్ జూన్ ౧౧ వ తేదీన అమెరికా ఎగుమతివ్యాపారవిస్తరణావకాశములను చర్చించుచు అమెరికా తయారుచేయు అవసరపువస్తువుల అమ్మకమునకు తగినన్ని విక్రయశాలలు ఉన్నవిగాని, క్రయదారులకు అవసరమైనంత డాలరుధనము లేదనీ, అట్టి నిధిని వారికి సమకూర్చిపెట్టుటమీదనే అమెరికా వ్యాపారభవిష్యత్తు ఆధారపడియున్నదనీ తెలిపిరి.

కనుకనే అమెరికా తన ఎగుమతివ్యాపారము సంతృప్తికరముగ సాగవలెనన్న ముందు తన ఖాతాదారులకు డాలరుఅప్పు మంజూరు చేయవలెనని అమెరికను వ్యాపారప్రముఖులు సూచించిరి. ఈ విధముగ ప్రతి దేశమూ ఆర్థికవ్యాపారవిషయమున అమెరికా అదుపులో ఉండవలసిరావచ్చును. ఇంతవరకు ఒక్క బ్రిటిష్‌వారి అదుపులోనే ఉంటున్న సామ్రాజ్యదేశాలు ఇప్పుడు బ్రిటన్-అమెరికా అదుపులో ఉండవలసివస్తుంది. కనుకనే ఆంగ్లో-అమెరికను ఆర్థిక ఒడంబడిక వివరములను పరిశీలించుచు ప్రసిద్ధ అమెరికన్ రచయిత లూయీఫిషర్ "బ్రిటన్‌కు అప్పు పెట్టుటద్వారా అమెరికా బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యమున వ్యాపారభాగస్వామ్యమును సంపాదించింది" అని వ్రాసెను.

అసలు అమెరికావ్యాపారావసరములను తెలుసుకొనిన యెడల వాషింగ్‌టన్ ఒడంబడిక అంతరార్థము వెల్లడికాగలదు. వాణిజ్యశాఖాకార్యదర్శి ఈ విషయమై ఇలా వ్రాశాడు: "లాటిన్ అమెరికా మనకు దొడ్డిగాదిలోవంటిది కనుక మన మా దేశముతో వీలైనంత స్నేహభావముతో వ్యాపారవ్యవహారములు సాగింపవలెను. ఇంగ్లండు, పశ్చిమయూరపు మనకు పక్కవాకిలి కనుక వాటితో మనము వర్తకము చేయవలెను. ప్రపంచము రెండు ప్రతికూలవర్గములుగా విభాగము కాకుండుటకై రష్యాతో వ్యాపారసంబంధముల నేర్పరచుకొనకతప్పదు. ప్రపంచభవిష్యచ్ఛాంతి వ్యవసాయిక దేశములగు ఇండియా, చైనా పారిశ్రామిక అభివృద్ధిపై ఆధారపడియుండును గనుక మన మా దేశీయులతో వ్యాపారము చేయవలెను."

కనుకనే బ్రిటన్ అరువుకవులుక్రింద ఇవ్వతేలిన బాకీలో ౩౭౫౦ లక్షల డాలరులను వదులుకొని తిరిగి ఇంత మొత్తమును అప్పు ఇవ్వ అమెరికా సిద్ధపడినది.

ఇన్ని మరతులకు లోబడి, ౧౯౪౫ లో ఏర్పడిన ఆర్థికమాంద్యమున రక్షగా ఉంచిన సామ్రాజ్యాభిమానము, వర్తకరక్షణశాసనములనువదులుకొని, బ్రిటన్ అమెరికాలోనే అప్పుచేయుటకు ఎందుకు సిద్ధమైనది?

ఈ ఒడంబడికను ఆమోదించవలసినదని కోరుతూ బ్రిటిష్ ప్రధాని మేజర్ క్లిమెంట్ అట్లీ అప్పుచేయుటకు గల కారణములను కామన్సు సభలో ఈవిధంగా ప్రకటించాడు: "అమెరికాలో వస్తువులు వగైరాలను క్రయము చేయుట సుకరముకాగలందులకును, యుద్ధము ముగిసి తిరిగి సాధారణ పరిస్థితులు ఏర్పడులోపున నిత్యలావాదేవీలలో ఏర్పడే లోటును భర్తీచేయుటకు వీలు కలుగగలందులకును, అవసరములకు తగ్గట్టుగా డాలరులు, బంగారము నిలువచేయుటకు, బహుముఖ వ్యాపార పద్ధతి బాధ్యతల నిర్వహింపగలందులకును ఈ అప్పు ఉపయోగపడుతుంది."

సర్ స్టాఫర్డ్ క్రిప్సులాంటి సోషలిస్టులు సైతము, బ్రిటను తిరిగి తలయెత్తుకొనవలెనన్న, అసలు బ్రిటిష్ ప్రజలు ఊపిరినిలుపుకొనవలెనన్న ఎగుమతి వ్యాపారమునే విపరీతముగా వృద్ధిచేసుకొనవలసియున్నదని ప్రకటించిరి. జర్మను విమానదాడుల ఫలితముగా పరిశ్రమ కేంద్రములు కొన్ని దెబ్బతినిపోయినవి. తిరిగి అన్ని పరిశ్రమలను యథాస్థాయికి తీసుకొనిరావలెనన్న కీలకయంత్రములను, ముడిపదార్థములను దిగుమతి చేసుకొనక తప్పదు. బ్రిటన్ పారిశ్రామికావసరములను అమెరికాయే తీర్చగలదు. పూర్వముకూడ అమెరికా తన ఎగుమతి వ్యాపారములో అయిదవవంతు తనంత పారిశ్రామిక దేశమైన బ్రిటన్‌తోనే జరుపుచుండెనని హెన్రీ మార్గెంథో ఈమధ్యనే ప్రకటించియుండెను.

పశ్చిమమున జర్మనీ, తూర్పున జపాన్ బ్రిటన్, అమెరికాలతో పారిశ్రామిక వస్తువుల ఉత్పత్తి సప్లయిలందు పోటీచేయుచుండెను. నేడా రెండు దేశములును పూర్తిగ శిథిలమైపోయినవి. ఈ రెంటిని కేవలము ముడిసరుకు తయారుచేయు దేశములుగనే ఉంచవలెనని మిత్రరాజ్యములు నిర్ణయముచేసెను. కనుక ప్రపంచవ్యాపారమునంతను బ్రిటన్, అమెరికాలే ఇక గుత్తకు తీసుకొనినట్లు సాగింపవచ్చును. అందులకీ ఒడంబడిక ఉపక్రమణిక. ఈ విషయమును అమెరికా ప్రభుత్వ కార్యదర్శి జేమ్సు బిర్న్సు విస్పష్టముచేస్తెను. "౩,౭౫౦,౦౦౦,౦౦౦ డాలరులు ఒక పెద్ద మొత్తము కాదు. రెండు వారములు యుద్ధము చేయుటకు అమెరికా ఇంత ఖర్చు చేయుచుండెను. ఇది ధర్మంగా ఇచ్చిన మొత్తమున్నూ కాదు. వడ్డీమీద ఇచ్చిన అప్పు. ఈ డబ్బు యాభైసంవత్సరములలో తిరిగి రావడమేగాక, అమెరికాకు కొన్ని అదృశ్యలాభము లున్నూ కలిగినవి. అన్ని దేశములతోనూ అమెరికా వ్యాపారము చేయగలుగునట్లు వ్యాపారవిధానముల మార్పు జరుగుతుంది. ఈ విధముగా మనము మన ప్రజలకు పని కల్పించగలము. మనము బ్రిటనుకు అప్పు ఇవ్వని పక్షములో బ్రిటన్ ఇతర దేశములతో వస్తువుల మారకము పద్ధతిని వ్యాపారము సాగించును. ఆ దేశములున్నూ బ్రిటనుతోనే వ్యాపారము చేయవలసియుండును. ఈ పద్ధతిన ప్రపంచము ఆర్థిక వ్యాపారరీత్యా విభాగమగును. అప్పుడు ప్రపంచ శాంతికే భంగము కలుగును. ఆర్థికరీత్యా ఏక ప్రపంచమును ఏర్పాటుచేయుట కిది తొలిప్రయత్నము."

బ్రిటన్-అమెరికాల ఈ ఆర్థిక ఒడంబడిక కేవలము ఆ రెండు దేశములకే సంబంధించినది కాదనీ, ఇది కేవలము అమెరికానుండి బ్రిటన్ అప్పుతీసుకొనవడమునకు మాత్రమే సంబంధించినదికాదనీ, ఉభయపక్షములూ కేవలము తమతమ అవసరములను అనుసరించే ఈ ఒడంబడిక చేసుకొనినారనీ స్పష్టమైనది.

ఇక ఒడంబడిక షరతులను, ఇందువల్ల భారత దేశమునకు సమకూరు లాభనష్టములను పరిశీలించెదము. ఈ ఒడంబడికలో మొత్తం పన్నెండు క్లాజులు ఉన్నవి. ఈ ఒడంబడిక ఏ తేదీనుంచి అమలులోనికి వచ్చేదీ తెలుపు క్లాజు మొదటిది. ఈ ఒడంబడికను అమెరికను కాంగ్రెసూ, బ్రిటిష్ పార్లమెంటూ అంగీకరించవలసియున్నది. బ్రిటిష్ పార్లమెంటు మాత్రము గత మాసము బ్రెటన్‌వుడ్సు ఒడంబడికతోపాటు దీనిని ఆమోదించినది. ఇక పోతే అమెరికను కాంగ్రెసు ఆమోదించవలసియున్నది. అది ఈ మాసములో జరుగవచ్చునని ఆశించుచున్నారు. అది జరుగగానే అమెరికను ప్రభుత్వం బ్రిటిష్ ప్రభుత్వమునకు తెలియజేయును. ఆ రోజు ఈ ఒడంబడిక అమలులోనికి వచ్చినట్లగును. నాటినుండి ౧౯౫౧ డిసెంబరు ౩౧ వ తేదీ లోపుగా

బ్రిటన్ అమెరికా ఇవ్వ సంగీకరించిన ౩౭౫౦౦౦౦౦౦౦ డాలరులను ఎప్పుడైనా తీసుకొన వచ్చును. ఇది రెండవ క్లాజు. ఇక మూడవ క్లాజులో ఈ అప్పు బ్రిటన్ ఎందుకుగాను పుచ్చుకుంటూ ఉన్నదీ వివరించారు. ఈ కారణములనే కామన్సు సభలో బ్రిటిష్ ప్రధాని ప్రకటించి ఉన్నారు. వీటి నిదివరకే ఉల్లేఖించినాను. నాలుగవక్లాజు బాకీ ఏ విధముగ చెల్లుకొనవలసిందీ తెలియజేస్తుంది. ౧౯౫౧ డిసెంబరు ౩౧వ తేదీ వరకే బ్రిటన్ అమెరికానుండి అప్పుగా పొందిన మొత్తం యాభై సాలుసరివాయిదాలుగా చెల్లించాలి. మొదటి వాయిదా వడ్డీతో సహా ౧౯౫౧ డిసెంబరు ౩౧వ తేదీనే చెల్లించవలసి వుంటుంది. వడ్డీ రేటు నూటికి సంవత్సరానికి రెండు డాలరులు. ఈ వడ్డీని అనేకమంది అనేక తరహాలుగా లెక్కవేస్తున్నారు. అమెరికా ఇచ్చే ౩౭౫౦౦౦౦౦౦౦ డాలరులలో అసలు బ్రిటనుకు చెందే మొత్తం ౩౦౦౦,౦౦౦,౦౦౦ కంటే తక్కువే ఉంటుందనీ, కాని బ్రిటన్ మొత్తానికి వడ్డీ చెల్లించవలసి వుంటుందనీ, కనుక మొత్తంమీదచూస్తే వడ్డీరేటు రెండు డాలరులకు మించే వుంటుందనీ కొందరి వాదం. ఈ వర్గానికి చెందిన పాల్ ఈన్జిగ్ ఫ్రాన్సులాగా ముప్పయి సంవత్సరాలలో తీర్చుకునే పద్ధతిని అర్ధ డాలరుల వడ్డీ రేటుకు అప్పుతీసుకుంటే ఇంతకంటే లాభంగా ఉండేదని వాదిస్తున్నాడు. మరి కొందరు మొదటి అయిదు సంవత్సరములకూ వడ్డీ చెల్లించనవసరములేదు గనుక మొత్తము మీద వడ్డీరేటు ౧౬ డాలరులే అవుతుందనీ, ౨౦౦౧ సంవత్సరముపరికి బ్రిటిష్ ఇవ్వ తేలేది ౫౫౬౨.౫ మిలియను డాలరులేననీ వాదిస్తున్నారు. ఈన్జిగ్ ౩౭౫౦ మిలియనులలో ౩౦౦౦ మిలియనులైనా బ్రిటనుకు చెందవనుటకు ఒడంబడికలోని ఆరవక్లాజును పేర్కొన్నాడు. ఇతర స్టర్లింగు ప్రాంతాలకు సంబంధించినవి ఈ క్లాజూ,దీని తరువాత ఉన్న ౮, ౯, ౧౦ క్లాజులూ. భారతదేశమునకు బ్రిటన్ ఇచ్చుకోవలసిన స్టర్లింగ్ బాకీ సమస్య ఈ మూడు క్లాజులకూ సంబంధించింది. కనక ఈ ఒడంబడికవల్ల భారతదేశమునకు కలుగు లాభనష్టములు పరిశీలించునప్పుడు వివరముగ విమర్శింపవచ్చును.

అయిదవ క్లాజుకూడా వడ్డీకి సంబంధించినదే. ఏ సంవత్సరములో అయినా బ్రిటన్ ఆర్థికస్థితి సంతృప్తికరముగ లేకున్న ఆ సంవత్సరము వడ్డీ చెల్లింప నవసరము లేదు. బ్రిటన్ ఆర్థికస్థితి మేలుగా ఉన్నదీ, నాశిగాఉన్నదీ నిర్ణయముచేయుటకుకూడా సాధనములు ఏర్పాటైఉన్నవి. ౧౯౩౬-౩౮ మధ్యకాలములో బ్రిటిష్ దిగుమతులు ౮౬౬,౦౦౦,౦౦౦ పౌనులు (సగటున సంవత్సరానికి) ఉంటూ ఉండేవి. ఏ సంవత్సరములోనైనా బ్రిటిష్ ఎగుమతి వ్యాపారము ఇంతకు తక్కువగా ఉన్నచో ఆ సంవత్సరము బ్రిటన్ ఆర్థికస్థితి నాశిగా ఉందనీ, వడ్డీ చెల్లించలేదనీ స్థిరపడుతుంది. ఈ లెక్క అంతర్జాతీయద్రవ్యనిధివల్ల ఋజువుకావాలి. ఈ విధంగా బ్రిటన్ అమెరికాతో ఈ ఒడంబడిక చేసుకోవడముతోపాటు బ్రెటన్‌వుడ్సు ఒడంబడికనూ అంగీకరించింది. బ్రెటన్‌వుడ్సు ఒడంబడిక, ఆంగ్లో-అమెరికను ఆర్థిక ఒడంబడిక, అంతర్జాతీయ వ్యాపారసభ ఈ మూడున్నూ పరస్పరసంబంధము గలవనీ, వీటిని విడివిడిగా విచారించి ఒక్కొక్కదాని ప్రయోజనములను నిర్ణయింప వీలుగాదనీ ఒక బ్రిటిష్ ఆర్థికశాస్త్రజ్ఞుడు సూచించాడు. కనుకనే బ్రిటిష్‌రాజకీయవేత్తలు కొందరు ఈ మాటినీ ఎదిరించుచున్నారు. కాని బ్రిటన్ అమెరికాకు నోటు వ్రాయుటలోనే ప్రచ్ఛన్నంగా బ్రెటన్‌వుడ్సు ఒడంబడికను అంగీకరించింది. బ్రిటిష్ కన్సర్వేటివులకు బ్రెటన్‌వుడ్సు సూచన అంగీకారముగా ఉండలేదనీ, అందుచేతనే గతించిన అధ్యక్షుడు రూజ్‌వెల్టు ఎంత బలవంతపెట్టినా చర్చిల్ బ్రిటిష్‌పార్లమెంటుచే, బెటన్‌వుడ్సు ఒడంబడికను ఆమోదింపజేయలేదనీ కొందరి అభిప్రాయం. బ్రిటన్ బ్రెటన్‌వుడ్సు ఒడంబడికను అంగీకరించి, అమెరికాతో ఈ ఒడంబడిక చేసుకొనుట వల్ల బ్రిటిష్ పౌనువిలువ సమయానుకూలముగ మారుటకు వీలుండదు. కనుక స్టర్లింగుకు ముడిపడిఉన్న రూపాయివిలువకూడా బ్రిటిష్ అవసరములకు తగినట్లు మార్పుచెందక స్థిరపడగలదు. ౬, ౮, ౯, ౧౦ క్లాజులు బ్రిటన్ స్టర్లింగుబాకీలు, వాటి పరిష్కారము మొదలైన విషయాలకు సంబంధించినవి. ౭వ క్లాజు దిగుమతిసుంకములు, ఇతరరకములకు సంబంధించినది.

ఈ ఒడంబడికవల్ల మన దేశమునకు కలుగు లాభములను పరిశీలించుటకు ముందు బ్రిటన్, అమెరికాలకు చేకూరిన ప్రయోజనములను, ఇందువల్ల ఉభయ దేశముల ఎగుమతి, దిగుమతి వ్యాపారము మార్పు చెందేదీ గమనించుట అవసరము.

యుద్ధానికి పూర్వము బ్రిటన్ ఎగుమతి వ్యాపారముకంటె దిగుమతి వ్యాపారమే హెచ్చుగా ఉంటూ వచ్చినది. యుద్ధకాలమున బ్రిటిష్ వ్యాపారము—ముఖ్యముగా ఎగుమతి వ్యాపారము—చాలా తగ్గిపోయినది. ౧౯౩౮-వ సంవత్సరము వ్యాపారము దాదాపు మూడింట రెండువంతులు తగ్గినది. దీనితో పాటు ఇతర దేశములందలి బ్రిటిష్ పెట్టుబడులూ తగ్గిపోయినవి. నౌకాబలము వాల్గోవంతు తగ్గినది. ఇందువల్ల బ్రిటిష్ దిగుమతి వ్యాపారమునకు అవసరమగు ధనము కొరవడినది. దీనినంతను ఇప్పుడు పూర్తిగా సరకులను ఎగుమతి చేసియే సరిపెట్టవలసియున్నది. అందుచేతనే బ్రిటన్ తాను దిగుమతిచేసుకొను సరుకును మించి ఎగుమతి చేయవలసివచ్చినది. ఇందుకు అమెరికా అప్పు వీలు కలిగించగలదు. బ్రిటన్ నుక్కతిప్పుకొని, తిరిగి ప్రపంచమున అగ్రపారిశ్రామిక దేశముగా ఏర్పడుటకు సాధ్యమగును. అమెరికా ధనరూపమునగాక, వస్తురూపమునసే బ్రిటనుకు ఈ ౧,౧౦౦,౦౦౦,౦౦౦ పౌనులు ఇచ్చును. అంటే బ్రిటన్ అమెరికానుండి తన పరిశ్రమల కవసరమగు ముడిపదార్థములను, ఆహారవస్తువులను, తదితర అవసరములను పొందును. ఇందువల్ల లోగడ బ్రిటన్ ఏయేదేశములనుండి ఈ పదార్థములను దిగుమతిచేసుకొనుచుండెనో ఆయా దేశములనుండి ఇప్పుడు అంత ఎక్కువగా వ్యాపారము సాగింపజాలదు. అమెరికా ముడిపదార్థములతో పారిశ్రామిక వస్తువులను తయారుచేసి స్టర్లింగ్ దేశముల కెగుమతి చేసి యుద్ధకాలమున చేసిన బాకీని తీర్చుకొనుటకు ప్రయత్నించును. ఒటావాఒడంబడిక ఫలితముగా 'స్టర్లింగ్ ఏరియా' వెలుపలనున్న దేశములతో భారతదేశము చేయుచుండిన ఎగుమతివ్యాపార మేవిధముగా తగ్గిపోయినదో అట్లే తిరిగి ఇప్పుడీ ఆర్థిక ఒడంబడికవల్లకూడా భారతదేశములాంటి 'స్టర్లింగ్ ఏరియా' దేశముల ఎగుమతివ్యాపారము మందగింపవచ్చును. అంతేగాక ౧౯౩౩ వ సంవత్సరములో ప్రపంచ ఆర్థికమహాసభలో అమెరికా ప్రతినిధులు వివిధవస్తువుల, పంటల ధరలను స్థిరపరచవలసిందని కాదించిన సూచనను తిరస్కరించినట్లే తిరిగి ఇప్పుడును ఉత్పత్తిసరుకుల ధరల నిర్ణయమును చేయ బ్రిటన్ ఇత్యాదిదేశములు నిరాకరించినచో కేవలము వ్యావసాయికదేశములుగా నున్న ఇండియా, చైనా, ఈజిప్టులు పండించు ముడిసరుకులకు న్యాయమైన ధర లేకుండాపోవును. పారిశ్రామికముగా బ్రిటన్ అమెరికాలే ప్రపంచావసరములను తీర్చగలిగియున్నందునను, వీరిరువురును ఒక ఒప్పందము కుదుర్చుకొనినందునను పారిశ్రామికవస్తువుల ధర వీరిష్టప్రకారము నిర్ణయింపవచ్చును. వీరికి ఇతరదేశముల పోటీ లేదు. వ్యావసాయికదేశములు యావత్తూ వీరి దయాదాక్షిణ్యములపై ఆధారపడవలసియుండును. ఈ విధముగా ప్రపంచము పారిశ్రామిక, వ్యావసాయికకూటములుగా విభాగము కాకతప్పదు. భారతదేశమునకు కీలకయంత్రములను సప్లయిచేయు విషయమున బ్రిటిష్, అమెరికను ప్రభుత్వములూ, పారిశ్రామికులూ ప్రదర్శించిన వైఖరి ఈ విషయమును స్పష్టముచేయుచున్నది. వాణిజ్య, పారిశ్రామికవిషయకముగ ఈ ఆంగ్లో - అమెరికను వ్యాపార ఒడంబడిక (దీనిని ఆర్థిక ఒడంబడిక అనుటకంటె వ్యాపారఒడంబడిక అనుటయే సబబు) ప్రాగ్దేశములకు—ముఖ్యముగ బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యదేశములకు—ఎట్టి ప్రయోజనములనూ చేకూర్చకపోగా, ఇప్పటి పారిశ్రామికదుస్థితినుండి మరి కొంతకాలము—అధమపక్షము మరొక దశాబ్దము—వరకు కోలుకొనలేకుండా చేసివేసినది.

పోతే భారతదేశమునకు రావలసిన బ్రిటిష్ బాకీసంగతి ఏమవుతుంది? బ్రిటనుకు ఇప్పుడు ౧,౧౦౦,౦౦౦,౦౦౦ పౌనులు లభించినందున భారతదేశమునకు చెల్లుబడి కావలసిన కొంత మొత్తమైనా చెల్లు అవుతుందా? ఒక సంవత్సరమువరకూ వీటి ప్రస్తావనే రావడానికి వీలులేదు. అమెరికానుండి పొందిన మొత్తముతో ఈ బాకీలను పరిష్కరించుటకు

వీలులేదు. బ్రిటన్ స్టర్లింగ్ బాకీలు కేవలము బ్రిటనుకూ, ఆయా దేశములకూ సంబంధించిన విషయమే అని బ్రెటన్‌వుడ్స్ ద్రవ్యసభలో అమెరికా అంగీకరించింది. ఇప్పటికిని పాతబాకీవిషయమై అమెరికా వైఖరి అంతే కాని తన బాకీదారు ఎక్కువ అప్పులలో బడి ఇన్సాల్వెంటు కాకుండా చూచుకొనుటకు అమెరికా ప్రయత్నించింది. పాతబాకీలను దామాయిషాగా పరిష్కరించవలెననీ, బ్రిటనుకు అప్పుపెట్టినవారందరూ తమకుగా తాము తమ బాకీలో కొంత భాగమును వదులుకోవలెననీ అమెరికా హెచ్చరించింది. భారతీయు లెవ్వరూ ఈసూచనను హర్షించలేదు. అమెరికాఋణమునకు ప్రమాదము సంభవింపకుండగలందులకు భారతదేశము తన కష్టార్జితమును వదులుకొనజాలదని హెచ్చరించిరి. కాని ఫలితము శూన్యం.

బ్రిటన్ ఇతరదేశముల కివ్వవలసిన మొత్తము ౩,౩౫౫,౦౦౦,౦౦౦ పౌనులు. ఇందులో స్టర్లింగ్ ఏరియాకు చెందిన దేశములకు ఇవ్వవలసినది ౨,౮౨౩,౦౦౦,౦౦౦ పౌనులు. ఈ బాకీ పరిష్కారమునకు అమెరికాఅప్పు ఏ విధంగానూ ఉపయోగపడదు. గుడ్డిలోమెల్ల అన్నట్టు అమెరికాయే అప్పు ఇవ్వకపోతే బ్రిటన్ తన కిస్తుతులేకపోయినా, అశక్తివల్ల ఈ మొత్తమునంతనూ ఎగవేయవలసివచ్చేది. ఇప్పుడది జరుగక పోవచ్చు. రాయబారాలు జరుగుసందర్భములో అమెరికా తాను ఇవ్వనున్న మొత్తములో కొంత భాగమును స్టర్లింగ్ బాకీలక్రింద ఆయా దేశముల కివ్వవలసిందని పట్టుబట్టెను. బ్రిటన్ అందుకు సమ్మతించక ఒడంబడిక అమలులోకి వచ్చిన ఒక సంవత్సరములోపున ఇప్పటి 'సామ్రాజ్యడాలరునిధి'నుండి ఆయా దేశములు తమ మొత్తములను అమెరికానుండి సరుకులను కొనుటకు వీలుచేయ అంగీకరించింది. ఇప్పుడు స్టర్లింగ్ బ్లాకుఏరియాకు సంబంధించిన దేశములు అమెరికాకు ఎగుమతిచేయుటవల్ల పొందు డాలరులను వెనుకటివలెగాక ఇప్పుడే వినియోగించుకొనవచ్చును. ఇందువల్ల అమెరికానుండి భారత దేశమునకు ౨౦౦ లక్షల డాలరులుమాత్రం రాగలవు. ఈమొత్తంవల్ల ప్రయోజనం కొద్దే.

ఇక స్టర్లింగ్ బాకీవిషయములో భారతదేశమును సంప్రతించకనే వాటి పరిష్కారమును గురించి బ్రిటన్, అమెరికాలు ఒక పద్ధతిని ఏర్పాటుచేసినవి. ఈ బాకీని మూడుతరగతులుగా విభజించిరి. ముందు కొంత మొత్తమును తీసి 'నిధి'గా ఏర్పాటుచేస్తారు. అంటే ఈ మొత్తము ఎప్పుడు, ఏ విధముగా బ్రిటన్ చెల్లువేస్తుందో తెలియదు. ఈ నిధిమొత్తము చాలా ఉంటుందని భారత ఆర్థికశాస్త్రజ్ఞులు భయపడుతున్నారు. ఈ మొత్తము 'పెదరావూరుఖాతా'లో జమ అయినట్లే ఎంచుకోవచ్చునని లూయీఫీషర్ సైతము స్పష్టపరిచాడు.

ఆరుసంవత్సరములవరకూ మిగతా మొత్తము నుండి బ్రిటన్ ఏమీ చెల్లింపనవసరములేదు. అంటే అమెరికానుండి బ్రిటన్ తన పూర్తిమొత్తమును తీసుకొని మొదటి రెండువాయిదాలూ చెల్లువేయువరకూ స్టర్లింగ్ బాకీ చెల్లింపవీలులేదు. అన్నిమినహాయింపులూ పోగా మిగిలిన కొద్ది మొత్తమయినా వెంటనే బ్రిటన్ చెల్లించనవసరములేదు. వాయిదాలమీద కొన్నేళ్లలో చెల్లింపవచ్చును. పాతిక, ముప్ఫయి సంవత్సరములని కొందరు సూచించారు. కాలపరిమితి నిర్ణయముకాలేదు. ఇదంతా బ్రిటను వీలునుబట్టి నిర్ణయమవుతుంది. తక్షణ ఉపయోగమునకు కొద్ది స్టర్లింగు మొత్తమును మాత్రము బ్రిటన్ డాలరులగా మార్చి భారతదేశమున కిచ్చును. ఇది చాలా తక్కువ మొత్తముగా ఉండగలదు. అమెరికాతో భారతదేశము సరాసరి జరుపు వ్యాపారమువల్ల ౨౦౦ లక్షల డాలరులకు మించి రాదు. ఈమొత్తమునే బ్రిటన్ వెనుకటివలె డాలరుపూలులో చేర్చి భారతదేశమునకు లభ్యపడకుండా చేయక వదలి వేయనంగీకరించింది. ఈమొత్తము, బ్రిటన్ వెంటనే ఇవ్వనుద్యమించిన మొత్తముకూడ భారతదేశము తక్షణావసరములలో కొన్నింటికైనను తీర్చుకొనుటకు చాలదు. వీటన్నింటినీ బట్టి ఆంగ్లో - అమెరికను ఒడంబడిక భారతదేశ ఆర్థికసమస్యల పరిష్కారమునకుగాని, స్టర్లింగ్ బాకీ పరిష్కారమునకుగాని ఏవిధంగానూ ఉపయోగపడదని స్పష్టమైంది.

ఆంగ్లో-అమెరికను అప్పుపత్రము యెడల భారతీయుల భావము లేవిధముగానుండునన్న ప్రశ్నకు ఒక ప్రముఖ భారత ఆర్థికశాస్త్రజ్ఞు డీవిధముగా నివేదించెను : "ఈ ఒడంబడిక భారతదేశమున తీవ్రవిమర్శకు గురికాగలదు. విముఖతే హెచ్చుగా ఉండును. భారతీయ స్టర్లింగ్ నిలవను డాలరులలోకి మార్చుకొనుటకు వీలగునట్లు ఈ ఒడంబడికయందు ఒక షరతును అమెరికా చేర్చునని భారతీయులు తలచిరి. కాని అమెరికా బ్రెటన్‌వుడ్స్‌ వైఖరి నింకనూ విడనాడలేదు. ఇది తీరని ఆశాభంగమును కలిగించును. అంతేగాక ఒడంబడికలోని ౩,౧౦ క్లాజుల ప్రకారము భారతదేశమునకు రావలసిన స్టర్లింగును డాలరులలోకి మార్చుకొను అవకాశము లభించు వెంటనే దాదాపు ౮౦౦౦ మిలియను స్టర్లింగ్ బాకీలోని హెచ్చు మొత్తము ముడుపుసొమ్ముగా మారిపోవును. బ్రిటన్ తన వీలువెంట, తన ఇష్టప్రకారం ఇవ్వదలచిన ఏ కొద్ది మొత్తమో తప్ప మిగిలిన స్టర్లింగు అంతా స్టర్లింగ్ ఏరియాలో అయినా వినియోగించుకొను అవకాశము లేకుండాపోవును. తన వస్తువుల అమ్మకమునకు భారతదేశము చాలా అనుకూలమైన విక్రయశాలగా అమెరికా భావించుచున్నది. అట్టి పరిస్థితులలో స్టర్లింగును డాలరులలోకి మార్చుకొనుటకు వీలుగాని బ్రిటిష్ షరతును అంగీకరించుట అమెరికా సంకుచిత, దూరదృష్టి రహిత విధానమును వెల్లడించుచున్నది.

"స్టర్లింగ్ నిలవను బ్రిటన్ - భారతదేశములు చర్చించి పరిష్కరించుకొనవలెనని ఈ ఒడంబడిక సూచించుచున్నది. బ్రిటన్ తన బాకీని వస్తువుల రూపేణా చెల్లించుకోవలసిందే గాని, ధనరూపేణా ఇవ్వలేదు. కనుక భారతదేశము తప్పనిసరిగా తన బాకీకింద బ్రిటిష్‌వస్తువులనే కొనవలసియుండును. ఈ విధముగా అమెరికా భారతదేశముతో జరుప వీలగు వ్యాపారము చాలావరకు తగ్గును. కనుకనే అమెరికా స్టర్లింగ్ బాకీలను ఆయా దేశములను వదులుకొనవలసిందిగా కోరుచూ వచ్చెను.

"ఈ ఒడంబడిక ప్రకారము బ్రిటన్ భారతదేశముతో స్టర్లింగ్ బాకీవిషయమై చర్చలు ప్రారంభించునపుడు భారతీయులు మూడువిషయములలో పట్టుదల చూపవలసియున్నది. మొదటి అయిదుసంవత్సరములలో భారతదేశము వీలైనంత ఎక్కువగ కీలకయంత్రములను దిగుమతి చేసుకొనవలెను. అందువలన భారతదేశమునకు కావలసిన కీలకయంత్రసామగ్రి యెంత అనునది ముందు నిర్ణయము కావలెను. ఇందులో ఎంత డాలరు మొత్తమునుండి - అంటే అమెరికాలో క్రయముచేయుటే - విధిగా ఏర్పాటు కావాలి? మరెంతసామాగ్రి బ్రిటన్ సప్లయిచేయగలదు? బ్రిటన్ సప్లయిచేయు సరుకు స్టర్లింగ్ బాకీకిందనా, లేక వర్తమాన లావాదేవీలకిందనా అనే విషయము, ఏపద్ధతినైతే భారతదేశమునకు ఎక్కువడాలరు లభించును అన్న విషయముపై ఆధారపడవలెను."

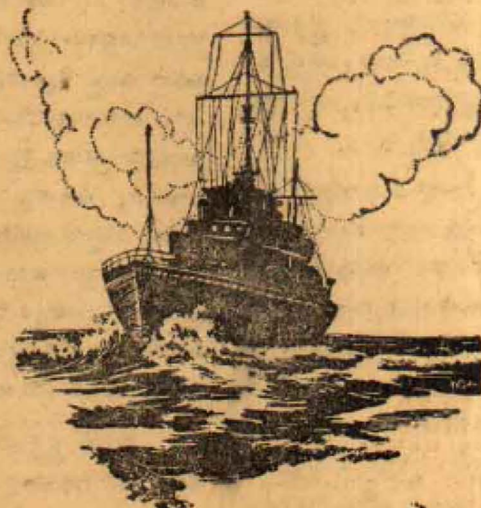
బ్రిటన్ స్టర్లింగ్ బాకీని తగ్గించివేయడం మించి అమెరికా ఏమీ ఆలోచించలేదు. స్టర్లింగ్ బాకీ తగ్గింపు అమెరికా వ్యాపారాభివృద్ధికి అవసరము. లేకున్న బ్రిటన్ తన బాకీని తీర్చుకొనుటకు, స్టర్లింగ్ ఏరియా దేశములు తమ బాకీని రాబట్టుకొనుటకు వెనుకటి పద్ధతినే వ్యాపారము సాగించుచుండును. దీనిని అమెరికా నివారింప యత్నించినది. బ్రిటన్ అందుకు అంగీకరించినది. వాషింగ్టన్ సంప్రదింపులు జరుగుతూ ఉన్న సమయములో మాజీ ఇండియా కార్యదర్శి అమెరీ సామ్రాజ్యాభిమానము బ్రిటన్ స్వవిషయమనీ; ఆ విషయము ఇతరులతో తాము చర్చింపజాలమనీ, అది తమ ఇంటి బీగాలు అనీ, వానిని ఇతరుల కిచ్చివేయమనీ ప్రకటించాడు. అయితే ఈ ఒడంబడికవల్ల జరిగిందేమిటే అంటే అమెరికా ఈ బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యం బీగాలను సంపాదించినది. స్టర్లింగ్ ఏరియాలో యథేచ్ఛగా సంచరింప స్వాతంత్ర్యమును సంపాదించినది. ఈ ఒడంబడిక ప్రాధాన్యం ఇదే.

తరచు స్టర్లింగ్ ఏరియా ప్రస్తావన వచ్చినందున ఈ స్టర్లింగ్ ఏరియా ఏమిటో వివరించెదను. ౧౯౩౧లో బ్రిటన్ గోల్డుస్టాండర్డును త్యజించినప్పుడు ఏర్పడిం దీ స్టర్లింగ్ ఏరియా. బ్రిటనుతో ఎక్కువ వ్యాపార సంబంధములు గల దేశము లన్నీ బ్రిటనుతో బాటు గోల్డుస్టాండర్డును త్యజించి బ్రిటిష్‌పౌనుకు

కట్టుబడిపోయినవి. ఈ విధంగా ఐర్లే వరికి ఒక్క కెనడాతప్ప బ్రిటిష్‌సామ్రాజ్యములోని అన్ని దేశములూ ఈ స్టర్లింగ్ ఏరియాలోకి వచ్చినవి. అమెరికాతో వ్యాపారము చేయుటకు కావలసినంత బంగారంగాని, డాలరునిధిగాని లేనందున ఇది సంభవించింది. సామ్రాజ్య దేశములుగాక స్టర్లింగ్ ఏరియాలో చేరిన దేశాలు నార్వే, స్వీడన్, డెన్మార్క్, ఫిన్లాండు, పోర్చుగల్, గ్రీస్, బొలీవియా. ప్రస్తుతము ఈ ఏరియాలో ఉన్న దేశాలు కెనడా, న్యూఫౌండ్‌లాండ్ మినహా బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యములోని అన్ని దేశాలు, బ్రిటిష్ రక్షణయందున్న దేశాలు, ఈజిప్టు, ఇరాక్, సూడాన్, ఐస్‌లాండ్. అంటే ఈదేశముల డబ్బు విలువ పౌండువిలువతో బంధింపబడిఉన్నదని చెప్పవచ్చును.

అమెరికా ఈ ఒడంబడిక ద్వారా ఈదేశములన్నింటితోనూ స్వేచ్ఛగా వ్యాపారము చేయుటకు సదుపాయములను సంపాదించగలిగినది. ఇక బ్రిటన్ ఒక్కటే గుత్తకు తీసుకొనినట్లు వ్యాపారముచేయ వీలుగాదు. అమెరికాక్రందన తాత్పర్యమూ ఇదే. ఇంతకుమించి ఈ ఒడంబడిక విశేషమేమీలేదు. ప్రధానంగా భారతదేశమున కిందువల్ల లాభంకంటే నష్టమే ఎక్కువలాగా కనిపిస్తున్నది.

ఎటొచ్చీ భారతదేశముగాని, ఇతర స్టర్లింగ్ ఏరియాకు సంబంధించిన దేశములుగాని పొందగలుగు ప్రయోజనమల్లా ఈ స్టర్లింగ్ బ్లాకునుండి ఒకవిధంగా వదుల్చుకు బయటపడగలుగుటే. తరువాత అమెరికా ఏర్పాటు చేయదలచిన ప్రపంచ వాణిజ్యసభయందు, కేవలము బ్రిటనుకు కట్టుబడియుండక, అమెరికాతో సరాసరి వ్యవహరింప వీలుకాగలదు. ఇది అమెరికాకే ఎక్కువ ఉపయోగకరముగా ఉండగలదు. లోగడ 'స్టర్లింగ్ ఏరియా'గా ఉన్న ప్రాంతమూ, ఇతర దేశములూ అన్నీ చేరి ఇప్పుడు 'డాలరు ఏరియా'గా ఏర్పడును.

సేవామందిరము

— శ్రీ టి. గోపాలకృష్ణమాచార్యులు —

ఆంధ్రావనిలో జాతీయపునర్నిర్మాణకార్యనిర్వహణమునకు కృషిసల్పుచుండు సేవాసంస్థలలో నిది యొకటి. అనంతపురముజిల్లా హిందూపుర పట్టణసమీపమున సముద్రమట్టానికి ౨౨౦౦ అడుగుల ఎత్తున పవిత్రఉత్తరపినాకినీతీర ఉన్నత పీఠభూమిని విశాలప్రదేశమునం దీసేవామందిరము నెలకొల్పబడినది. స్థాపకులు శ్రీ కల్లూరు సుబ్బరావుగారు. సహాయకులు, నిర్వాహకులు శ్రీ ఎ. ఎం. లింగణ్ణగారు. వీరిద్దరు ఈ మందిరపుపుట్టుకకు, పురోభివృద్ధికి శ్రద్ధాభక్తుల పని చేయుచున్నారు.

లక్ష్యము, ఉద్దేశము:—భారతదేశానికి గ్రామమే పునాది. గ్రామప్రజల సౌభాగ్యమే భారతప్రజల సౌభాగ్యము. నేటి పల్లెటూరి ప్రజలు అజ్ఞానాంధకారమున్నవారై ఆర్థికముగ, నైతికముగ అధోగతిపాలైనారు. వారిని ధీమంతులుగ, ధైర్యవంతులుగ, వివేకపరులుగ నొనర్చుటయే దేశసేవకుల ప్రథమకర్తవ్యము. ఈ యదియే మహాత్ముని సందేశము. కావున ఆ గ్రామప్రజలలో ఉన్న లోదర్నములతో గూడిన జనహితజీవితమునకు ఆధారములగు క్రమశిక్షణ, ఐక్యభావము, విజ్ఞానవికాసములు, ఆర్థికస్థితి పెంపొందించుటకు కృషిసల్పుటయు, ప్రజాసేవయే పరమేశ్వరసేవగా భావించి ప్రజల యోగక్షేమాల కవసరమగు సేవా, త్యాగములుచేయు యువకులను తరిఫీదుచేయుటయు ఈ మందిర ముఖ్యలక్ష్యము.

ఈ లక్ష్యనిర్వహణానికి విద్యామందిరములు (Educational Institutions), ఉద్యోగమందిరములు (Industrial homes), విజ్ఞానమందిరములు (Cultural clubs), వ్యాయామమందిరములు (Physical culture & clubs), ఆరోగ్యమందిరములు (Medical Dispensaries) స్థాపించి, ప్రజల నావరించియుండు అజ్ఞానమును, ఆర్థికదైన్యమును, అనారోగ్యస్థితిని తొలగించి ఆత్మవికాసమును, దేహదార్ఢ్యమును పెంపొందించుటకు వలయు సేవకులను, సిబ్బందిని ఏర్పరచి పనిచేయుటయే ఉద్దేశ్యము.

ధర్మకర్తలు:—దేశసేవారతులు, నిర్మాణకార్యక్రమమునందు సంపూర్ణవిశ్వాసము కలవారు నయిన శ్రీ కల్లూరు సుబ్బరావుగారు, ఎ. ఎం. లింగణ్ణగారు, యం. యస్. అశ్వత్థయ్యగారు, కె. యస్. రాఘవాచార్యులుగారు, ఎ. చిదంబరరెడ్డిగార్లు దీనికి ధర్మకర్తలు. లింగణ్ణగారు ఈ ధర్మకర్తల పరముగ కార్యనిర్వాహకులుగా నుండి, మందిరావరణమునందే నివసించుచు కడుజాగరూకతతో, భక్తితత్పరతతో కార్యములు నిర్వహించుచున్నారు.

ధ్వజస్థాపన:—ఈ ప్రదేశమున ప్రథమమున మద్రాసు మాజీప్రధానియగు శ్రీమాన్ చక్రవర్తి రాజగోపాలాచార్యులచే ౫-౨-౧౯౪౭ తేదీన "భారతదేశదాస్యదరిద్రవిముక్తికై తమ జీవితము లర్పించిన త్యాగశీలుర జ్ఞాపకచిహ్నము"గ జాతీయ ధ్వజస్తంభము స్థాపింపబడినది. ప్రతిసోమవారము త్రివర్ణపతాకారోహణము జరుపబడును. మిగతసమయమున జాతీయపర్వదినములలో మాత్రము జండా ఎగురవేయబడును. ఆ నదీతీరమున, ఎత్తైన ప్రదేశములో ఆకాశవీథుల త్రివర్ణపతాకము విహరించుచుండుట చూపరుల కెంతయు మనోహరముగ నుండును.

ప్రారంభమునుండి ఇప్పటివరకు:— ఆంధ్రరాష్ట్రకాంగ్రెసు సహాయకార్యదర్శులగు నీలం సంజీవరెడ్డిగారు ౨౨-౮-౪౭ తేదీన దీనిని ప్రారంభించిరి. ప్రథమవత్సరమున ఖాదీ ఉత్పత్తి విక్రయము,

చేతికాగితముల పరిశ్రమ మాత్రమే నిర్వహింపబడెను. ఆ సంవత్సర వార్షికోత్సవమునకు యం. గోవిందరెడ్డిగారు అధ్యక్షులు. రెండవసంవత్సరమున శ్రీ రాజగోపాలాచార్యులుగారు అధ్యక్షత వహించిరి. మూడవ సంవత్సరమున శ్రీ పట్టాభిసీతారామయ్యగారి పెద్దరికము. ఈ మూడు సంవత్సరములలో పెద్దలనేకుల ఆదరాభిమానములనుపొంది దినదినాభివృద్ధి నొందుచున్నది.

శాఖలు:—ఇందు నాలుగుశాఖలు పనిచేయుచున్నవి: (౧) విద్యాశాఖ—ఈ సంస్థ యాజమాన్యమునకు లోబడి ముదిరెడ్డిపల్లె, పెదరెడ్డిపల్లె, కొల్లపల్లె, ధనాపురం గ్రామములలో ఐదవతరగతివరకు ప్రాథమికపాఠశాల లున్నవి. కొడిగేపల్లెలో ౩-వ తరగతివరకు నొక పాఠశాల గలదు. సేవామందిరమున ప్రాథమికోన్నతపాఠశాల నడుపబడుచున్నది. ఉపాధ్యాయులు ఉత్సాహముతో, దీక్షతో పనిచేయుచున్నారు. ఈపాఠశాలలలో సక్రమముగ పనులు జరుగుటకును, సలయునప్పుడు తగు సలహోలిచ్చుటకును, అనుభవజ్ఞుడగు నొకయుపాధ్యాయుని సూపర్ వైజరుగా నియమించి యున్నారు. ఈ విద్యాలయములలో ౩౯౭ మంది విద్యనభ్యసించుచున్నారు.

విద్యాపద్ధతి:— సాధారణనిత్యపాఠములేగాక, ప్రాథమికోన్నతపాఠశాలలో చదువు విద్యార్థులకు విధిగా చేతితో కాగితములు తయారుచేయుట, వడుకుట, నేయుట, వడ్రంగము నేర్పించుచున్నారు. ఈ పాఠశాలలోని బాలురు మూడుభాగములుగ విభజింపబడి, పై పరిశ్రమలలో నేదేనొకటి సంపూర్ణముగ నేర్చుకొనితీరవలెను. మొదటి ఐదుతరగతులలోని బాలురకు ఏకులుచేయుట, తక్లీపైనను, రాటముపైనను నూలు వడకుట నేర్పబడును. ఇదిగాక విద్యార్థులు పదిపది మందిగా విభజింపబడి రాత్రింబగళ్లు ఒక ఉపాధ్యాయుని ఆజ్ఞకు లోబడి ఆతని సన్నిధియందే యుండి విద్యనభ్యసించు పద్ధతి గలదు. ఈ పద్ధతి సక్రమముగ జరుగుచున్నది.

వసతిగృహము:—సేవామందిరముననే యుండి విద్యాభ్యాస మొనర్చువారికి వలయు వసతిగృహము నిర్మింపబడినది. ఇందు జాతిమతవివక్షత లేక అన్ని మతములవారును కలసిమెలసి భోజనము సల్పుదురు. ప్రస్తుతము ఈ వసతిగృహమున ౪౦ మంది విద్యార్థులు గలరు. ఈ పాఠశాలకు చుట్టుముట్టుపల్లెలనుండి వచ్చు యాభనమ్మండి విద్యార్థులకును, మందిరములోని విద్యార్థులకును మధ్యాహ్నభోజనము సుమారు నూరుమందికి ఉచితముగ నివ్వబడును. హరిజన బాలబాలికలకు సోమేశ్వరకంపెనీవారు ఇచ్చిన విరాళమునుండి పుస్తకములు, దుస్తులు మున్నగు అవసరములు తీర్పబడుచున్నవి.

హిందీపాఠశాల:—రాష్ట్రభాషప్రచారమునకు సేవామందిరము స్థాపించినప్పటినుండి మొదటిరెండేండ్లు హిందీ ఉపాధ్యాయుని నియమించి హిందూపురములో పాఠశాల ఏర్పరచి ప్రాథమిక, రాష్ట్రభాషాపరీక్షలకు చాలమందిని తయారుచేసిపంపిరి. గడచిన సంవత్సరము హిందూపురములో ప్లేగువ్యాపించుటవల్ల అచ్చట నిలిపివేయబడెను. మందిరములోనే ఉపాధ్యాయుని నియమించి ౬, ౭ తరగతుల విద్యార్థులకు హిందీ బోధించుచున్నారు.

(౨) ఉద్యోగశాఖ: ఖాదీఉత్పత్తికేంద్రము:— మొదట సేవామందిర ధర్మకర్తలగు లింగణ్ణగారిచ్చిన వెయ్యిరూపాయల మూలధనముతో ఖాదీఉత్పత్తి విక్రయము ప్రారంభింపబడెను. దీనికితోడు శ్రీ దేశభక్త కొండా వెంకటప్పయ్యగారు తమపీడితప్రజల సేవాకార్యమున నిమగ్నులై సంచరించుచు సేవామందిర కార్యక్రమము తిలకించి ఖాదీఉత్పత్తికి రెండు వేల రూపాయలు, వారికి ప్రత్యేకముగ సమర్పించిన విరాళములనుండి, మూలధనముగ నిచ్చిరి. మొదట హిందూపురములోను, తర్వాత పెనుకొండతాలూకా ముద్దపురకుంట గ్రామము కేంద్రముగా చేసుకొని పని జరుపబడెను. ఇప్పుడు కేంద్రము సేవామందిరచుట్టుముట్టుగ్రామములకు మార్చి స్వయంపోషకసిద్ధాంతరీత్యా వడుకుపని జరుగుచున్నది. నూలలనేకులు వడికిన నూలు తీసుకొని, నేతనేసి యిచ్చుచున్నారు.

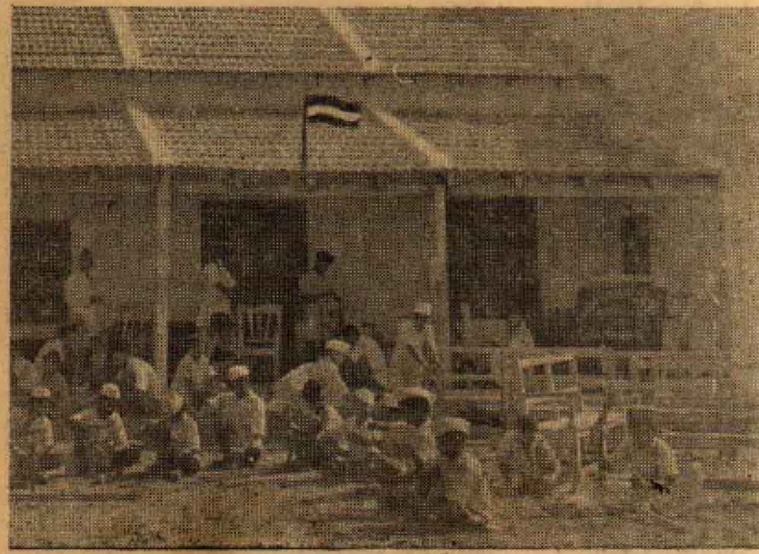
తిమ్మాపురకేంద్రము:—సేవామందిర యాజమాన్యమున కళ్యాణదుర్గము తాలూకా తిమ్మాపురమునందు శ్రీ ఎ. వి. ఫకృద్దుబాబాగారి ఆదరమువల్లను, కంబ

చేతి కాగితములు తయారుచేయుట

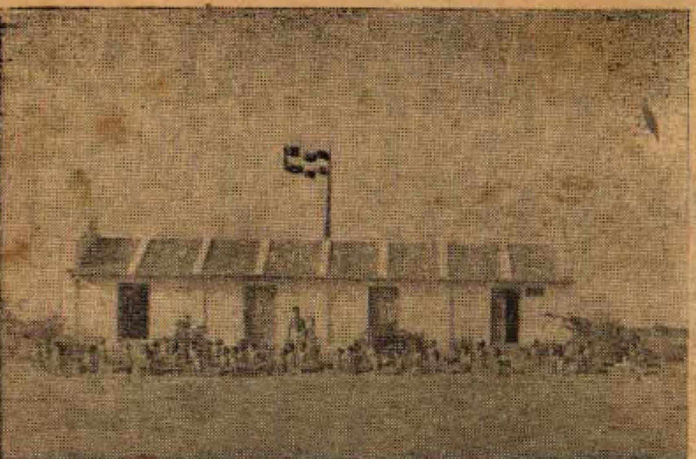
దూరు శ్రీ లక్ష్మీనారాయణ గారి కృషికల్లను గూరిరత చే జిల్లాలో గ్రామపునర్నిర్మాణకేంద్రము స్థాపింపబడినది. ఈ కేంద్రమునకు బొంబాయి రాయలసీమ క్షామనివారణనిధివారు రెండు వేల రూపాయలును, 'సం సేవాశ్రమం' ధర్మకర్తలు శ్రీ శ్యామలదాసు గారు వెయ్యి రూపాయలను విరాళమొసగిరి. ఆ గ్రామములో స్వయంపోషక పద్ధతి చక్కగా అమలు జరుపబడుచున్నది. పల్లెలలో ప్రతి యింట రాట్నగానము వినబడుచున్నది. హరిజనులకు ఒక విద్యాశాలయు జరుపబడుచున్నది. ఆ గ్రామీణులలో నూతనవికాసము పొడసూపుచున్నది.

చేతి కాగితముల పరిశ్రమ :— ధర్మకర్తలలో నొకరగు శ్రీ కె. యస్. రాఘవాచార్యులవారిచ్చిన 3 వందల రూపాయల మూలధనముతో ఈపని ప్రారంభింపబడెను. దీనికితోడు బొంబాయి రాయలసీమ క్షామ నివారణ సంఘమువారు రెండు వేలరూపాయలిచ్చిరి. ఇందు కాగితము తయారుచేయుటే కాక విద్యార్థులకు కాగితము చేయుపద్ధతి బోధింపబడుచున్నది ఇతర గ్రామముల నుండి కొందరు వచ్చి ఇందులో శిక్షణ బడయుచున్నారు. కాగితముపనిలో చుట్టుపట్టు ప్రజలకు కూలీ గిట్టుచున్నది.

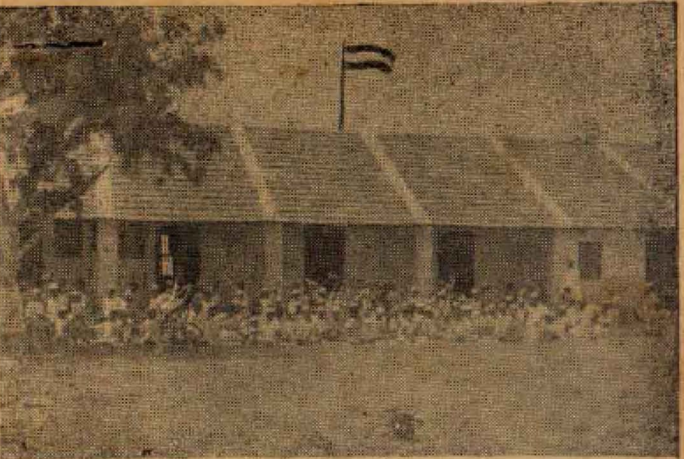

వస్త్రాంగము

వస్త్రాంగము :— ఈశాఖ పరిగి గ్రామవాస్తవ్యులగు శ్రీ కె. వి. జోగప్పగారి రెండు వేలరూపాయల విరాళముతో ప్రారంభింపబడి లాభదాయకముగా పని చేయుచున్నది. అనంతపురము జిల్లా బోర్డువారును, సహకారసంస్థలును ప్రోత్సహించుచున్నారు. చిక్కని పనితనమునకు పేరుపొందినది. సుమారు ౩౦ మంది పనివారు గలరు. పదిమంది

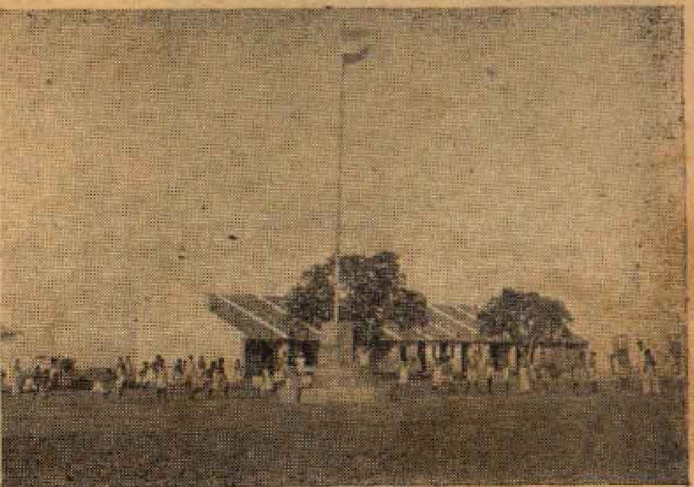
సూర్య నమస్కారములు

తక్లీలతోనూ, రాట్నములతోనూ నూలు వడకుట

ప్రత్తి ఏకుట చేయుట

దేహోద్యానము

పల్లెటూరివారు పని అభ్యసించుచున్నారు. విద్యార్థులకుకూడ కరికులం ప్రకారము వడ్రంగము నేర్పబడు చున్నది.

(3) ఆరోగ్యశాఖ:—సేవామందిరపాఠశాలల విద్యార్థులకును, చుట్టుపట్టుపల్లెలవారి ఉపయోగమునకును ఉద్దేశించి ౧౫-౬-౪౮ తేదీన సేవామందిరములో ఒక ఆరోగ్యమందిరము స్థాపింపబడినది. ఆ ప్రాంతము చుట్టుపట్ల కలరా, ప్లేగు ప్రబలినపుడు ఈ మందిరమువారు శ్రద్ధతో నివారణకు కృషిసల్పిరి.

(4) ప్రచారశాఖ:—ఈ ఆదర్శకేంద్రము నేర్పరచి ప్రతిగ్రామములోను ఇట్టి స్థితి కల్పించుటయే మందిరముఖ్యోద్దేశము గాన గ్రామములలో మందిర ప్రచారకులు వెళ్లి ప్రచారము చేయుచున్నారు. రాజకీయ, ఆర్థికపరిస్థితులను చెప్పి గ్రామసేవాదళము లను ఏర్పరచి ప్రబోధనము చేయుచున్నారు. ప్రజల ఆదరాభిమానములు మందిరము సంపాదించుచున్నది. సంతోషముతో ధనధాన్యరూపేణ విరాళము లిచ్చుచున్నారు.

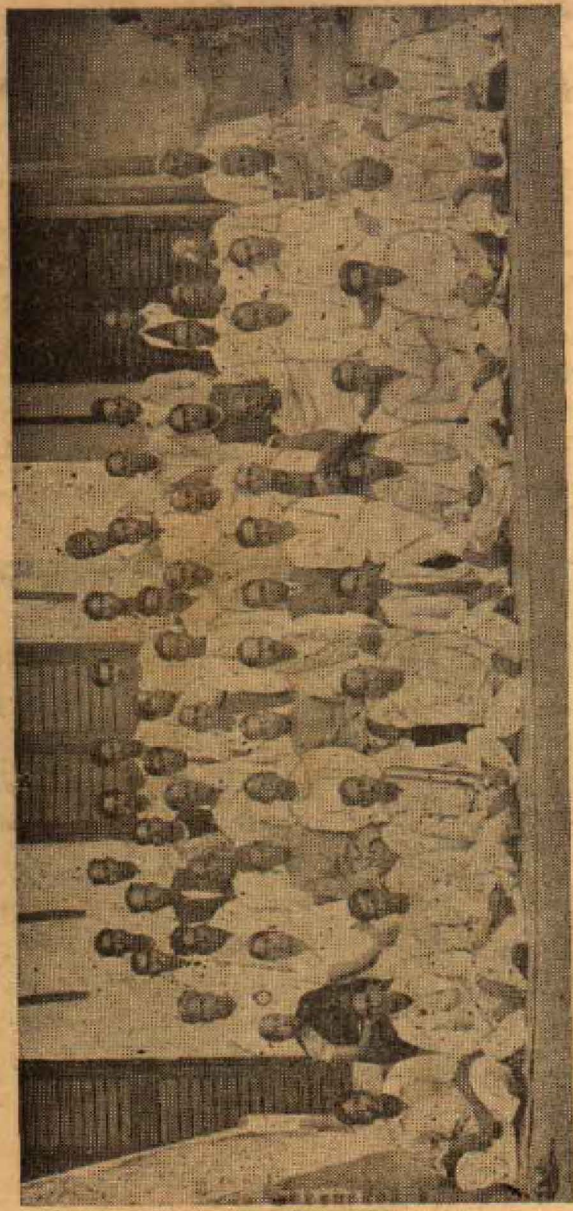
ఇంతవరకు ఒకపర్యాయము గ్రామసేవకశిక్షణా శిబిరము శ్రీ హరిసర్వోత్తమరావుగారి అధ్యక్షతన నడుపబడెను. విజయనగర సామ్రాజ్య సంస్మరణ మహోత్సవము గడచిన ఏడు వైభవముగా జరిగెను.

శ్రీ ఠక్కరు బాబాగారు, దేశభక్త కొండా వెంకటప్పయ్యగారు, రాజగోపాలాచార్యులుగారు, ప్రకాశం, పట్టాభిగారలు ఈమందిరమును సందర్శించి కార్యకలాపమును తిలకించి, అనతికాలములో బడసిన అభివృద్ధిని గాంచి ఆశీర్వదించిరి.

ఈమందిరము ఆప్రాంతమున కెంతయు శోభాయమానముగ నలరారుచున్నది.

బట్టల నేత

మద్రాసులో గతమాసము జరిగిన అయిదవ ఆంధ్రరాష్ట్ర పత్రికా రచయితల మహాసభ సమావేశము.

కైలిగుహాగోంపె

మృత్యుగుహ (Death Cave)

పవిత్ర కైలాస మానససరోవర తీరవాసులగు శ్రీ ప్రణవానందస్వాములు ప్రసంగవశమున చెప్పిన విషయములలో నొకటియగు 'మృత్యుగుహ'కు సంబంధించిన యీవిషయమును యథాతథముగ నిచట పొందుపరచుచున్నాను:

"'ఖేలా' నుండి 'గర్బ్యాంగ్'కు పోవు మార్గమునకాక 'దార్మా'కు పోవు మార్గమునందు ౯-౧౦ మైళ్లు ఎగువన 'గో' అను పేరు గల గ్రామ మున్నది. అందు మూడు ఇండ్లుమాత్రమే కలవు. ఇండ్లకు వెనుక భాగమున ౬౦, లేక ౭౦ గజముల దూరములో 'ఖర్ ఉడ్యార్' (మృత్యుగుహ—Death Cave) అను పేరు గల గుహ యొకటి కలదు. ఇది యొక పర్వతము యొక్క క్రిందిభాగమున నున్నది. గుహాముఖము దక్షిణమున నున్నది. లోపల చీకటిగాకాక వస్తువులను చూచుటకు కావలసినంత వెలుగుతో నిండియున్నది.

ఈ గుహపొడవు ౨౭ అడుగులు. వెడల్పు ప్రారంభమునందు ౯ అడుగులును, లోపలికి పోనుపోను ౬ అడుగులును ఉన్నది. ఎత్తు ప్రారంభమున ౧౨ అడుగులును, క్రమముగ లోపల ౬ అడుగులును ఉన్నది.

ఈ గుహలోనికి ఏ ప్రాణియయిన ప్రవేశించిన వెంటనే మృత్యువువాత పడుచుండును. కనుకనే దీనికి 'ఖర్ ఉడ్యార్—మృత్యుగుహ' అను నామము కలిగినది.

నేను మొట్టమొదట మృత్యుగుహ చూచుటకు ౧౯౩౬ అక్టోబరు ౨౫ తేదీని వెళ్లితిని. బయటనుండి చూడగా లోపల నల్లరంగు గల 'కల్‌చూడా' యని పిలువబడు ఎన్నియో పిట్టలు, కాకులు, ఎలుకలు, కప్పలు, పెద్దపెద్ద అడవి పాలీడులు, ఇంక నెన్నియో యితరములగు పక్షులు చచ్చిపడియున్నవి కనబడినవి. ఇంతియకాక చచ్చిపోయిన రెండు కొండచిలువల పురాణ అస్థిపంజరములుగూడ కనబడినవి. గుహలో తడితడిగాను, తేమగాను ఉన్నది. మృతకళేబరములు కొన్ని అప్పుడే చచ్చినట్లుగ క్రొత్తవిగ నున్నవి. గుహకు కొలదిదూరమున గంధకపు ముగ్గలుకూడ ఉన్నవి.

నే నా గ్రామములోనికి పోయి గ్రామస్థులను ఈ గుహను గురించి విపులముగ తెలిసికొనిన తరువాత వారీక్రింది విషయములను చెప్పిరి:

'చాలమంది తెల్లదొరలు, కమీషనరులు ఇచ్చటకు వచ్చి ఈ చిత్రమును చూచిరి. కాని లోపలికి పోయి ఏమున్నదో, ఎందు కిట్లు ప్రాణులు చనిపోవుచున్నవో తెలిసికొనుటకు సాహసింప జాలకపోయిరి.'

'ఒకమారు రెండు 'భోట్' గ్రామముల అధికారు లిద్దఱు వచ్చి మేకలకు త్రాళ్లు కట్టి కఱ్ఱలతో వానినిత్రోసి లోపలికి ప్రవేశపెట్టిరి. అందులో నొకటి వెంటనే మరణించినది. రెండవది గిలగిల తన్నుకొనుచుండగా బయటికి లాగి నీళ్లు చల్లిరి. చావునకు సిద్ధమయిన యామేక కొంతవడికి మరల బ్రతికినది.'

'సంవత్సరమునకు నాలుగుమాసములు గుహనుండి విషము బయటికికూడ వ్యాపించుచుండును. మే మెరుగుదుము.'

ఈ విషయములు వినిన తరువాత లోనికి పోయి గుహను పరీక్షించి విష మేమిటియో తెలిసికొనవలయు

వని నాకు తీవ్రసంకల్పము కలిగినది. గ్రామస్థులు న న్నా సంకల్పమునుండి మరలించుటకు ప్రయత్నించిరి. కాని నేను విరమింప నిచ్ఛయింపలేదు.

వెంటనే ముగ్గురు మనుష్యులను గ్రామమునుండి తీసికొని గుహదగ్గరకు వెళ్లితిని. నామొలకు పొడవయిన త్రాళ్లను కట్టి వారి చేతి కిచ్చి విషవాయువుచే తల తిరిగి పడిపోవునపుడు బయటికి లాగి నీళ్లుచల్లుడని చెప్పితిని. ఏకారణముచేనయిన ప్రాణభంగము వాటి ల్లిన నా జేబులోని ధనమును వ్యయపరచి అంత్య క్రియను నెరవేర్చు విధానమునుగూడ ఉపదేశించితిని. ప్రాణాయామముచే శ్వాసను బంధించి లోపల ప్రవే శించితిని. లోపల మెల్లమెల్లగ శ్వాసను విడుచు చున్నను, మరల లోపలికి పీల్చుచున్నను నా కే బాధయు కలుగుటగాని, తల తిరుగుటగాని సంభవింపలేదు. ధైర్యముతో శ్వాసను ధారాళ ముగ విడచుచు పీల్చుకొనుచుంటిని. నా కేహానియు కలుగలేదు. ఆశ్చర్యము కలిగినది. గుహలో నాల్గ వైపులకు తిరిగి స్వేచ్ఛగ లోపలనంతయు పరికించితిని. కూర్చుని కూడ శ్వాసము పీల్చితిని. విపరీతము లేవియు జరుగలేదు. బయటికి వచ్చి యామనుష్యులను కూడ లోనికి రమ్మంటిని. కాని వారు లోనికి వచ్చుటకు చాల భయపడి నిరాకరించిరి. నే నెంత చెప్పినను వారు నమ్మలేకపోయిరి. ఎదురుగ చనిపోయిన జంతు జాలమును చూచిన వారికి ధైర్య మెట్లు కలుగును? ఎన్నిసారులో వారు చూచుచుండగ చాలప్రాణులు మరణించుట వా రెరుగుదురు. అందువలన వారు నా కేప్రమాదమును వాటిల్లకపోవుట చూచి నే నొక మంత్రగాడ ననియు, మంత్రబలముచే నట్లు పోగలిగి నాననియు, కావుననే నా కేయాపదయు సంభవింప లేదనియు తలపోసిరి. తుదకు వారుమాత్రము లోనికిరా లేదు. నాకును చాలచిత్రముగ గన్పట్టినది. ఏది ఏమయిన నేమి, ఆసంవత్సరమున కచటినుండి నాయాత్రార్థము మరలి పోయితిని. నాకును నీవైపరీత్యమునకు కారణము గోచరముకాలేదు. నామంత్రశక్తి మాత్రము దీనికి కారణము కాదని నే నెరుగుదును.

కైలాసయాత్రాసందర్భమున రెండవసారి మరల ౧౯౩౬ అక్టోబరు ౧౬, ౧౭, ౧౮ తేదులలో నచ్చ టికి వెళ్లితిని. గ్రామస్థు లిద్దఱికి వెనుకటివలెనే కొంత ధనము నిచ్చి గుహ దగ్గరకు తీసికొనిపోయి మొలకు త్రాడు కట్టుకొని లోనికి ప్రవేశించితిని. కాని ఈ పర్యాయముమాత్రము మండుచున్న 'చీడు' కఱ్ఱలను కూడ తీసికొని పోతిని. నిలబడియున్నంతసేపు నా కేమియు బాధగలేదు. మెల్లగ మెల్లగ వంగుచు మండుచున్న కఱ్ఱలను నేలమీదకు దింపుట ప్రారంభిం చితిని. నేల కొక గజమెత్తునకు దింపుసరికి ఆ కఱ్ఱలు ఆరిపోయినవి. మెల్లగ నాయెత్తువరకు నేనును వంగి గాలిని లోపలికి పీల్చుసరికి — గాలి ముక్కులో ప్రవేశించిన వెనువెంటనే — ఊపిరి తిరిగినది కాదు. వెంటనే తల పైకెత్తి గుహనుండి బయటికి వచ్చితిని. ఆగాలికి 'అమోనియా' వాసనగాని, గంధకపువాసన గాని లేకపోవుటవలన, కఱ్ఱలమంట వెంటనే ఆరిపోవుట వలన, విషవాయువు క్రిందిభాగమునందే యుండుట వలనను ఆవాయువు తప్పక 'కార్బన్ డై ఆక్సైడ్' అయియుండునని యూహించితిని. కాని ఆసమయమున ఏవిధమయిన రాసాయనిక పరిశోధన చేయుటకు నా దగ్గర సాధనము లేవియులేవు. అందుచే నప్పటికి ఏమి చేయుటకును సాధ్యముకాక యాత్రకు ముందుకు సాగి పోతిని.

౧౯౪౦ నవంబరు ౧౨ తేదీని యాత్రాసందర్భ మున మరల ఆగుహదగ్గరకు పోతిని. ఈమారు 'లేకియం పెరాక్సైడ్' నీళ్లను కూడ తెచ్చితిని. దానితో పరీక్షింపగా నా అనుమానము నిజమయినది. సరిగా ఆగుహలోని వాయువు 'కార్బన్ డై ఆక్సైడ్'. ఈసారి గుహలో విషవాయువు నాలుగడుగుల యెత్తు వరకును వ్యాపించినది. ఈవాయువు బరువయిన దగుట వలన భూమిపైకి మిక్కిలి యెత్తునకు వ్యాపింపజాలదు. కనుక క్రిందినుండి పోవుచుండు జంతుజాలము ఆవాయు వును పీల్చి ఊపిరి తిరుగక వెంటనే మరణించును.

వర్షాకాలము నాలుగు మాసములు నీరు విశేష ముగ నుండుటచే, నీవాయువు విస్తారముగ పుట్టుచుం డును. నీరు క్రమముగ తగ్గిపోయినచో ఈ విషవాయు వుకూడ తగ్గిపోవుచుండును. వర్షాకాలమున విశేషముగ ఉత్పత్తియగుచుండుటవలననే ఆ నాలుగుమాసములు

గుహనుండి బయటికికూడ ఆవిషవాయువు వ్యాపించు చుండుటకవకాశము గలుగుచున్నది.

౧౯౩౭ సం. మొట్టమొదట నే నిచ్చటికి వచ్చి నపుడు వర్షాకాలము గతించి చాలదినములగుటచేతను, ఆసంవత్సరము వర్షములుకూడ తక్కువగ కురిసియుం డుటచేతను అప్పు డాగుహలో విషవాయువు ఉత్పత్తి యగుట ఆగిపోయినది. కనుకనే నా కేమియు హాని కలుగలేదని నే నూహించుచున్నాను.

మొట్టమొదట ఆవిషవాయువు శరీరమునకు సోకిన ప్రమాదము వాటిల్లునేమో యని సందియము గల్గినచో ఈ పరిశోధనలు చేయుటకు నాకు సాహసము కలుగకపోయెడిదేమో! కాని నా కాసమయమున తెలిసి కొనవలయు నను నుత్సాహముతప్ప మరి యే ఇతర ములగు నాలోచనలును కలుగనేలేదు.

దీనికి సంబంధించిన విశేషపరిశోధనలను చేయుట కుద్యమించుట వైజ్ఞానికుల ముఖ్యకర్తవ్యమని తలచు చున్నాము.

కైలాసమానస సరోవరయాత్రనుండి మరలి వచ్చు యాత్రికు లందఱును ఈ 'మృత్యుగుహ'ను చూడగలుగుదురు."

కనకదండి గోపాలకృష్ణశాస్త్రి.

దేశభక్తి : ధర్మసూత్రములు

౧. ఎవనిమట్టుకు వాఁడు ఆత్మపరీక్ష చేసికొనఁ గల్గినయెడల, తా నొక దేశభక్తుఁ డయినది, కానిది సులభముగానే తెలిసికొనవచ్చును; కాని, పైనుండియే చూచువానికి ఆసంగతి నిర్ధారణచేయుట అంతగా సుకరమైన పని కాదు.

౨. ఏ యధికారినిగుఱించియైన దూషణభూషణ తిరస్కారములలో ఏదో యొకటి చేయునేని, అది దేశభక్తుఁ డనిపించుకొనుటకు తగిన పాత్ర్యము కాదు.

౩. పొంగిపొరలు ధనతృష్ణ గలవాఁడు జన్మములో ఎన్నటికిని దేశభక్తుఁడు గాకయుండుటకే బాగుగ పనికివచ్చును. అధికారతృష్ణ కలవాఁడుకూడ అట్టివాఁడే.

౪. దేశభక్తులుగా ఉండవలెనన్న, పరదేశీకంటె స్వదేశస్థునకు, బ్రహ్మచారికంటె వివాహితునకు, నాస్తికునికంటె ఆస్తికునకు మంచి యవకాశము ఉన్నది.

౫. లాంపట్యము గలవాఁడు దేశభక్తుఁడు కానేర్చుట అసాధ్యమైన సంగతి.

౬. తన మిత్రులకే, ఇరుగుపొరుగులవారికే ద్రోహములు చేయనేర్చినవాఁడు ఆడితప్పక ప్రజాసేవ చేయుననుట కలలోని మాట.

౭. ప్రతికక్షిరుఁడు ఎప్పటికైన పూర్తిగా ఖలుఁడే. పూర్తిగా ఖలుఁడైనవాఁడు, కాటిలోఁ బెట్టువఱకు, వంచకుఁడుగానే యుండితీఱును.

౮. భగవంతుఁ డున్నాఁ డన్న స్మృతిగాని, అంతఃకరణము బోధించుచున్నమాటగాని బొత్తిగా ఎఱుఁగని యే నిర్భాగ్యదామోదరయ్యనో మీ బిడ్డకు సంరక్షకుఁడుగా నుండ నేర్పాటుచేయఁజాలుదురా? చూడరే! మఱి, మీ రాష్ట్రమును సంపాదించి, సంరక్షించుకొనుటకై అట్టివానిని ఏల ఎన్నుకొందురు?

౯. స్తుతిప్రియత్వము, ప్రజాగౌరవాభిలాష యున్నయెడల, కొంత పనికిరావచ్చును; కాని, నిజముగా దేశభక్తుఁడే కావలయునన్న—తన కర్తవ్యమేదో సదా జ్ఞప్తినుంచుకొనువాఁడై అంతరాత్మశుద్ధి కలవాఁడై యుండితీఱవలెను.

౧౦. మర్యాద, మాటనిలుకడ ఉండవలయు నన్నయెడల, బాల్యమునందే మనసులో మంచిధర్మములు నాటియుండవలెను. వీని పోషణమునవే యవి నిలుపనేర్చునది.

౧౧. శ్రీకరముగా దేశభక్తులుగా నుండి పనులు చేయవలెనన్న, స్వదేశస్థుల నందఱిని పరమేశ్వర సంతానముగానే భావించి, వారికి తాము ఉత్తర వాదుల మను మాట మఱవక యుండవలెను.

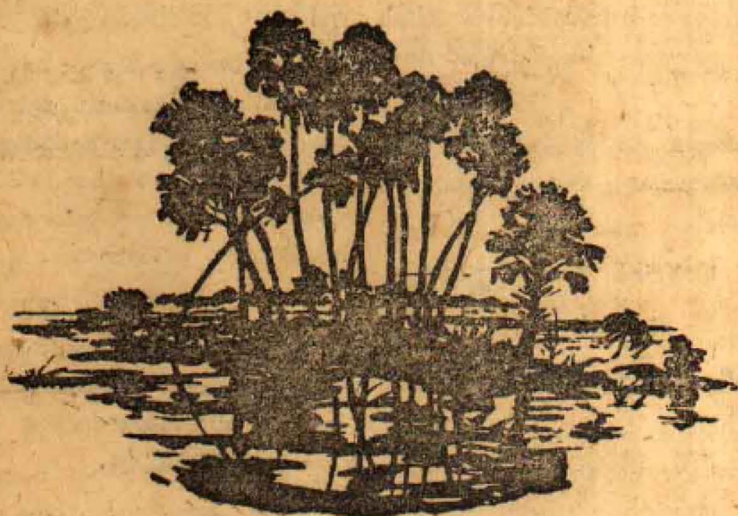
౧౨. మాటిమాటికి హోవడిచేయుచు, గగ్గోలు గావించుచు, వృథా వేళపరులై యుండువా రెవ్వరైన సరే, దొరకనయువారికో మఱెవ్వరికో అపహాస్యముగా తెగఁబడి తిట్టిపోయుచుండువా రెవ్వరైనసరే—దొడ్డ దేశభక్తు లని భ్రమపడరాదు.

౧౩. మండిపడువాఁడు, అపహాసించువాఁడు, ప్రేలఁజూచువాఁడు—ఇట్టివారుగా ఎవ్వరెవ్వరు కాన వచ్చినను సరే, వారి దేశభక్తినిగుఱించి శంకింపవలసినదే.

౧౪. ఏ కూటమిలోనో చేరి, మొత్తముమీఁద ప్రజాసముదయమునకు లాభదాయకము లయి వెలయఁ దగిన క్రొత్తప్రతిపాదనల కెల్ల అడ్డఁదగులుచుండు పక్షములవారు తామే దేశభక్తుల మనెడి భ్రమలోఁ బడి పోవుచుందురు!

(Berkely అను ప్రసిద్ధాచార్యుఁడు రచించిన దాని కనువాదము.)

అత్తిలి సూర్యనారాయణ.

విమర్శనము

శ్రీ వేంకటేశ్వర వచనములు :
శ్రీ వేంకటేశ్వర ప్రభాత స్తవమును

తాళ్లపాక పెదతిరుమలాచార్యవిరచితము. తిరుపతి వేంకటేశ్వర ప్రాచ్యపరిశోధనశాలవారి ప్రచురణము. వెల ౧-౮-౦.

'వచనములు' ఒక వింతదైన రచనావిశేషము. కన్నడభాషలో వీరశైవమతమువారు దాని నెక్కువ ప్రాచుర్యమునకుఁ దెచ్చిరి. ఆ భాషలో ఇవి యసంఖ్యములు. శైవముజతలో వైష్ణవముగూడ సమాన స్పర్ధతో పెరిగినది గనుక వైష్ణవాచార్యులును తెలుఁగులో ఆ రచనను అనుసంధానప్రచారముల కుపయోగించిరి. కాని మొన్న మొన్నటివరకు వీని యునికే ప్రాయికముగా తెలియక యేమూలనో పడియుండెను. ఆంధ్రవైష్ణవాచార్యులలో తాళ్లపాకవంశము వారిది అగ్రస్థానము. వారి రచనలన్నియు రాగిరేకులనుండి యెత్తి ప్రచురించుచుండుట తిరుపతి దేవస్థానమువారు చేయుచున్న మహోత్తరకార్యము. తాళ్లపాకవారి మూలపురుషుఁడగు అన్నమయ్యంగారి శృంగారపదములు, అధ్యాత్మపదములు మొదలు కొన్నిటి నీవరకే వారు ప్రకటించినారు. ఆ పరంపరకే చేరిన మఱొక ప్రచురణ మిది. కాని ఇదివరలో దేవాలయమువారు ప్రకటించిన తాళ్లపాకవారి రచనలు చాల తప్పుల తడకలు. 'పరిశోధించిన'వారి శ్రద్ధాలోపమునకు, శక్తిలోపమునకును వానిలో మితిలేని యుదాహరణములు లభించుచున్నవి. తుదకు పరిశోధకులు రాగిరేకులలోని యక్షరములనుగూడ సరిగా చదువలేరైరేమో యనికూడ సందేహింపవలసియున్నది. కాని ప్రకృతపుస్తకము ఆ సంప్రదాయమును త్రోసిపుచ్చినది. సుగృహీతనామధేయులు శ్రీ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు దీనిని సంశోధించినారు. కాఁబట్టి ప్రత్యేకముగా ప్రశంసింపఁబనిలేదు. వారి విపులమైన పీఠికలో వచనాల లక్షణము, తాళ్లపాకవారి పరంపర మొదలగు విషయములు చర్చింపఁబడియున్నవి. అందందు ముద్రణదోషములు కొన్ని కలవు. మచ్చునకు:

'పవనజవవనిరాఘాటయవనఘోట! హరణజయధాటి' (పీఠిక. పు. VII)

ఇది భిన్నపద మను భ్రాంతిని ఘోటశబ్దము తరువాతి ఆశ్చర్యచిహ్నము సూచించుచున్నది. కాని ఇది యేకపదము. ఇట్లే తరువాతి సీసములో 'సామిడిగ్గియ' 'సాముడిగ్గియ'గా పడినది.

తుదలో చేర్చిన శ్రీ వేంకటేశప్రభాతస్తవము చక్కని ద్విపదఛందస్సులో రచింపఁబడిన సుకుమార స్తోత్రము. ప్రాతస్స్మరణమునకు పనికివచ్చును.

'అకృత'

ముకుందమాల

అనువాదకుడు: గురుజాడ రాఘవశర్మగారు, ప్రకాశకులు: యం. శేషాచలం అండ్ కో, మచిలీపట్టణము. వెల ౦-౧౨-౦.

ఇది కులశేఖరవిరచితమైన సంస్కృతస్తోత్రమునకు తెలుఁగు. మూలశ్లోకము, పద్యానువాదము, గద్యానువాదము—ఈ క్రమము ననుసరించి కూర్పబడినది. పద్యానువాదము రమ్యముగ నున్నది. భక్తుల పారాయణ కుపయోగకరము.

శ్రీ వాసుదేవనామ శతకము

కర్తయును, ప్రకాశకులునుగూడ పైవారే. వెల ౦-౮-౦.

కృష్ణాష్టోత్తర శతనామములలో ఒక్కొక్క నామమును సంపుటమొనర్చి, ఒక్కొక్క పద్యము కూర్చబడినది. గ్రంథాంతమున నామస్తోత్రము, నామావళియుగూడ చేర్చబడినవి. పద్యములు చక్కటి ధారలో నడచినవి. శ్రీ కృష్ణభక్తు లీ గ్రంథమును సంతోషముతో పఠింతు రనుటకు సందేహము లేదు. 'భక్తచింతామణి' మున్నగు గ్రంథముల వరుసలో దీనిని చేర్పవచ్చును.

పరమావిష్కారము

కర్త్రి: శ్రీమాత. అనువాదకుడు: వేలూరి చంద్రశేఖరంగారు. ప్రకాశకులు: చతుర్వేదుల వేంకట కృష్ణయ్యగారు, శ్రీ అరవిందాశ్రమం, పుదుచ్చేరి. వెల ౦-౮-౦.

శ్రీ అరవిందుడు లోకమునకు తెల్పుచున్న 'పరమావిష్కారము'ను గురించి (తదాశ్రమనిర్వాహభారమును దాల్చిన) శ్రీమాతృదేవి యొనర్చిన ప్రవచనమునకు అనువాదము. అరవిందునిగూర్చియు, తద్యోగమునుగూర్చియు నేదు క్రొత్తగా ఇచ్చట తెలుపవలసిన దేమియును లేదు. రసవంతమైన అనువాదము. ఈ గ్రంథము తత్త్వజిజ్ఞాసువులకు హర్షదాయకము కాగలదు. మూలమునకు వన్నెపెట్టు తెలుగుసేతను ప్రచురించిన ప్రకాశకులకు ధన్యవాదములు.

అహింస

కర్త: యం. యస్. రాజలింగంగారు, బి. ఎస్. సి. ప్రకాశకులు: సారస్వత సేవాసమితి, భువనపురం, నైజాము. వెల ౦-౬-౦.

ఇది అహింసనుగురించి ప్రస్తావించుచున్న చిన్న వ్యాసము. రచయిత 'విజ్ఞప్తి'లో తమ అహింసాప్రవచనము గాంధీగారి నిర్వచనముమీద ఆధారపడలేదని ఎందుల కనినారో, గ్రంథమంతయు చదివినను బోధపడుట లేదు. అహింసను గురించి గ్రహింపవలసిన విషయములు కొన్ని ఇందు సంగ్రహముగ చేర్కొనబడియున్నవి. సంభాషణాప్రాయమగు శైలి.

సారస్వతసేవాసమితివారు ఉత్సాహమునకు తగిన ప్రయత్నప్రాబల్యమునుగూడ చేకూర్చుకొని, ఇతోధికముగ సారస్వతసేవ చేసి, ఆంధ్రి నలరింతురు గాక !

శ్రీ నిర్వికల్పానందస్వామి

భారతకమ్యూనిస్టులు - వారి వింతవైఖరి

పేరు సార్థకము చేసికొనుచున్న చిన్న గ్రంథము. కమ్యూనిస్టుకత్యలలోని మంచిచెడ్డలను గ్రహింపగోరువారికి అవశ్యపఠనీయము. విశదమైన విషయవివేచన. కర్నూలు భారతసేవాసంఘమువారి ప్రచురణ. వెల పావలా.

రత్నగర్భ

బెజవాడలోని 'కృషి' పత్రిక ప్రత్యేకసంచిక. వెల రూ. ౨-౬-౦.

రత్నగర్భయైన ఆంధ్రభూమిలోని బండారములను, ఆంధ్రపరిశ్రమలను, ఆంధ్రపారిశ్రామికులను గురించిన సవిస్తరవ్యాసములు గల బృహత్సంపుటి. ఆంగ్ల, ఆంధ్రఉభయభాషాత్మకము.

గ్రంథ స్వీకారము

అమృతానందము

కృతికర్త: కవిసార్వభౌమ శ్రీపాద కృష్ణమూర్తి శాస్త్రిగారు. బెజవాడలోని కవితిలక గ్రంథమాలవారి ప్రచురణము. పది ఆశ్వాసముల పద్యకావ్యము.

చిన్నాజీ

కథలసంపుటి. కథకుడు: చాగంటి సోమయాజులుగారు. ప్రకాశకులు: విజ్ఞానసాహిత్యభవనం, బెజవాడ. వెల ౧౨ అణాలు.

స్త్రీ స్వాతంత్ర్యము

పద్యకృతి. కర్త: చెళ్లపిళ్ల వెంకటేశ్వరకవి గారు. ప్రకాశకులు: లోకమాన్య గ్రంథమాల, కానూరగ్రహారము, వయా నిడదవోలు.

భారతదాస్యం

రచయిత: యల్లాప్రగడ కృష్ణమూర్తిరుగా. ప్రచురణకర్తలు: ఆంధ్రజాతీయ యువజనసంఘము, ఖమ్మంమెట్టు, నైజాము. వెల ౪ అణాలు.

Printed and Published by S. Sambhu Prasad, at the Andhra Patrika Press,
No. 7, Thambu Chetty St., G. T., Madras. Editor—S. Sambhu Prasad.

అన్యమనస్కులు

చిత్రకారిణి : శ్రీమతి పి. సీతాదేవి.

"రాధాపునాతు జగదచ్యుతదత్తచిత్తా మంథాన మాకలయతీ దధిరిక్తపాత్రే, తస్యాః స్తనస్తబకచంచలలోలదృష్టిః దేవోపి దోహనధియా వృషభం నిరుంధన్"